

การเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายในเชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย :
กรณีศึกษามวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก

ปริญญานิพนธ์
ของ
ทรงพล นาคเอี่ยม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา
ตุลาคม 2550

การเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายในเชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย :
กรณีศึกษามวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก

บทคัดย่อ
ของ
ทรงพล นาคเอี่ยม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา
ตุลาคม 2550

ทรงพล นาคเอี่ยม. (2550). *การเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายในเชิงศิลปะการต่อสู้*

ป้องกันตัวไทย : กรณีศึกษามวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก.

ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(พลศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ ศรีชัยสวัสดิ์,

อาจารย์ธงชาติ พู่เจริญ, อาจารย์พิศมัย รัตนโรจน์สกุล.

งานวิจัยนี้เกิดขึ้นด้วยแนวคิดการบูรณาการองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์มาใช้ในการวิจัยทางพลศึกษา โดยนำแนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปรากฏการณ์วิทยามาใช้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมประเภทศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย เนื่องจากวิธีคิดต่างๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่ความทันสมัยได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นวัฒนธรรมที่เคยมีความหลากหลายในอดีตให้เปลี่ยนแปลงไป โดยงานวิจัยนี้ได้ใช้การวิเคราะห์ผ่านกรณีของมวยสายพระยาพิชัยดาบหัก ซึ่งเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวโบราณสายหนึ่งของไทยที่มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่า ประวัติของมวยสายพระยาพิชัยดาบหักบอกเล่าถึงการแสดงคุณค่าที่มีความหลากหลายของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในสังคมประเพณีของไทย ทั้งองค์ความรู้และวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับทั้งวิถีชีวิต ความเชื่อ และระบบคุณค่าของสังคมยุคสมัยนั้นอย่างแยกไม่ออก แต่เมื่อสังคมไทยพัฒนาเข้าสู่ความทันสมัย ด้วยวิธีคิดต่างๆ ในยุคดังกล่าว ทำให้เกิดการกำหนดตำแหน่งหน้าที่เพียงหนึ่งเดียวให้กับองค์ความรู้เหล่านี้ จึงส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบที่เคยแสดงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จนกระทั่งปัจจุบันได้เกิดการรื้อฟื้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมใหม่ โดยศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยได้ถูกจัดการด้วยแนวทางที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อประโยชน์ตามแต่ละกลุ่มความต้องการที่ถูกแยกย่อยออกไป ซึ่งแนวคิดแบบจารีตนิยมมองการเปลี่ยนแปลงนี้ว่าเป็นการเสื่อมสลาย ในขณะที่แนวคิดแบบสมัยนิยมมองว่าเป็นพัฒนาการ อย่างไรก็ตาม การจัดการทั้งสองแนวคิดจะต้องดำเนินควบคู่กันไปในวงการศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย เนื่องจากการสร้างแนวทางอย่างหลากหลายและมีความสัมพันธ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน จะส่งผลให้องค์ความรู้ประเภทนี้สามารถสร้างคุณค่าสูงสุดให้สังคมได้ทุกยุคสมัยสืบต่อไป

THE TRANSFORMATION OF DIVERSITY OF THAI MARTIAL ART TECHNIQUES :
A CASE STUDY OF MUAYTHAI BY PRAYAPHICHADABHAK'S STYLE

AN ABSTRACT
BY
ZONGPHON NAKIAM

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education Degree in Physical Education
at Srinakharinwirot University
October 2550

Zongphon Nakiam. (2007). *The Transfromation of Diversity of Thai Martial Art*

Techniques : a case study of Muaythai by PrayazhichaidabHak's style.

Master thesis, M.Ed. (Physical Education). Bangkok: Graduate School,
Srinakharinwirot University.

Advisor Committee: Assoc. Prof.Paiboon Srichaisawat, Thongchat Phucharen,
Pissamai Ratanarojsakul

This study was intended to integrate the elements of sociological knowledge applied to a research in the field of physical education by applying theories of social changes and phenomenological approach to the process of analysis through the Thai martial art techniques. It was because of thinking methods in our changing society to modern society that led us to change the diversity of culture. This analytical study was done by a case study of Muay Thai by Praya Phichaidabhak's style which was one of Thai martial art techniques.

This study was found that the history of Muay Thai by Praya Phichaidabhak's style was full of varieties of values in the Thai martial art techniques. The values were constituted for both knowledge elements and culture of the Thai people closely related to life and beliefs as well as social value systems of the traditional society. However, when the society came to a new age of modernization, new thoughts of the new age established only a single thought to the knowledge elements, it brought changes of varieties of cultural thoughts into only one direction. Fortunately, many efforts were engaged to bring back the cultural varieties at present. Thai martial art techniques was managed in various ways and methods to benefit needs of different groups which were found by the traditionalism as a deterioration, but it was found as development by the modernism. However, both approach of management must be done in good proportions in the circle of Thai martial art techniques because various methods and beneficial relations would bring the highest values to the society by the knowledge elements now and beyond.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายในเชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย :

กรณีศึกษามวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก

ของ

ทรงพล นาคเอี่ยม

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

วันที่ เดือน ตุลาคม พ.ศ.2550

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ไพบุลย์ ศรีชัยสวัสดิ์)

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แผน เจริญนัย)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ธงชาติ พู่เจริญ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ไพบุลย์ ศรีชัยสวัสดิ์)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.พิศมัย รัตนโรจน์สกุล)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ธงชาติ พู่เจริญ)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.พิศมัย รัตนโรจน์สกุล)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ วัฒนา สุทธิพันธุ์)

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากบุคคลหลายท่าน ที่ได้ให้ทั้งข้อมูล ความรู้ รวมถึงแนวคิดมากมายที่ได้ให้ประสบการณ์อันทรงคุณค่าแก่ผู้วิจัย มากกว่าสิ่งที่เป็นเพียงผลงานประกอบ การศึกษา กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ไพบุลย์ ศรีชัยสวัสดิ์ ประธานควบคุมปริญญาานิพนธ์ อาจารย์ธงชาติ พู่เจริญ และ อาจารย์ ดร.พิศมัย รัตนโรจน์สกุล กรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แผน เจียรนัย ประธานกรรมการสอบปริญญาานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ วัฒนา วัฒนา สุทธิพันธุ์ กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

กราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.พิศมัย รัตนโรจน์สกุล ผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพ รวมถึงคำแนะนำ คำปรึกษา และการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับรูปแบบของงานวิจัยนี้

กราบขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับมวยสายพระยาพิชัยดาบหักทุกท่านที่ให้ความกรุณา การเก็บข้อมูลแก่ผู้วิจัย อาทิ ดร.สมพร แสงชัย ผู้ซึ่งให้ทั้ง ข้อมูล ความรู้ เกี่ยวกับมวยสายนี้และคำแนะนำไปสู่การเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ของแหล่งกำเนิดวิชา (จังหวัดอุดรธานี)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศศินันท์ เขาวนปรีชา อาจารย์หรรษา เขานปรีชา อาจารย์อดิสร ไกรว่อง ที่ให้ความสะดวกในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ดังกล่าวแม้ผู้วิจัยจะได้มีโอกาสติดต่อไว้ล่วงหน้า

สำหรับคุณูปการต่อมรดกทางภูมิปัญญาไทยประเภทศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ครูบาอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ทั้งที่ผู้วิจัยได้เข้าพบ และไม่มีโอกาสได้เข้าพบในระหว่างดำเนินการวิจัย กราบขอบพระคุณทุกๆ ท่านผู้ได้นำหน้าที่อนุรักษ์ สืบทอดศิลปะภูมิปัญญาไทยประเภทนี้ให้ยังคงปรากฏแก่สายตาคนรุ่นปัจจุบัน ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่มีความค่าอย่างยิ่ง

สิ่งที่สำคัญที่สุด ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อบุคคลที่มีค่าอย่างยิ่งของผู้วิจัย พ่อติเรก นาคเอี่ยม แม่อรุณ นาคเอี่ยม ป้าทองห่อ นาคเอี่ยม นอกจากพลังที่ช่วยผลักดันผู้วิจัยจนเกิด ความมานะในการฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ แล้ว คำบอกเล่าถึงเรื่องราวในสมัยโบราณของพวกท่าน ได้สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดเป็นงานวิจัยนี้ขึ้น ด้วยความคาดหวังอย่างยิ่งให้เกิดคุณค่าต่อสังคม สร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้ตกทอดมาสู่อนุชนรุ่นหลังสืบต่อไป

ทรงพล นาคเอี่ยม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	7
ความสำคัญของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	10
นิยามแห่งวัฒนธรรมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม.....	10
วิวัฒนาการของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว.....	19
พัฒนาการของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย.....	23
การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทาง วัฒนธรรมและศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย.....	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	47
งานวิจัยในประเทศ.....	49
กรอบแนวคิดของงานวิจัย.....	53
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	55
ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	55
การเข้าสู่สนามวิจัย.....	56
ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	57
การเก็บข้อมูลในสนามวิจัย.....	62
การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
การนำเสนอผลการวิจัย.....	64

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยในสังคมประเพณี :	
ศึกษาผ่านประวัติของมวยสายพระยาพิชัยดาบหัก.....	65
วิวัฒนาการของวัฒนธรรมศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในอดีต.....	65
บอกเล่าเรื่องราวการสังเคราะห์ภูมิปัญญาในอดีตผ่านประวัติมวยสายพระยาพิชัยฯ.	69
บทวิเคราะห์ว่าด้วย วิชามวย กับ มิติต่างๆ ทางสังคม.....	81
วิชามวย กับ ระบบคุณค่า.....	81
วิชามวยกับการเมือง การปกครอง การทหาร.....	89
วิชามวยกับระบบเศรษฐกิจแบบสังคมเกษตรกรรม.....	92
วิชามวยกับการศึกษาที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต.....	94
องค์ความรู้ของวิชามวยก่อนการนิยามคำว่า “มวยไทย”.....	99
ภาพรวมการดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยในสังคมประเพณี.....	102
 5 การเปลี่ยนแปลงของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย	
ภายใต้แนวคิดสังคมสมัยใหม่.....	103
การปรับเปลี่ยนของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวภายใต้อุดมการณ์ความทันสมัย.....	104
เมื่อเจตจำนงจากชนชั้นปกครองเริ่มเปลี่ยนแปลง.....	104
วิชามวยไทยภายใต้แนวคิดแบบทุนนิยมและอุตสาหกรรม.....	106
วิชามวยกับการศึกษาเพื่อรับใช้สังคมสมัยใหม่.....	108
ผลกระทบต่อระบบคุณค่าของสังคมไทยที่มีต่อศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว.....	109
องค์ความรู้ของวิชามวย ภายหลังกนิยามคำว่า “มวยไทย”.....	112
มวยไทย กับ ตำแหน่งหน้าที่ใหม่ที่ถูกสร้างขึ้น.....	115
ภาพรวมของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยเมื่อเข้าสู่ยุคสังคมสมัยใหม่.....	120

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
6 การดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยในสังคมปัจจุบัน.....	122
ทิศทางของการดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของไทย.....	124
ความสามารถในการสังเคราะห์ความรู้ของมนุษย์.....	124
ความลึกซึ้งของการสืบทอดความรู้แบบจารีตนิยมกับสมัยนิยม.....	127
ความเป็นวิชาการของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ถูกตั้งคำถาม.....	128
สื่อนัยยะประโยชน์ใช้สอยที่ถูกแยกย่อยมากกว่าหนึ่งความต้องการ.....	129
การกีฬา.....	130
ระบบธุรกิจเชิงพาณิชย์.....	131
การละเล่น และ การแสดง.....	133
วงการบันเทิง ภาพยนตร์ ละคร.....	134
ระบบการศึกษา.....	135
การดำรงอยู่ของคุณค่าแท้ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย.....	137
ประโยชน์ทางตรง – สมรรถภาพทางกาย.....	138
ปัญญาบริสุทธิ์ – ปรัชญาการพัฒนาทั้งตัวตนและจิตใจ.....	139
ปัญญาประยุกต์ – ศิลปะการใช้ชีวิต.....	140
ครู – สัญลักษณ์ สำคัญของการถ่ายทอดคุณค่าในวิชาการไทย.....	142
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย.....	143
โลกทัศน์ของเด็กยุคใหม่ต่อศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย.....	143
การปรับตัวเข้ากับสังคมระบบใหม่.....	144
การถ่ายทอดรหัสภูมิปัญญาสู่ผู้ที่ศึกษาอย่างตั้งใจจริง.....	145
ลมหายใจของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย.....	145
สัญญาณเตือนจากบางปรากฏการณ์.....	146
ภาพชีวิตจากตัวแทนผู้สืบทอด.....	147
ความอยู่รอดขององค์ความรู้.....	148

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
7 สรุปล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ.....	149
สรุป.....	152
อภิปรายผล.....	153
ข้อเสนอแนะ.....	153
บรรณานุกรม.....	154
ภาคผนวก.....	159
ภาคผนวก ก. ประวัติของพระยาพิชัยดาบหักและสายมวยที่สืบทอดโดยตรง.....	160
ภาคผนวก ข. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	192
ภาคผนวก ค. แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์.....	201
ภาคผนวก ง. ภาพประกอบและเอกสารเบ็ดเตล็ดจากการเก็บข้อมูลในภาคสนาม.....	210
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	220

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 โครงสร้างที่กำหนดความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรมมนุษย์.....	15
2 การแต่งกายของมวยไทยในอดีต.....	25
3 ยุคสมัยต่างๆของสังคมโลกและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง.....	31

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

นับแต่อดีตกาลมาจนถึงปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า ธรรมชาติวิวัฒนาการตัวเองมาโดยตลอด และวิวัฒนาการเหล่านั้น เมื่อเราพิจารณาดูแล้วจะเห็นได้ถึงความหลากหลาย ซึ่งเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์อันซับซ้อนกับสภาพแวดล้อม ที่มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละลักษณะของภูมิภาคทั่วทุกมุมโลก

วิวัฒนาการอันเกิดจากความหลากหลาย ที่ดูราวกับว่าจะไม่มีความเกี่ยวข้องกันเลยนั้น กลับไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่มีการแยกส่วนกันอย่างที่คิด ในทางตรงกันข้าม เรากลับมองเห็นได้ถึง ความสัมพันธ์อันลึกซึ้ง โดยจะเห็นได้ว่าบริบทของสิ่ง ๆ หนึ่งจะสร้างผลกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ แต่ในขณะเดียวกันก็กลายเป็นผู้รับผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งอื่น ๆ กลับเข้ามาด้วยเช่นกัน ทฤษฎีนี้เป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบันซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาแห่งการเริ่มต้นของแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ ยุคใหม่ นับตั้งแต่การค้นพบทฤษฎีสัมพัทธภาพ (Theory of Relativity) และทฤษฎีควอนตัม (Quantum Theory) ของนักวิทยาศาสตร์คนสำคัญของโลกที่ชื่อ “ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ” นั่นเอง โดยการค้นพบครั้งสำคัญนี้ได้ส่งผลอย่างมหาศาลต่อแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ยุคเก่า ซึ่งเคยศึกษาสรรพสิ่งในลักษณะของการแยกส่วนวิเคราะห์ ให้เปลี่ยนมาเป็นการสนใจศึกษาวิเคราะห์แบบองค์รวม (Holistic) และมีแนวคิดที่เป็นไปในเชิงปรัชญามากขึ้น¹

ไม่เพียงแต่ในโลกทางกายภาพเท่านั้น โลกทางชีวภาพและสังคมก็เช่นกัน เมื่อเราหันกลับมา มองดูแล้ว มนุษย์ถือได้ว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติแวดล้อมในลักษณะของการมีผลกระทบต่อกันมากที่สุดชนิดหนึ่ง เมื่อพิจารณาจากวิวัฒนาการร่วมระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่มี มาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ ตั้งแต่ช่วงที่มนุษย์ยังไม่ได้รับการขนานนามว่ามนุษย์ และใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติเช่นเดียวกับสัตว์ป่าทั่วไป จากนั้นก็เริ่มมีวิวัฒนาการมาเรื่อย ๆ เปลี่ยนจากการ เคลื่อนที่ด้วยสี่เท้า มาเป็นการใช้เพียงสองเท้าหลังในการเคลื่อนที่ และวิวัฒนาการสองเท้าหน้าให้เป็น มือ เพื่อใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้น และที่สำคัญมีวิวัฒนาการของสมองซึ่งถือได้ว่า มีความก้าวหน้าสูงกว่าสัตว์ชนิดอื่นมากนัก โดยการมีขนาดสมองที่ใหญ่กว่าสัตว์ชนิดอื่นเมื่อ

¹ประเวศ วะสี, บรรณาธิการ. (2547). *ธรรมชาติของสรรพสิ่ง การเข้าถึงความจริงทั้งหมด*.

เปรียบเทียบอัตราส่วนระหว่างสมองกับร่างกาย ก็ยังมีผลทำให้มนุษย์สามารถใช้ความคิดในการสร้างพัฒนาการให้กับตัวเองได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น เช่น เริ่มมีภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสารต่อกัน มีการสร้างอารยธรรมของเผ่าพันธุ์ตนเองขึ้นมาตามความสัมพันธ์กับลักษณะธรรมชาติแวดล้อมในเขตถิ่นฐานของตน เป็นต้น

“ การต่อสู้ ” เป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตให้อยู่รอดจากทั้งภัยธรรมชาติ สัตว์ป่าชนิดอื่น และสัตว์ชนิดเดียวกัน จากใช้การต่อสู้แบบป่าเถื่อนเพื่อหาอาหาร และ ป้องกันตัว จากภัยอันตรายรอบด้าน โดยใช้ทั้ง การทุบ ตี กัด ข่วน ฯลฯ จนกระทั่งรู้จักใช้มือหยิบจับสิ่งรอบตัวมาเป็นอาวุธ ไม่ว่าจะเป็น กรวด หิน ดิน ทอแย ท่อนไม้ ฯลฯ มาใช้ จากนั้นก็เริ่มมีการพัฒนาทั้งตัวอาวุธเองให้มีประสิทธิภาพในการใช้มากขึ้น รวมถึงพัฒนาวิธีการในการใช้อาวุธเหล่านั้นด้วย จะเห็นว่า การต่อสู้ป้องกันตัวเหล่านี้มีวิวัฒนาการร่วมกันกับลักษณะของอารยธรรมในแต่ละเผ่าพันธุ์ จากนั้นก็ได้รับการขัดเกลามากขึ้น จนกระทั่งเกิดความเป็นศิลปะอยู่ข้างในตัว ด้วยเหตุนี้เอง “ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ” ของแต่ละชนชาติ จึงถือกำเนิดขึ้น และสร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไปตามความหลากหลายของอารยธรรม

และ เมื่อเราพิจารณาในสิ่ง ๆ หนึ่ง ที่ได้ถือกำเนิดขึ้นจากวิวัฒนาการร่วมระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งนิยามว่าเป็น “ อารยธรรม ” นั้น อารยธรรมถือได้ว่า เป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของการมีผลกระทบร่วมกันระหว่างบริบทของมนุษย์และธรรมชาติที่เราเห็นได้ชัดเจน จะสังเกตเห็นได้ว่า อารยธรรม ก็มีวิวัฒนาการอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน เป็นผลให้เกิดลักษณะของสังคมที่ แตกต่างกันไปตามแต่ละอาณาจักรและยุคสมัย เริ่มจากสังคมแบบที่เรียกว่า “ สังคมประเพณี (Traditional Society) ” ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญา เหตุเพราะสังคมประเภทนี้ ในแต่ละท้องถิ่นต่างก็ต้องสั่งสมความรู้และประสบการณ์ขึ้นมาเองจากบริบทของสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นตน จึงทำให้เกิดความหลากหลายของอารยธรรม วัฒนธรรม ประเพณี และ ภูมิปัญญา ขึ้นในสังคมของมนุษย์ทั่วทุกมุมโลก

ต่อมา เมื่อมนุษย์ได้มีการปฏิสัมพันธ์กันข้ามอาณาจักรมากขึ้นทั้งในด้านบวก และด้านลบ ด้านบวกก็ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยน ทั้งทรัพยากร และวัฒนธรรม องค์ความรู้ ฯลฯ ส่วนในทางด้านลบก็คือ การต่อสู้ ทำสงคราม เพื่อแย่งชิงทรัพยากร เขตแดน หรืออาณาจักร เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้มาระยะหนึ่งมนุษย์บางกลุ่มสังคมจึงเริ่มมีการพัฒนารูปแบบของความเป็นอยู่ในลักษณะใหม่ขึ้น การก่อตัวของสังคมแบบทันสมัย (Modern Society) ซึ่งกำเนิดขึ้นจากซีกโลกตะวันตกภายใต้แนวคิดการผลิตแบบอุตสาหกรรม การสร้างมาตรฐานของสรรพสิ่งในสังคมให้เป็นหนึ่งเดียว การให้ความสำคัญต่อรูปแบบของสังคมอุตสาหกรรม (Industrial Society) สังคมทุนนิยม (Capital Society) สังคมตะวันตก (Western Society) ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ได้เริ่มมีอิทธิพลกับรูปแบบสังคมในลักษณะใหม่มากขึ้นเรื่อย ๆ นับแต่นั้นมา

แนวความคิดของการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยได้แพร่ขยายไปสู่ซีกโลกอื่น ๆ ทั้งทางการค้าขาย แลกเปลี่ยน แต่บางครั้งก็เผยแพร่โดยการครอบงำในลักษณะของการทำสงครามล่าอาณานิคมเพื่อนำไปใช้เป็นแหล่งทรัพยากรของประเทศตนแทนแหล่งทรัพยากรเดิมในประเทศที่หมดไปอย่างรวดเร็วจากวิวัฒนาการทางอุตสาหกรรมนั่นเอง และในขณะนั้นก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าความหลากหลายทางอารยธรรมที่ได้เริ่มถูกการครอบงำจากอารยธรรมของสังคมรูปแบบใหม่นั้น ก็เริ่มส่งผลร้ายที่มนุษย์ไม่เคยคาดคิดมาก่อน จนกระทั่งเป็นผลสืบเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน ดังที่เราประสบกันอยู่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหามลภาวะต่าง ๆ จากข้อผิดพลาด หรือของเสียที่เกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อความสะดวกสบายของมนุษย์หลาย ๆ ชนิด ซึ่งส่งผลต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของโลกให้ได้รับความเสียหายไปอย่างมหาศาลจนกำลังเข้าสู่ขั้นวิกฤต ปัญหาสังคม ศีลธรรมที่เกิดจากการละเลยบรรทัดฐานทางคุณธรรมและความดีงาม แต่กลับให้ความสำคัญในการกำหนดมาตรฐานการผลิตเชิงวัตถุในระบบอุตสาหกรรมและธุรกิจต่าง ๆ และที่สำคัญก็คือ การเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมของมนุษย์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวแปรสำคัญของวิวัฒนาการร่วมกับธรรมชาติ จากค่านิยมของการต้องการความสงบสุขแบบเรียบง่าย ความดีงาม ความหวังเหิน ความภาคภูมิใจในอารยธรรม และภูมิปัญญาของชนชาติตนมาเป็นค่านิยมร่วมแบบวัตถุนิยมของสังคมสมัยใหม่ ได้แก่ เงินทอง อำนาจ ชื่อเสียง และ ความสะดวกสบาย ด้วยวิสัยทัศน์ร่วมของแนวคิดรูปแบบใหม่ที่ว่า ไม่ว่าสิ่งใดก็สามารถแปรรูปเป็นการพาณิชย์ ซึ่งนำไปแลกความมั่งคั่งทางการเงินมาได้ในที่สุด

อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อสังเกตเกี่ยวกับสภาพขัดแย้งบางอย่างที่เกิดขึ้น นั่นคือ ไม่ว่าโดยพื้นฐานแล้ว มนุษย์นั้นจะมีความต้องการและแสวงหาความสงบสุขให้กับชีวิตเพียงใด แต่การต่อสู้และสงครามก็ไม่เคยห่างหายไปจากอารยธรรมของมนุษย์เลย เพียงแต่มันได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามวิวัฒนาการของอารยธรรม จากการเผชิญหน้ากันตัวต่อตัว ไปเป็นการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มพวกหรือ ชนชาติ จากการตะลุมบอนกัน เปลี่ยนเป็นการใช้ยุทธวิธีที่ซับซ้อน จากการให้ความสำคัญกับทักษะและความสามารถในการรบของมนุษย์ ไปเป็นการให้ความสำคัญในการพัฒนาอาวุธของอาวุธที่ใช้ จนทำให้เกิดการสูญเสียอย่างใหญ่หลวงในสงครามแต่ละครั้ง กระทั่งมนุษย์เองก็กลัวที่จะใช้อาวุธที่ตัวเองสร้างขึ้นมา แต่กระนั้นก็ยังสมารถนำคุณสมบัติของความกลัวนี้ไปใช้ในรูปแบบของสงครามเย็น การสะสมอาวุธเพื่อวางอำนาจข่มกัน ถึงแม้สุดท้ายจะเกิดสนธิสัญญาร่วมกันเพื่อให้มีการลดจำนวนอาวุธลงไป แต่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า “ สงคราม ” ซึ่งถือเป็นสิ่งที่กำเนิดขึ้นจากการแย่งชิงทรัพยากร และ อำนาจทางเศรษฐกิจ ก็ได้เปลี่ยนรูปแบบไปเป็นสงครามทางเศรษฐกิจโดยตรง โดยการต่อสู้แย่งชิงอำนาจ และ ความเป็นใหญ่ทางเศรษฐกิจกันระหว่างองค์กรพาณิชย์ในแต่ละประเทศ แล้วก็มาถึงการใช้ตัวแปรสำคัญชนิดหนึ่งของกระบวนการทางเศรษฐกิจของสังคมรูปแบบใหม่มานำหั่นกันในลักษณะของ “ สงครามข้อมูลข่าวสาร ” ดังเช่นในปัจจุบัน

จากสังคมดั้งเดิมที่มนุษย์ได้ให้คุณค่าต่อ “ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ” ในแง่ของประโยชน์ในการดำรงชีวิต ชุมชน เผ่าพันธุ์ หรือชนชาติไว้ แต่ผลจากการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยของอารยธรรมดังกล่าว ก็ทำให้การใช้ประโยชน์จากศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ในสมัยที่ยังไม่มีการพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ เท่าใดนัก วิชาเหล่านี้ก็จะถูกนำมาใช้ทั้งในการต่อสู้ เพื่อแย่งชิง หรือ รักษาอาณาเขตดินแดนของตนได้เป็นอย่างดี ค่านิยมที่บุคคลทั่วไปในยุคนี้ให้แก่ผู้ที่มีวิชาความสามารถในด้านนี้ จึงเป็นลักษณะของความชื่นชมปนกับความเกรงขาม ไม่เพียงเท่านั้น เรายังสังเกตเห็นได้ว่ามีคุณค่าบางอย่างอันเป็นผลจากการขัดเกลาทางอารยธรรมแฝงอยู่ภายใน ทั้งวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของคนกลุ่มใหญ่ มิให้นำวิชาความสามารถเหล่านี้ไปใช้ในทางเสื่อมทรมและชั่วร้าย (ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างในกรณีของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของชนชาติไทย คือ การไหว้ครู และ การครอบครู โดยเฉพาะ “ ครอบครู ” นั้นจะเห็นว่า ในปัจจุบันเหลือผู้ที่ยังปฏิบัติอยู่จำนวนน้อยมาก ทั้งที่เป็นประเพณี ที่เคยมีความสำคัญที่สุดในการศึกษาวิชาความรู้ประเภทนี้ในอดีต¹) ทั้งความเป็นศิลปะซึ่งนำมาใช้สร้างความรื่นเริงบันเทิงใจให้กับคนในสังคม ด้วยการแปรรูปเป็นกีฬา และการละเล่น รวมถึงการใช้ประโยชน์ทางอ้อมตามกลไกสังคม เช่น สร้างชื่อเสียง ฐานะ จากการประลองฝีมือ ชิงชัยกัน เป็นต้น

ครั้นยุคสมัยเปลี่ยนไป จะเห็นว่าสังคมไม่ได้ให้คุณค่ากับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวดังเช่นในอดีตอีกแล้ว มนุษย์ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบของวิชาความสามารถเหล่านี้ เพื่อใช้ประโยชน์ในลักษณะอื่น ๆ เรื่อยมา จนในที่สุดแนวคิดของการแปรรูปทางเศรษฐกิจเพื่อการพาณิชย์ ก็ได้ส่งผลต่อสิ่งเหล่านี้ ให้เกิดเป็นรูปแบบของธุรกิจเกี่ยวกับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวอย่างที่ปรากฏในปัจจุบัน

ค่านิยมของสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ส่งผลให้มนุษย์พยายามทำเงินจากธุรกิจศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ทั้งจากการซื้อขายวิชาความรู้ จากการจัดการแข่งขันเพื่อเรียกเงินจากผู้เข้าชม แม้แต่ผู้ใช้วิชาความสามารถเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนการฝึกฝนไปเป็นในลักษณะที่เอื้อต่อกติกาของการแข่งขัน โดยให้ความสำคัญต่อการ แพ้ ชนะ ตามกติกา มากกว่าคุณค่าความเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวดั้งเดิม เนื่องจากความต้องการในรางวัลที่ผู้จัดการแข่งขันกำหนดไว้ให้นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ต่อศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไปสู่การแข่งขันกีฬา ภายใต้ปรัชญาของการพลศึกษา และการกีฬา เป็นไปในลักษณะของความดีงาม ไม่ปล่อยให้การกำหนดกติกาการแข่งขันกีฬาต่าง ๆ เอื้อต่อค่านิยมอันโหดร้าย ปาเถื่อนของการทำร้ายร่างกายกัน

¹ สมพร แสงชัย. (2545). มวยไทย ศิลปะมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักจังหวัดอุตรดิตถ์. คำนำ.

กระบวนการเปลี่ยนแปลงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวให้เป็นกีฬา จึงให้ประโยชน์มากกว่าส่งผลร้ายแก่สังคม

แต่ในขณะเดียวกัน ลักษณะร่วมอีกลักษณะหนึ่งของมนุษย์ในปัจจุบัน อันเป็นผลมาจากความเป็นสังคมแบบโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำ ความเข้าใจและยอมรับในความหลากหลายของคุณค่าทางอารยธรรม ที่มีต้นกำเนิดอันแตกต่างกันจากทั่วทุกมุมโลก การเน้นความตั้งใจที่จะนำศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวประจำชาติไปสู่ความเป็นสากล เพื่อที่จะให้เกิดการยอมรับจากชนชาติอื่น ๆ โดยรวมของโลก (ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่า ศูนย์กลางความคิดส่วนใหญ่มาจากชาวตะวันตก ซึ่งมักจะไม่ค่อยมีความเข้าใจถึงปรัชญาที่แท้จริงของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของชาวตะวันออก) จึงทำให้คนที่รู้จักศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวรุ่นหลัง ๆ มักจะหลงลืมคุณค่าในด้านอื่น ๆ ที่เคยมีมาในอดีตขององค์ความรู้เหล่านี้ เช่น ปรัชญา ระบบคุณค่า และประเพณีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อันมีคุณค่าในแง่ของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ลักษณะของการใช้เพื่อเป็นการป้องกันตัวหรือความปลอดภัยในชีวิตประจำวันจริง ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าในปัจจุบันสังคมยังคงมีอันตรายจากการก่อการวิาหารหว่างมนุษย์ด้วยกันเองอยู่ และที่สำคัญที่สุดอีกสิ่งหนึ่งก็คือ การให้ความสำคัญต่อการคัดเลือกผู้สืบทอดวิชาที่อาจเป็นอันตรายต่อมนุษย์ด้วยกันเองเหล่านี้ หากตกไปอยู่ในการครอบครองของผู้ไร้ซึ่งมโนธรรม จริยธรรม เป็นต้น จึงทำให้ระบบคุณค่าที่แท้จริงเหล่านี้เหลืออยู่ในสังคมปัจจุบันน้อยมาก

จากการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมจากมิตินี้ได้พบข้อสังเกตเกี่ยวกับการที่สังคมมองเห็นในคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณีนั้นน้อยกว่าที่ควร ดังเหตุผลที่กล่าวมาในเบื้องต้น จึงส่งผลให้ผู้วิจัยเกิดประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ พัฒนาการ และการเสื่อมสลายของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งในที่นี่หมายถึงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว เนื่องจากจะเป็นอีกหนึ่งกรณีศึกษาที่จะให้ประโยชน์ต่อสังคมทั้งในแง่ขององค์ความรู้ และในแง่ของคุณค่าในความหลากหลายทางอารยธรรมได้เป็นอย่างดี

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับ “ มวยไทย ” เนื่องจาก มวยไทยถือเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวประจำชาติไทยที่มีมานับแต่ในอดีต มีวิวัฒนาการที่หลากหลายไปตามบริบทของภูมิภาคในประเทศ ทั้งนี้ก็รวมถึงบริบททางประสบการณ์ของเหล่าผู้ที่คิดค้น และสืบทอดรวมอยู่ด้วย จึงทำให้ มวยไทยในอดีตกาลมีความหลากหลายกันไปตามสายมวยต่าง ๆ ดังที่พอจะเหลือให้เรา รู้จักกันในปัจจุบัน เช่น สายมวยไชยา ที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ สายมวยโบราณลพบุรี สายมวยโคราชของจังหวัดนครราชสีมา หรือ สายมวยท่าเสา ของจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยในกรณีของสายมวยท่าเสานี้ ในเวลาต่อมามีลูกศิษย์ท่านหนึ่งซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ชาติไทย ได้พัฒนาและบูรณาการรวมเอาจุดเด่นของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวชนิดอื่น ประมาณสองถึงสามแขนง จนเกิดเป็น

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวอีกชนิด ที่มีพิสดาร และจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะตัว ซึ่งได้ถูกขนานนามในเวลาต่อมาตามชื่อของผู้คิดค้นว่า “ มวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก ” เป็นต้น

ผู้วิจัยเลือกศึกษาจากกรณีของ มวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก เนื่องจากเป็นตัวอย่างหนึ่งของการนำจุดเด่นจากองค์ความรู้มากกว่าหนึ่งอย่างของชนชาติที่ต่างกัน มาบูรณาการเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นพัฒนาการอีกขั้นหนึ่งของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเมื่อมองภาพจากองค์รวม แต่ในขณะเดียวกันก็ยังสามารถรักษาคุณลักษณะเฉพาะของความเป็นไทยไว้ได้ทั้งในแง่ของ วัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้อง เช่น การไหว้ครูเฉพาะสายมวย การครอบครู เป็นต้น รวมถึงในแง่ของการใช้เพื่อเป็นไปในลักษณะของการต่อสู้ป้องกันตัวจริง โดยการถูกนำไปฝึกอย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการทหาร ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย และกรุงธนบุรีอีกด้วย

จากเหตุผลดังที่กล่าวมานี้จึงเกิดเป็นคำถามของการวิจัยว่า เหตุใดเชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของไทยเหล่านี้จึงกลับไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เหมือนกับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวชนิดอื่น แต่กลับมีผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในวงแคบมากจนตกอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการสูญหายขององค์ความรู้เป็นอย่างยิ่ง อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบสังคมสมัยใหม่ส่งผลต่อภาวะความเสี่ยงในครั้งนี้อย่างไร โดยวิเคราะห์จากความสัมพันธ์กับ 4 มิติที่มีความสำคัญมากที่สุดของสังคม ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ บรรทัดฐาน และการศึกษา ซึ่งมีความเป็นไปได้บ้างที่จะช่วยให้การดำรงอยู่ของเชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยเหล่านี้มีเสถียรภาพมากขึ้น โดยใช้มวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักเป็นกรณีศึกษา

โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร และศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้อง ทั้งความคิดเห็นต่อประวัติศาสตร์ความเป็นมา สถานการณ์ในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต การวิเคราะห์ให้เห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีผลกระทบต่อความหลากหลายของเชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย การให้คุณค่าต่อศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่แปรเปลี่ยนไปแล้วนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ หลังจากผ่านการวิจารณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยหวังเป็นอย่างยิ่งให้งานวิจัยนี้เป็นองค์ความรู้บริสุทธิ์ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจทั้งหลาย ในการศึกษาประวัติศาสตร์และพัฒนาการ อีกทั้งเป็นการร่วมเสนอหาทางออกหรือทางเลือกที่เป็นไปได้ในการดำรงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าที่แท้จริงของความเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวประจำชาติ อันถือเป็นภูมิปัญญาของชนชาติไทยที่ได้สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งเพื่อให้เกิดพัฒนาการที่ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาไปที่ประเด็นการเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายในเชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของไทย อันเกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยใช้กรณีศึกษาจากมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักเป็นตัวอย่าง ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ของงานวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย ในแง่ของการสืบทอดองค์ความรู้ วัฒนธรรม และ ประเพณีที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ มวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักเป็นกรณีศึกษา
2. เพื่อศึกษาประวัติ และ พัฒนาการ รวมทั้งเพื่อประมวลข้อมูลเกี่ยวกับมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก

ความสำคัญของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยรวมที่มีต่อการสืบทอดองค์ความรู้ วัฒนธรรม และ ประเพณี ของการฝึกฝนศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย โดยศึกษาจากกรณีตัวอย่างของมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก รวมถึงเพื่อทราบประวัติความเป็นมาและ พัฒนาการของมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก อีกทั้งรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวโบราณของไทย

ขอบเขตของการวิจัย

กำหนดขอบเขตการวิจัยจากการรวบรวม ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยผ่านกรณีของมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก โดยสามารถแบ่งเป็นหัวข้อที่สำคัญต่างๆ ตามลำดับต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลไกทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย โดยศึกษาจากความสัมพันธ์กับมิติที่สำคัญของสังคม 4 ด้านดังต่อไปนี้

- 1.1 การเมือง (Politic)
- 1.2 เศรษฐกิจ (Economics)
- 1.3 ระบบคุณค่า หรือ บรรทัดฐาน (Value)
- 1.4 การศึกษา (Education)

โดยมุ่งศึกษาถึงผลกระทบสำคัญที่เกิดจากกรณีการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยทางสังคม 3 ขั้นตอน คือ ยุคสังคมประเพณี (Traditional Society) ยุคสังคมทันสมัย (Modern Society) และ

ยุคสังคมหลังทันสมัย (Post Modern Society) โดยเน้นที่กรอบสังคมไทยเป็นหลัก จากการใช้มวยไทยสายพระยาพิชัย ดาบหักเป็นกรณีศึกษา

2. ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย ทั้งที่เคยมีอยู่ในอดีตและที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยศึกษาถึงความสัมพันธ์อันเป็นผลจากกลไกการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยทางสังคม ผ่านกรณีของมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก แบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ

2.1 ประเด็นการสืบทอดองค์ความรู้

2.2 ประเด็นการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้อง

โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาจากข้อมูลที่ยังปรากฏหลงเหลืออยู่ในรูปเอกสารต่างๆ

3. ข้อมูลที่เป็น ความรู้ ความคิดเห็น เกี่ยวกับมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง และผู้เชี่ยวชาญในมวยไทยโบราณสายอื่นที่รู้จักมวยไทยโบราณสายนี้ ร่วมกับการใช้ประมวลข้อมูลส่วนที่เป็น ประวัติ พัฒนาการ ของมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักซึ่งเป็นกรณีศึกษา เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ปัญหา และรวบรวมแนวคิดการสร้างทางเลือกในการดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยให้มีแนวโน้มที่ดี มีเสถียรภาพ และสามารถสร้างคุณค่าต่อสังคมได้มากยิ่งขึ้นในอนาคต

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความหลากหลายของเชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว หมายถึง ความหลากหลายทางวัฒนธรรมอีกลักษณะหนึ่งของสังคมมนุษย์ที่แสดงออกมาให้เห็นในมิติของ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย หมายถึง วิชาการต่อสู้ป้องกันตัวซึ่งถูกคิดค้นหรือบูรณาการโดยชนชาติไทย โดยนอกจากหมายถึงวิชาการต่อสู้ที่ใช้เพียงอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย เช่น หมัด เท้า เข่า ศอก แล้ว ยังรวมถึงวิชาที่ใช้อาวุธสำหรับการต่อสู้ระยะประชิดตัว เช่น ดาบ หอก ฯลฯ ด้วย

มวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก หมายถึง เชิงมวยสายหนึ่งของไทย ซึ่งได้มีการคิดค้นและบูรณาการศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวมากกว่าหนึ่งแขนงรวมเข้าด้วยกัน เช่น ทักษะของกายกรรมจีนที่เรียกว่า “จีว” เชิงมวยจีนบางสายซึ่งเป็นวิชาที่มีการหักแขน หักกระดูก วิชาดาบจากสำนักหนึ่งของไทย เป็นต้น โดยได้ตั้งชื่อสายมวยตามชื่อผู้ที่คิดค้นบูรณาการ คือพระยาพิชัยดาบหัก

การเสื่อมสลาย หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดการแปรเปลี่ยนสภาพในอีกลักษณะหนึ่ง โดยการแปรเปลี่ยนสภาพในลักษณะนี้ ได้ทำให้รายละเอียดของความครบถ้วนสมบูรณ์ในสิ่งใดก็ตามที่เคยมีมาแต่เดิมขาดหายไปเรื่อยๆ โดยกระบวนการนี้เมื่อเกิดขึ้นกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว หลายครั้งอาจนำไปสู่ภาวะที่เรียกว่า การสูญหาย หรือบางครั้งก็มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง

การเปลี่ยนแปลงของความหลากหลาย หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดการแปรเปลี่ยนสภาพของความหลากหลายของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการทางสังคม โดยการแปรเปลี่ยนสภาพในลักษณะนี้ได้ทำให้รายละเอียดในอัตลักษณ์ที่เคยมีมาแต่ดั้งเดิมเหล่านั้น เกิดการเปลี่ยนแปลงไป โดยในที่นี้รวมความหมายทั้ง เกิดการขาดหายไปจากเดิม เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม หรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงก็ได้ ซึ่งวิธีคิดจากมุมมองที่หลากหลาย อาจมองกระบวนการนี้ให้เป็นได้ทั้ง การเสื่อมสลาย และ พัฒนาการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

งานวิจัยนี้จะเกิดประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษางานวิจัยประเภทนี้ ในภาควิชาพลศึกษาท่านอื่นรวมถึงผู้ที่สนใจทั่วไป โดยแนวคิดของงานวิจัยจะเป็นโยชนี่ในแง่ของมุมมองที่แตกต่างซึ่งเมื่อผนวกเข้ากับมุมมองหลักของสังคมแล้ว สามารถทำให้ผู้ที่ศึกษาเข้าใจการมองภาพองค์รวมของสังคมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

อีกทั้งงานวิจัยนี้ ได้ประมวลข้อมูลและแนวโน้มในอนาคตจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้องกับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของไทยสายนี้ เพื่อร่วมเสนอทางเลือกที่เป็นไปได้ในการดำรงอยู่หรือสร้างพื้นที่ส่วนตัวทางบริบท เพื่อที่จะสร้างคุณค่าและประโยชน์แก่สังคมสืบต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ การเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายในเชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย : กรณีศึกษามวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก ” ผู้วิจัยต้องการนำเสนอปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมของมนุษย์ในด้าน “ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ” โดยศึกษาผ่านกรณีศึกษา “ มวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก ” ดังนั้นจึงต้องสร้างความเข้าใจต่อความหมายของ วัฒนธรรม ความหลากหลายของวัฒนธรรม พัฒนาการของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว และศึกษาถึงไปใน ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของชนชาติไทย อีกทั้งศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมไทย ดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. นิยามแห่งวัฒนธรรมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม

นิยามแห่งวัฒนธรรม

คำว่า “วัฒนธรรม” ได้เข้าสู่ภาษาไทยหลังคำว่า “อารยธรรม” พระวรวงศ์เธอกรมหมื่น นราธิปพงศ์ประพันธ์ ขณะทรงพระยศเป็นพระองค์เจ้าวรฉัตรวิไลยากรเป็นผู้ทรงใช้ คำว่า “วัฒนธรรม” เมื่อ พ.ศ. 2475 โดยแปลมาจากคำว่า culture รากศัพท์ในภาษาละติน มาจากคำว่า cult ซึ่งหมายถึง ลัทธิธรรมเนียม ประเพณี หรือศาสนา cult หรือ culture เมื่อแปลว่า งอก เป็นศัพท์คำเดียวกับ agriculture ที่แปลว่า เกษตรศาสตร์¹

วัฒนธรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน² คือ “สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะวิถีชีวิตของหมู่คณะ ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พุทธศักราช 2485 หมายถึงลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมของประชาชน ทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกันและร่วมอยู่ในพวกของตน

¹ ส.ศิริรักษ์. (2531). *ลอบคราบวัฒนธรรมไทย*. หน้า 19.

² ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525*. หน้า 746.

พระยาอนุมานราชธน¹ ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมคือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีของมนุษย์ในส่วนรวม ถ้ายทอดได้ เอาอย่างกันได้ เลียนแบบกันได้ วัฒนธรรม คือสิ่งอันเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากแต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณีมา วัฒนธรรม คือ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติหรือกิริยาอาการ หรือการกระทำใดๆของมนุษย์ในส่วนรวม คงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้เป็นภาษาศิลปะ ประเพณี ประเพณี เป็นต้น วัฒนธรรม คือ มรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมยอมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

บรรพต วีระชัย² กล่าวว่า วัฒนธรรม อาจแบ่งความหมายออกเป็น 3 ประการ ความหมายที่หนึ่ง ได้แก่ วัฒนธรรมตามความเข้าใจของคนทั่วไป ตามทัศนะนี้วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ได้รับ การปลูกแต่งให้ดีขึ้น เช่น ภาพวาด ดนตรี วรรณคดีที่เป็นอมตะ เป็นต้น วัฒนธรรมตามความหมายแรกนี้มาจากรากศัพท์วัฒนธรรม หรือวัฒนธรรม ซึ่งแปลว่า เจริญ ความหมายที่สอง ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีโกนจุก บวชนาค ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการแห่ช้างและประเพณี บุญบั้งไฟ เป็นต้น ความหมายที่สาม ได้แก่ วัฒนธรรมตามนัยแห่งสังคมศาสตร์ซึ่งมีความหมายกว้างที่สุด เพราะมิได้หมายถึง เฉพาะสิ่งที่ดีงามหรือเฉพาะขนบธรรมเนียมประเพณีเท่านั้น เช่น ความหมายที่หนึ่งของวัฒนธรรม ตามนัยแห่งสังคมศาสตร์ วัฒนธรรม ได้แก่ พฤติกรรมที่เข้ารูปแบบหรือมีลักษณะเป็น กระสวน (Pattern) ซึ่งมีการส่งต่อถ่ายทอดโดยใช้ สัญลักษณ์ กระสวน เป็นศัพท์วิชาการซึ่งหมายถึง รูปแบบอันเกิดจากการกระทำซ้ำๆกัน เช่น การทักทายเมื่อผู้คุ้นเคยกัน การแบ่งปัน เป็นต้น วัฒนธรรมตามนัยแห่งสังคมศาสตร์ จึงหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลงานของมนุษย์ เช่น ภาษา การทำเครื่องมือเครื่องใช้ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย รัฐบาล ศาสนา ศิลธรรม เป็นต้น วัฒนธรรมกินความหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งมีลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยการสื่อสารต่อกัน เป็นขนบธรรมเนียมหรือจารีต เป็นสถาบันสังคมต่างๆ เช่น สถาบันทางการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง ความหมายที่สองของ วัฒนธรรมตามนัยแห่งสังคมศาสตร์ วัฒนธรรม ได้แก่ วิถีชีวิตของแต่ละสังคมที่เกิดขึ้น มีขึ้น เพื่อสนองความจำเป็นในการอยู่รอด ในการยังยืนของมนุษย์ และในการจัดระเบียบของสังคม วัฒนธรรมหมายถึง วัตถุต่างๆที่จับต้องได้ เช่น ที่เขี่ยบุหรี่ ถ้วยกาแฟ อาคาร รถไฟ ไม้จิ้มฟัน ฯลฯ กระสวนหรือรูปแบบแห่งการจัดระเบียบสังคม เช่น การรวมตัวเป็นเผ่า หรือรวมตัวเป็นประเทศชาติ วิถีแห่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

¹ อนุมานราชธน, พระยา. (2513). *วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย*. หน้า 73.

² บรรพต วีระชัย. (2520). *สังคมวิทยา มนุษยวิทยา*. หน้า 45.

เพราะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เช่น การยิ้มทักทาย การแสดงความเสียใจหรือดีใจ การแสดงปาฐกถา การสัมมนา ฯลฯ คำนิยามที่สามของวัฒนธรรมตามนัยแห่งสังคมศาสตร์ที่ถือว่าเป็นคำนิยามที่สมบูรณ์ที่สุด คือ วัฒนธรรมมีองค์ประกอบอยู่ห้าประการ ได้แก่ วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ วัฒนธรรม ได้แก่ ผลของพฤติกรรม รวมทั้งทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และความรู้ต่างๆ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สมาชิกของสังคมมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของไม่มากก็น้อย วัฒนธรรมมีการถูกส่งต่อหรือได้รับการถ่ายทอด และวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นนิจ

สุวรรณ เพชรนิล¹ กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง การเพาะปลูกบำรุงให้เจริญงอกงาม แยกเป็นหลายสาขา เช่น ทางเกษตร (Agriculture) ทางวัตถุธรรม (Physical Culture) ทางสติปัญญา (Intellectual Culture) ทางจิตใจ (Spiritual Culture) และทางส่วนรวม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น โดยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตส่วนรวม วิถีชีวิตของมนุษย์ส่วนรวมถ่ายทอดกันได้ เรียนรู้กันได้ และเอาอย่างกันได้ เป็นผลิตผลส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนสมัยก่อน โดยรับช่วงเป็นประเพณีกันมา วัฒนธรรมเป็นความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติหรือการกระทำต่างๆ ของมนุษย์ส่วนรวมที่ปรากฏเป็นแบบเดียวกัน เป็นมรดกแห่งสังคม ที่สังคมยอมรับรักษาให้เจริญงอกงาม และถ่ายทอดเป็นมรดกสืบไป

สาโรช บัวศรี ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรม หมายถึง ความดี ความงาม และความจริง ในชีวิตมนุษย์ซึ่งปรากฏในรูปแบบต่างๆ และได้ตกทอดมาถึงเรา ในสมัยปัจจุบัน หรือว่าที่เราได้ปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นในสมัยของเราเอง

ที่ว่าปรากฏในรูปแบบต่างๆนั้น หมายถึง ที่ปรากฏในรูปแบบของศิลปกรรมมนุษยศาสตร์ การช่างฝีมือ การกีฬาและนันทนาการ และคหกรรมศาสตร์ รวม 5 ประการ แต่ถ้าจะตีความหมายให้กว้างขวางออกไปกว่านี้อีก เช่น รวมเอาที่ปรากฏอยู่ในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาด้วย เพราะทั้งสองอย่างนี้ มีความสำคัญอย่างมากในชีวิตมนุษย์ในสมัยปัจจุบัน

เพื่อประโยชน์ในด้านวัฒนธรรมให้กว้างขวาง เช่น ด้านอนุรักษ์ ด้านเผยแพร่ และด้านวิจัยสร้างสรรค์และพัฒนา เราอาจเขียนรายละเอียดของวัฒนธรรมไว้ดังต่อไปนี้

1. ศิลปกรรม ภาษาและวรรณคดี การละคร นาฏศิลป์ วิจิตรศิลป์ การดนตรี สถาปัตยกรรม ประติมากรรม ศิลปกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ในด้านวิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์

¹ สุวรรณ เพชรนิล. (2520). *คู่มือวัฒนธรรมและศาสนา*. หน้า 5.

2. มนุษยศาสตร์ ศาสนา จริยธรรม ปรัชญา ธรรมเนียมประเพณี มนุษยวิทยา
อุดมการณ์ ทัศนคติของคนในชาติ กฎเกณฑ์ ระเบียบวินัย
3. การช่างฝีมือ การทอ การแกะสลัก การเย็บปักถักร้อย การทำเครื่องเงิน การทำ
เครื่องเงิน เครื่องทองเครื่องถม การทำเครื่องปั้นดินเผา การจักสาน ช่างเหล็ก
4. การกีฬาและนันทนาการ การกีฬาพื้นเมือง การละเล่นต่างๆ การชกมวย การฟัน
ดาบ กระบี่กระบอง
5. คหกรรมศาสตร์ อาหารการกิน เสื้อผ้าการแต่งกาย การตกแต่งบ้านเรือน การเลี้ยง
และอบรมลูก มารยาทการต้อนรับ การอยู่กันเป็นครอบครัว¹

โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง² กล่าวว่าวัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม ไม่ใช่มรดกทางสรีระ
วัฒนธรรมไม่ได้ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด แต่มนุษย์เกิดมาท่ามกลางวัฒนธรรม และจะต้องเรียนรู้
วัฒนธรรม ซึ่งเป็นกองทุนใหญ่ เป็นสมบัติอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้รักษาไว้

บรรจง ชูสกุลชาติ³ ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ 3 ประการ คือ

1. วัฒนธรรมในด้านภาษาศาสตร์ หมายถึง ธรรมชาติของความเจริญของงานแห่ง
ชีวิตความเป็นอยู่และความเป็นไปของสังคม
2. วัฒนธรรมในแง่ของสังคมวิทยา แยกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ
 - 2.1 การแสดงพฤติกรรมร่วมกันของบุคคลในสังคม อันได้แก่ ขนบธรรมเนียม
ประเพณีต่างๆ
 - 2.2 การประดิษฐ์และการผลิตสิ่งที่ดีงาม เช่น ประติมากรรม วิจิตรศิลป์
วรรณกรรม นาฏกรรม และศิลปกรรมทั้งหลายทั้งปวง
 - 2.3 การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ตามความเชื่อ ตามค่านิยม และตามหลักนิยม
ของสถาบันที่คนเป็นสมาชิก

¹ ไส้วัตร กาวน. (2539). ศึกษาการละเล่นการควงพลองไฟของไทย. หน้า 14.

² โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง. (2522). พัฒนาการกีฬามวยไทย. หน้า 2.

³ ทะนงศักดิ์ ต้นวงศ์. (2535). ประวัติและพัฒนนาการของการแข่งขันเรือยาวไทย.

3. วัฒนธรรมในด้านสังคมศาสตร์ หมายถึง พฤติกรรมทุกประเภทของมนุษย์ที่ วิวัฒนาการไปในแนวทางการดำรงชีวิต

ประมวล บัวทอง¹ ได้สรุปความหมายของวัฒนธรรมว่า “ วัฒนธรรม” คือสิ่งที่บ่งบอกถึง ความเจริญของงานวิถีชีวิตความคิดเห็น ความรู้สึก ความชำนาญ ความประพฤติ กริยาอาการและ การกระทำใดๆ ทั้งหมดของมนุษย์กลุ่มหนึ่งในการดำรงชีวิตซึ่งคงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และแสดงออกมา เป็นพฤติกรรม ภาษา ศิลปะ ความเชื่อ กีฬา ระเบียบขนบธรรมเนียม ประเพณี และเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่ง ได้มีการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อมาเป็นเรื่องของการเรียนรู้จากคนกลุ่มหนึ่งไปยังคนอีกกลุ่มหนึ่ง และ ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เจริญตามยุคตามสมัย

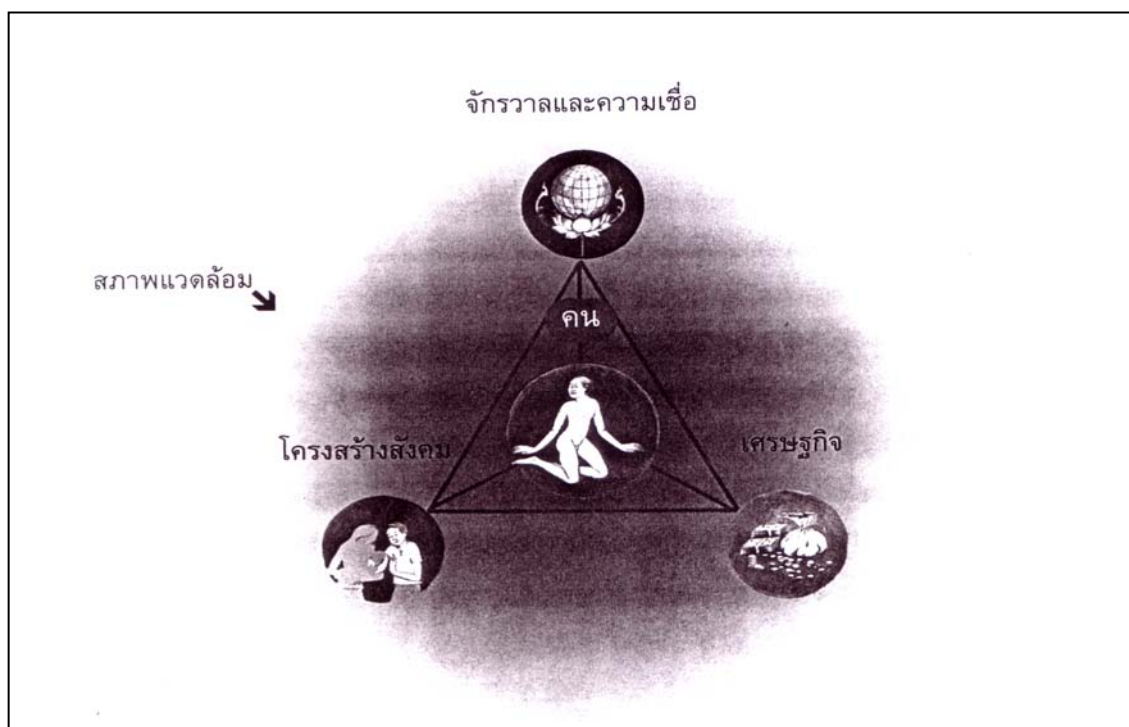
ดังนั้นจากการรวบรวมข้อมูลจึงสามารถสรุปเพื่อทำความเข้าใจต่อนิยามของวัฒนธรรม ได้ว่า หากมีสิ่งที่ใช้แสดงคุณลักษณะซึ่งสามารถบ่งบอกถึงอัตลักษณ์และพัฒนาการของมนุษย์คนใดคนหนึ่งได้ นอกเหนือไปจากองค์ประกอบทางกรรมพันธุ์ กล่าวคือ สามารถบอกเล่าเรื่องราวการดำเนินชีวิต อธิบายเหตุผลในการกระทำต่าง ๆ ในรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ผ่านมา อีกทั้งอาจจะสามารถทำนาย อนาคตของคนผู้นั้นได้ในระดับหนึ่ง สิ่งเหล่านี้อาจหมายถึง บุคลิกภาพ วิถีการดำเนินชีวิต ความรู้ ประสบการณ์ ทัศนคติ อุดมคติ เจตคติแล้ว “ วัฒนธรรม ” สามารถเปรียบเทียบได้กับสิ่งเหล่านี้เมื่อมองถึง องค์รวมในความเป็น กลุ่มมนุษย์ กลุ่มชน หรือกลุ่มสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งนั่นหมายถึงว่า เป็นสิ่งที่สามารถ สังคม พัฒนาการได้ในระยะเวลาที่ยาวนานหลายชั่วอายุคน และเมื่อก้าวโดยรวมแล้ว “ ศิลปะการ ต่อสู้ป้องกันตัว ” แต่ละอย่างจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชนที่เป็นผู้ให้ กำเนิดวิชาการต่อสู้นั้น ๆ ได้เช่นเดียวกัน

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

เนื่องจากระบบทางวัฒนธรรม คือ ระบบการปรับตัวของมนุษย์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต จึงกล่าวได้ว่า มนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษา ล้วนต้องมีวัฒนธรรมทั้งสิ้น แต่ เหตุจากปัจจัยที่แตกต่างกันของท้องถิ่นหรือพื้นที่ ๆ มนุษย์อาศัยอยู่ ซึ่งถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อม ทางภูมิประเทศและภูมิศาสตร์ จึงมีผลให้รูปแบบของวัฒนธรรมหรือการดำรงชีวิตในแต่ละกลุ่มสังคมมี ความแตกต่างกันไป ตัวอย่างเช่น สังคมที่อยู่ตามชายฝั่งทะเล มีการทำมาหากินหรือเศรษฐกิจแบบ ประมงจับปลา จึงนับถือผีหรือเทพเจ้าทางทะเล ย่อมแตกต่างจากสังคมที่อยู่บนที่สูง ตามป่าเขา มีชีวิต

¹ ประมวล บัวทอง. (2537). พัฒนาการของกระบี่กระบอง. หน้า 11.

เร่ร่อน ล่าสัตว์ทำไร่เลื่อนลอย จิ้งนัถือผีป่า เป็นต้น¹ โดยสามารถแสดงแผนภูมิให้เห็นถึงโครงสร้างที่กำหนดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ต่อการกำเนิดความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและสังคมได้ดังต่อไปนี้ (แผนภูมิที่ 1)

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างที่กำหนดความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรมมนุษย์

ที่มา: ศรีศักร วัลลิโภดม. (2547). *ความเป็นมนุษย์กับพัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรม. ใน ธรรมชาติของสรรพสิ่ง การเข้าถึงความจริงทั้งหมด*. หน้า 250.

เช่นเดียวกันกับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ใช้อธิบายความเป็นวัฒนธรรมมาจนถึงส่วนนี้ จะเริ่มเห็นภาพอย่างชัดเจนว่า “การต่อสู้” แท้จริงแล้วก็คือระบบการปรับตัวของมนุษย์เพื่อการดำรงชีวิตท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอีกอย่างหนึ่ง จุดกำเนิดของ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแต่ละชนิดทั้งในเรื่องของระบบความคิด ปรัชญาและลักษณะการใช้งาน จึงมีความหลากหลายกันไปตามบริบทของแหล่งกำเนิด ทั้งที่ในเบื้องต้นของการต่อสู้ทุกชนิดนั้นมีจุดประสงค์เพื่อ

¹ ศรีศักร วัลลิโภดม. (2547). *ความเป็นมนุษย์กับพัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรม. ใน ธรรมชาติของสรรพสิ่ง การเข้าถึงความจริงทั้งหมด*. หน้า 239-250.

การดำรงชีวิตรอดเช่นเดียวกัน โดยอิทธิพลอย่างหนึ่งที่หนึ่งซึ่งผลกระทบต่อรูปแบบของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวนั้น คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบความคิดและพฤติกรรมมนุษย์ (เปรียบเทียบความเชื่อมโยงกันของมนุษย์กับสิ่งรอบตัวได้ดัง แผนภูมิที่ 1) เช่น ชาวจีนอยู่ท่ามกลางสภาพของธรรมชาติขนาดใหญ่ เต็มไปด้วยภูเขา แม่น้ำ สัตว์ป่ามากมาย ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของจีนหลายชนิดจึงมีลักษณะของการใช้งานที่มีความผาดโผน หรือในหลายชนิดมีการคิดค้นโดยเลียนแบบมาจากท่าทางของสัตว์ ชาวญี่ปุ่นอยู่ในภูมิประเทศที่เป็นลักษณะของเกาะ มีการดำรงชีพแบบการประมง และการทำนา ก็มีลักษณะของการใช้มือ การหยิบจับอาวุธ หรือบุคลิกท่าทางที่มีเอกลักษณ์พิเศษอีกแบบหนึ่ง แม้แต่ไทยเองชั้นเชิงของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในอดีตก็มีลักษณะแตกต่างกันไปตามภูมิภาคของแหล่งกำเนิด เป็นต้น ไม่ต่างกับกับวัฒนธรรม ซึ่งหากจะพิจารณาถึงอิทธิพลจากด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความหลากหลายเหล่านี้ เราจึงสามารถพิจารณาควบคู่กันไปกับคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ของวัฒนธรรมได้เช่นกัน ดังต่อไปนี้

เมื่อกลับมาพิจารณาที่ความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมจะเห็นได้ว่า สังคมและวัฒนธรรมเป็นของคู่กัน คนหรือมนุษย์ต้องอยู่รวมกันเป็นสังคม และสร้างวัฒนธรรมเพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันขึ้นมา โดยการปรับตัวเองเข้ากับสิ่งแวดล้อมทางโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ และจักรวาล หรือความเชื่อ ทำให้เกิดเป็นรูปแบบที่แตกต่างกันไป วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มิพลวัต คือมีการเปลี่ยนแปลงและมีความหมายสำคัญต่อสังคมมนุษย์ที่พออนุมานได้เป็น 3 อย่างคือ เพื่อดำรงชีวิตรอด (Survival) เพื่อการศึกษาอบรม (Orientation) และเพื่อคมนาคมสื่อสาร (Communication)¹

เรื่องความสำคัญของการมีชีวิตรอดนั้นได้กล่าวไปแล้ว เรื่องต่อไปคือ การศึกษาอบรมนั้นพอจะยกตัวอย่างได้จากกรณี เด็กที่เกิดขึ้นมาในสังคมหนึ่งๆ จะได้รับการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งรู้ตัวและไม่รู้ตัว เป็นกระบวนการศึกษาร่วมกันของสมาชิกในสังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย นับเป็นการอบรม (Socialization) หรือการปลูกฝังทางวัฒนธรรม (Enculturation) ที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ สิ่งนี้ทำให้คนมีวัฒนธรรมและมีเอกลักษณ์ จากนั้นเมื่อได้เกิดการปะทะสังสรรค์กับผู้ที่มาจากสังคมอื่นแล้ว จะรู้ได้ทันทีว่ามีความแตกต่างกัน อยู่คนละกลุ่มเหล่า ซึ่งเท่ากับว่าวัฒนธรรมมีความหมายและหน้าที่อีกอย่างหนึ่งคือ ในด้านคมนาคมสื่อสารนั่นเอง เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้รู้จักกันและเข้าใจว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และการเข้าใจดังกล่าว จะส่งผลต่อพัฒนาการของแต่ละวัฒนธรรมร่วมกัน²

¹ แหล่งเดิม. หน้า 250-251.

² แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

พัฒนาการของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวก็เช่นกัน จะเห็นว่าพัฒนาการส่วนหนึ่งเกิดจากการศึกษาอบรมร่วมกันของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ และสามารถเพิ่มพูนต่อยอดพัฒนาการเหล่านั้นจากากรุ่นหนึ่งส่งต่อสู่อีกรุ่นหนึ่งของสมาชิก เกิดเป็นเอกลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละลักษณะของสังคม ส่วนอิทธิพลต่อพัฒนาการอีกส่วนหนึ่งที่มีผลมาจากการสื่อสารเอกลักษณ์กันระหว่างวัฒนธรรมนั้น เกิดจากการเรียนรู้กันระหว่างวัฒนธรรมที่อยู่ใกล้เคียงหรือหรือเกิดจากการมีโอกาสได้เรียนรู้จากต่างวัฒนธรรม จึงเกิดกระบวนการปรับปรุงตัวเองขึ้น ดังจะสังเกตได้จาก ความคล้ายคลึงกันของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของ จีน เกาหลี หรือแม้แต่เชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของชนกลุ่มน้อยของไทยในภาคเหนือก็ตาม หรือในกรณีของการกำเนิดของคาราเต้บางสายของญี่ปุ่น ที่มาจากการผสมผสานบูรณาการวิชาการต่อสู้ของจีนสายหนึ่งเข้ากับวิชาการต่อสู้ประจำท้องถิ่น เป็นต้น จะเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดพัฒนาการทางวัฒนธรรมที่ไม่ใช่การกลืนกันเองโดยวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง แต่เป็นการบูรณาการปรับใช้ตามบริบทที่เหมาะสม เป็นการพัฒนาที่ยังสร้างเอกลักษณ์ให้กับบริบทของแต่ละสังคมสืบต่อไป

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมในโลกทุกวันนี้ มีสาเหตุพื้นฐานมากจากความลุ่มหลงตนเอง และเชื่อว่ากลุ่มเหล่าของตนหรือชาติพันธุ์ของตนหรือสังคมของตนดีกว่าสูงส่งกว่าผู้อื่น จึงเป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกทั้งในเชิงบวกและเชิงลบขึ้นมาได้ ความรู้สึกเชิงลบก็คือความเกลียดชังที่จะต้องทำลายล้างหรือไม่ก็เพื่อเอาประโยชน์และเอาเปรียบจากฝ่ายตรงข้าม ดังตัวอย่างในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ที่พวกนาซีเยอรมันทำลายล้างเผ่าพันธุ์ของพวกยิว เป็นต้น ส่วนความรู้สึกเชิงบวกนั้นเกิดจากความรัก ความสงสาร อยากให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ และดีเหมือนกับพวกตน ทำการช่วยเหลือโดยเอาสิ่งที่เห็นว่าดีงามในสังคมตนเองเป็นบรรทัดฐานหรือเป็นตัวอย่าง โดยหารู้ไม่ว่าคนในสังคมอื่นนั้นมีวิถีชีวิตและความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างไปจากของกลุ่มตน ทั้งหมดนี้เห็นตัวอย่างได้ชัดเจนในกรณีของการล่าอาณานิคมของชาวตะวันตกซึ่งมีทั้งการเผยแพร่อารยธรรมและการทำสงครามควบคู่กันไป¹ ซึ่งจากสาเหตุพื้นฐานเหล่านี้ เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วจะพบว่าต่อมาได้กลายเป็นบ่อกำเนิดของความเชื่อแบบหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสังคมในยุคถัดมา นั่นคืออุดมการณ์เกี่ยวกับรูปแบบสูงสุดของสังคมในอุดมคติ เป็นความเชื่อที่ว่ามีพิมพ์เขียวสำเร็จรูปของสังคมรูปแบบดังกล่าวที่สามารถหยิบยืมนำไปสร้างโลกเลียนขึ้นมาเพื่อใช้ร่วมกันได้ และเหตุจากการนำความเชื่อดังกล่าวนี้ไปใช้โดยไม่สามารถบูรณาการปรับใช้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทที่ป็นรากเหง้าเดิมอันมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคม ผลก็คือความหลากหลายทางอารยธรรม

¹ แหล่งเดิม. หน้า 251.

วัฒนธรรม ถูกแทรกแซง วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดั้งเดิมบางส่วนถูกกลืนหายไปในกระแสสังคมรูปแบบดังกล่าว ซึ่งนี่เป็นเพียงหนึ่งตัวอย่างในหลาย ๆ ปัญหาของสังคมรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นตามมาเรื่อย ๆ

จากเหตุดังกล่าวนี้ มนุษย์จึงควรทำความเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขราบรื่นดังต่อไปนี้ว่า มนุษย์ในแต่ละกลุ่มสังคมล้วนมีความเป็นอิสระในการดำรงชีวิตที่แตกต่างไปตามสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลาย ในขณะที่เดียวกันถ้าหากจะรวมอยู่เป็นรัฐหรือประเทศเดียวกัน บรรดากลุ่มชนต่างๆตามท้องถิ่นที่หลากหลายเหล่านั้นจำเป็นที่จะต้องมียะไรเหมือนกัน เป็นพวกเดียวกันและสื่อสารคมนาคมกันได้¹

เรื่องทั้งสองอย่างนี้ทำให้เกิดพัฒนาการของวัฒนธรรมสองระดับขึ้นในสังคมที่เป็นบ้านเมืองเป็นรัฐและประเทศ คือ “วัฒนธรรมราชรัฐ” อันเป็นวัฒนธรรมระดับล่างๆของบรรดากลุ่มชนที่ดำรงชีวิตอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆในชนบท หรือก็เป็นวัฒนธรรมของกลุ่มอาชีพต่างๆในสังคมเมือง และ “วัฒนธรรมหลวง” อันเป็นวัฒนธรรมระดับบนที่สร้างขึ้นโดยบรรดากลุ่มชนชั้นปกครองหรือรัฐ ที่มีความมุ่งหมายจะบูรณาการวัฒนธรรมราชรัฐตามท้องถิ่นและตามกลุ่มอาชีพที่หลากหลายให้มีความเหมือนกัน สื่อสารกันรู้เรื่องและเกิดสำนึกว่าเป็นพวกเดียวกัน เช่น เป็นคนของเมือง ของชาติ ของประเทศขึ้น²

หากยกตัวอย่างจากสังคมไทย สังคมของคนในชาติที่เรียกว่า “คนไทย” นั้น ก่อนที่จะมาเรียกว่าประเทศสยามหรือประเทศไทย ได้มีวิวัฒนาการมาแล้วนับพันปี จากสังคมหมู่บ้านและเมืองเล็กๆ ที่ต่างอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆ มาเป็นเมืองที่มีศูนย์กลางอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ แล้วจึงเกิดเป็นรัฐ และอาณาจักรที่มีศูนย์กลางทางการเมืองการปกครองที่อยุธยาและกรุงเทพฯ จนในที่สุดเป็นรัฐชาติ เป็นประเทศสยาม หรือประเทศไทยขึ้น ปัจจุบันถ้าหากมองลงในระดับท้องถิ่น จะพบการดำรงอยู่ของกลุ่มชนที่มีภาษาพูดแตกต่างกันออกไป หรือบางแห่งก็มีการผสมผสานชาติพันธุ์ แล้วสร้างภาษาท้องถิ่นเฉพาะตน เช่น ลาวครั่ง ลาวเงี้ยว ลาวพวน เป็นต้น ต่างกลุ่มต่างมีรูปแบบทางวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ทำให้เกิดชนบประเพณี และจารีตที่แตกต่างกันออกไป สิ่งที่กำลังกล่าวมานี้คือความเป็นเฉพาะตัวของท้องถิ่นที่เรียกว่า วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือ “วัฒนธรรมราชรัฐ” เป็นสิ่งที่มีความหมายต่อการดำรงชีวิตสอดรวมกัน แต่เพื่อทำให้กลุ่มชนต่างกลุ่มเหล่าที่มีวัฒนธรรมท้องถิ่น

¹ แหล่งเดิม. หน้า 255.

² แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

กระจายกันอยู่ตามภูมิภาคต่างๆของประเทศ เกิดสำนึกความเป็นคนไทยด้วยกัน รัฐหรือศูนย์กลาง
ทางการปกครองจึงต้องสร้าง “วัฒนธรรมหลวง” หรือประเพณีหลวงให้คนที่แตกต่างกันเหล่านี้มีส่วนร่วม
เพื่อเกิดสำนึกของการอยู่ร่วมกัน สิ่งที่เป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมหลวงที่สำคัญ คือ ภาษาไทย
ศาสนาพุทธ ระบบศักดินา หรือระบบราชการ องค์ประกอบของวัฒนธรรมหลวงเหล่านี้จะแทรกซึมเพื่อ
ความเป็น “คนไทย” อยู่ในบรรดาวัฒนธรรมราษฎร์ของกลุ่มชนตามท้องถิ่นต่างๆ เช่น ตามหมู่บ้านลาว
พวน ในอำเภอโคกสำโรง คนในท้องถิ่นเวลาพบปะสนทนากันมักใช้ภาษาพวน แต่ว่าเมื่อพบปะกับผู้คน
ต่างถิ่นที่ไม่ใช่ลาวพวนด้วยกัน ก็จะพูดและสื่อสารด้วยภาษาไทย เป็นต้น¹

เมื่อได้มีการพิจารณาจากข้อมูลที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ ก็พอจะอนุมานได้ว่า ศิลปะการ
ต่อสู้ป้องกันตัว ซึ่งจัดเป็นมิติหนึ่งของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีต้นกำเนิดความ
เป็นมาพร้อมๆกันกับประวัติศาสตร์ของมนุษย์ อีกทั้งมีพัฒนาการที่แตกต่างกันออกไปตามวิถีชีวิตและ
บริบทแวดล้อมของกลุ่มชนที่เป็นผู้คิดค้น ด้านเอกลักษณ์และคุณค่าที่มีต่อผู้ใช้จึงมีความแตกต่าง
หลากหลายกันไปตามแหล่งกำเนิด และยุคสมัยด้วยเช่นกัน โดยเมื่อตีความแล้วอาจเปรียบเทียบกับเชิง
มวยหรือสายมวยต่างๆได้กับสิ่งที่เป็วัฒนธรรมราษฎร์ และเปรียบเทียบการกำหนดรูปแบบการ
ประลองแข่งขันโดยสร้างกติกาสากลเพื่อใช้ร่วมกันได้กับวัฒนธรรมหลวงนั่นเอง

2. วิวัฒนาการของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

ต้นกำเนิดของการต่อสู้

ประโยชน์ เจริญรัตน์² กล่าวว่า ประวัติศาสตร์แห่งมนุษย์ คือ ประวัติแห่งการพัฒนา จาก
การค้นคว้าศึกษาของนักโบราณคดี นักมนุษยวิทยา นักธรณีวิทยา นักวิทยาศาสตร์ ทำให้เรารู้ว่ามนุษย์
มีความเจริญขึ้นเรื่อยๆ จากการที่มนุษย์รู้จักคิดรู้จักทำงาน ทำให้สมองของมนุษย์มีการฝึกฝนคิดค้น
จากงานลักษณะหยาบไปสู่สภาพการขบคิดอย่างลึกซึ้ง และละเอียดอ่อนยิ่งขึ้น จึงเกิดการพัฒนากการ
เรียนรู้ ประสบการณ์ สามารถเรียนรู้เงื่อนไขทางธรรมชาติ และทางสังคม เป็นเหตุให้มนุษย์สามารถ
ปรับตัวต่อสู้กับธรรมชาติมีชีวิตรดำรงชีพอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้

¹ แหล่งเดิม. หน้า 256.

² ฉัตรมงคล ชาแท่น. (2517). พัฒนาการไอคิโดในประเทศไทย. หน้า 5-6.

การพัฒนาชีวิต และการต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ก่อให้เกิดบทเรียน สะสมประสบการณ์และ สะสมความชำนาญด้วยจิตใจที่เข้มแข็งไม่ท้อถอย นำเอาเหตุผลที่สะสมมาคิดค้นจนเกิดความสำเร็จชนะ ต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้การต่อสู้จึงเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ ซึ่งตรงกับคำพังเพยว่า “ชีวิตคือการต่อสู้”

ทุกชีวิตที่เกิดขึ้นมาในโลกทุกวันนี้ ไม่ว่า มนุษย์ สัตว์ ตั้งแต่เล็กไปจนถึงใหญ่ รวมความ ทุกสิ่งมีชีวิต ที่เกิดขึ้นมาแล้วต้องต่อสู้ด้วยกันทั้งนั้นแล้วแต่สภาพของมนุษย์ สัตว์ พืช ที่มีการ แปรเปลี่ยนและการเคลื่อนไหวไปตามวิถีแห่งชีวิต จากปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งความจริงมีหลักฐาน ยืนยันอยู่ในประวัติของชีวิตมนุษยชาติ มนุษย์ระยะแรกได้อาศัยมือและเท้าสองข้าง เป็นความสามารถ ดั้งเดิมที่จะรักษาชีวิต ดำรงอยู่และพัฒนาไปสู่สภาพชีวิตในปัจจุบัน

จากการพัฒนาเป็นขั้นตอน โดยการใช้ มือ ใช้เท้า เป็นปัจจัยในการแสวงหาอาหารเพื่อการ เป็นอยู่ ครั้นต่อมาเกิดปัญญาที่จะคิดค้น เก็บอาหารการกิน แสวงหาเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยจากการต่อสู้ กับสภาพสิ่งแวดล้อมจากธรรมชาติ จากสัตว์ร้าย จากมนุษย์ด้วยกัน เกิดการสะสมประสบการณ์ต่างๆ ที่ พบเห็นในการต่อสู้ของสัตว์ต่อสัตว์ คนต่อคน คนต่อสัตว์ จึงเกิดการเรียนรู้ จดจำทำตามผลสมฐาน เปลี่ยนแปลงแก้ไข จนกลายมาเป็นวิธีการต่อสู้และป้องกัน ที่มนุษย์ทุกคนต้องแสวงหาไว้กับตัว เพื่อรักษา ชีวิตและทรัพย์สินให้คงอยู่ เริ่มต้นจากการที่มนุษย์ใช้มือเปล่า เท้า ปาก ต่อสู้ ต่อมาก็ใช้ กรวด หิน ดิน ทหยา กระดูก สัตว์ กิ่งไม้ ท่อนไม้ เมื่อมนุษย์เจริญยิ่งขึ้นก็คิดค้นประดิษฐ์อาวุธ นำมาใช้ประหัตประหารซึ่ง กันและกัน เช่น มีด ไม้ หลาว แหวน หอก ดาบ ทวน ง้าว โล่ ตั้ง เป็นต้น การพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุดของการ ผลิตเครื่องมือทำลายล้าง จนกลายมาเป็นปืน และระเบิด ที่มีประสิทธิภาพสูง สิ่งเหล่านี้ก็ล้วนแล้วเป็น เครื่องมือในการทำลายล้างของมนุษย์ที่คิดค้นขึ้นมาเพื่อการต่อสู้ทั้งสิ้น

ถึงแม้ว่าเวลาจะผ่านพ้นไปนานเพียงใด วิชาการต่างๆ ได้รับการพัฒนาให้ก้าวไกล ขนาดไหนแล้วก็ตาม แต่หลักการพื้นฐานของยุทธศิลป์ก็ยังคงเกี่ยวพันกับการป้องกันตัวอยู่นั่นเอง

ความหมายของการต่อสู้

ประโยชน์ เจริญรัตน์¹ ได้อธิบายว่า คำว่า “การต่อสู้” พิจารณาตามศัพท์แล้ว คำนี้ ประกอบด้วยสองคำคือ ต่อ และสู้ “ต่อ” หมายถึงการทำให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยการติด เชื่อม สมทบหรือรวมเข้าไป ส่วน “สู้” เป็นการกระทำอย่างหนึ่งที่มีหมายถึงอันตราย หรือการเอาชนะชนะด้วย พละกำลัง ฉะนั้นความหมายร่วมของทั้งสองคำนี้ คือ “ต่อสู้” ก็เป็นการกระทำต่อการทำอันตรายด้วยการ ทำอันตรายเช่นเดียวกัน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ เป็นการทำอันตรายต่อกันและกัน เช่น เขาทำ อันตรายเรา เราก็ทำอันตรายเขา เช่นเดียวกัน เป็นการตอบแทนกันไป การที่เราต่อหรือตอบ การทำ

¹ แหล่งเดิม. หน้า 6-8.

อันตรายของเขาด้วยการทำอันตรายของเรานั้นก็เท่ากับทำอันตรายทั้งของเขาและของเราติดพันกันไป ฉะนั้นการกระทำในลักษณะเช่นนี้จึงเรียกว่า “การต่อสู้”

การต่อสู้เป็นการตอบแทนกัน คือ เมื่อสู้มาก็สู้ไป ถ้าไม่มีการตอบแทนกันแล้วการต่อสู้ก็ย่อมจะไม่เกิดเพราะไม่มีการทำต่อกันไป เมื่อการต่อสู้ได้เกิดขึ้นแล้ว ความได้เปรียบหรือเสียเปรียบในการทำก่อนหรือทำหลังถ้ายังไม่เกิดผลในขั้นแรกนั้นแล้ว ก็ย่อมจะไม่มีประโยชน์อะไร คงเหลืออยู่แต่ความพยายามที่จะเอาชนะกันโดยวิธีต่างๆ สุดแล้วแต่ใครจะสามารถป้องกันตัวและกระทำเขาได้ หรือทำเขาได้และป้องกันตัวได้ด้วย เพราะว่าการต่อสู้กันนั้นเป็นการทำอันตรายซึ่งกันและกัน ฉะนั้นจึงได้รับอันตรายด้วยกันทั้งสองฝ่ายถ้าต่างก็ไม่ป้องกันตัวกันทั้งสองฝ่าย ถ้าฝ่ายหนึ่งป้องกันตัวได้ดีโดยไม่เป็นอันตราย และสามารถทำอันตรายอีกฝ่ายหนึ่งได้มาก ผลของการต่อสู้คือความชนะก็ต้องเป็นของตน และในทำนองเดียวกันถ้าอีกฝ่ายหนึ่งไม่สามารถป้องกันตัวได้และทำอันตรายเขาไม่ได้ ผลของการต่อสู้คือความปราชัยก็ต้องเป็นของตน แต่ถ้าต่างฝ่ายต่างทำอันตรายกันไม่ได้ เพราะต่างก็สามารถป้องกันตัวได้ ผลแห่งการต่อสู้นั้นก็ย่อมไม่มีแพ้หรือชนะ

การต่อสู้ คือ การป้องกันตัว ตามปกติมนุษย์มีการป้องกันตัวอยู่ทุกขณะและพร้อมอยู่เสมอ การป้องกันตัวนี้เป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ

1. ป้องกันตัวโดยการต่อสู้
2. ป้องกันตัวโดยการหนีภัย

เนื่องจากคนเรามีอารมณ์และความนึกคิดไม่เหมือนกัน ฉะนั้นการป้องกันตัวของคนจึงไม่เหมือนกัน ดังที่กล่าวไว้สองอย่างนั้นทั้งนี้เพราะว่าสัญชาตญาณมีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์โดยใกล้ชิดและเป็นคู่กันกับกันไป เช่น สัญชาตญาณการป้องกันตัวโดยการต่อสู้กับอารมณ์ของความโกรธเดือดดาล สัญชาตญาณของการหนีภัยคู่กับความกลัว ฉะนั้นการป้องกันตัวของเรานั้น จะเป็นไปในทางไหนก็แล้วแต่อารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นก่อนเป็นสำคัญ คือถ้าเหตุการณ์หรือ การกระทำใดทำให้เกิดอารมณ์โกรธ การป้องกันตัวก็ต้องเป็นการต่อสู้ ถ้าทำให้เกิดอารมณ์กลัว ก็ต้องเป็นการหนี คือทำตามสัญชาตญาณที่คู่กับอารมณ์นั้น

สัญชาตญาณแห่งการป้องกันตัวโดยการต่อสู้เป็นการกระทำที่ยากกว่าการหนี ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและความเชื่อใจตนเอง ลำพังแต่ความโกรธอย่างเดียวอาจทำให้การต่อสู้ไปไม่ได้ตลอด หรือได้ผลสมความมุ่งหมาย ส่วนการหนีไม่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถมาก และการที่หนีก็เพราะไม่เชื่อใจว่าจะสู้ได้ประกอบกับความกลัวย่อมถือการหลบหนีดีกว่า

อย่างไรก็ตามการต่อสู้เป็นความสำคัญในเรื่องจิตใจของคนเราอย่างหนึ่ง ฉะนั้นทุกคนแม้กระทั่งสัตว์เดรัจฉาน และทุกสิ่งทุกอย่างที่มีชีวิตจิตใจจะต้องมีการต่อสู้กันทั้งนั้น และมีเครื่องต่อสู้ที่ธรรมชาติได้สร้างสรรค์ไว้ให้ เช่น มือ เท้า เข่า เขี้ยว เล็บ ฯลฯ แต่ส่วนมนุษย์เราเป็นสัตว์ประเสริฐกว่า

สัตว์ทั้งหลาย รู้จักสร้างอาวุธเพิ่มเติมจากธรรมชาติ รู้จักผิชอบชั่วดีทุกอย่าง แต่ก็ได้รับความยกเว้นที่จะต้องต่อสู้กันหรือต่อสู้ภัยธรรมชาติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เนื่องด้วยมนุษย์เรารู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ไข ไม่มีที่สิ้นสุด การต่อสู้ของคนจึงไม่เหมือนกับสัตว์ที่เคยต่อสู้กันอย่างไรก็ต่อสู้กันอย่งนั้นเรื่อยไป การต่อสู้ของคนมีมากมายหลายประเภท จึงจำเป็นที่ทุกคนต้องเรียนรู้และฝึกหัดไว้ให้มีความสามารถ การต่อสู้นั้นบางครั้งอาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ก็มีโอกาสที่จะหลีกเลี่ยงมิได้เช่นกัน ฉะนั้น การรู้ไว้แล้วไม่ได้ใช้ก็ยิ่งดีกว่าเวลาที่ต้องการใช้แล้วไม่รู้ หรือจะถือแต่เพียงว่าเป็นการออกกำลังกาย ก็ยังดีกว่าปลดปล่อยกว่าการออกกำลังกายอย่างอื่นอีกหลายประการ

มนุษย์และสัตว์หรือสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายจะดีหรือชั่วก็อยู่ที่การต่อสู้ทั้งนั้น เช่น การต่อสู้ด้วยกาย วาจา ใจ อาวุธ และธรรมชาติ จะหลีกเลี่ยงไปไม่ได้ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องเรียนการต่อสู้ และการต่อสู้ที่เป็นการต่อสู้ป้องกันตัวตัวเองจากบุคคลในสังคมเดียวกัน หรือต่างสังคมที่จะมารุกรานหรือข่มเหง รังแก มิใช่เรียนรู้เพื่อไปรุกรานผู้อื่น

ธรรมชาติได้สร้างสัญชาตญาณการป้องกันตัวมาพร้อมกันกับกำเนิดแล้วทุกคน ทุกคนจะต้องเรียนรู้ว่าควรป้องกันตัวอย่างไร แต่การจะป้องกันตัวให้ดีหรือไม่ดีนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องของสัญชาตญาณที่จะต้องรับผิชอบ เป็นเรื่องของตัวเองที่จะต้องเรียนรู้และอบรมเพื่อจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

สรุปแล้ว การเรียนรู้ศิลปะการต่อสู้การป้องกันตัว เป็นสิ่งที่จำเป็น นอกจากเป็นการเสริมสร้างสมรรถภาพ ความแข็งแรง ความเข้มแข็งของร่างกาย และจิตใจแล้ว ในภาวะที่หลีกเลี่ยงจากภัยหรือการรุกรานทำร้ายจากคนพาล ก็สามารถใช้ศิลปะการป้องกันตัว ช่วยผ่อนภัยหนักให้เป็นเบา หรือรอดพ้นจากอันตรายได้

มนุษย์พยายามคิดค้นที่จะหาวิธีการต่อสู้แบบต่างๆ เพื่อป้องกันชีวิตของตนเองและเผ่าพันธุ์ มนุษย์สังเกตวิธีการและลีลาการต่อสู้จากธรรมชาติรอบตัว เช่น การต่อสู้ระหว่างสัตว์กับสัตว์ สัตว์กับคน และคนกับคน สะสมเป็นประสบการณ์นำมาประกอบกันสร้างเป็นแบบของ “วิธีการต่อสู้ป้องกันตัว” ทั้งแบบที่ใช้อาวุธและไม่ใช้อาวุธ ซึ่งมนุษย์แต่ละซีกโลกหรือแต่ละภาคของโลกต่างก็มีวิธีการต่อสู้และป้องกันตัวเป็นของตนเองแตกต่างจากของคนอื่น ขึ้นกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม¹ วิธีการต่อสู้ดังกล่าวได้มีการพัฒนาเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวประจำชาติ เช่น ยูโด คาราเต้ เป็น

¹ (จรรยา แก่นวงศ์คำ.2530 : 7)จรรยา แก่นวงศ์คำ. (2530). มวยไทย มวยสากล. หน้า7.

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของญี่ปุ่น มวยไทยเก็กและกังฟู เป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของจีน เทควันโด เป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของเกาหลี เป็นต้น

3. พัฒนาการของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย

ประมวล บัวทอง กล่าวไว้ว่า วิชาการต่อสู้ของไทยแต่เดิมมิได้แยกเป็นสองสายอย่างเช่น ในปัจจุบันนี้ นักต่อสู้ นักรบในสมัยโบราณนั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถทั้งมือเปล่า และการใช้อาวุธ ซึ่งแต่เดิมนั้นเราเรียกว่าวิชา “อูปลศาสตร์” ซึ่งเป็นวิชาการต่อสู้ของชายชาติตรี หรือนักรบไทยในสมัยโบราณ แม้กระทั่งวิชา “ศิลปะศาสตร์” ซึ่งประกอบไปด้วยความรู้ 18 ประการ อันเป็นศาสตร์วิชาเฉพาะของพระมหากษัตริย์นั้น ได้มีวิชา “มายาศาสตร์” (หรือ“อูปลศาสตร์”) นี้ ประกอบอยู่ด้วย ซึ่งต่อมาวิชาการต่อสู้ดังกล่าวมีพัฒนาการแก้ไขยุทธวิธีให้ก้าวหน้าเป็นที่น่าเกรงขามของเหล่าศัตรู ในยุคที่ไทยกำลังมีความเจริญรุ่งเรือง ไทยแผ่ขยายผืนแผ่นดินไทยจนกว้างใหญ่ไพศาล อาทิ สมัยมหาอาณาจักรไทย มุง-ไทเมือง ไทยอาณาจักรน่านเจ้า ไทยสมัยสุโขทัย คือแผ่นดินสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ในสมัยอยุธยาที่มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากในสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แผ่นดินในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช สมัยรัตนโกสินทร์ แผ่นดินสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โดยเฉพาะในแผ่นดินสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระองค์ทรงพัฒนาเหล่าทหารหาญ และกองทัพของพระองค์จนกล้าแกร่งด้วยวิชา “ชัยยุทธ” (ไชยยุทธ) ยุทธวิธีแห่งความมีชัย ปรากฏในยุคสมัยของพระองค์เหล่านักรบเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ รบรุกมีชัยในทุกทิศ พิชิตศัตรู เกรงกลัวอย่างราบคาบ คงความเป็นเอกราชอย่างเกรียงไกร¹

วิชา “อูปลศาสตร์” หรือ “มายาศาสตร์” คือวิชาในการใช้อุบายทำการต่อสู้ทั้งทางด้านฝีมือ และปัญญาให้ได้มาซึ่งชัยชนะ ต่อมาวิชาอูปลศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาการต่อสู้ของไทย ส่วนที่รวมวิชามือเปล่า และการใช้อาวุธได้ถูกเรียกว่า “พาหุยุทธ์”²

¹ ประมวล บัวทอง. (2537). พัฒนาการของกระบี่กระบอง. หน้า 13 ,44.

² อมรเทพ พลพิทักษ์สันติ. (2542). พัฒนาการของไทยยุทธ. หน้า 16.

โดยการศึกษาข้อมูลจากความหมายของ คำว่า “พาหุยุทธ์” ได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

- พาหุ หมายถึง แขน
- พาหุยุทธ์ หมายถึง การต่อสู้ด้วยแขน เช่น การชกมวย การปล้ำ¹

เมื่อพิจารณาความหมายดังกล่าวจากสถานการณ์ปัจจุบันแล้วจึงสามารถแยกอธิบาย ศิลปะการต่อสู้ป้องกันแบบไทยได้เป็นสองสายวิชาหลัก ๆ คือ

3.1 วิชามือเปล่า หรือ วิชา “มวย”

“มวย” คือ การชกกัน เป็นการต่อสู้ของมนุษย์ทั่วไปทั้งโลก ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ชายหรือหญิง ต่อกันด้วยพละกำลังโดยใช้อวัยวะบางส่วนที่มีอยู่ในตัวเข้าทำการสู้รบ ไม่ว่าจะเป็น ปากกัด ตีนถีบ หมัดชก ศอกถอง มือจับ หัวโขก เราเรียกกันว่า มวย ทั้งสิ้น เป็นการต่อสู้กันด้วยอาวุธ ธรรมชาติอันมีมาแต่กำเนิด โดยปราศจากการใช้อาวุธอื่นใดเข้ามาประกอบ

มวยไทยเป็นวิชาการต่อสู้และป้องกันตัวชนิดหนึ่งที่มีลักษณะผิดแผกแตกต่างไปจาก มวยต่างประเทศ อวัยวะทุกส่วนมิได้ปล่อยนิ่ง กำลังกาย กำลังใจ กำลังความคิด เป็นสิ่งที่นักมวยทุกคนพึงมีและเป็นสิ่งที่นักมวยทุกคนต้องมีความว่องไวระหว่างตัวต่อตัวโดยปราศจากการใช้อาวุธ ต่อกันด้วยความดุเดือดโหดโผน²

ซึ่งอวัยวะทั้ง 5 คือ ศีรษะ มือ ศอก เข่า เท้า สามารถนำมาทำการต่อสู้ป้องกันตัวได้ เป็น 9 ส่วน โบราณทำให้ชื่อว่า “นวอาวุธ” หรือ อาวุธทั้ง 9 คือ ศีรษะ 1 ส่วน มือ 2 ส่วน ศอก 2 ส่วน เข่า 2 ส่วน เท้า 2 ส่วน นั่นเอง³

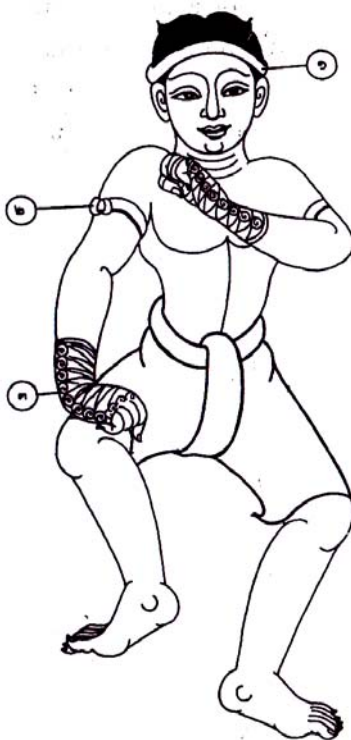
แต่ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาจากเอกลักษณ์ของมวยไทยกับความหมายพิเศษตาม ความหมายทางพุทธศาสนาก็จะพบข้อสังเกตได้อีกลักษณะหนึ่งคือ

มวย ในภาษาสันสกฤต อ่านว่า มวย(mavya) หมายถึง การผูก ปรากฏว่าเครื่องแบบ หรือการแต่งกายของมวยไทย ประกอบด้วยศิลปะการผูก อย่างน้อย 4 แบบ หรือ 4 ผูกด้วยกันได้แก่ (พิจารณาร่วมกับภาพประกอบต่อไปนี้)

¹ ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. หน้า 657.

² ปัญญา ไกรทัศน์. (2527). มวยไทยยอดศิลปะการต่อสู้. หน้า 15.

³ กฤษณ์ วัชรปราการ. (2507). ศิลปะมวยไทย. หน้า 5.

1. ผูกศีรษะ เรียกเครื่องผูกว่า มงคล
2. ผูกแขน เรียกเครื่องผูกว่า (ผ้า) ประเจียด
3. ผูกหมัด เรียกเครื่องผูกว่า คาดเชือก
4. ผูกใจ เรียกเครื่องผูกว่า คาถา มন্ত্রา และอาคม ซึ่งโดยรวมแล้วเรียกว่า

พระเวทย์พุทธศาสนาตราคม ได้แก่ กระบวนวิชาว่าด้วยการศึกษาควบคุมการใช้อำนาจไสยศาสตร์ หรือประสิทธิภาพของพลังจิต ทั้งในทางสรีระร่างกาย และระบบของจิตใจ ที่สามารถเติบโตไปสู่ปัญญาแห่งการค้นพบ ที่เรียกว่า สหชญาณ (Intuition) หรือ “โพธิจิต” อย่างมีขั้นตอนตามหลักการของพระพุทธศาสนาต่อไป¹

¹ นายชยะ. (2537). ศิลปแห่งมวยไทย. หน้า 20.

3.2 วิชาการใช้อาวุธ หรือ วิชา “กระบี่กระบอง”

สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์¹ ได้เขียนถึง “กระบี่กระบอง” ไว้ว่า กระบี่กระบอง หมายถึง อาวุธสั้น เช่น กระบี่ ดาบ อาวุธยาว เช่น โล่ หอก ง้าว พลอง รวมทั้งเครื่องกำบังอาวุธ เช่น โล่ เขน ดั้ง ดังนั้น ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองจึงมีความหมายถึงศิลปะการใช้อาวุธและเครื่องกำบังอาวุธทุกประเภท

ปัจจุบันพบว่า กระบี่กระบอง ได้ถูกนิยามความหมายไว้ในลักษณะของการเล่นจำพวกกีฬา ดังข้อมูลต่อไปนี้

กระบี่กระบอง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน² กล่าวว่า “ชื่อการเล่นชนิดหนึ่งต่อสู้กันด้วยกระบี่และกระบอง” เป็นต้น

กระบี่กระบอง ตามสารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานเล่ม 1 กล่าวว่า คือ การเล่นอย่างหนึ่งของไทย จัดอยู่ในจำพวกกีฬา แต่เป็นกีฬาของไทย เราแท้ ๆ เพราะไม่มีชาติใดภาษาใดเล่นกีฬาชนิดนี้เลย เป็นกีฬาที่มีมาแต่โบราณนิยมเล่น และฝึกกันในยามสงบ เพื่อนำไปใช้ในยามต่อสู้ศัตรูในยามรบ เช่นเดียวกับกีฬาโอลิมปิกเกมส์ ก็เพื่อจะฝึกฝนให้ผู้เล่นมีร่างกายแข็งแรงอดทน และมีวิชาความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการรบในสมัยนั้นให้เกิดประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น การเล่นกระบี่กระบองของไทยได้เป็นที่นิยมชมชอบของชนทั่วไป ซึ่งมักจะมีในงานเทศกาลต่าง ๆ³

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวมาในช่วงต้นทำให้เกิดข้อสังเกตถึงจุดหักเหของพัฒนาการศิลปะ การต่อสู้ป้องกันตัวไทย ดังที่ สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์ ได้กล่าวไว้ในงานวิจัย ดังนี้

¹ สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์. (2543). สุนทรียธรรม ความล้ำค่าในกระบี่กระบอง. จามจุรี. 4(1) : 38 – 39.

² ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. หน้า 37.

³ ประมวล บัวทอง. (2537). พัฒนาการของกระบี่กระบอง. หน้า 13.

พัฒนาการของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยในอดีต สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 สมัยสุโขทัย – สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 4) เป็นระยะของการทหารและการรบแบบโบราณ ในระยะที่ 1 นี้ประเทศไทยทำสงครามกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงเพื่อปกป้องดินแดนและเพื่อขยายดินแดนให้แก่ชนชาติไทยตลอดเวลา ดังนั้นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวจึงเป็นวิถีชีวิตของคนไทย กล่าวคือ ชายไทยทุกคนทั้งพระมหากษัตริย์และประชาชนจะต้องเรียนรู้ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเพื่อเป็นนักรบ และในยามว่างจากศึกสงครามศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของไทยได้ใช้ศิลปะเพื่อการบูชาเทพเจ้าและศิลปะการแสดงเพื่อความสนุกสนาน นอกจากนี้แบบแผนของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวได้มีพัฒนาการที่ผูกพันกับความเชื่อทางศาสนาทั้งด้านดนตรี แบบแผนการแสดง (การต่อสู้) และแบบแผนการเรียนเป็นอย่างมาก

ระยะที่ 2 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว – สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะของการเริ่มการทหารและการรบสมัยใหม่ ระยะที่ 2 นี้ประเทศไทยยังคงมีสงครามบ้างประปราย แต่เป็นสงครามตามแนวชายแดนที่ห่างจากเมืองหลวงประชาชนจึงไม่มีความจำเป็นต้องเป็นทหารเพื่อปกป้องประเทศดังเช่นในระยะที่ 1 แต่วิชาการต่อสู้ยังเป็นวิชาที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ต้องทรงศึกษาตามพระราชประเพณี เพื่อแสดงความเป็นนักรบที่เป็นผู้นำประเทศสำหรับประชาชนเรียนศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเพื่อเป็นความรู้ประดับตัว เรียนเพราะใจรักการต่อสู้และเรียนเพื่อรักษาศิลปะการต่อสู้ประจำชาติ ดังนั้นจะเห็นว่ามีภานาวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวจัดเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรพลศึกษา สำหรับโรงเรียนนายร้อยทหารบก โรงเรียนฝึกหัดครู และโรงเรียนสามัญ ในสภาพสังคมทั่วไปศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว โดยเฉพาะมวยไทยจะได้รับความนิยมในเชิงของการละเล่นเพื่อความสนุกสนานของประชาชนมากกว่ากระบี่กระบอง ในด้านแบบแผนศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในระยะที่ 2 นี้ ความผูกพันกับความเชื่อทางศาสนาน้อยลง แต่ผู้เล่นยังคงรักษาแบบแผนของดนตรี แบบแผนการเรียนตามระยะที่ 1

ระยะที่ 3 สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว – พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล (พ.ศ.2533) เป็นระยะของการทหารและการรบสมัยใหม่ บ้านเมืองพัฒนาเข้าสู่ภาวะความทันสมัยตามแบบตะวันตก การสงครามระหว่างประเทศลดลง การฝึกทหารและอาวุธเป็นแบบตะวันตก ดังนั้นในระยะที่ 3 พระมหากษัตริย์จึงไม่มีพระราชประเพณีในการศึกษาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวอีกต่อไป สำหรับประชาชนศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทยที่มีความสำคัญมีแบบแผนและรูปแบบการเรียนการสอนที่ผูกพันกับความเชื่อทางศาสนา ผูกพันกับวิถีชีวิตทางสังคมของคนไทยได้เปลี่ยนไปเป็นศิลปะการแสดงการต่อสู้ที่พยายามรักษาไว้ซึ่งศิลปะการต่อสู้ของคนไทยในอดีตในฐานะมรดกของชาติเพื่อการประกอบอาชีพ และเพื่อ

ความบันเทิงเป็นสำคัญ โดยพยายามรักษาแบบแผนของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวตามแบบแผนเดิมไว้เท่าที่จะสามารถกระทำได้¹ หรืออีกหนึ่งตัวอย่างสำคัญที่พอจะสังเกตได้ถึง ผลจากการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยที่มีต่อวิชาเหล่านี้ ได้แก่ ความสัมพันธ์กันระหว่าง วิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย 2 สายหลัก กล่าวคือ

ในสมัยโบราณมวยไทยและกระบี่กระบองจะเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ต้องศึกษาควบคู่กันไปเพราะในยามรบเมื่ออาวุธหลุดมือ อาวุธที่ใช้ในการต่อสู้คือ อาวุธที่มีในร่างกาย เช่น หมัด เท้า เข่า ศอก นั่นคือการใช้วิชามวยไทย แต่ในปัจจุบันวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวของนักมวยไทยและกระบี่กระบอง มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก และได้รับความสนใจ ได้รับการทำนุบำรุงให้คงอยู่ในสังคมไทยต่างกัน จนทุกวันนี้คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยรู้จักกระบี่กระบอง ชื่นชมและหวงแหนวิชานี้น้อยลง รวมทั้งความสนใจที่จะเรียนเพื่อการป้องกันตัวก็น้อยลงด้วย เป็นต้น² ซึ่งจะเห็นได้ว่ากรณีที่กำลังกล่าวมานี้นับได้ว่าเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดผลกระทบในลักษณะที่มีความเป็นพลวัตต่อกันระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว นั่นเอง

4. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย

เนื่องจากงานวิจัยได้รับอิทธิพลแนวคิดที่เกิดจากกระบวนการวนทัศน์หลังสมัยใหม่ การนำเสนอข้อมูลในหัวข้อต่อไปนี้จะมาจากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยซึ่งเป็นไปในเชิงวิพากษ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ได้รับผลกระทบจากอารยธรรมตะวันตกเป็นข้อมูลหลัก จากนั้นจึงนำมาผนวกเข้ากับงานวิจัยเชิงคุณภาพของสาขาวิชาพลศึกษา เพื่อเป็นการปูทางให้ผู้ศึกษางานวิจัยได้เห็นถึงกระบวนการคิดของงานวิจัยที่ชัดเจนยิ่งขึ้นก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหาของงานวิจัยในขั้นต่อไป โดยการนำเสนอข้อมูลดังต่อไปนี้

¹สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์. (2541, กรกฎาคม-ตุลาคม). การวิเคราะห์คุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย : กระบี่กระบอง. *วารสารครุศาสตร์*. 27(1): 85-86.

²สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์. (2543). สุนทรียธรรม ความล้ำค่าในกระบี่กระบอง. *จามจุรี*. 4(1): 37.

4.1 การเปลี่ยนแปลงยุคสมัยต่างๆ ของสังคมมนุษย์

การให้ความหมายหรือการอธิบายเพื่อแบ่งยุคสมัยทางสังคมนั้นได้มีผู้เสนอไว้อย่างหลากหลายโดยใช้ปัจจัยที่นำมาเป็นเกณฑ์การแบ่งแตกต่างกันไป โดย 2 แนวคิดที่งานวิจัยจะนำเสนอต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการใช้เกณฑ์การแบ่งในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งสามารถทำให้สังเกตเห็นเส้นแบ่งของยุคสมัยจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ทางสังคมได้อย่างค่อนข้างชัดเจน

โดยแนวคิดแรกเป็นแนวคิดที่ใช้ลักษณะของอารยธรรม และขั้นตอนการพัฒนาอารยธรรมโลก 3 ขั้น หรือ 3 คลื่นอารยธรรมเป็นเกณฑ์ในการแบ่งยุคสมัย อ้างอิงจากแนวคิดของ อัลวิน ทอฟฟเลอร์ (Alvin Toffler) มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

คลื่นลูกที่ 1 คือ อารยธรรมแบบเกษตรกรรม ประชากรอยู่กับที่ ไม่ค่อยเคลื่อนตัว มีการรวมกลุ่มทางการเมืองเป็นกลุ่มชนเผ่า หมู่บ้าน เมือง หรือราชอาณาจักรในโลกตะวันตก ซึ่งอารยธรรมนี้ล่มสลายไปตั้งแต่ศตวรรษที่ 17-18 แต่ในกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาของแอฟริกา เอเชีย ละตินอเมริกา วัฒนธรรมนี้ยังดำรงอยู่มากพอสมควร

คลื่นลูกที่ 2 คือ อารยธรรมอุตสาหกรรม เริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 คลื่นลูกที่ 2 นี้ได้รับอิทธิพลของความคิดวิทยาศาสตร์แบบกลไกค่อนข้างมาก ระบบการเมืองประชาธิปไตยเสรีนิยม ทั้งหมดก็คือการจำลองแบบการดูลยอำนาจ คานอำนาจในลักษณะกลไก โลกยุคนี้มีการเดินทางติดต่อสัมพันธ์กันมากขึ้น แต่ก็มีการจัดตั้งทางการเมืองเป็นรัฐหรือชาติ (Nation) มีเขตแดนเป็นขีดจำกัด ยุคนี้เป็นยุคของชาตินิยม การรวบอำนาจ การสร้างอาณาจักรใหญ่โต การสร้างอาณาจักรไม่ว่าจะเป็นในระบบราชการเศรษฐกิจหรือสังคม ระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมทำให้เกิดการรวมศูนย์เงินทุนเป็นอาณาจักรอุตสาหกรรม

แต่ในอีกชั่วหนึ่งก็กลับมีการกระจายศูนย์ด้วย กล่าวคือความคิดปัจเจกชนของระบบประชาธิปไตยในคลื่นลูกที่ 2 เน้นให้บุคคลมีอำนาจทัดเทียมกัน ทำให้เกิดชีวิตซึ่งเน้นระบบมาตรฐานเดียวกันจนกลายเป็นมาตรฐานทั่วโลก เช่น มีการผลิตสินค้าที่เหมือน ๆ กัน มีมาตรฐานเวลา น้ำหนัก ระยะทางการผลิต มีลักษณะคุณภาพชีวิตคล้ายกัน ฯลฯ เป็นการปูทางให้กับอารยธรรมคลื่นลูกที่ 3 ที่เชื่อมโยงโลกทั้งโลกเข้าด้วยกัน

คลื่นลูกที่ 3 คือ อารยธรรมของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ข่าวสาร เป็นอารยธรรมล่าสุดที่เริ่มต้นเมื่อปลายศตวรรษที่ 20 นี้เอง การปฏิวัติเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของมนุษย์ เพราะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ข่าวสารข้อมูล ศิลปวัฒนธรรม ที่มีอยู่อย่างมหาศาลของมนุษย์ เป็นรหัสข้อมูลดิจิทัล 1,0 ของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าหรือคอมพิวเตอร์ (หนึ่ง คือมีสัญญาณและศูนย์คือไม่มีสัญญาณ) ได้หมด ทั้งยังเชื่อมโยงจุดต่าง ๆ ของโลกเข้าด้วยกันอยู่ตลอดเวลา

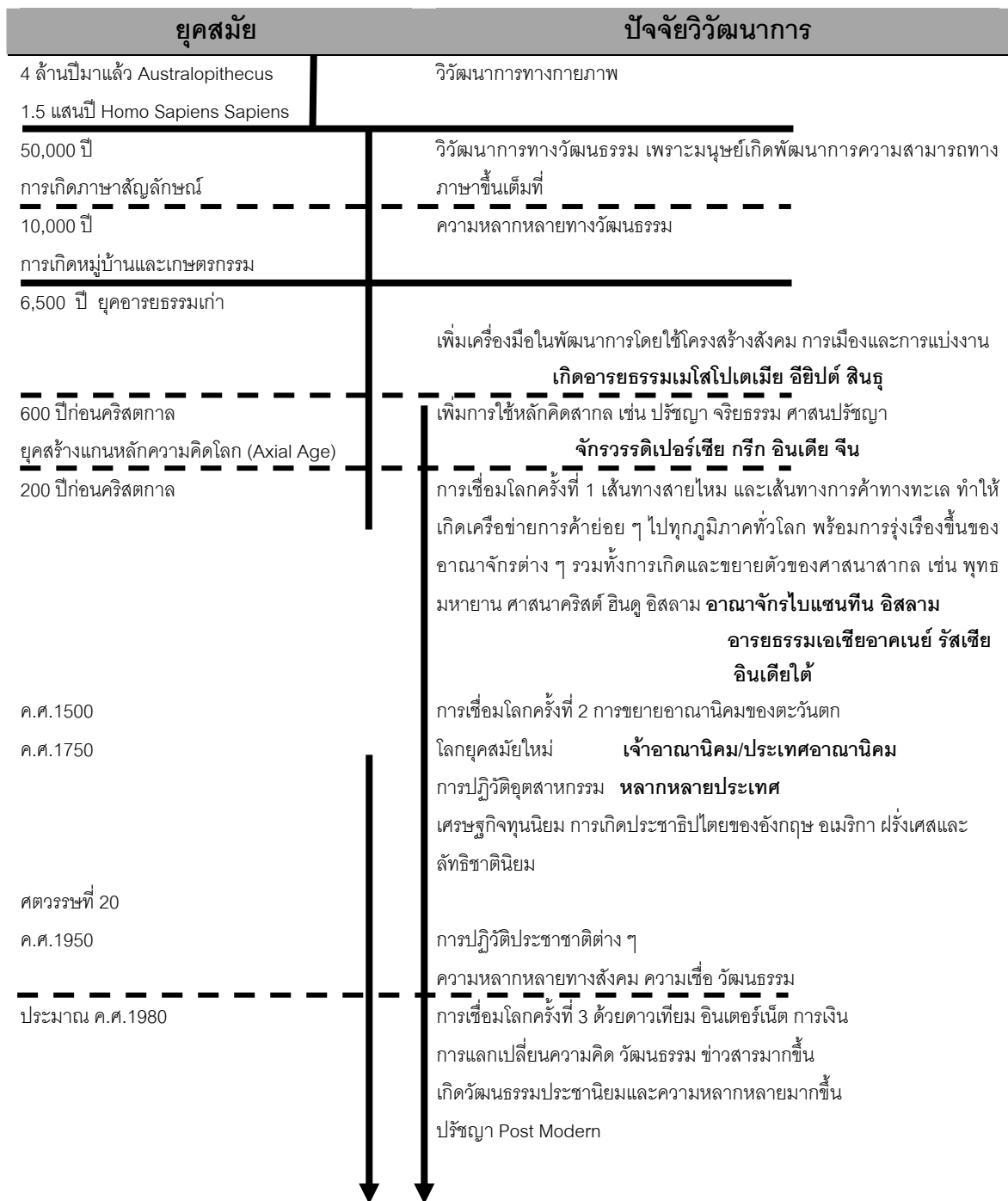
การปฏิวัติเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์สื่อสาร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจระบบโลก (Global Economy) เป็นไปได้ ทำให้อุดมการณ์ปัจเจกชนแห่งประชาธิปไตยขยายตัวไปกว้างขวาง และการปฏิวัติระบบคิด วัฒนธรรม จากแบบสมัยใหม่เป็นหลังสมัยใหม่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วทั่วโลก¹ กล่าวโดยรวมคือสังคมโลกได้เปลี่ยนจากอุดมการณ์การรวมศูนย์เพื่อมวลชน เข้าสู่กระบวนการแยกย่อยเพื่อมวลชน ซึ่งเป็นผลกระทบสำคัญที่มาจากการบริโภคข้อมูลข่าวสารที่ถูกแยกย่อยอย่างสูงด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ข่าวสารซึ่งเป็นนวัตกรรมที่ทรงอิทธิพลมากที่สุดของคลื่นอารยธรรมลูกนี้

แนวคิดที่สองเป็นการปัจจัยวิวัฒนาการต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นการหาเส้นแบ่งทางยุคสมัย เพื่ออธิบายการแบ่งยุคสมัยทางสังคมออกตามแนวคิดของงานวิจัย โดยทำความเข้าใจต่อยุคสมัยของมนุษย์ในสังคมโลกและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดังแผนภูมิที่ 2 นั้นเราสามารถแบ่งยุคสมัยของสังคมตามการเปลี่ยนแปลงได้เป็น 3 ยุค ได้แก่

4.1.1 ยุคของสังคมก่อนทันสมัย (Pre-Modern Society) หรือยุคสมัยสังคมประเพณี (Traditional Society)

เริ่มวิวัฒนาการมาพร้อมกับมนุษย์ ตั้งแต่ยังเป็นสิ่งมีชีวิตสายพันธุ์ Australopithecus ซึ่งจัดอยู่ในช่วงเวลาประมาณ 4 ล้านปีมาแล้วจนกระทั่งวิวัฒนาการมาเป็นสิ่งมีชีวิตสายพันธุ์มนุษย์ในปัจจุบันคือ Homo Sapiens กินเวลามาจนถึงช่วง ค.ศ.1500 ซึ่งอยู่ในช่วงที่เริ่มมีการขยายอาณานิคมของชาติตะวันตก ซึ่งถือเป็นการถ่ายโอนยุคสมัยทางสังคมโลกอีกครั้งดังแผนภูมิ หรือที่ถูกเรียกกันว่าเป็นการเชื่อมโลกครั้งที่ 2 (พิจารณาประกอบกับข้อมูลในแผนภูมิที่ 2)

¹อัลวิน ทอฟฟเลอร์. (2539). *คลื่นลูกที่สาม*. แปลโดย สุกัญญา ตีระวนิช. หน้า 17-370.

แผนภูมิที่ 2 ยุคสมัยต่างๆของสังคมโลกและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ที่มา: ธีรยุทธ บุญมี. (2546). *โลก Modern & Post Modern*. หน้า 16.

วิวัฒนาการทางสังคมในยุคนี้จะสังเกตได้ว่ามีความเป็นมาที่สัมพันธ์สอดคล้องกัน กับบริบทของแต่ละภูมิภาคพื้นที่ตนเอง เช่น การเกิดหมู่บ้านและการเกษตรกรรมในลักษณะต่างๆ ที่ จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ และความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็น ต้นกำเนิดของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ตามมาด้วย โดยเราจะสังเกตได้ว่าถึงแม้จะเกิดแหล่ง อารยธรรมที่สร้างแกนความคิดหลักจากจักรวรรดิใหญ่ๆ ขึ้นตามจุดต่างๆ ของโลกซึ่งกินช่วงเวลาถึงการ เชื่อมโลกครั้งแรก แต่การถ่ายโอนทางสังคมและวัฒนธรรมของช่วงเวลานี้ก็ยังมองได้เป็นลักษณะของการ หยิบยืมกันไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามสภาพการณ์ของแต่ละสังคมเพียงเท่านั้น โดยไม่ได้มีการ ทำลายเอกลักษณ์ของแต่ละอารยธรรมลงไปแต่อย่างใด แม้จะเป็นการแผ่อำนาจครอบครองในลักษณะ ของสงครามแย่งชิงดินแดนจากการสร้างจักรวรรดิต่างๆ ก็ตาม แต่ในขณะเดียวกัน ช่วงเวลานี้ก็เริ่มเกิด แนวคิดสากลที่ใช้ร่วมกันในจักรวรรดิต่างๆ ด้วย เช่น หลักปรัชญา ศาสนา หลักจริยธรรมต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้มนุษย์ที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย อย่างไรก็ตามการเชื่อมโลก ครั้งแรกนี้ มีความเป็นไปได้เพื่อจุดประสงค์ทางการค้าขายเพียงเท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมไทยแล้ว ช่วงเวลานี้คือยุคที่บ้านเมืองมีลักษณะเป็น สังคมศักดินา ผู้คนมีการดำรงชีวิตในแบบเกษตรกรรม มีการปกครองบ้านเมืองด้วยระบบศักดินา กล่าวคือ อยู่ในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงหรือวิวัฒนาการตามอาณาจักรที่สำคัญต่างๆ เช่น อาณาจักรศรีวิชัย อาณาจักรทวารวดี อาณาจักรสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา เป็นต้น ซึ่งก็จะมีลักษณะของ วิวัฒนาการทางสังคมดังที่กล่าวมาคือ มีความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้งของอาณาจักรและของ ท้องถิ่น โดยถึงแม้จะได้รับอิทธิพลจากจักรวรรดิที่สร้างแกนความคิดหลักๆ ในภูมิภาคนี้ เช่น จีน อินเดีย ขอม แต่วัฒนธรรมที่ได้รับมาก็ถูกนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ในที่สุด ทั้งในระดับอาณาจักรและในระดับท้องถิ่นด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือ วัฒนธรรมราษฎร์ แต่ก็ล้วนแฝงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของไทยทั้งสิ้น

ลักษณะของสังคมไทยซึ่งจัดอยู่ในยุคสังคมประเพณีนี้อาจกินเวลานานมา จนกระทั่งถึงช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จึงเริ่มได้รับผลกระทบจากการแผ่ขยายอิทธิพลของประเทศ ตะวันตก ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของผลกระทบที่เกิดจากกระบวนการถ่ายโอนทางยุคสมัยของสังคมโลกที่มี ต่อประเทศไทยนั่นเอง

4.1.2 ยุคของสังคมสมัยใหม่ (Modern Society)

ยุคสมัยนี้ ตามแผนภูมินี้ได้เริ่มนับหลังจากได้มีการเชื่อมโลกครั้งที่สอง จนเป็น ผลสำเร็จ คือช่วงเวลาประมาณปี ค.ศ.1750 โดยมีฝ่ายกลุ่มประเทศตะวันตกได้กลายเป็นเจ้าอาณานิคมในหลากหลายประเทศทั่วโลก ผลก็คือกลุ่มประเทศยุโรปได้กลายเป็นมหาอำนาจในขณะนั้น เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น (พิจารณาประกอบกับข้อมูลในแผนภูมิที่ 2)

การเชื่อมโยงโลกครั้งแรก คือ การก่อตั้งเส้นทางสายไหมและเส้นทางเรือขายทางทะเล รวมทั้งเครือข่ายการค้าต่างๆ ในบริเวณรอบเส้นทางการค้าใหญ่ดังกล่าว ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 2 ก่อนคริสกาลเป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดอาณาจักร-อารยธรรมต่างๆ ตามเครือข่ายการค้า เช่น อินเดีย โรมัน เอเชียอาคเนย์ ทิเบต บุลกาเรีย ฮังการี ตุรกี กลุ่มอารยธรรมมุสลิม เป็นพื้นฐานที่มาของความต่างทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของโลกปัจจุบัน ส่วนการเชื่อมโยงโลกครั้งที่สองซึ่งเริ่มตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 15 เมื่อได้พิจารณาแล้ว อาจแบ่งเป็นช่วงต่างๆ ได้ดังนี้ คือ (1) ช่วงเริ่มต้นของยุคสมัยใหม่ คือการเชื่อมโยงโลกทั้งหมดเข้าด้วยกันภายใต้อำนาจทางการเมือง การทหารของตะวันตก ภายใต้ระบบอาณานิคม (2) การเชื่อมโยงโลกเป็นระบบเดียวกัน (World-system) ภายใต้ระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม (Capitalism-industrialism) (3) เกิดการเชื่อมโยงดินแดนต่างๆ เข้าอยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจ-การเมืองเดียวกันมากขึ้น และ (4) การเชื่อมโยงโลกทางการเงิน (global finance capital)¹

จะเห็นได้ว่ากระบวนการที่สำคัญทางสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิวัติอุตสาหกรรม เศรษฐกิจทุนนิยม การเกิดประชาธิปไตย รวมทั้งลัทธิชาตินิยมที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ ล้วนมาจากการปรับเปลี่ยนตัวเองของประเทศต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามแกนความคิดหลักของโลก ซึ่งช่วงเวลานี้ก็คือเหล่าประเทศมหาอำนาจทางซีกโลกฝั่งตะวันตก โดยกระบวนการเหล่านี้ถูกเรียกว่า การทำให้ทันสมัย (Modernization) นั่นเอง

โดยในประเทศไทยนั้น อิทธิพลตะวันตกเริ่มมีผลต่อการพัฒนาประเทศตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงริเริ่มปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก เพราะในขณะนั้นเกิดความตึงเครียดทางการเมืองในการขยายอิทธิพลของชาติมหาอำนาจตะวันตกคือ อังกฤษ และ ฝรั่งเศสเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พระองค์ทรงตระหนักในภัยอันตรายและความต้องการของมหาอำนาจตะวันตกที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จึงมีพระราชดำริเพื่อนำประเทศเข้าสู่ยุคใหม่ โดยดำเนินการทั้งภายในและภายนอกประเทศไปพร้อมๆ กัน เช่น เปิดสัมพันธไมตรีทางการทูตกับประเทศตะวันตก การทำสนธิสัญญาไมตรีและพาณิชย์กับอังกฤษใน พ.ศ.2398 นับเป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศที่สำคัญของไทยจากนโยบายที่อยู่โดดเดี่ยวมาดำเนินนโยบายให้มีความร่วมมือกับประเทศตะวันตกมากขึ้น

¹ ธีรยุทธ บุญมี. (2546). *โลก [โมเดิร์น แอนด์ โพสต์ โมเดิร์น] Modern & Post Modern*. หน้า 61-62.

ในขณะเดียวกันก็ทรงวางพื้นฐานการปรับปรุงภายในประเทศ ทรงปรับปรุงกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และองค์กรต่างๆ ของรัฐก็ให้เป็นไปตามแนวคิดของตะวันตกเพื่อป้องกันมิให้ชาติตะวันตกใช้เป็นข้ออ้างเพื่อเข้าแทรกแซงกิจการภายในประเทศ ตลอดจนทรงสนับสนุนให้พระราชโอรส พระราชธิดา และสตรีไทยฝ่ายในได้ศึกษาภาษาอังกฤษ และความรู้พื้นฐานต่าง ๆ นอกเหนือจากความรู้แบบโบราณ นอกจากนี้ยังส่งข้าราชการออกไปศึกษานำประโยชน์มาปรับปรุงประเทศ และทรงสนับสนุนทางอ้อมให้มีชนนารีเปิดโรงเรียนสอนวิทยาการตะวันตกโดยพระราชทานที่ดินให้เป็นการศึกษาวิทยาการตะวันตกไปยังสามัญชน

อย่างไรก็ตามการปรับปรุงบ้านเมืองตามแบบตะวันตกนั้น พระมหากษัตริย์ไทยทรงใช้วิธีการค่อยเป็นค่อยไป ด้วยการประนีประนอมและประสานประโยชน์ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทยและให้ราษฎรมั่นใจในความเป็นเอกลักษณ์ชาติ และมีให้ฝ่ายผู้ปกครองรู้สึกเสียประโยชน์มากนัก การนำประเทศไปสู่ความเจริญแบบอารยชาติในช่วงแรกจึงผกผันการรับอารยธรรมตะวันตกมาใช้ในสังคมไทย และปรับปรุงของเดิมที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้เป็นอย่างดี¹

ระยะเวลาต่อมาก็ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ต่อประเทศไทยขึ้น เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยใน พ.ศ.2475 จากการยึดอำนาจโดยคณะราษฎร จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งยุคสมัยหลังจากนั้นประเทศไทยก็เริ่มได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากภาวะต่างๆ ที่เกิดในสังคมโลกตลอดมา

โดยนับตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา โครงสร้างอำนาจของโลกเปลี่ยนแปลงไป โลกก้าวเข้าสู่ยุคสงครามเย็น โดยมีสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นผู้นำฝ่ายโลกเสรีได้นำลัทธิทุนนิยมแพร่ขยายไปทั่วโลก ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศได้ก้าวเข้าสู่ยุคปฏิรูปทางการเมืองเศรษฐกิจภายใต้กระแสทุนนิยม ดังกล่าว โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ผลักดันและให้ความช่วยเหลือพร้อมกับการสร้างกระแสต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศต่างๆ ประเทศไทยเป็นจุดที่ตั้งที่มีความสำคัญในภูมิภาคอยู่ในเส้นทางการแผ่อิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน ประกอบกับความไร้เสถียรภาพทางการเมืองของไทยตั้งแต่ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา ทำให้สหรัฐอเมริกาถือเอาประเทศไทยเป็นเป้าหมายสำคัญในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการทหาร มีการลงนามในความตกลงร่วมมือและแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ การทหาร และวัฒนธรรม

¹ คณะกรรมการวิธานบูรณาการหมวดศึกษาทั่วไป. (2541). *ไทยศึกษา*. หน้า 19-20.

อันนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือทั้งด้านการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน การลงทุน ตลอดจนการเปิดตลาดการค้ากับประเทศทำให้ไทยต้องก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในยุคสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ การพัฒนาเศรษฐกิจมีความเข้มข้นภายใต้นโยบายการรวมศูนย์อำนาจทางการเมือง การปกครองของรัฐบาลที่มุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างแท้จริงนั้น ได้ทำให้เกิดผลกระทบที่สำคัญหลายประการ¹ ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาที่เน้นทางวัตถุด้วยการเอาแบบอย่างตะวันตก เช่น การสร้างถนนลาดยางหรือคอนกรีต การไฟฟ้า เทคโนโลยีมาใช้ในประเทศ การพัฒนาเทคโนโลยีทางการทหาร การปฏิวัติอุตสาหกรรมต่างๆ หรือแม้กระทั่งต่อระบบการศึกษา โดยการนำเอาการอุดมศึกษาเข้ามาเป็นกลไกในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งกระบวนการต่างๆ เหล่านี้นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางยุคสมัยครั้งใหญ่ของประเทศไทย ซึ่งได้ถูกวิจารณ์ว่าเป็นการทำให้ทันสมัย (Modernization) เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

4.1.3 ยุคของสังคมหลังสมัยใหม่ (Post Modern Society)

หลังจากการเกิดยุคสังคมสมัยใหม่เป็นต้นมา ระบบคิดต่างๆ ของตะวันตกได้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคมโลก และนับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการปฏิวัติของประชาชาติต่างๆ ทั้งในด้านเทคโนโลยี อุตสาหกรรม แม้กระทั่งการเมืองการปกครอง ตามกระแสของตะวันตก โดยเฉพาะจากการที่ประเทศผู้นำของการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย ได้รับชัยชนะอย่างต่อเนื่องเหนือฝ่ายคอมมิวนิสต์ รวมทั้งพัฒนาการสำคัญในด้านเทคโนโลยีทางการสื่อสาร โลกได้มีการเชื่อมโยงเข้าหากันอีกครั้งที่ 3 ด้วยดาวเทียม อินเทอร์เน็ต รวมทั้งการเงินในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมสากล ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดวัฒนธรรม ข่าวสารมากขึ้น นำไปสู่การเกิดภาวะใหม่ของสังคมโลกที่เรียกกันว่า โลกานุวัฒน์ (Globalization) นั่นเอง

แต่ในขณะเดียวกันภายใต้สถานการณ์ที่สังคมสมัยใหม่วิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็วก็ได้มีกระแสความคิด หรือปรัชญาอีกชนิดหนึ่งก่อตัวขึ้นอย่างเงียบๆ โดยบุคคลที่เป็นผู้ให้แนวคิดทางสังคมหลายคน ซึ่งมีทั้ง นักวิชาการ นักวิทยาศาสตร์ นักคิด ทั้งที่ไม่ใช่ของประเทศตะวันตก และแม้แต่ของประเทศตะวันตกเองก็ตาม กระแสความคิดเหล่านี้ได้วิพากษ์สังคมสมัยใหม่ได้อย่าง

¹ ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2548). มหาวิทยาลัยไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กรณีปรับเปลี่ยนสู่สังคมสมัยใหม่. หน้า 5-6.

น่าสนใจมาก ซึ่งโดยรวมแล้วอาจเรียกปรัชญาเหล่านี้ว่า ปรัชญาหลังสมัยใหม่ (Post Modern) ในกรณีที่ใช้โดยชาวตะวันตกวิพากษ์ตัวเอง และเรียกว่า ปรัชญาหลังตะวันตก (Post Western) ในกรณีการวิพากษ์ จากต่างชาติที่ไม่ใช่ชาติตะวันตก

ธีรยุทธ บุญมี ได้กล่าวไว้ว่า ปรัชญาหลังสมัยใหม่ ก็คือการถกเถียงว่าชีวิตแบบสมัยใหม่ ซึ่งมีปรัชญาแบบสมัยใหม่ กำกับอยู่เบื้องหลังนี้ดีพอหรือยัง นำความสุขมาให้มนุษย์จริงหรือ โดยแนวคิดแบบโมเดิร์นนั้นเชื่อว่า ด้วยการใช้ความรู้ที่เกิดจากปัญญาเหตุผลอย่างเป็นระบบ เป็นมาตรฐานของมนุษย์จะนำพามนุษย์ไปสู่ความก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางวัตถุ ทางคุณธรรม ทางการเมืองการปกครอง รวมทั้งนำไปสู่ชีวิตที่มีความสงบสุข¹

ตลอดศตวรรษที่ 19 จนถึงต้นศตวรรษที่ 20 มีปรัชญาตะวันตกจำนวนน้อยชนิดที่กล้าตั้งคำถามกับกระแสดคิดแบบโมเดิร์น เช่นนิทเช่ และนักคิดกลุ่มโรแมนติกบางคน แต่ก็ยังเป็นเสียงที่คนไม่สนใจฟังสักเท่าใด เพราะความก้าวหน้าทางวัตถุ ทั้งเรือเดินทะเล รถไฟ รถยนต์ เครื่องจักรกล วิทยุ โทรเลข พลังงานไฟฟ้า และเครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ ทบอกลักษณะออกมาสร้างความสะดวกสบายให้กับมนุษยชาติ แต่พอหลังจากนั้นอีก 2 ทศวรรษ จนถึงกลางศตวรรษที่ 20 ได้เกิดสงครามโลก 2 ครั้งการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ฆ่าแล้วฆ่าเล่า คำถามที่ว่าวิถีโมเดิร์นเป็นความก้าวหน้าความสุขอย่างแท้จริงหรือไม่ก็มีน้ำหนักมากขึ้น ในช่วงทศวรรษถัด ๆ มาเทคโนโลยีก็ได้พามนุษย์ไปสู่การเป็นนักบริโภคนิยม ความสะดวกสบายที่แลกมาด้วยการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในช่วงท้ายศตวรรษที่ 20 นักคิดนักวิชาการชาวตะวันตกส่วนใหญ่ก็สรุปว่า ความคิดโมเดิร์นได้หมดภาระหน้าที่ทางประวัติศาสตร์ของมันแล้ว โลกได้ก้าวสู่ยุคใหม่ยุคและวิถีชีวิตมนุษย์ก็เปลี่ยนไป ไม่มีพิมพ์เขียวสำหรับชีวิตใหม่นี้เหมือนยุคโมเดิร์น แต่หวังว่าจะเป็นวิถีชีวิตที่มนุษย์ทุก ๆ ส่วน ปลดปล่อยเครื่องร้อยรัดที่ยึดยุคโมเดิร์นอำพรางแฝงไว้ เพื่อให้การเศรษฐกิจ สังคมโมเดิร์นดำรงอยู่ได้ออกไป ทั้งนี้ เพื่อให้มนุษย์ได้มีเสรีภาพเคารพความแตกต่าง ความเท่าเทียม อดกลั้น และชื่นชมต่อความหลากหลายของวิถีชีวิตมากขึ้น²

¹ธีรยุทธ บุญมี. (2547). *ความคิดหลังตะวันตก*. หน้า 14.

² แหล่งเดิม. หน้า 14-15.

ส่วนความคิด หลังอาณานิคม หรือ หลังตะวันตก ตั้งคำถามกับแนวคิดสมัยใหม่ เช่นกัน โดยตั้งคำถามว่า ถ้าคนตะวันตกเองก็วิพากษ์ต่อสังคมวิถีชีวิตแบบโมเดิร์น เหตุใดประเทศอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นอดีตอาณานิคมหรือไม่ จึงจำเป็นต้องดิ้นรนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมเพื่อก้าวตาม ประเทศตะวันตก¹

นักคิดโลกที่สามบางส่วนหลุดจากภาพลวงตา ว่าสังคมตะวันตกคือสังคมของความก้าวหน้า ความดีงาม มาก่อนนักคิดตะวันตกนานแล้ว เพราะพวกเขามีประสบการณ์จากการเอารัดเอาเปรียบ ความทารุณ ถูกเหยียดหยามของลัทธิอาณานิคมตะวันตก แต่ก่อนที่กระแสการต่อสู้เพื่ออิสรภาพจะได้รับชัยชนะในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และก่อนที่คนตะวันตกด้วยกันเองจะมองเห็นรากฐานที่คลอนแคลนของตนเองรวมทั้งจุดมืดดำของตนเอง ก็ยากที่เสียงของพวกเขาจะมีน้ำหนักในโลกกว้างได้ เมื่อเกิดกระแสปรัชญาหลังสมัยใหม่ ขึ้นในช่วงปลายศตวรรษ ความคิดหลังอาณานิคม และ หลังตะวันตก จึงมีแนวร่วมที่แข็งแกร่งพอจะวิพากษ์จุดอ่อนของสังคมตะวันตก พวกเขาชี้ให้เห็นว่าไม่เพียงสังคมตะวันตกจะตั้งอยู่บนการเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และความเป็นอยู่ของสังคมอื่น ๆ ของโลก แต่ชีวิต วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ตะวันตกก็ตั้งอยู่บนการหลงตัวเอง เหยียดผิวพรรณ ดูหมิ่นดูแคลนทางวัฒนธรรม ปฏิเสธ ปิดกั้น หลงลืมทำความเข้าใจ ความสำคัญและการดำรงอยู่ของคนอื่น และวัฒนธรรมอื่น ๆ เมื่อใดที่ถอดถอนรากฐานของคติเหล่านี้ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ตะวันตกก็พังครืนลงมาได้ แต่สิ่งที่เกิดใหม่ก็จะเป็นความงามของความหลากหลาย ความเคารพซึ่งกันและกันอย่างแท้จริง ซึ่งคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นได้ในศตวรรษนี้ แต่ถ้าจะถามว่าปรัชญาหลังตะวันตก เป็นระบบคิดแบบใด คำตอบก็คือ ความคิดหลังตะวันตกไม่ใช่ว่าจะเสนอระบบคิดใหม่ แต่เป็นการปลดแอกความคิดจากการครอบงำโดยตะวันตก ขณะเดียวกันก็เป็นการปลดปล่อยอคติที่ต่อต้าน หรือชื่นชมตะวันตกอย่างฉาบฉวยด้วย²

ความคิดแบบตะวันตกไม่เพียงแต่สร้างกรอบหรือดีเส้นให้มองเฉพาะในกรอบ เช่น ต้องมีการเร่งพัฒนาความก้าวหน้าทางวัตถุ ทางเศรษฐกิจ แต่ยังควบคุมลึกซึ้งไปจนถึงขั้นว่าอะไรคือความรู้ เช่น ความรู้ต้องมาจากการวิจัยจากกระบวนการใช้ตรรกะชัดเจน จากการตรวจสอบ

¹ แหล่งเดิม. หน้า 15.

² แหล่งเดิม. หน้า 16.

ประสิทธิประสาทโดยผู้เชี่ยวชาญตะวันตก เป็นต้น ความงามของศิลปวัฒนธรรม หรือความไพเราะของเสียงและดนตรีก็เช่นกัน ต้องเป็นเพลงคลาสสิก หรือเสียงของนักร้องโอเปร่า ปฏิมากรรมต้องเป็นแบบกรีก ความงามของภาพเขียนก็ต้องพัฒนาการมาตามแบบตะวันตก หรือถ้าเป็นแฟชั่นก็ต้องมาจากฝรั่งเศส อิตาลี ฯลฯ คุณธรรมก็ต้องเป็นแบบตะวันตก คือเป็นปัจเจกชน กล้าแสดงออก กล้ารับผิดชอบ ถือตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งเราแน่ใจได้หรือไม่ว่านี่คือโมเดลที่เป็นสากล ที่จะใช้พัฒนาเด็ก ๆ ในทุกวัฒนธรรม¹

เนื่องจากปรัชญาที่ถือกำเนิดขึ้นมาใหม่เหล่านี้ มีต้นสายความเป็นมาที่หลากหลาย ทั้งจากบุคคลที่เป็นผู้เสนอแนวคิด และทั้งจากบริบทของสังคม วัฒนธรรม-อารยธรรม อันเป็นปัจจัยปรุงแต่งสำคัญที่ส่งผลต่อมุมมองที่ให้เกิดปรัชญาเหล่านั้น การจะให้ความหมายหรือคำจำกัดความที่ชัดเจนแก่สังคมยุคหลังสมัยใหม่นี้ (ศตวรรษที่20) จึงเป็นไปได้ยาก จำเป็นต้องใช้การพิจารณาจากปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นหลายแง่มุมด้วยกัน² ดังต่อไปนี้

(1) เมื่อตะวันตกเริ่มเสื่อมอำนาจลง โดยสาเหตุสำคัญก็คือความขัดแย้งผลประโยชน์กันเองในกลุ่มมหาอำนาจเหล่านั้น จนเป็นผลให้เกิดสงครามโลกขึ้นถึงสองครั้ง เหล่าวัฒนธรรม-อารยธรรม ชนชาติ หลาย ๆ แห่งที่เคยถูกกดหรือตกเป็นอาณานิคม ก็สามารถปลดแอกตนเองสู่ความเป็นเอกราชได้สำเร็จหลังจากพยายามมาอย่างช้านาน ซึ่งหมายความว่าเมื่อพิจารณาจากแง่มุมของประวัติศาสตร์โลก ก็หมายถึง อำนาจทางการเมืองในโลกได้กระจายไปสู่ประชาชาติและอาณานิคมต่าง ๆ อย่างทัดเทียมมากขึ้น รวมถึงอำนาจทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน

(2) เกิดการเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองและสังคม มีความพยายามในการกระจายอำนาจสู่ประชาชนในวงกว้างมากขึ้น ระบบการปกครองแบบเผด็จการในหลาย ๆ ประเทศถูกเปลี่ยนไปสู่ระบอบประชาธิปไตย เกิดปัญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ชนผิวสี ชนกลุ่มน้อย ชนกลุ่มย่อย รวมถึง สตรี ได้มีสิทธิมีเสียง และได้รับความเคารพต่อสิทธิที่ทัดเทียมมากขึ้น

¹ แหล่งเดิม. หน้า17.

² ธีรยุทธ บุญมี. (2546). *โลก [โมเดิร์น แอนด์ โพสต์ โมเดิร์น] Modern & Post Modern*.

(3) ในศตวรรษที่ 20 ได้เกิดปรากฏการณ์ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการปฏิวัติทางวัฒนธรรมจนอาจดูมีความกลมกลืน และตัดเทียมกันมากขึ้น ดังที่สามารถสังเกตได้จาก การเกิดวัฒนธรรมประชานิยม ซึ่งได้แก่ การเกิดอุตสาหกรรมเชิงศิลปะ การแพร่หลายเฟื่องฟูของเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร การล้มเลิกเส้นแบ่งของความเป็นวัฒนธรรมชั้นสูงและวัฒนธรรมชั้นล่าง รวมถึงการปฏิวัติวัฒนธรรมร่วมกันของคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ที่มีเพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ แต่ในขณะเดียวกันก็มองได้ว่าการแบ่งแยกประเภทหรือให้คำจำกัดความต่อวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมาใหม่ ๆ นั้นเป็นไปได้อย่างขึ้นด้วยเช่นกัน

(4) ในวงการวิทยาศาสตร์ ศิลปะ และปรัชญา ได้มีแนวคิดสำคัญจากการตั้งโจทย์ใหม่ต่อปรัชญาทางสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ที่เคยมีมาว่า มันได้รับใช้การกดขี่ เอารัดเอาเปรียบ หยามเหยียด ปิดกั้นสิทธิคนบางส่วนบางกลุ่มหรือไม่ กล่าวคือหลายปรัชญาที่เคยเข้ามาในอดีตนั้นมักมีความสัมพันธ์กับมิติอำนาจ ผลประโยชน์ภายในสังคม หรือระหว่างมนุษย์กลุ่มต่าง ๆ เสมอ โดยแนวคิดนี้ถูกเรียกว่าแนวคิดเชิงสัมพัทธภาพ (Relativism) โดย นิทเช่ เป็นผู้เสนอมุมมองความคิดนี้ อย่างจริงจังเป็นครั้งแรก แต่ผลที่ปรากฏสะท้อนต่อวงการต่าง ๆ ทั่วโลก เกิดจากการเสนอทฤษฎีสัมพัทธภาพโดย อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ในปี ค.ศ.1905 และ ค.ศ.1915 โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติใหม่ร่วมกันของทั้งสามวงการใหญ่ทางสังคมดังกล่าว

(5) จากปรากฏการณ์ในข้อ 3 และ ข้อ 4 ยิ่งส่งผลให้มนุษย์ได้ตระหนักว่ามีหลายมุมมอง หลายวิธีการ ที่จะใช้เรียนรู้และชื่นชมโลกภายนอก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความอดทนและเคารพต่อความแตกต่างกันมากยิ่งขึ้น ปลายศตวรรษที่ 20จึงสังเกตได้ว่าเป็นยุคสมัยแห่งความเป็น “พหุนิยม” กล่าวคือ เป็นยุคสมัยแห่งความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ เช่น สังคมที่มีหลากหลายสถานะชนชั้น ไลฟ์สไตล์ วัฒนธรรมที่มีการผสมผสานจากความหลากหลาย หรือแม้แต่หากสังเกตในระดับปัจเจกบุคคล ก็อาจมีหลากหลายสถานะไปพร้อม ๆ กัน คนอาจเป็นนักธุรกิจ นักอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ศิลปิน ไปพร้อม ๆ กันได้ รวมทั้งมีการชื่นชม แลกเปลี่ยน วัฒนธรรมที่มีความหลากหลายไปพร้อมกันได้ เป็นต้น

(6) ระบบเศรษฐกิจที่มีความเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่และเกิดความผันผวนมากขึ้น เรียกว่า การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมไปเป็นหลังอุตสาหกรรม นั่นคือ ระบบเศรษฐกิจภาคบริการข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญมากกว่าภาคการผลิตสินค้าที่เป็นวัตถุดิบ ทำให้การผลิตเปลี่ยนจากการรวมศูนย์เป็นแตกกระจายเครือข่ายออกไป รวมถึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาชีพในโลกไปพอสมควร มีการปฏิวัติระบบการเงิน เกิดทุนการเงินโลกขึ้น ส่งผลให้ “ราคา” หลุดพ้นจากการควบคุมของบุคคล ท้องถิ่น หรือรัฐ จึงทำให้กลุ่มที่สะสมทุนมาก่อนอย่างอย่างประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ ในโลกตะวันตก มีความได้เปรียบในกลไกการกำหนดคุณค่าสินค้ามากกว่า จากเกมการตีราคาแบบใหม่ที่จะถูกกำหนดขึ้นจากทุนการเงินโลกนี้

(7) มนุษย์ในศตวรรษที่ 20 และ 21 จะได้รับผลกระทบสำคัญจากยุคสมัยนี้อีกหนึ่งประการ คือ จะถูกกระบวนการถอดถอนให้พ้นและละเลิกจากกรอบจำกัดต่าง ๆ ในทุกๆ ด้าน (human disembedding) ทั้งระหว่างมนุษย์กับพื้นที่ (locality) ชุมชน (community) คติความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา สังคมรัฐชาติ กระทั่งกระแสศิลปะและปรัชญาที่ถอดถอนจากโลกความจริง คือการเป็นศิลปะที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ภายในตัวเองว่าตรงไหนควรมีสื่ออย่างไรเส้นสายรูปทรงอย่างไร มากกว่าที่จะแสดงว่ามันบ่งบอกถึงอะไร ซึ่งอีกนัยหนึ่งก็มองได้ว่า มนุษย์สร้างกระบวนการยึดตรึงตัวตนเข้าสู่อดีตของความเป็นปัจเจกมากขึ้น สภาวะเหล่านี้ทำให้เห็นถึง ทัศนะ อคติ อำนาจ ข้ออ่อนด้อยของตน รวมถึงการแสวงผลประโยชน์ของมนุษย์คนนั้น ๆ เสียมากกว่า เป็นการสร้างปรัชญาส่วนตัวแบบใหม่ที่ไม่ใช่ความพยายามเข้าถึงแก่นความจริงอีกต่อไป โลกยุคหลังสมัยใหม่ซึ่งตกอยู่ในกระบวนการถอดถอนดังกล่าวจึงคาดเดาทิศทางได้ยากมากยิ่งขึ้น

ในประเทศไทยเองนั้นวิวัฒนาการทางสังคมภายในประเทศยังไม่สามารถทำให้เกิดกระบวนการทัศน์เหล่านี้ในภาพองค์รวมของสังคมมากนัก ซึ่งก็อาจเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการ จึงทำให้องค์รวมของประเทศไทยยังคงมีลักษณะเป็นสังคมสมัยใหม่ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามในสังคมไทยก็ยังถือได้ว่ามีนักคิดคนสำคัญๆ ที่มีกระบวนการทัศน์เป็นแบบอย่างในการที่จะวิวัฒนาการสังคมไปสู่สังคมลำดับนี้หลายท่าน เช่น อาจารย์ประเวศ วะสี, สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เป็นต้น แต่บุคคลที่ถือได้ว่าเป็นผู้นำคนสำคัญในกระบวนการทัศน์นี้ของสังคมไทยก็คือ “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ” ซึ่งเป็นผู้ริเริ่ม “ทฤษฎีใหม่” หรือที่รู้จักในนาม “เศรษฐกิจพอเพียง” นั้นเอง

ถึงกระนั้นกระบวนการทัศน์เหล่านี้ในกระแสหลักของสังคมไทยก็ยังถือว่าอยู่ในลักษณะของการเป็นกระบวนการความคิด มากกว่า กระบวนการปฏิบัติจริงในสังคมเมืองซึ่งยังเน้นการพัฒนาตามกระบวนการทัศน์เดิมอยู่ ในขณะที่เดียวกันกระบวนการปฏิบัติจริงของทฤษฎีใหม่ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในภูมิภาคท้องถิ่น ซึ่งถือว่ามีอิทธิพลต่อกระแสหลักของสังคมไทยน้อยมาก ดังที่ได้ปรากฏในกระแสพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ว่า “ปัจจุบันทุกคนทราบดีว่า ประเทศดูเหมือนจะหายหน้าไม่ใช่วัฒนະ เพราะเดี๋ยวนี้อะไรๆ ดูจะเสื่อมลง...”¹

จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมไทยต้องพัฒนากระบวนการทัศน์เพื่อที่จะมองให้ได้ว่า พระราชดำรัสเรื่อง หายหน้า วัฒนະ และเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นกระแสคิดที่สำคัญที่ทันสมัยของโลกแบบ หลังสมัยใหม่ ด้วยซ้ำ ซึ่งก็คือ การมีชีวิตและดำรงเศรษฐกิจของประเทศอย่าง

¹ ธีรยุทธ บุญมี. (2547). *ความคิดหลังตะวันตก*. หน้า 19.

รู้เท่าทัน รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง แสวงหาหนทางข้างหน้าของตนเองโดยอาจเรียกว่า นิชัวตริ (Niche-ization) ซึ่งจะเป็นอะไรก็ได้ ตั้งแต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นถึงอินเทอร์เน็ต ขอเพียงแต่กระบวนการตัดสินใจนี้ โดยหลักการไม่ได้มาจากรัฐหรือสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ความมาจากการกระจายศูนย์ให้แก่ชน สังคม ชุมชน ได้คิดได้เลือกด้วยตนเองมากขึ้น¹

4.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยทางสังคมที่มีต่อศิลปปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย

จากการศึกษาข้อมูลทางเอกสาร และสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน แล้ว ทำให้พบข้อสังเกตบางส่วนที่แสดงให้เห็นถึงตัวอย่างของตัวอย่างของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยทางสังคมทั้งสาม ที่ทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในศิลปปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย โดยแบ่งข้อมูลที่เกิดขึ้นพบออกเป็น 4 มิติ ที่สำคัญของสังคมนั้นคือ การเมือง เศรษฐกิจ บรรทัดฐาน(ระบบคุณค่า) และการศึกษา ดังต่อไปนี้

4.2.1 ในด้านการเมือง

ในอดีตจะเห็นได้ว่า ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวถูกใช้ในการเมืองการปกครองอย่างมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านการทหาร เนื่องจากประเทศอยู่ในภาวะที่เกิดสงครามบ่อยครั้งและมีลักษณะสงครามเป็นการสู้รบแบบประชิดตัวเป็นส่วนใหญ่ บุคคลที่มีความสำคัญในระบบการปกครอง โดยเฉพาะพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นผู้นำจึงล้วนต้องมีการฝึกฝนศิลปปะการต่อสู้ป้องกันตัวทั้งสิ้น อีกทั้งการมีสำนักพระราชวังเป็นศูนย์กลางการปกครอง ก็ได้พบว่ามีการจัดตั้ง “กองทนายเลือก” ซึ่งเป็นกองทหารกองหนึ่งที่มีความสำคัญต่อพระมหากษัตริย์และความมั่นคงของพระราชบัลลังก์มาก “ทนายเลือก” ทำงานใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์มากที่สุด บางครั้งก็เป็นทหารรักษาพระองค์ บางครั้งก็ตรวจตราอยู่เวรยาม โดยการคัดเลือกจากผู้มีฝีมือมวยดีเยี่ยม และยังจำเป็นต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์อย่างจริงใจด้วย² อีกทั้งปรากฏว่า ในช่วงปลายยุคสมัย ซึ่งประเทศได้เริ่มมีการติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ก็เริ่มถูกจัดให้เป็นการแข่งขัน เพื่อใช้ช่วยในการสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การจัดประลองฝีมือมวย ฝีมือดาบ เป็นต้น จึงแสดงให้เห็นว่าในอดีตศิลปปะการต่อสู้ป้องกันตัวมีความสำคัญต่อระบบการเมืองทั้งในและนอกประเทศ

¹ แหล่งเดิม. หน้า 59.

² ประยุทธ์ ลิทธิพันธ์. (2520). พระมหากษัตริย์กับประวัติศาสตร์ตำรวจสยาม . หน้า 4.

ในเวลาต่อมา ไทยได้เริ่มนำวิทยาการตะวันตกเข้ามาใช้ ซึ่งวิทยาการสาขาแรก นั่นก็คือความรู้เกี่ยวกับการป้องกันประเทศนั่นเอง โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 4 นั้น สิ่งที่วิทยาการ เหล่านี้สร้างความประทับใจให้กับคนไทยซึ่งกำลังถูกล้อมโดยลัทธิจักรวรรดินิยมเป็นอย่างยิ่งก็คือ กำลังอาวุธ และเทคนิคการจัดกองทัพ¹ โดยในช่วงเวลานั้นนับว่าเกิดประโยชน์ในด้านความมั่นคงของ ประเทศ การสร้างเสริมความมั่นคงทางการเมืองและประเทศชาติอย่างเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมโลกจากอิทธิพลของจักรวรรดินิยม โดยเฉพาะจาก ชาติฝั่งตะวันตก จนกระทั่งเมื่อระบบสังคมแบบสมัยใหม่ก่อตัวขึ้นเสร็จสมบูรณ์ สงครามได้เกิดขึ้นกับ ประเทศไทยน้อยครั้งลง หรือแม้จะเกิดสงครามก็เต็มไปด้วยการใช้วิทยาการการรบสมัยใหม่ ทำให้ ความจำเป็นในการฝึกวิชาการต่อสู้ลดลงไป ด้วยระบบการฝึกทหารที่เปลี่ยนไป วิชาการต่อสู้เหล่านี้ จึงเริ่มกลายเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบฝึกฝนเพื่อผลิตทหารตามไปด้วย แม้ว่าสำหรับพระมหากษัตริย์ นั้นยังถือเป็นวิชาสำคัญที่ทรงศึกษาพระราชประเพณี เพื่อแสดงความเป็นผู้นำประเทศ แต่การกำเนิด ของธุรกิจการกีฬา ก็ได้ส่งผลโดยตรงให้การจัดการประลองแข่งขันต่างๆ เริ่มกลายเป็นหน้าที่สำคัญของ หน่วยงานอื่นๆ ซึ่งไม่ใช่หน่วยงานของการปกครอง การใช้การประลองแข่งขันเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศจึงเริ่มเปลี่ยนความหมายไปเรื่อยๆ จนในที่สุด การจัดการประลองเพื่อเชื่อม ความสัมพันธ์ด้วยศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแทบจะไม่หลงเหลืออยู่เลยในที่สุด ซึ่งเหตุผลหนึ่งอาจเกิด จากการหลั่งไหลของกีฬาจากต่างประเทศหลายชนิดที่ได้รับการยอมรับในขณะนั้นว่ามีความเป็นสากล ในยุคสังคมนิยมใหม่นั้นเอง

ในช่วงเวลาปัจจุบันเนื่องจากสภาพองค์รวมของสังคมภายในประเทศไทยยังไม่ได้ เปลี่ยนแปลงรูปแบบถึงยุคหลังสมัยใหม่ แต่กระนั้นผลกระทบจากยุคสมัยของสังคมโลก ก็ยังส่งผลต่อ ประเทศไทยโดยวิชาศิลปะการต่อสู้อย่าง มวยไทย กระบี่กระบอง ไม่เหลือความสำคัญทางการเมือง การปกครองอีกเลย แต่กลายเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสัญลักษณ์ที่ชาวต่างประเทศรู้จักกันจากประเทศ ไทยเท่านั้น

4.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

จากจุดกำเนิดที่การฝึกฝนวิชาเหล่านี้ เป็นไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการหา เลี้ยงชีพ เช่น ฝึกฝนร่วมกับการหาบน้ำ ฝ่าฝืน ปีนต้นไม้ ตำข้าว เป็นต้น เป็นลักษณะของการดำรงชีพ

¹ วิทย์ วิศทเวทย์. (2526). *ปรัชญาการศึกษาไทย 2411 – 2475 (ชุดปรัชญาการศึกษาไทย อันดัม 1)*. หน้า 14-51.

ตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั่วไปในอดีต ซึ่งโดยรวมจัดเป็นการดำรงชีพแบบเกษตรกรรม แต่ก็มีบ่อยครั้งที่วิชาเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้ในการโต้เถียงเพื่อหน้าที่การทำงานในระดับที่สูงขึ้น ดังเช่น การประลองเพื่อการคัดเลือกเข้ารับราชการตามตำแหน่งต่างๆ ดังหัวข้อแรกที่ได้กล่าวมา เป็นต้น มีผลให้การหาเลี้ยงชีพหรือหาเลี้ยงครอบครัวเปลี่ยนไปตามลักษณะของอาชีพหรือระดับชนชั้นที่เปลี่ยนไป การจัดการแข่งขันซึ่งเกิดขึ้นตามโอกาสต่างๆ บางครั้งก็ไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน ซึ่งเป็นการจัดกันตามเทศกาลหรืองานเฉลิมฉลองต่างๆ ตลอดจนงานพิธีสำคัญ เช่น งานถือน้ำพิพัฒน์สัตยา¹ ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดรางวัลให้แต่ก็ยังไม่สามารถยึดถือเป็นอาชีพหลักเพื่อหาเลี้ยงชีพตนเอง หรือครอบครัวได้อย่างจริงจังหรือบางครั้งก็เป็นเพียงรายได้จากการเล่นพนัน เป็นต้น

เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนรูปแบบไปสู่สังคมแบบทุนนิยม “ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว” ได้ถูกทำให้กลายเป็นสินค้า หรือที่เรียกว่ากระบวนการแปรรูปให้เป็นทุนวัฒนธรรม เกิดระบบธุรกิจเกี่ยวกับ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวขึ้นมากมาย วิชาการต่อสู้เหล่านี้ถูกทำให้กลายเป็นอาชีพได้ เช่น โรงเรียนสอนมวยไทย ค่ายมวยที่ผลิตนักมวยเพื่อชกมวยอาชีพ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าวิชาเหล่านี้บางประเภทก็ถูกลดความสำคัญลงไปจนกลายเป็นที่รู้จักกันในส่วนน้อย เช่น ในอดีตวิชามวยไทยกับกระบี่กระบองมีความสำคัญเทียบเท่ากันและต้องฝึกฝนควบคู่กันไป แต่ปัจจุบันมวยไทยกลายเป็นอาชีพที่สำคัญของคนบางกลุ่ม ในขณะที่กระบี่กระบองกลายเป็นประเพณีการเล่นของคนกลุ่มเล็กๆ เป็นต้น ส่วนหนึ่งก็อาจเป็นผลจากการที่ระบบคุณค่าทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป (ตัวอย่างดังกล่าวจะอยู่ในหัวข้อต่อไป) แม้จะมองได้ว่าการเกิดกระบวนการทางธุรกิจเหล่านี้ ทำให้เกิดเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมขึ้น ดังที่เห็นจากการเก็บค่าตัวดูการแข่งขัน ซึ่งมีทั้งผู้สนใจเป็นชาวต่างชาติและชาวไทย แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตอีกว่า ผู้ที่มีรายได้และเป็นผู้นำทางธุรกิจชนิดนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่ฝึกฝนวิชาเหล่านี้จนมีความสามารถเก่งกาจ แต่อาจเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการในด้านอื่นๆ เช่น โปรโมเตอร์มวยเจ้าของค่ายมวย เป็นต้น โดยในช่วงเวลานี้มีระบบการเล่นพนันที่เกี่ยวกับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปแบบค่อนข้างชัดเจน

ในปัจจุบันพบว่ามีแนวความคิดการหยิบยืมศิลปะการต่อสู้ประเภทต่างๆ ไปผสมผสานกันเองแล้วนำไปสร้างเป็นธุรกิจการฝึก การแข่งขันชนิดใหม่ๆ ขึ้นมากมาย ดังตัวอย่างที่พบได้จากการแข่งขันแบบไม่จำกัดวิชาการต่อสู้ (Mix Martial Art) ในบางประเทศ (เช่น UFC – The Ultimate Fighting Championship การต่อสู้ในสังเวียนกรง 8 เหลี่ยม ของอเมริกา เป็นการแข่งขันที่มีการกำหนด

¹ มงคล คำเมือง. (2532). *การศึกษาเกี่ยวกับกีฬามวยไทย*. หน้า 28.

กติกามีใหม่ขึ้นมาเพื่อให้สามารถใช้ศิลปะการต่อสู้มือเปล่าชนิดใดก็ได้ในการประลองฝีมือกัน และสร้างเป็นระบบธุรกิจที่ชัดเจน โดยได้มีการถ่ายทอดออกมาเป็นรายการโทรทัศน์ทางเคเบิลทีวี รวมถึงบันทึกเป็นเทปวิดีโอเพื่อส่งขายในภาคตลาดอีกด้วย) โดยบางครั้งก็มิได้มีความรู้ความเข้าใจถึงปรัชญาพื้นฐานของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแต่ละชนิดอย่างแท้จริง และบางครั้งก็มีการเปลี่ยนรูปแบบของการแข่งขันอย่างสิ้นเชิง เช่น เปลี่ยนจากธุรกิจกีฬาไปเป็นธุรกิจความบันเทิง ดังที่พบในการแข่งขันมวยปล้ำอาชีพของอเมริกา (WWE – World Wrestling Entertainment ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นธุรกิจบันเทิงที่มีการแปรรูปมาจากโชว์ที่ใช้มวยปล้ำเป็นสื่อการแสดง โดยมีการกำหนดบทบาทให้กับตัวนักกีฬา มีการดำเนินเรื่องราวในการประลองบนเวทีและเบื้องหลังเวที รวบรวมเป็นละครเรื่องยาวที่น่าเสนอเป็นตอน ๆ ติดต่อกันทุกสัปดาห์ ถ่ายทอดออกมาทางเคเบิลทีวี และมีการร่วมกิจกรรมผ่านเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต อีกด้วย) บางกรณีก็ถูกหยิบยืมไปใช้ในธุรกิจการออกกำลังกายอื่นดังที่พบว่ามีผู้นำไปบูรณาการกับการเต้นแอโรบิค (Body Combat) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบผลประโยชน์จากการขายวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวไปสู่การขายสุขภาพ และรูปร่างที่สวยงาม เป็นต้น

4.2.3 ด้านบรรทัดฐาน (ระบบคุณค่า)

สังคมไทยในอดีตกาลนั้น ถือว่าวิชาการต่อสู้ป้องกันตัว เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่มีภาวะของการสู้รบอยู่ตลอดเวลา สังคมจึงมองความสามารถในด้านนี้เป็นคุณสมบัติของความเป็นชายชาตรีที่บุรุษทุกคนพึงมี ในขณะเดียวกันสตรีบางส่วนก็นิยมฝึกติดตัวไว้บ้างเช่นกัน กล่าวได้ว่าสังคมไทยในยุคนี้ให้ความสำคัญต่อศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเป็นอย่างมาก ช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งกฎหมายยังมิได้มีส่วนสำคัญต่อสังคมท้องถิ่นมากนัก ผู้คนจึงต้องใช้บรรทัดฐานของคุณธรรม ศีลธรรม ความดีงาม เพื่อยู่ร่วมกัน การฝึกวิชาการต่อสู้จึงจำเป็นต้องมีการปลูกฝังสิ่งเหล่านี้เป็นอย่างยิ่ง โดยจะเห็นจากประเพณีที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น การขึ้นครู ไหว้ครู เพื่อการแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสและแสดงถึงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน นักมวยที่ไหว้ครูเหมือนกันถือว่าเป็นศิษย์อาจารย์เดียวกันจะถูกห้ามมิให้ชกกันเอง¹ หรือการครอบครู ซึ่งเปรียบได้กับการรับประกันการเป็นผู้มีวิชาที่มีคุณธรรม ศีลธรรม พอที่จะนำวิชาไปใช้ในทางที่ดีงามหรือนำไปเลือกถ่ายทอดให้ผู้อื่นต่อไปได้ เป็นต้น จากภาวะที่เต็มไปด้วยการสู้รบกันดังที่กล่าวมา ทักษะที่มีต่อวิชาเหล่านี้จึงต้องเป็นการฝึกที่เป็นไปเพื่อคุณค่าในการใช้ต่อสู้ได้จริง การออกอาวุธต้องเต็มไปด้วยพิษสงที่ก่อให้เกิดอันตรายอย่าง

¹ สมพร แสงชัย. (2545). มวยไทย ศิลปมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักจังหวัดอุดรธานี.

เฉียบพลันต่อคู่ต่อสู้จนถึงความตายหรือพิการได้ จึงจะถือได้ว่ามีความสามารถเป็นที่ยอมรับในการเป็นผู้มีวิชาการต่อสู้เหล่านี้

ต่อมาเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไปเป็นแบบทันสมัย สภาพบ้านเมืองที่มีความสงบเรียบร้อยจึงมีช่วงเวลาที่มากขึ้น มีระบบอาชีพต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย จึงอาจมีผลให้อัตราส่วนของผู้ที่สนใจวิชาเหล่านี้ลดลงไปเป็นอย่างมาก การที่มีระบบงานอื่นๆ เข้ามารองรับทำให้วิชาการต่อสู้เหล่านี้ยังอยู่รอดสืบต่อมา แต่ก็เปลี่ยนรูปแบบของการใช้งานไป เช่น เป็นกีฬา เป็นการฝึกความรู้พิเศษ เป็นต้น แม้ว่าสังคมไทยยังชื่นชมในตัวอย่างความเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชาติอยู่ แต่ก็ไม่ได้เป็นวิชาที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจฝึกอย่างจริงจังอีกต่อไปแล้ว

ระบบกฎหมายต่างๆ มีความเข้มงวดมากขึ้น มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองประชาชนที่ระบุชัดเจน อาจมีผลโดยตรงต่อการปลุกฝังศรัทธา หรือศีลธรรม ที่จากเดิมระบบคุณค่าของสังคมนั้นเป็นการทำให้คนเกรงกลัวในบาปบุญคุณโทษ ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นความเกรงกลัวในบทลงโทษของกฎหมายแทน หรือแม้แต่ผลต่อการแข่งขันด้วยวิชาเหล่านี้ก็เช่นกัน จะเห็นได้ว่ามี กฎ กติกา ที่ชัดเจนอยู่ในระบบการแข่งขัน ซึ่งช่วยคุ้มครองให้ผู้เข้าแข่งขันมีการได้รับอันตรายที่น้อยลง แต่ในขณะเดียวกันการให้ความสำคัญในประเพณีที่เกี่ยวข้องกลับลดลงไป ดังจะเห็นได้จากการฝึกซ้อมของค่ายมวยต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่ได้มีการเน้นการฝึกให้เป็นไปในลักษณะของการสร้างนักกีฬาอาชีพ และมีการซ้อมไหว้ครูบ้างเช่นกัน แต่การครอบครองนั้นหลงเหลืออยู่น้อยมาก

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องดำรงอยู่ในลักษณะของกีฬาอาชีพ อีกทั้งลักษณะของสังคมที่เน้นความปลอดภัยมากขึ้น การนำไปใช้งานจริงจึงจะมีการปรับเปลี่ยนตามไป เช่น ใช้เพื่อการแข่งขัน เพื่อการศึกษา หรือแม้แต่เปลี่ยนรูปแบบไปเป็นการแสดง เช่น กระบี่กระบอง การควงพลองไฟ เป็นต้น ถึงแม้การใช้งานในลักษณะเดิมอาจมีอยู่บ้างแต่ก็ถูกจำกัดอยู่ในบางหน่วยงาน เช่น ทหาร ตำรวจ เป็นต้น โดยสังคมได้เปลี่ยนมุมมองต่อการใช้งานแบบเดิมกลายเป็นสิ่งที่เป็นการทำให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์ด้วยกันเอง เป็นความรุนแรง เป็นสิ่งที่โหดร้าย ทารุณ ไปในที่สุด

ในช่วงเวลาปัจจุบันได้พบปรากฏการณ์ใหม่เกี่ยวกับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเกิดขึ้นทางสังคม โดยเฉพาะในต่างประเทศดังที่ได้กล่าวมาในหัวข้อที่แล้ว ทั้งในเรื่องของการจัดการแข่งขันแบบใหม่ ซึ่งมีผู้ที่ฝึกศิลปะการต่อสู้หลายแขนงมาแข่งขันร่วมกัน รวมทั้งธุรกิจด้านอื่นๆ ทั้งในไทยและต่างประเทศ ได้มีการนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปใช้ในสาขาธุรกิจของตนมากขึ้น เช่น ธุรกิจภาพยนตร์(เช่น ภาพยนตร์เรื่อง องค์บาก ต้มยำกุ้ง ฯลฯ) การแสดงโชว์(เช่น มวยปล้ำ WWE) เป็นต้น บรรทัดฐาน ค่านิยมใหม่ ๆ ที่เกิดในช่วงเวลานี้ จึงพบได้ว่ามีหลากหลายที่มา เช่น บางครั้งผู้ให้ความสนใจที่เป็นเยาวชนก็เกิดค่านิยมในการเลือกฝึกศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวชนิดต่าง ๆ จากความชื่นชอบในบทบาท (Character) ของตัวละครในภาพยนตร์ หรือนักกีฬาที่มีชื่อเสียงโด่งดัง จนบางครั้งมีการ

เลียนแบบบุคลิกทั้งด้านดีหรือไม่ดีของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งกรณีนี้นับเป็นผลพวงจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่มีต่อเยาวชน เป็นสถานะที่มีความสัมพันธ์กันของสังคมหลังสมัยใหม่ ซึ่งเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร และพหุนิยม นั่นเอง

4.2.4 ด้านการศึกษา

สภาพความเป็นอยู่แบบสังคมประเพณีในอดีตของไทยนั้น มีวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนท้องถิ่นและทำหน้าที่หลายด้านควบกันไป ผู้ที่สนใจศึกษาวิชาเหล่านี้ส่วนใหญ่มักทำการเรียนการสอนกันในวัดวาอาราม โดยผู้เชี่ยวชาญก็คือพระหรือผู้อาวุโสที่ได้ผ่านการศึกษาวิชามาในสมัยที่ยังเคยเป็นทหาร ส่วนในระดับสังคมชั้นสูงก็ฝึกกันในสำนักพระราชวังโดยทหารผู้เชี่ยวชาญในเมืองนั้นๆ โดยเฉพาะการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นที่วัด พระหรือผู้อาวุโสที่เป็นผู้ให้การถ่ายทอดวิชาก็จะใช้การสอนที่ควบคู่กันไปกับการปลูกฝังทางด้านศาสนาแก่ผู้เรียน จึงเป็นข้อสังเกตได้ว่าถึงแม้จะเป็นการเรียนการสอนในตวัวิชาที่เต็มไปด้วยพิษสงที่อันตราย แต่ในขณะเดียวกันก็มีการอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความมีคุณธรรม ศีลธรรม ควบคู่กันไปด้วยซึ่งถือเป็นลักษณะของการบูรณาการการสอนที่ดีเยี่ยมลักษณะหนึ่ง ด้านการศึกษาไทยในอดีต ในยุคสมัยนั้น จึงถือว่า ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว เป็นวิชาความรู้หลักที่ต้องมีติดตัวดังที่ได้กล่าวมา เนื่องจากต้องนำไปใช้ในการสู้รบจริง อีกทั้งบางครั้งสามารถเลื่อนระดับชนชั้นทางสังคมได้ด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการศึกษาเพื่อเอื้อต่อลักษณะของการดำรงชีพของสังคมในสมัยนั้น

ในเวลาต่อมาที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและรูปแบบการดำรงชีวิตไปเป็นแบบสมัยใหม่ สถาบันที่รับหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาถูกเปลี่ยนไปจากเดิมด้วยระบบการศึกษาแบบใหม่เกิดขึ้น ได้แก่ โรงเรียน มหาวิทยาลัย เป็นต้น สถานที่หลักที่ให้การเรียนการสอนวิชาเหล่านี้จึงต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นกัน โดยเท่าที่สังเกตพบ ได้แก่ ค่ายฝึกสอนหรือสำนักต่างๆ สถาบันที่ผลิตนักกีฬา หรือการจัดอยู่ในรายวิชาย่อยในสถาบันการศึกษา รวมทั้งรายวิชาย่อยที่อยู่ในระบบฝึกทหาร ตำรวจ เป็นต้น

ในแง่ของระบบการศึกษาสังคมสมัยเดียวกันนี้ ได้มองว่าเป็นสาขาความรู้สาขาหนึ่งซึ่งมีสายงานและหน้าที่ที่ชัดเจน เช่น ระบบกีฬา การทหาร เป็นต้น นั่นคือมองว่าวิชาเหล่านี้มิได้มีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมอีกต่อไปแล้ว แต่ก็ยังคงจัดความรู้เหล่านี้ให้อยู่ในรายวิชาที่ใช้เพื่อการกีฬา การออกกำลังกาย จึงนับเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่ดีได้ทางหนึ่ง ท่ามกลางการหลั่งไหลของกระแสกีฬาชนิดอื่นๆ จากต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาศิลปะการต่อสู้ในยุคนี้มี ความแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมาย เช่น ถ้าฝึกเพื่อการทหารก็เป็นลักษณะเพื่อความแข็งแรง อดทน มีสมรรถภาพสูง ทำร้ายคู่ต่อสู้ถึงพิการหรือเสียชีวิตได้ ถ้าฝึกเพื่อเป็นการเล่นนาก็เป็นลักษณะเพื่อความเพลิดเพลิน ฟังพอใจ เพื่อสุขภาพโดยตรงโดยไม่หวังผลตอบแทน

อื่นใด หรือถ้าฝึกเพื่อเข้าแข่งขันเพื่อรางวัล เงินทอง ก็จะมีฝึกในลักษณะเพื่อให้ตนเองเอาชนะคู่แข่งต่อสู้ได้ ทุกวิถีทางตามกติกา เนื่องจากยิ่งชนะมากเงินรางวัลที่จะได้รับก็จะมากยิ่งขึ้น เป็นต้น¹

จากผลของความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข้อมูลสารในช่วงเวลาปัจจุบัน ข้อมูลเกี่ยวกับวิชาเหล่านี้ได้มีการเผยแพร่กันอย่างหลากหลาย ทั้งในเชิงการให้ข้อมูลความรู้ และ เชิงธุรกิจ แต่ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญลึกซึ้งลงไปในแง่ของวิธีคิด และปรัชญา ดังที่ตัววิชาเคยเน้นในการปลูกฝังมากเท่าเดิมอีกต่อไปแล้ว ผู้คนส่วนใหญ่รู้จักวิชาการต่อสู้มากมายหลายชนิด แต่ผู้ที่สนใจศึกษาฝึกฝนจนมีความเชี่ยวชาญลึกซึ้งในแต่ละชนิดวิชากลับมีจำนวนน้อยมาก ค่านิยมในการฝึกที่เคยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในระดับที่ต้องนำไปใช้งานในชีวิตจริงท่ามกลางภาวะที่เต็มไปด้วยการเสี่ยงอันตรายในอดีตได้เปลี่ยนรูปแบบไป เกิดการกำหนดมาตรฐานการฝึกฝนลักษณะใหม่ในระดับที่หลากหลายกันไปตามประโยชน์ที่ผู้ฝึกต้องการ เช่น ฝึกในระดับของการออกกำลังกาย ฝึกในระดับของการเป็นนักกีฬา ฝึกในระดับที่ใช้เพื่อการต่อสู้จริงของทหาร หรือฝึกเพื่อประกอบอาชีพในลักษณะต่าง ๆ เป็นต้น ความต้องการที่จะศึกษาองค์ความรู้เหล่านี้ให้เข้าถึงในระดับวิถีและปรัชญา กลายเป็นเรื่องในระดับปัจเจกบุคคลไปโดยสิ้นเชิง ความเป็นไปของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในยุคสมัยนี้โดยเฉพาะในมิติของการศึกษา จึงมีความน่าสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากแนวทางในลำดับต่อไปขององค์ความรู้เหล่านี้มีความผันผวนมากพอสมควร ซึ่งสาเหตุใหญ่มาจากลักษณะของระบบสังคมที่มีความผันผวนอย่างมากในยุคปัจจุบันนั่นเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในต่างประเทศ

ณัฐ อินทรปาน (1973 : abstract) ได้ศึกษาเรื่อง “การกีฬาและพลศึกษาของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2475 – 2509” โดยมีจุดประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษานโยบาย อำนาจการปกครอง ซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข อิทธิพลของชาวตะวันตก ศาสนา การทหาร เศรษฐกิจ และนโยบายในการพัฒนากีฬาและพลศึกษาในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2475 – 2509 และในการศึกษาได้พบว่า องค์ประกอบข้างต้นนั้น มีผลกระทบต่อพัฒนากีฬาและพลศึกษา ผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนากีฬาและพลศึกษาในตอนต้นที่ถือว่ามีความสำคัญมากคือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งครองราชย์ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2411 – 2453 และกษัตริย์องค์ต่อ ๆ มาก็ได้ให้

¹ โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง. (2522). พัฒนาการกีฬามวยไทย. หน้า 164-165.

ความสำคัญสนับสนุนและส่งเสริมกีฬาและพลศึกษาต่อประชาชนไทย ถึงแม้จะอยู่ในวงจำกัดก็ตาม ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญใน ปี พ.ศ. 2475 ได้มีการกำหนดวิชาพลศึกษาเป็นส่วนหนึ่ง ใน องค์ 3 ของการศึกษามาจนถึงปัจจุบันนี้ ปี พ.ศ. 2476 กรมพลศึกษาได้ถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบ โปรแกรมพลศึกษาในโรงเรียน และกีฬาประชาชนทั่ว ๆ ไป ต่อมาโรงเรียนพลศึกษากลางก็ได้ถูกโอนไป ขึ้นกับกรมพลศึกษา ซึ่งทำให้มีผลดีต่อการส่งเสริมการจัดโปรแกรมพลศึกษาต่าง ๆ และรวมทั้งการ เปลี่ยนแปลงอื่น ๆ อีกมาก ชาวตะวันตกในประเทศไทยก็มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนากีฬาและพลศึกษา ในประเทศไทยด้วยเช่นกัน พวกชาวตะวันตกได้จัดตั้งสมาคมขึ้นมาเพื่อให้ความช่วยเหลือสนับสนุน วิทยาลัยพลศึกษาในเรื่องโปรแกรมการฝึกต่าง ๆ รวมทั้งการฝึกอบรมครูพลศึกษาด้วย ด้านขนบ ธรรมเนียมประเพณีของไทยซึ่งมีพื้นฐานมาจากศาสนาพุทธจะอบรมสั่งสอนให้ผู้หญิงอยู่ในจารีต ประเพณีอันดีงาม จึงเป็นสิ่งที่ไม่สนับสนุนการที่จะให้ผู้หญิงมาเล่นกีฬา ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ได้มีการนำเอาวิธีการในการพัฒนาอุตสาหกรรมมาใช้ในประเทศทำให้เศรษฐกิจภายในประเทศดีขึ้น คนในเมืองจึงได้มีโอกาสในการเล่นกีฬามากขึ้นทั้งยังมีส่งเสริมให้มีการเล่นดีขึ้น จากเครื่องอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์กีฬาที่ดีขึ้นนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา คณะทหารได้มีบทบาทต่อการ บริหารและสนับสนุนกีฬาในประเทศในยามปลอดจากสงคราม บุคลากรทางทหารจำนวนมากได้ถูก เลือกให้เป็นนายกสมาคมกีฬาสมัครเล่นหลาย ๆ สมาคมปี พ.ศ. 2509 ได้มีสมาคมสมัครเล่น 12 สมาคม เพื่อสนับสนุนกีฬา โดยเฉพาะภูมิภาคก็ได้รับการส่งเสริมถือว่าเป็นการพัฒนากีฬาของชาติ อย่างทั่วถึง การเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศไทยได้เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2495 ในกีฬาโอลิมปิก ที่กรุงเฮลซิงกิ ตั้งแต่นั้นมาไทยก็ได้มีส่วนร่วมเข้าร่วมการแข่งขันซึ่งแสดงถึงบทบาทในการแข่งขันกีฬา ระหว่างประเทศ สำหรับกีฬาของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครั้งที่ 1 ที่เพนนินซูล่าเกมส์ ในปี พ.ศ. 2502 และเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 ในปี พ.ศ. 2502 และเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 ในปี พ.ศ. 2509 ไทยก็ได้เข้าร่วม การแข่งขัน การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณค่าของกีฬาและพลศึกษา ขนบธรรมเนียมใน ประเทศไทยทำให้การพัฒนากีฬาและพลศึกษาในประเทศไทยดำเนินก้าวหน้าไปอย่างช้า ๆ แต่ถึง กระนั้นก็ตามสิ่งเหล่านี้ก็ยังคงต้องเป็นพื้นฐานในการกำหนดแนวทางต่อไปในอนาคต

ศักดิ์ชาย ทัพสุวรรณ (1984 : abstract) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทและหน้าที่ของพลศึกษาและ กีฬาในการพัฒนาชาติไทย” จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ มีต่อการพัฒนาแบบแผนของพลศึกษา และกีฬาสำหรับการพัฒนาชาติไทย การศึกษาค้นคว้าเป็น การศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ นโยบายของรัฐบาล และแนวโน้มทางพลศึกษา และกีฬาของประเทศไทยในอนาคต แหล่งข้อมูลได้รวบรวมจากห้องสมุดและการสัมภาษณ์ความคิดเห็น จากผู้นำทางพลศึกษา องค์การกีฬาและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยได้แสดงออกมาในเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาทางพลศึกษาดังนี้ ถึงแม้ว่าคนไทยจะมีความภูมิใจใน เกมส์ กีฬา ซึ่งเป็นสมบัติประจำชาติของตน แต่กีฬาสากลก็ได้มีส่วนสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำหรับในโรงเรียนปัจจุบันก็ได้จัดให้มีโปรแกรมพลศึกษาและถือเป็นสถานที่ที่รับผิดชอบต่อการเตรียมด้านโปรแกรมพลศึกษาเบื้องต้น ส่วนองค์การกีฬาสากลได้ถูกตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาชาติและประชาชน

บทบาทหน้าที่ของพลศึกษาและกีฬา และนโยบายของรัฐบาลมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดต่อความเป็นชาติ ความอุดมสมบูรณ์ ความสามัคคีกลมเกลียว สันติภาพ เศรษฐกิจ และการค้า ภายภาพบำบัด การทหาร นโยบาย และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำหรับแนวโน้มในอนาคตของพลศึกษาจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ 6 ประการคือ ค่านิยม ความต้องการในการบริหาร ความต้องการในการพัฒนาโครงการพลศึกษา ความต้องการทางการเงิน เครื่องอำนวยความสะดวก และแนวทางของรัฐบาล ผลในการศึกษาครั้งนี้มีความเชื่อมั่นได้ว่าโรงเรียนและองค์การกีฬาจะจัดเตรียมการวางแผนทางพลศึกษาและโครงการกีฬาสำหรับประชาชนทั่วไปได้อย่างดี เชื่อมั่นว่าการบริหารด้านการกีฬาจะต้องแผ่ขยายไปอย่างทั่วถึง เชื่อมั่นว่าเครื่องอำนวยความสะดวกและศูนย์ฝึกกีฬาต่าง ๆ ต้องถูกสร้างขึ้น และเชื่อมั่นว่ารัฐบาลจะให้การสนับสนุนเพิ่มขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะทางการเงินและการพัฒนาพลศึกษาและกีฬา แบบแผนสำหรับการพัฒนาได้มาจากการวิเคราะห์ผลของการศึกษาครั้งนี้

องค์ประกอบที่สำคัญคือการเผยแพร่วัสดุและอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวก การให้ความรู้ทางด้านพลศึกษาและกีฬา การยอมรับในการดำเนินการ ระบบบริหาร ที่มาหรือแหล่งวัสดุ เครื่องใช้ การให้การสนับสนุนการร่วมมือ และการประสานงานระหว่างประเทศ สิ่งเหล่านี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของนโยบายและโครงสร้างขององค์กรในชาติ ต้นเหตุและผลที่ได้รับได้แสดงให้เห็นและได้เป็นแนวทางสนับสนุนต่อการพัฒนาพลศึกษาและกีฬาอย่างทั่วถึง ซึ่งขณะนี้ได้เห็นผลมากในกรุงเทพฯ สำหรับการส่งเสริมให้เป็นไปในรูปการปฏิบัติได้นั้น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อพลศึกษาและกีฬาในการสร้างชาติไทย

งานวิจัยในประเทศ

มยุรี ศุภวิบูลย์ (2519: 109-113) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ "อิทธิพลของการเมืองที่มีต่อการพลศึกษาและการกีฬาในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2475-2516" สรุปได้ว่า สถานการณ์ทางการเมืองนั้นมีอิทธิพลต่อการพลศึกษาในประเทศไทยเสมอมา นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2516 แต่อยู่ในรูปแบบต่าง ๆ กัน บางสมัยรัฐบาลต้องการให้การพลศึกษาและการกีฬาเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้เกิดความมั่นคงภายในประเทศเพื่อเสถียรภาพของรัฐบาลเอง

บางสมัยก็ต้องการให้เป็นประโยชน์ไปในการต่างประเทศโดยใช้เป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ทั้งนี้ การที่พลศึกษาและการกีฬาเป็นไปในรูปแบบใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้นว่า สภาพความต้องการของรัฐบาลในระยยะเวลานั้น รัฐบาลต้องการจะใช้ประโยชน์จากการพลศึกษาและการกีฬาไปในทางใด

สลัปศรี พัฒนวิบูลย์ (2522: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา “การกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411-2453)” สรุปได้ว่าการกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทยมีมาตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มสร้างอาณาจักรของตนซึ่งเข้าใจว่าอาณาจักรน่านเจ้าเป็นปฐม ในสมัยนั้นคนไทยมีการฝึกร่างกายโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการอยู่รอดและการสงคราม ดังนั้นการกีฬาจึงเป็นไปในรูปแบบการต่อสู้ป้องกันตัว ทั้งวิธีที่ใช้อาวุธและวิธีมือเปล่า อนึ่งอาวุธที่ใช้ก็ต้องใช้ต่อสู้ในระยะประชิดตัว ตลอดจนมีการฝึกการขี่ม้า ส่วนทางด้านนันทนาการก็เป็นเรื่องของการละเล่นในงานเทศกาลที่สำคัญของบ้านเมือง ในสมัยต่อ ๆ มา คือ สมัยสุโขทัย อโยธยา ธนบุรี จนกระทั่งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การกีฬาและนันทนาการก็เป็นแนวเดียวกัน และยังไม่มีการฝึกฝนที่เป็นแบบแผนทางพลศึกษา ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2411-2543) การกีฬาและการพลศึกษาในประเทศไทยได้รับการเอาใจใส่ส่งเสริมจากรัฐบาลให้เจริญก้าวหน้าไปมาก เนื่องจากประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากประเทศมหาอำนาจในกลุ่มยุโรปที่ต้องแสวงหาอาณานิคม รัฐบาลจึงต้องทำการปรับปรุงพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับต่างประเทศ เนื่องจากพระองค์ทรงโปรดปรานกีฬาและการพลศึกษามาก พระองค์ได้รับการศึกษาทางด้านการกีฬาและพลศึกษาตั้งแต่ครั้งพระองค์ยังทรงพระเยาว์ พระองค์ทรงโปรดปรานการเล่นกีฬาทุกชนิด ทรงโปรดการออกพระกำลังอยู่เสมอ พระองค์ทรงเสด็จเข้าร่วมเล่นกีฬาต่าง ๆ กับข้าราชการบริพาร ได้แก่ มวยไทย กระบี่กระบอง แข่งเรือ นอกจากนี้ ยังทรงเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร และพระราชทานรางวัลแก่ผู้ที่ชนะเลิศในการแข่งขันกีฬาพื้นเมืองของไทยด้วยพระองค์เองอยู่เสมอ ๆ เช่น การแข่งขันชกมวย การแข่งขันกระบี่กระบอง การแข่งเรือ และการแข่งขันกีฬาวัวพนัน เป็นต้น จากการที่พระองค์ทรงสนพระทัยกีฬาและพลศึกษา พระองค์จึงทรงให้การเฝ้าพระทัยในการปฏิรูปการกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทยเป็นอย่างดี นับได้ว่าการกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น มีการวางรากฐานที่ดี กิจกรรมทางด้านนี้มีความเจริญก้าวหน้าเรื่อยมา จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ถือว่าเป็นการสร้างความสำเร็จให้แก่ประเทศชาติอีกด้วย

มงคล คำเมือง (2532 : 102) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเกี่ยวกับกีฬามวยไทย” พบว่า ในสมัยกรุงธนบุรี เป็นสมัยที่ประเทศชาติยังไม่เป็นปึกแผ่น ต่างคนก็ตามกลุ่มก็อยากจะทำตนเป็นใหญ่จึงแตกแยกออกเป็นหลายก๊กหลายเผ่า มีการสะสมอาวุธ กำลังทหาร และฝึกฝนศิลปมวยไทยควบคู่กับ

การใช้การใช้อาหารเพื่อไว้ใช้ในการรวบรวมไหลผล ตลอดจนกอบกู้เอกราช การฝึกหัดมวยไทยในสมัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการทหาร ถวายอารักขาแด่พระองค์พระมหากษัตริย์ เป็นศิลปะการต่อสู้ของลูกผู้ชาย และเป็นการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามสืบไป วิธีการฝึกหัดมวยไทยก็คล้ายกับสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี คือ อาศัยสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติช่วย เช่น การเตะต้นกล้วย การชกผลไม้ การปีนต้นมะพร้าว การวิ่งในน้ำ การซ้อมมวยในน้ำ การทำงานหนัก เป็นต้น สถานที่ฝึกก็ฝึกกันตามวัดตามสำนักมวยต่าง ๆ ส่วนในพระราชวัง ก็มีสำนักมวยสำหรับฝึกหัดมวยไทยให้ทหาร และขุนนาง ตลอดจนราชโอรส รูปแบบของการต่อสู้ สมัยนี้ มีการใช้อาวุธมวยไทยอย่างครบครันทั้งหมด เช่น ทำศอก จากการศึกษาประวัติของนายทองดี พันขาง (เจ้าพระยาพิชัยดาบหัก) พบว่า มีการต่อຍหมัดนำ และหมัดตาม และการชก การเตะ การถีบ การเข้า การศอกเข้าส่วนสำคัญของร่างกายของคู่ต่อสู้ ตลอดจนการทุ้ม ทับ จับ หัก การกระโดดเหยียบช่ายพกและกระโดดข้ามศีรษะ ส่วนการจัดการแข่งขันในสมัยนี้จัดเพื่อคัดเลือกนักมวยฝีมือดีไว้เป็นทหาร หรือนายเลือกและเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นประเพณีนิยมสืบต่อกันมา

สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์ (2541: 43-49) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ คุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย: กระบี่กระบอง การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาคุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย (2) วิเคราะห์เชิงคุณภาพในด้านคุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง (3) นำเสนอกระบวนการถ่ายทอดคุณลักษณะไทย คุณค่า ในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง โปรแกรมการวิจัยประกอบด้วย การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ การศึกษาภาคสนามด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม จำนวน 6 สนาม และการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการของการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย มี 3 ระยะ คือ ยุคการรบ และการทหารแบบโบราณ ยุคเริ่มการรบและการทหารสมัยใหม่ และยุคการรบและการทหารสมัยใหม่ คุณลักษณะไทยที่ปรากฏประกอบด้วย องค์รวมของความกตัญญูกตเวที ความวิริยะ ความมีขันติ ความสามัคคี และพรหมวิหารสี่ คุณค่าประกอบด้วย คุณค่าในวิชา คือ ใช้ในการป้องกันตัว คุณค่าในผู้เรียน คือ รักษาดี ภูมิใจในความเป็นไทย สุขภาพกายแข็งแรง และคุณค่าในสังคม คือ การมีวินัย การเสียสละเพื่อส่วนรวม กระบวนการถ่ายทอดที่สำคัญประกอบด้วย การจัดประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียนโดยครูต้นแบบที่มีคุณภาพ สอนทั้งทักษะและการอบรมบ่มนิสัย สำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ เฉพาะกระบี่กระบองพบว่า คุณลักษณะไทยที่ปรากฏมีลักษณะเช่นเดียวกับคุณลักษณะไทยในอดีต แต่มีลักษณะแยกส่วน คุณค่าที่พบประกอบด้วยคุณค่าในวิชา เป็นการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย คุณค่าในผู้เรียนคือ มีสติ ไหวพริบ สุขภาพกายแข็งแรง และคุณค่าในสังคม คือ การมีวินัย แต่คุณค่า

ดังกล่าวมีลักษณะไม่สมบูรณ์ กระบวนการถ่ายทอดประกอบด้วย การจัดประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียนครูต้นแบบมีความชำนาญในกระบี่กระบองพอสมควร สอนเน้นเฉพาะทักษะ ดังนั้นในอนาคตกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองควรจัดประสบการณ์ตรงที่มีความหมายให้กับผู้เรียน โดยครูต้นแบบที่มีคุณภาพสอนทั้งทักษะและอบรมบ่มนิสัยยึดหลักไตรสิกขา คุณลักษณะไทยที่ปรากฏควรเป็นลักษณะองค์รวมเช่นในอดีตที่เรียกว่า “สุนทรีธรรม” และจัดให้มีคุณค่าสมบูรณ์ทั้งคุณค่าในวิชา คือ ใช้ในการป้องกันตัว คุณค่าในผู้เรียน คือ รักความเป็นไทย รักชาติ สุขภาพแข็งแรง และคุณค่าในสังคม คือ การมีวินัย การเสียสละเพื่อส่วนรวม

กฤษณะ แก้วศรีนาถ (2542 : 74 – 75) ได้ศึกษาเรื่อง “ประวัติของพระยาพิชัยที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย” พบว่ากีฬามวยไทยได้มีบทบาทที่สำคัญต่อสังคมไทยเสมอมา ซึ่งนอกจากเป็นศิลปะประจำชาติที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมอันงดงามของคนไทยแล้ว กีฬามวยไทยยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคนไทย ดังนั้นจึงทำให้นายทองดี พันขาว (จ้อย) คิดที่จะมุ่งมั่นในการที่จะฝึกมวยไทยเพื่อเป็นศิลปะการป้องกันตัวสำหรับลูกผู้ชาย และฝึกเพื่อไว้ชกมวยกันในสนามมวย เพื่อแสดงความสามารถของความเป็นเลิศ ทางด้านศิลปะมวยไทย เพื่อเป็นหนทางแห่งความเจริญก้าวหน้าในอนาคต และเป็นการสร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้กับตนเองและวงศ์ตระกูล

การฝึกหัดมวยไทย ผู้ที่ฝึกจะต้องมีสุขภาพแข็งแรง อดทน มีสมรรถภาพสูง สามารถทำร้ายคู่ต่อสู้ให้พิการหรือถึงชีวิตได้ ส่วนวิธีการฝึกที่อาศัยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติช่วยเช่น การเตะต้นกล้วย ชกลูกมะนาว ปั่นต้นมะพร้าว วิ่งตามทุ่งนา การใช้ผ้าขาวม้าพันมัดซ้อมคู่แทนนวม การดักน้ำ ต่ำข้าว ฝ่าฟัน วิ่งในน้ำ เป็นต้น ส่วนสถานการณ์ฝึกจะฝึกตามบริเวณวัด การฝึกจะฝึกอย่างละเอียดดังที่ นายทองดี พันขาวฝึก กว่าที่จะฝึกมวยไทยสำเร็จต้องใช้เวลาถึง 3 ปี การฝึกมวยไทยนั้นยังสามารถสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านต่าง ๆ ให้แก่นักมวย เช่น มีความซื่อสัตย์สุจริตดังเช่น นายทองดี พันขาว ได้แสดงความจงรักภักดี ต่อพระเจ้าตากสินมหาราช เด็กชายบุญเกิด ที่เรียนวิชามวยไทยกับนายทองดี พันขาวได้เฝ้าติดตามรับใช้ร่วมรบ เคียงบ่าเคียงไหล่กับพระยาพิชัยกระทั้งยอมตายในที่รบ เพื่อปกป้องพระยาพิชัย

รูปแบบการต่อสู้และการใช้แม่ไม้มวยไทย จากการศึกษาประวัติของนายทองดี พันขาว ชกมวยพบว่า นายทองดี พันขาว ใช้วิธีการต่อຍหมัดหน้า และหมัดตาม ต่อยเฉียงเป้าหมาย ฟันศอก ขึ้นเข้าเตะเฉียง ซ้ายขวา เตะสูง และตัดกลาง กระโดดข้ามศีรษะ เอาเท้าถีบที่ท้ายทอย แล้วกระโดดมาข้างหลัง กลับหันมาเตะก้านคอคู่ต่อสู้ ถอยปิดหมัดปิดเท้า จับคู่ต่อสู้กระซอกเข้ามาหาลำตัว แล้วกระทุ้งเข้าเข้าที่ท้อง การทุ่มทับจับหัก และการกระโดดเหยียบชายพก ชกหมัดเข้าเป้าตา แล้วฟันศอกเข้าที่ศีรษะ ส่วนการดำเนินการแข่งขัน การจัดเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน จัดเพื่อคัดเลือกนักมวยฝีมือดี ไว้เป็นทหาร หรือเป็นนายเลือกและจัดการแข่งขันเป็นประเพณีนิยมสืบต่อมา กฎกติกาการแข่งขัน

ก็ไม่มีอะไรมา มีการคาดเชือกขณะชก สวมมงคลที่ศีรษะ ไม่กำหนดยก ไม่มีการให้คะแนน ชกกัน จนกว่าจะมีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยอมแพ้ไป ชกบนพื้นดิน ไม่จำกัดรุ่น น้ำหนัก

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

งานวิจัยนี้มีได้เป็นไปเพื่อการมุ่งรื้อถอนกระบวนทัศน์หลักของสังคมแต่อย่างใด เนื่องจาก กระบวนทัศน์หลักของการแปลงรูปแบบศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวให้เป็น “กีฬา” นั้น ได้ให้คำตอบและคุณค่าอันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแก่สังคมในช่วงเวลานี้ได้อย่างเหมาะสมอยู่แล้ว ทั้งในแง่ของการใช้สร้างสัมพันธภาพอันเป็นสากลให้กับมนุษย์ในรูปแบบของสังคมปัจจุบัน การใช้ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเป็นเครื่องมือในการสร้างเสริมสุขภาพพลานามัย รวมทั้งการใช้ประโยชน์ทางสังคมในด้านต่าง ๆ ดังที่ผ่านมา เช่น ด้านการเมือง เศรษฐกิจ เป็นต้น

หากแต่งานวิจัยนี้เกิดขึ้นจากกระบวนทัศน์ที่มองเห็นทางเลือกอื่น ซึ่งสามารถนำมาใช้ร่วมกันเพื่อคุณประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นต่อคนในสังคม โดยกระบวนทัศน์นี้มองความหลากหลายทางสังคมเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในภูมิหลังของงานวิจัย ดังนั้น ในขณะที่งานวิจัยส่วนใหญ่ เป็นไปเพื่อการสร้างประโยชน์ในทางพลศึกษาจากสภาวะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน งานวิจัยนี้จึงพยายามมุ่งศึกษาถึงรากเหง้า และกลไกความเป็นมาจากอดีตถึงปัจจุบันรวมถึงการคาดทำนายอนาคต เพื่อค้นหาและเพื่อเพิ่มวิธีการในการสร้างประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมให้มากยิ่งขึ้น

ซึ่งเนื้อหาของงานวิจัยนี้มีได้มุ่งศึกษาแต่เพียงประวัติศาสตร์แล้วบอกเล่าพัฒนาการของ “มวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก” แต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการพยายามศึกษาถึงคุณค่า ทั้งในตัวของมันเองและระบบคุณค่าที่เกิดขึ้นกับกลไกทางสังคมในลักษณะของการเป็นพลวัตต่อกัน เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากงานวิจัยมากขึ้น

นอกจากจะศึกษาประวัติและพัฒนาการของมวยไทยโบราณสายนี้แล้ว งานวิจัยนี้จะมุ่งตอบคำถามเกี่ยวกับประเด็นการเสื่อมสลายความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมิติของ “ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว” ซึ่ง ณ ที่นี้จะใช้รหัสคำว่า “ความหลากหลายในเชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว” เนื้อหาของงานวิจัยจะมุ่งศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยของสังคมที่มีผลกระทบต่อ “ความหลากหลายในเชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย” จากมิติต่าง ๆ ทางสังคม ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ บรรทัดฐาน (ระบบคุณค่า) และการศึกษา

โดยมุ่งประเด็นไปที่กรณีของ “เชิงมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก” เป็นตัวอย่างในการศึกษาถึงผลกระทบที่มีกลับมาทั้งในแง่ของการสืบทอดองค์ความรู้ และในแง่ของการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเรื่องเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายถึงคุณค่าที่เกิดจากความหลากหลายของธรรมชาติในมิตินี้ได้เป็นอย่างดี

ทั้งหมดนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจต่อยุคสมัยทางสังคมที่เปลี่ยนไป ซึ่งสร้างผลกระทบต่อกันกับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย โดยการศึกษาข้อมูลในลำดับต่อไปนี้จะเป็นการวิเคราะห์จากกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นกับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยแขนงหนึ่ง ซึ่งในอดีตจัดเป็นทั้งเชิงมวยและเชิงดาบที่มีชื่อเสียงโด่งดัง จนผู้คนตั้งชื่อให้ตามผู้คิดค้นบูรณาการ ซึ่งชาวไทยรู้จักกันในนาม “พระยาพิชัยดาบหัก” อันมีตำนานเล่ากันสืบมาจนถึงปัจจุบัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ การเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายในเชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย : กรณีศึกษามวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก ” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาปรากฏการณ์การเสื่อมสลายของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลกระทบที่ได้รับมาจากการเปลี่ยนยุคสมัยทางสังคม โดยปรากฏการณ์เหล่านี้ได้แสดงผ่านออกมาทางมิติของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่า การถ่ายทอดองค์ความรู้ ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เกี่ยวข้อง และบริบทของการดำรงอยู่ โดยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาลึกลงไปในศิลปะต่อสู้การป้องกันตัวของชนชาติไทย จากผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นผ่านกรณีของมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก ทั้งที่มีมาในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิจัยและเก็บข้อมูลจากทั้งทางเอกสาร บุคคล และปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประมวลผลและนำเสนอข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Criticism Analysis) เพื่ออธิบายผลกระทบต่างๆ จากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย รวมทั้งเพื่อประโยชน์ต่อการเสนอทางเลือกในการดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย ให้สามารถสร้างคุณค่าแก่สังคมไทยมากขึ้นสืบต่อไป

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยข้อมูลประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลประเภทเอกสาร ประกอบด้วย

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลต้นกำเนิด เช่น พระราชบัญญัติ คำสั่งทางราชการ ประกาศบันทึกการประชุม เอกสารประจำปี ราชกิจจานุเบกษา รวมทั้งข้อมูลร่วมสมัย เช่น เอกสารส่วนบุคคล บันทึกความจำ เป็นต้น

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วารสาร บทความ หนังสือพิมพ์ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1.3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และสร้างเครื่องมือ ได้แก่ หนังสือ บทความ และวิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยทางสังคม

2. ข้อมูลประเภทบุคคล

ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีความรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เชี่ยวชาญ ผู้สืบเชื้อสายสกุล ผู้สอนและผู้สืบทอด ครัวมวยสายพระยาพิชัยดาบหัก(ที่ยังมีชีวิตอยู่) เป็นต้น โดยมีการกำหนดรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักและแผนการเก็บข้อมูลไปในระหว่างดำเนินการวิจัยอย่างมีความเหมาะสม

3. ข้อมูลที่เป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ได้จากการสังเกต (observe) ปรากฏการณ์ทั้งในและนอกสนามวิจัย การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก โดยมีการจดบันทึกเหตุการณ์และใช้เครื่องบันทึกเสียง เพื่อให้การเก็บข้อมูลเป็นไปด้วยความสะดวกและมีความละเอียดมากยิ่งขึ้น

โดยมีการสืบหาข้อมูลประเภทต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจและปูทางไปสู่การศึกษาค้นคว้าก่อนเข้าสู่สนามวิจัย จากแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

1. หอสมุดแห่งชาติ
2. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. สำนักวิทยบริการสถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์
5. สถานที่อื่น ๆ ที่มีเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เป็นต้น

การเข้าสู่สนามวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้มีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจนมีความเข้าใจในปัญหาของงานวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงเริ่มเข้าสู่สนามวิจัย(สนามวิจัยในงานวิจัยนี้หมายถึง กลุ่มของผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยได้มีการจัดหมวดหมู่ของผู้ให้ข้อมูลเหล่านั้นแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ตามลำดับความสำคัญของข้อมูลที่จะได้รับ) โดยมีการจัดเตรียมเครื่องมือที่ช่วยในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แนวคำถาม (guideline) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก (indept interview) โดยแนวคำถามได้ถูกสร้างขึ้นจากวัตถุประสงค์ ปัญหาการวิจัย และกรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ แนวคำถามเป็นคำถามแบบปลายเปิดกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) โดยแนวคำถามจะเปิดกว้างและมีการเปลี่ยนแปลง ไปตามบริบทที่พบในการสัมภาษณ์ และมีการปรับให้สอดคล้องกับภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น ภาษาที่ใช้ ตัวอย่างที่ยกประกอบ เป็นต้น แนวคำถามที่สร้างขึ้นได้ถูกนำไปทดสอบกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่อยู่นอกพื้นที่งานวิจัยเพื่อเป็นการตรวจสอบว่าแนวคำถามนั้นสามารถเก็บข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจแนวคำถามนั้นอย่างถูกต้อง และนำเอาผลการทดสอบมาปรับปรุงแนวคำถามก่อนนำออกใช้งาน(รายละเอียดของแนวคำถามอยู่ในภาคผนวก ง.) สำหรับการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการสังเกตและการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องบางอย่างนั้น ผู้วิจัยได้ใช้

แนวทางในการสังเกตอย่างกว้าง ๆ เพื่อใช้เก็บข้อมูลซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักไม่สามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจนได้ หรือใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกละเลยจากการให้สัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลครบถ้วนมากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้จัดเตรียมอุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การกำหนดรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักและแผนการเก็บข้อมูล เพื่อช่วยในการนัดหมายและกำหนดเวลาในการทำงาน การเตรียมกล้องถ่ายภาพและเครื่องบันทึกเสียง เพื่อความสะดวกในการบันทึกและเก็บข้อมูลอย่างละเอียด

เนื่องจากการเก็บข้อมูลบางส่วนที่ผู้วิจัยต้องไปที่แหล่งชุมชนด้วยตัวเอง(จังหวัดอุดรธานี) ก่อนการลงสนามเพื่อเก็บข้อมูลจริงในส่วนนี้ ผู้วิจัยต้องติดต่อกับผู้ประสานงานเพื่อนำไปสู่การแนะนำตัวต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และอธิบายถึงวัตถุประสงค์ เหตุผล วิธีการ และประโยชน์ของงานวิจัยต่อผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มนี้ อีกทั้งเพื่อการรับรู้ถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสนามวิจัยและงานวิจัยในส่วนนั้นๆ ด้วย โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ให้ข้อมูลหลักนี้จะช่วยให้ได้รับความร่วมมือและตอบคำถามได้อย่างครบถ้วนชัดเจน อีกทั้งยังมีผลให้การสังเกตและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นไปได้ อย่างราบรื่น และลดความอึดอัดต่อความเป็นคนแปลกหน้า (stranger) ของผู้วิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเหล่านั้นด้วย นอกจากนี้การเข้าสู่สนามวิจัยในช่วงแรกผู้วิจัยได้ทำแผนกำหนดการณ์การเก็บข้อมูลจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยขอคำปรึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ และผู้ประสานงาน เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดแผนการและเวลาในการทำงานเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เมื่อทำความเข้าใจกับลักษณะบริบทของสนามวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงเตรียมแผนการเก็บข้อมูล โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มแรกของการสัมภาษณ์เสียก่อน สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มถัดไปได้ถูกกำหนดอย่างกว้าง ๆ ไว้ แล้วจัดทำตารางการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ กำหนดสถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์ และจัดการประสานงานเพื่อนัดหมายก่อนเข้าสู่สนามเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant)

ผู้ให้ข้อมูลหลักในงานวิจัยนี้ได้ถูกแบ่งหมวดหมู่เพื่อให้เหมาะกับแนวคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ออกเป็นสามกลุ่ม โดยวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักนี้จะใช้วิธีการเลือกเชิงทฤษฎี (Theoretical sampling) ซึ่งเป็นวิธีการที่จะกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลไว้อย่างกว้าง ๆ ตามกรอบแนวคิดของงานวิจัย โดยผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มแรก ได้แก่ ครูมวยและลูกศิษย์ผู้สืบทอดซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิชามวยสายพระยาพิชัยฯ กลุ่มที่สอง ได้แก่ ครูมวยสายอื่นๆ หรือลูกศิษย์มวยสายอื่นๆ หรือผู้อื่นที่เคยรู้จักพบเห็นมวยสายพระยาพิชัยฯ และกลุ่มสุดท้ายซึ่งเป็นบุคคลสำคัญทั่วไปที่อยู่ในแวดวงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของไทย โดยผู้ให้ข้อมูลหลักเหล่านี้จะมีความหลากหลายตามลักษณะของข้อมูลที่ต้องการโดยอาศัยการคิดเชิงวิเคราะห์ของผู้วิจัยว่ายังต้องการข้อมูลได้อีกและจะเก็บข้อมูลนั้นได้จาก

ใคร ที่ไหน ดังนั้นเมื่อได้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มแรกแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วน และจัดหมวดหมู่ (categories) สรุปออกมาเป็นข้อสรุปแบบวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Criticism Analysis) อย่างชั่วคราว ต่อจากนั้นจึงเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักคนถัดไปโดยใช้วิธีการพิจารณาเลือกแบบ snow ball sampling technique ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจงด้วยการสอบถามรายชื่อและคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลคนถัดไป จากผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มแรก จึงเริ่มเข้าสู่การเก็บข้อมูลจากกลุ่มถัดไป โดยระหว่างการเก็บข้อมูลในส่วนนี้จะใช้วิธีการพิจารณาเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบ negative case ประกอบกันไปด้วยเพื่อหาข้อมูลจากคนที่คาดว่าจะให้ข้อมูลที่ไม่นับสนทนต่อข้อมูลเดิม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับข้อสรุปเชิงวิเคราะห์ที่สร้างไว้ วิธีนี้ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปที่มีอำนาจการอธิบายอย่างกว้างขวางมากขึ้น (generalization) โดยผู้วิจัยได้มีการมีการตรวจสอบข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับเปลี่ยนข้อสรุปที่สร้างไว้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จำนวนผู้ให้ข้อมูลมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับข้อสรุปเชิงวิเคราะห์ที่ถึงจุดอิ่มตัว จึงสิ้นสุดการเก็บข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยนี้ต้องการข้อมูลที่อธิบายถึงปรากฏการณ์ในอดีตสืบย้อนหลังไปให้มากที่สุดเท่าที่สามารถกระทำได้ ดังนั้นจึงเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวปรากฏการณ์ที่เป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยได้อย่างละเอียด สามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น และให้คำแนะนำได้อย่างมีเหตุผลชัดเจน ซึ่งได้แก่ ผู้อาวุโส ผู้เชี่ยวชาญ ผู้สืบเชื้อสายสกุล และผู้สืบทอดที่มีความเกี่ยวข้องกับมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักมากที่สุด รวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญในมวยไทยโบราณสายอื่น ๆ ตลอดจนบุคคลสำคัญในวงการศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยที่มีความรู้จักกับมวยไทยโบราณสายพระยาพิชัยดาบหัก โดยงานวิจัยนี้ได้แบ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ออกเป็นสามประเภทพร้อมกับกำหนดรหัสที่จะใช้เรียกในงานวิจัย เพื่อความสะดวกในการบันทึก จัดหมวดหมู่ และการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบกับทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยได้อย่างเหมาะสม (ดังรายละเอียดจากตารางที่ 1) ตลอดจนได้ข้อมูลที่หลากหลายและเป็นการตรวจทานข้อมูลที่ได้ว่ามีความถูกต้องแม่นยำอย่างไรด้วย

รายชื่อกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบรหัสที่ใช้เรียกในงานวิจัย

ชื่อ-นามสกุล	อายุ (ปี)	รหัสที่ใช้ในงานวิจัย	คุณสมบัติที่เกี่ยวข้อง กับงานวิจัย
กลุ่มที่1 ครูมวยและลูกศิษย์ ผู้สืบทอดซึ่งมีความสัมพันธ์ โดยตรงกับวิชามวยสาย พระยาพิชัยฯ			
อาจารย์ ดร.สมพร แสงชัย	67	อาจารย์สมพร	ผู้เชี่ยวชาญ ครูมวยอาวุโส สาย พระยาพิชัยดาบหัก เป็นผู้ริเริ่มจัดทำ หลักสูตรเพื่อใช้ในการเปิดสถาบัน สอนวิชามวยแขนงนี้
ผศ.หัตถินทร์ เชาวนปรีชา	56	อาจารย์หัตถินทร์	ผู้สืบทอดสายจากตระกูลของพระยา พิชัยดาบหัก ปัจจุบันเป็นหัวหน้า สำนักดาบพิชัยรณยุทธร่วมกับ อาจารย์หรรษา ผู้เป็นน้องชาย
อาจารย์หรรษา เชาวนปรีชา	53	อาจารย์หรรษา	ผู้สืบทอดสายจากตระกูลของพระยา พิชัยดาบหักอีกท่านหนึ่ง เป็นหัวหน้า สำนักดาบพิชัยรณยุทธเช่นกัน
อาจารย์ อติศร ไกรว่อง	52	อาจารย์อติศร	ผู้สืบทอดวิชามวยสายพระยาพิชัย ดาบหักอีกท่านหนึ่ง เป็นผู้จัด โครงการสถาบันมวยไทยสายพระยา พิชัยดาบหักร่วมกับ อาจารย์สมพร
นาย ฉลาด เลี้ยงประเสริฐ	25	พี่ยุ่ง	บุตรชายของครูฉลอง เลี้ยงประเสริฐ ครูมวยอาวุโสสายท่าเสาที่ล่วงลับไป แล้ว ในอดีตเคยประกอบอาชีพชก มวยมาก่อน

ชื่อ-นามสกุล	อายุ (ปี)	รหัสที่ใช้ในงานวิจัย	คุณสมบัติที่เกี่ยวข้อง กับงานวิจัย
กลุ่มที่2 ครูมวยสายอื่นๆ หรือลูกศิษย์มวยสายอื่นๆ หรือผู้อื่นที่เคยรู้จักพบเห็น มวยสายระยาพิชัยฯ พอ.อำนาจ พุกศรีสุข นายธัญพัฒน์ เจริญรัตน์ นายอมรฤต ประมวล อาจารย์ จรัสเดช อุลิต อาจารย์ ดร.วิชิต ชีชีญ	48	อาจารย์อำนาจ	ผู้เชี่ยวชาญ ทางวิทยาศาสตร์ และมีความสนใจเป็นพิเศษ เกี่ยวกับการศึกษาประยุกต์ใช้เรื่องของ ยุทธศาสตร์ทางทหารและวิชาต่อสู้ ตัวต่อตัวเข้ากับชีวิตประจำวัน
	37	พีตัน	ประธานสถาบันไทยทศแห่งประเทศ ไทยซึ่งเป็นสายวิชาที่มีความสัมพันธ์ กับมวยสายพระยาพิชัย
	49	ครูแปรง	ประธานมูลนิธิมวยไทยไชยา ซึ่งเป็น มวยไทยโบราณอีกสายหนึ่ง โดยสืบ ทอดวิชาจากครูทองหล่อ ยาและ
	59	อาจารย์จรัสเดช	อาจารย์ ผู้สอนวิชามวยไทยใน สถาบันการพลศึกษา คณะกรรมการ บริหารหลักสูตร ระดับปริญญาโท ปริญญาเอกมวยไทยศึกษา
	64	ครูวิชิต	อดีตผู้อำนวยการ สำนักพัฒนาการ พลศึกษา สุขภาพ และนันทนาการ ได้รับการศึกษาเกี่ยวกับวิชาศิลปะ การต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย และมีความสนใจเกี่ยวกับศิลปะไทย ประเภทนี้เป็นพิเศษ

ชื่อ-นามสกุล	อายุ (ปี)	รหัสที่ใช้ในงานวิจัย	คุณสมบัติที่เกี่ยวข้อง กับงานวิจัย
กลุ่มที่3 บุคคลสำคัญทั่วไป ที่อยู่ในแวดวงศิลปะการต่อสู้ ป้องกันตัวของไทย			
พอ.สมบุญ ท่องอร่าม	70	อาจารย์สมบุญ	ผู้เชี่ยวชาญ สาขาวิชาศิลปะการต่อสู้ ป้องกันตัว ระดับอาวุโสของวงการ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ
อาจารย์ ดร.ชาญชัย ยมดิษ	48	อาจารย์ชาญชัย	ประธานคณะกรรมการบริหาร หลักสูตร สาขามวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
อาจารย์ปริญญา สัญณะเดช	31	อาจารย์ปริญญา	ที่ปรึกษา กรมสรรพาวุธ ในส่วนของ อาวุธโบราณ ปัจจุบันทำการอนุรักษ์ อาวุธโบราณอยู่ที่พระราชวังอำพร ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ เป็น นักวิจัยเกี่ยวกับศาสตร์โบราณของ ไทยแขนงนี้
นายสมศักดิ์ วิวัฒนไพศาล	47	อาจารย์สมศักดิ์	วิทยากรด้านการฝึกอบรม ออกแบบ หลักสูตร ให้คำปรึกษาด้านการจัด หลักสูตร ซึ่งมีความสนใจพิเศษ ส่วนตัวคือศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว
นายประสิทธิ์ รัศมีสุขสร	41	ครูประสิทธิ์	ผู้ดูแลสถานที่ และเป็นครูท่านหนึ่งที่ สอนวิชามวยประจำอยู่ที่สหพันธ์ มวยไทยโลก

(รายละเอียดของผู้ให้สัมภาษณ์สามารถอ่านได้จากภาคผนวก ค. ของงานวิจัย)

การเก็บข้อมูลในสนามวิจัย

ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียดและครบถ้วนในมิติต่าง ๆ ของมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักที่เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ระดับลึก (indept interview) โดยอาศัยแนวคำถาม (guideline) ที่ถูกพัฒนาขึ้นไว้ล่วงหน้าให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และจะใช้การบันทึกเทปเพื่อความสะดวกในการสัมภาษณ์และเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตและร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยวิธีการจดบันทึกเรื่องราว รวมทั้งการบันทึกด้วยกล้องถ่ายวิดีโอร่วมด้วย

การสัมภาษณ์ระดับลึก เป็นการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก ประวัติความเป็นมา การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เป็นผลกระทบมาจากมิติทาง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา บทบาทและกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก นอกจากนี้ยังสอบถามถึงภูมิหลัง ความรู้ (knowledge) ความเชื่อ (believe) ค่านิยม (value) และประสบการณ์ (experience) ของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ถูกเลือกขึ้นมาตามวิธีการเลือกเชิงทฤษฎีดังที่กล่าวแล้วข้างต้น โดยการสัมภาษณ์ด้วยแนวคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เพื่อให้สามารถแบ่งข้อมูลส่วนที่เป็นประสบการณ์จริงออกส่วนที่เป็นข้อมูลทางความคิดหรือทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ โดยการสัมภาษณ์จะเป็นการสนทนาอย่างเป็นกันเอง หลีกเลี่ยงการถามนำหรือการเสนอแนะคำตอบ ไม่ได้แย้งผู้ให้ข้อมูลและไม่พยายามสรุปสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลพูด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถบอกเล่าประสบการณ์จริงได้อย่างละเอียดชัดเจน ในการสัมภาษณ์จะใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกการสนทนา โดยมีการขออนุญาตและชี้แจงให้แก่ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจก่อนการสัมภาษณ์ และใช้การจดบันทึกย่อสำหรับบางประเด็นที่จะใช้ในการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากข้อมูลที่ได้ในขณะสัมภาษณ์ เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างราบรื่นและได้ข้อมูลครบถ้วน หลังจากการเก็บข้อมูลครบถ้วนแล้วผู้วิจัยจึงนำเทปการสัมภาษณ์มาถอดความอย่างละเอียดเพื่อจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบต่อไป

เนื่องจากช่วงเวลาการเก็บข้อมูลของงานวิจัย ตรงกับช่วงเวลาการจัดพิธีไหว้ครูตามประเพณีประจำปีของมวยสายพระยาพิชัยฯ (เดือนมีนาคม) ผู้วิจัยจึงเลือกใช้อีกาสนี้ในการเริ่มเข้าสู่สนามวิจัย โดยหลังจากการติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญและผู้ประสานงานที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มแรกเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเข้าร่วมกิจกรรมพิธีไหว้ครูดังกล่าว ประกอบกับการสังเกต บันทึกภาพ และจดบันทึกข้อมูลอย่างละเอียด โดยในงานประเพณีประจำปีนี้นอกจากพิธีไหว้ครูแล้ว ยังมีการประกอบพิธีกรรม กิจกรรมอื่นๆ ร่วมด้วยอีกมากมาย อาทิ การครอบครู การร่วมกิจกรรมฝึกฝน ทบพทวนวิชาในหมู่ผู้สืบทอด การร่วมกิจกรรมสังสรรค์ต่างๆ เป็นต้น การสังเกตและบันทึกข้อมูลดังกล่าวจะทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ กระบวนวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ที่ตั้งของสถานที่ต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อ

งานวิจัย และยังทำให้ได้เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต บรรทัดฐาน วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พฤติกรรม และระบบคุณค่าที่เกิดขึ้นต่อผู้ที่มีความสัมพันธ์กับมวยไทยสายพระยาพิชัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะใช้โอกาสดังกล่าวในการติดต่อเข้าหาผู้ให้ข้อมูลหลักคนอื่นๆ ตามวิธีพิจารณาแบบ snow ball sampling technique เพื่อทำการสัมภาษณ์ต่อไป

เมื่อได้ข้อมูลในส่วนของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มแรก คือ กลุ่มของครูมวยและลูกศิษย์ผู้สืบทอดซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิชามวยสายพระยาพิชัยฯ และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยจะเริ่มเข้าสู่การติดต่อ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มอื่นๆ ต่อไป ซึ่งได้แก่ กลุ่มของครูมวยสายอื่นๆ หรือลูกศิษย์มวยสายอื่นๆ หรือผู้อื่นที่เคยรู้จักพบเห็นมวยสายพระยาพิชัยฯ และกลุ่มของบุคคลสำคัญทั่วไปที่อยู่ในแวดวงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของไทย โดยนำข้อมูลทั้งหมดเหล่านั้นมาเปรียบเทียบเพื่อทำการวิเคราะห์ร่วมกันกับกลุ่มข้อมูลในส่วนแรกอีกครั้ง ประกอบกับการวิเคราะห์ด้วยเอกสารที่เกี่ยวข้องที่อาจได้จากชุมชน หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง หรือผู้เชี่ยวชาญบางท่านในระหว่างดำเนินงานวิจัย เพื่อให้วิเคราะห์ข้อมูลในลำดับถัดไปมีความครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การศึกษานี้ได้ทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง และสามารถนำมาสร้างเป็นข้อสรุปเชิงวิเคราะห์ในเรื่องของกระบวนการเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายในเชิงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยได้ จึงใช้วิธีวิทยาจัดการกับข้อมูลแบบการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (criticism analysis) โดยการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางสังคมในมิติต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ จากนั้นจะนำข้อมูลมาถอดเทป ทำความเข้าใจ และวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากข้อมูลมีจำนวนมากจึงต้องพยายามจัดรวบรวมและแบ่งแยกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ (open coding) โดยอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาทำการวางแผนเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล จัดกระทำข้อมูลผ่านการตีความของผู้วิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย ประวัติศาสตร์ความเป็นมา การถ่ายทอดองค์ความรู้ วัฒนธรรมประเพณีที่มีความเกี่ยวข้อง โดยจัดกลุ่มความสัมพันธ์กับมิติอื่น ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ บรรทัดฐาน และการศึกษา เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นผลกระทบต่อกันกับการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยทางสังคม สรุป อภิปรายผลข้อมูลที่ได้โดยการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมิติของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ไปสู่ แนวคิด และประสบการณ์ ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีให้กับงานวิจัย เพื่อให้สามารถสร้างประโยชน์ต่อทางเลือกต่างๆ ในการดำรงอยู่

ของภูมิปัญญาไทยโบราณประเภทนี้ ให้สามารถสร้างระบบคุณค่าที่สำคัญต่อสังคมไทยท่ามกลาง กระแสของยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ได้มากขึ้นสืบต่อไป

การนำเสนอผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดของงานวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยในสังคมประเพณี : ศึกษาผ่านประวัติของ
มวยสายพระยาพิชัยดาบหัก

บทที่ 5 การเปลี่ยนแปลงของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยภายใต้แนวคิดสังคมสมัยใหม่

บทที่ 6 การดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยในสังคมปัจจุบัน

บทที่ 7 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยในสังคมประเพณี : ศึกษาผ่านประวัติของมวยสายพระยาพิชัยดาบหัก

หากเราได้ทบทวนประวัติศาสตร์ตั้งแต่ก่อนการกำเนิดประเทศ หรือรัฐชาติต่างๆ ขึ้นนั้น เราจะพบข้อสังเกตเหมือนกันอยู่ประการหนึ่ง คือ ในรายละเอียดของประวัติการสร้างชาติ อาณาจักร หรือจักรวรรดิ ขึ้นบนดินแดนใดๆ นั้น จะมีเรื่องราวและหลักฐานที่ยืนยันถึงองค์ประกอบของรากเหง้าอันหลากหลาย เช่น ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ในภูมิภาคที่แตกต่างกันไป กลุ่มชนที่อยู่อาศัยก็ล้วนหลากหลายด้วย ชนเผ่า ชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงถึงความเป็นพหุลักษณะซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของความเป็นธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน เมื่อนับถอยหลังย้อนไปในช่วงเวลาก่อนเป็นรัฐชาติ เรื่อยไปจนถึงลำดับยุคสมัยของการกำเนิดอาณาจักรต่างๆ ขึ้นนั้น แม้จะไม่สามารถพบข้อสรุปที่แน่นอนถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติ แต่ปัจจุบันมีหลักฐานมากมายที่เป็นข้อยืนยันว่าในอดีตบริเวณดินแดนที่เรียกว่า “อุษาคเนย์” นี้ เต็มไปด้วยผู้คน หรือชนเผ่าหลากหลาย ทั้งที่ใช้ชีวิตโดยอาศัยประจำอยู่ตามท้องถิ่นนั้นๆ และพวกที่มีการโยกย้ายถิ่นฐานสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปด้วยเหตุผลนานัปการ

วิวัฒนาการทางวัฒนธรรมที่เกิดจากสภาพความหลากหลายทางธรรมชาติเหล่านี้ก็คือ การที่มนุษย์ได้ทำการคิดค้น สร้างสรรค์ วิธีการมากมายในการเอาตัวรอดเมื่อยามต้องเผชิญกับสภาพปัญหาต่างๆ ซึ่งส่วนหนึ่งของวิธีการเหล่านั้น ก็คือการกำเนิดขึ้นของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของมนุษยชาติ อันแตกต่างไปตามเผ่าพันธุ์นั่นเอง

วิวัฒนาการของวัฒนธรรมศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในอดีต

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวก็เช่นเดียวกับวัฒนธรรมอื่นๆ ที่นับแต่อดีตกาลมีทั้งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเองในท้องถิ่น และอีกส่วนหนึ่งมาจากการเรียนรู้ แลกเปลี่ยน หรือหยิบยืม จากท้องถิ่นข้างเคียง จากอาณาจักร หรือจักรวรรดิ ที่เป็นศูนย์รวมแกนความคิดหลักต่างๆ ของโลกในภูมิภาคละแวกนั้นๆ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยในอดีต ได้แสดงถึงภาพของความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้เช่นกัน โดยวัฒนธรรมประเภทนี้ได้แสดงสายสัมพันธ์อันกลมกลืน กับสภาพการดำรงชีวิตของแต่ละท้องถิ่นได้ค่อนข้างชัดเจน ซึ่งเราสามารถวิเคราะห์ได้จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

- **วิชาหมัดมวยต่างๆ** แม้เป็นการยากที่จะบอกประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับวิชาความรู้ประเภทนี้ได้อย่างชัดเจน แต่จากการสันนิษฐานจากเหตุการณ์ต่างๆ และหลักฐานที่ปรากฏตามการยืนยันของชนชาติอื่นๆ เราสามารถพบได้ถึงอดีตของวิวัฒนาการอันมีความหลากหลายของวิชาความรู้

ประเภทนี้ โดยสามารถสังเกตเห็นได้ถึงเอกลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น และยุคสมัย อาทิ

ในช่วงเวลาตั้งแต่สมัยอาณาจักรน่านเจ้ามาจนถึงกรุงสุโขทัย การปกครองอาณาจักรนั้นต้องควบคู่ไปกับการศึกษาตำราพิชัยสงครามและวิชาการต่อสู้ต่างๆ ที่มีการสอนกันโดยฆราวาส หนึ่งในนั้นมีวิชาที่เรียกว่า “เจิ้ง” (“เชิง” ตามสำเนียงไทยกลาง) ซึ่งเป็นวิชาการต่อสู้ชนิดหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายกับมวยจีน¹ โดยในปัจจุบันนี้ยังปรากฏหลักฐานให้เห็นอยู่ในรูปของศิลปะท้องถิ่น ประเพณีต่างๆ เช่น การฟ้อน การละเล่น ที่เป็นวัฒนธรรมของชาวไทยล้านนาในภาคเหนือ เป็นต้น หรือไม่ว่าจะเป็นการปรากฏหลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับการฝึกหัดศิลปะการต่อสู้ในหลายประเทศของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ โดยใช้ชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในกัมพูชา เรียกว่า ประดู่ญ เซเรีย(ขอมมวย) ลาว เรียก มวยลายลาว(มวยเสือลากหาง) หรือแม้กระทั่งมวยของชาวไทยมุสลิม ในท้องถิ่นทางภาคใต้ตลอดจนถึงแหลมมลายู เรียกว่า ซิละ หรือ ปัญจสีลัต เป็นต้น²

ในสมัยอยุธยาตอนปลาย จนถึง กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ยังปรากฏหลักฐานสำคัญต่างๆ ที่แสดงให้เห็นประวัติของสายมวยที่มีชื่อเสียง 4 สาย ซึ่งมีจุดเด่น และอัตลักษณ์แตกต่างกันออกไป โดยแต่ละสายมวยดังกล่าวนี้เป็นเสมือนสัญลักษณ์ และชื่อเสียงภูมิภาคท้องถิ่นแต่ละภาคของประเทศไทยในช่วงเวลานั้น

เริ่มจาก ภาคอีสาน มีบันทึกว่า “มวยโคราช” เฟื่องฟูมากในสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นมวยต่อຍวงกว้างเรียกกันว่า “เหวี่ยงควาย” มีเอกลักษณ์ของการคาดเชือก ที่ใช้ด้ายคาดมัดแล้วขมวดรอบๆ แขนจรดข้อศอกเพื่อป้องกันการเตะ นักมวยที่มีชื่อได้แก่ นายแดง ไทยประเสริฐ จากเมืองโคราช ซึ่งได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น หมื่นขงัดเชิงชก เตะรุนแรง มีหมัดเหวี่ยงที่โด่งดัง อีกคนคือ นายยงหาญทะเล จากวังเปรมประชากรของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ผู้สอนท่าหนุมานถวายแหวนควานสมุทร(สมัยรัชกาลที่ 6)³

¹ ประมวล บัวทอง. (2537). พัฒนาการของกระบี่กระบอง. หน้า 39-46.

² วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2007). (Online).

³ น้ำชาติ ประชาชื่น. (2530?). *เขาสัน ขาวสด*. (บางชิ้นส่วนจากหนังสือพิมพ์ขาวสด).

ภาคกลางมี “มวญลพบุรี” เป็นสายมวญที่มีชื่อเสียงในสมัยรัชกาลที่ 5 ในงานพระเมรุกรมขุนมรุพงษ์ศิริพัฒน์ ณ ท้องทุ่งพระเมรุ ป้อมเผด็จดัสกร กรุงเทพฯ มีการตีมวญหน้าพระที่นั่งครั้งใหญ่ เป็นมวญที่เลื่องชื่อ่ว่าชกหมัดตรงดี ต่อยแหวกการคุมได้ดีกว่ามวญถิ่นอื่น คาคัดหมัดเพียงครึ่งแขน ใช้ด้ายผ้าดิบ มี นายกลึง โตสะอาด จากเมืองลพบุรี ครูมวญดังซึ่งได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหมื่นมือแม่นหมัด เป็นผู้มีลีลาการชกฉลาด รุกรับ หลบหลีกว่องไว ใช้หมัดตรงดียอดเยี่ยม¹

ต่อมาได้แก่ภาคใต้ มีมวญที่เรียกว่า “มวญไชยา” นักมวญที่เป็นที่รู้จัก ได้แก่ หมื่นมวญมีชื่อ หรือ นายปล่อง จำนทอง (นายปรัง ตามหลักฐานที่ปรากฏในเอกสารราชการ) ผู้มีท่าเลือกหลางเป็นอาวุธสำคัญ การต่อสู้เน้นวงในใช้ความคมของศอก เข้า ประวัติมวญไชยาสืบค้นได้ถึงพระยาวชิรวัชร (ข้า ศรียาภัย) เจ้าเมืองไชยาในสมัยรัชกาลที่ 5 ถ่ายทอดมายังบุตรชายคือ ประมาจารย์เขต ศรียาภัย ซึ่งภายหลังย้ายมาตั้งรกรากที่กรุงเทพฯ เผยแพร่มวญไชยาแก่ศิษย์มากมายจนกระทั่งถึงแก่กรรมในปี พ.ศ.2521²

สุดท้ายภาคเหนือ มี “มวญท่าเสา” ซึ่งเป็นสายมวญที่ความสัมพันธ์กับงานวิจัยชิ้นนี้เป็นอย่างยิ่ง มีนักมวญที่สร้างชื่อมาตั้งแต่ยุคกรุงธนบุรี ซึ่งพระยาพิชัยดาบหัก เจ้าเมืองพิชัย จัดการแข่งขันชกมวญเสมอๆ บนสังเวียนลานดิน นักมวญผู้ที่มีชื่อเสียงของมวญจากภาคเหนือ ได้แก่ นายเมฆ จากบ้านท่าเสา นายเที่ยงบ้านแก่ง นายห้าวแขวงเมืองตาก นายนิลทุ่งยั้ง นายถึกศิษย์ครูนิล และเมื่อ พ.ศ. 2472 นายแพ เลี้ยงประเสริฐ จากบ้านท่าเสา อุดรดิษฐ์ ชกนายเจีย แซกเขมร ตายด้วยหมัดคาคัดเชือก ทำให้รัฐบาล(สมัยรัชกาลที่ 7)มีคำสั่งให้การชกมวญไทยทั่วประเทศเปลี่ยนจากคาคัดเชือกเป็นสวมนวม³

จากเอกลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏเด่นชัดของสายมวญที่มีชื่อเสียงของไทยทั้ง 4 ภาค ดังกล่าวนี้นี้ จึงมีคำกล่าวขานถึงมวญไทยโบราณเหล่านี้ไว้ว่า “หมัดหนักโคราช ฉลาดลพบุรี ท่าดีไชยา ไวกว่าท่าเสา” หรือ “หมัดตรงลพบุรี ตะดีโคราช ศอกสามารถไชยา ไวกว่าท่าเสา” ปรากฏในวงการหมัดมวญของไทยมาถึงปัจจุบัน หากแต่กลับมีผู้เคยได้ยินน้อยคนนัก เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนใน

¹ แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

² แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

³ แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

ปัจจุบันของประชากรไทยทั่วประเทศ หรือแม้กระทั่งกลุ่มผู้ที่สนใจฝึกหัดมวยก็ตาม จึงเป็นประเด็นที่ต้องนำมาพิจารณาเพื่อทำการวิเคราะห์กันต่อไป

- **วิชาการใช้อาวุธ** ก่อนจะกลายมาเป็นวิชาที่เรารู้จักกันในนามกระบี่กระบอง นั้น จากงานวิจัยเรื่องพัฒนาการของกระบี่กระบอง โดย ประมวล บัวทอง¹ สรุปได้ความว่า วิวัฒนาการในการใช้เครื่องมือต่างๆ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณประเทศไทย ปัจจุบันนั้นมีหลักฐานทางโบราณคดีว่า เป็นเวลาถึง 3 แสนกว่าปีมาแล้วที่มนุษย์แถบนี้เริ่มคิดค้นพัฒนาเครื่องมือทั้งในด้านวัสดุการผลิต รูปแบบ และรูปลักษณะเพื่อความเหมาะสมกับลักษณะการใช้งานที่แตกต่างกันออกไป ทั้ง ลวดลาย รูปร่าง และศิลปะ ก็มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ที่ผลิต วิธีการใช้อาวุธเหล่านี้ มนุษย์แต่ละกลุ่มพวกก็ได้พัฒนาทั้งความเป็นศาสตร์และศิลป์ขึ้นมาอย่างสอดคล้องกันในเรื่องนี้ เพื่อให้การใช้งานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น วิชาที่ใช้ดาบที่มีคมด้านเดียว ก็มีวิธีใช้ลักษณะหนึ่ง ส่วนวิธีใช้ดาบที่มีคม 2 ด้าน หรือ กริช ก็ต้องใช้วิธีอีกลักษณะหนึ่ง หรืออาวุธยาวอย่าง หอก ทวน ง้าว ต่างก็มีรายละเอียดวิธีใช้ที่มีความแตกต่างกันออกไป เป็นต้น

ในกรณีเดียวกันกับวิชาหมัดมวยต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผลผลิตทางวัฒนธรรมนี้ ได้ถูกวิวัฒนาการขึ้นมาอย่างมีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไป แต่สิ่งหนึ่งที่มีความน่าสนใจก็คือ ในอดีตวิชาการใช้อาวุธระยะสั้นต่างๆ ของไทย เช่น ดาบ กระบี่ พลอง ทวน ง้าว เหล่านี้ การฝึกฝนมักควบคู่ไปกับวิชาหมัดมวยทั้งสิ้น แต่เมื่อระยะเวลาผ่านมาจนถึงปัจจุบัน วิชาเหล่านี้กลับถูกแยกส่วนออกจากกันอย่างสิ้นเชิง มีการให้ความสนใจและแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป เช่น บางอย่างกลายเป็นกีฬา บางอย่างกลายเป็นการแสดงโชว์ หรือบางอย่างกลายเป็นเพียงการละเล่น เป็นต้น ซึ่งเรื่องนี้นับเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องทำการวิเคราะห์เพื่อทำการอธิบายกันในลำดับต่อไป

จากตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงมรดกทางวัฒนธรรมของ ชาวอุษาคเนย์ และชาวไทยในแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีเอกลักษณ์อันหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรมระดับ ราษฎร์ และมีการถ่ายทอดผ่านยุคสมัยมาอย่างมีวิวัฒนาการในตัวเอง

ประเทศไทยในปัจจุบันพบว่า มรดกทางวัฒนธรรมประเภทดังกล่าวที่เดินทางผ่านกาลเวลามาถึงทุกวันนี้ กระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของยุคสมัยได้ส่งผลให้สิ่งเหล่านี้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปมากมายจากในอดีต ทั้งในด้านรูปแบบของตัวมันเองและในด้านความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง รูปแบบของวัฒนธรรมที่เป็นองค์ความรู้เหล่านี้ในอดีต รวมถึงความสัมพันธ์กับสังคมไทยในยุค นั้นๆ แตกต่างจากปัจจุบันอย่างไร กระบวนการใดบ้างที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น

¹ ประมวล บัวทอง. (2537). พัฒนาการของกระบี่กระบอง. หน้า 33-46.

ก่อนอื่น จะต้องเริ่มทำการศึกษารูปภาพส่วนหนึ่งของเรื่องราวในอดีตเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา รวมถึงความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านี้กับระบบวิถีชีวิตสังคมไทยแบบดั้งเดิม โดยงานวิจัยนี้จะอาศัยประวัติบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ของไทยท่านหนึ่ง ในการบอกเล่าเรื่องราวการสังเคราะห์ภูมิปัญญาของผู้คนในอดีต รวมถึงเรื่องราวเกี่ยวกับองค์ความรู้ของท่านที่มีการสืบทอดมาถึงปัจจุบัน เพื่อแสดงภาพของการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยของสังคมในมิติของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยได้อย่างชัดเจน

เรื่องดังกล่าวของงานวิจัยนี้จะเริ่มขึ้นด้วยประวัติของบุคคลที่ชื่อ นาย ทองดี พันขาว หรือที่ต่อมาชาวไทยได้รู้จักกันในนามของนักรบที่เก่งกาจและมีส่วนสำคัญในการกอบกู้เอกราชของไทย กลับมาจากการเสียกรุง(ศรีอยุธยา)ครั้งที่สอง คือ “พระยาพิชัยดาบหัก” ทหารเอกของพระเจ้าตากสินมหาราช พระมหากษัตริย์แห่งกรุงธนบุรี นั่นเอง

บอกเล่าเรื่องราวการสังเคราะห์ภูมิปัญญาในอดีต ผ่านประวัติมวยสายพระยาพิชัยฯ

เนื่องจากเรื่องราวต่อไปนี้ได้เกิดขึ้นนานมาแล้วในอดีต อีกทั้งเป็นเรื่องราวในประวัติศาสตร์ของไทย ที่มีทั้งการบอกเล่า ตำนาน และเอกสาร ที่หลากหลาย เพื่อประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจในเรื่องราวการวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้จึงให้การหยิบยกข้อมูลส่วนใหญ่ของเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว มาจากเอกสารเรื่อง “ศิลปะมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก จังหวัดอุดรดิตถ์” ซึ่งเขียนโดยอาจารย์ ดร.สมพร แสงชัย เนื่องจากเป็นเอกสารที่มีความสัมพันธ์กับกรณีศึกษานี้ในแง่ของสิ่งที่ถูกจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อองค์ความรู้ประเพณีศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเป็นสำคัญ (เพื่อประโยชน์ต่อความเข้าใจเรื่องราว และเห็นภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สามารถอ่านรายละเอียดทั้งหมดได้จากข้อมูลในส่วน ภาคผนวก ก. ของงานวิจัย)

ในยุคสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย พ.ศ.2284 เรื่องราวของวิชาการต่อสู้สายนี้ได้เริ่มขึ้น ณ บ้านห้วยคา หมู่บ้านที่อยู่ทางตะวันออกของเมืองพิชัยประมาณ 5 กิโลเมตร (ซึ่งปัจจุบันเมืองพิชัย คือ อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์) สมัยนั้น เมืองพิชัย ถูกจัดให้เป็นเมืองหน้าด่านเมืองหนึ่งของอาณาจักรไทย มีความสำคัญต่อระบบการปกครองประเทศ ด้วยที่ตั้งและความสำคัญทางยุทธศาสตร์การปกครองที่การทหารยังใช้การรบทัพจับศึกในแบบโบราณ คือ การใช้อาวุธยุทธโธปกรณ์ ที่รบกันในระยะประชิด ซึ่งเหล่านักรบจำเป็นต้องใช้ทักษะการต่อสู้ด้วยวิชามวย วิชาดาบสูงมาก อีกทั้งบ้านเมืองจำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมสำหรับการเกิดศึกกับอาณาจักรใกล้เคียงอยู่ตลอดเวลา ลักษณะของกลุ่มสังคมในเมืองหน้าด่านแบบนี้จึงมักเป็นแหล่งที่ให้กำเนิดหรือรวบรวม ผู้ที่มีฝีมือลายมือวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในประวัติศาสตร์อยู่เสมอ

เช่นเดียวกันกับเมืองหลวงคืออยุธยา หัวเมืองในแต่ละภาค เช่น เมืองพิษณุโลก ซึ่งเป็นหัวเมืองที่สำคัญในละแวกนั้น หรือหัวเมืองอื่น ๆ ในลักษณะของเมืองที่เป็นแหล่งชุมนุมของเหล่าทหารนักรบ เพื่อความพร้อมในการรักษาอาณาจักรเหล่านี้ สถานะของชนชั้นนักรบจึงเป็นที่ยกย่อง ได้รับเกียรติอย่างสูงกว่าเหล่าราษฎรทั่ว ๆ ไป วิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว อันเป็นองค์ความรู้ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนามาจากกลุ่มนักรบเหล่านี้ก็เช่นกัน วิชาซึ่งแต่เดิมเคยถือกำเนิดจากการ รบรา ซ่าฟัน เพื่อเอาชีวิตรอด ก็ได้มีการปรับสร้างรูปแบบตัวเอง จากแต่เดิมที่เป็นเพียงการวิวาท กระทั่งมาใช้ในการรบของทหาร ก็กลับกลายเป็นรูปแบบวัฒนธรรมที่ได้รับการขัดเกลาใส่ความเป็นศิลปะลงไป เหตุเพราะความต้องการของมนุษย์ในทุกยุคสมัยเมื่อเลยจากความต้องการขั้นพื้นฐานคือเรื่อง ปากท้อง การเอาชีวิตรอดแล้ว ในความต้องการขั้นสูงขึ้นก็คือ ความมีสุนทรีย์ในจิตใจเสมอมา ศาสตร์ประเภทนี้ได้ถูกร้อยโยงเข้ากับวิถีชีวิต ประเพณี ของคนในชุมชน จนเกิดเป็นระบบคุณค่าที่สร้างความนิยมกับราษฎรทั่วไป โดยเฉพาะในหมู่ลูกผู้ชาย จะถูกสังคมปลูกฝังให้แสวงหา ความเป็นชายชาติตรี อันมีคุณลักษณะของนักรบผู้มีความสามารถเก่งกล้าเป็นสัญลักษณ์ หรือแม้กระทั่งจะตั้งความหวังในการเลื่อนสถานะจากไพร่ฟ้าธรรมดาขึ้นเป็นชนชั้นนักรบจากการใช้ความรู้ความสามารถในวิชาประเภทนี้ ก็กล่าวได้ว่าเป็นความฝันที่มีร่วมกัน ของเหล่าลูกผู้ชายไทยในสังคมลักษณะนี้เลยทีเดียว

เมืองหน้าด่านอย่างเมืองพิษณุ ก็ได้รับอิทธิพลจากค่านิยมลักษณะนี้เช่นกัน เนื่องจากเป็นเมืองสำคัญที่เป็นด่านป้องกันการโจมตีจากทางทิศเหนือ โดยศึกส่วนใหญ่ของอาณาจักรไทยในยุคสมัยนั้นก็คือการรบกับพม่า เป็นสำคัญ เพียงแต่ในช่วงเวลาดังกล่าวของเรื่องราวนี้ เริ่มขึ้นตั้งแต่ในช่วงเวลาที่บ้านเมืองยังมีความสงบจากการศึกสงครามมาได้ระยะหนึ่งแล้ว แต่กลับกลายเป็นช่วงเวลา ก่อนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทางประวัติศาสตร์การปกครองเพียงไม่กี่สิบปี

ที่บ้านห้วยคา มีครอบครัวหนึ่งให้กำเนิดเด็กชายไทย ที่ชื่อว่า จ้อย พี่น้องของเด็กชายจ้อย 3 คน ได้เสียชีวิตด้วยโรคไข้ทรพิษ ซึ่งในอดีตการแพทย์ยังไม่สามารถรักษาได้ แต่การมีชีวิตรอดของเด็กชายจ้อยในลักษณะนี้ ตามคติความเชื่อของคนโบราณมักทำนายว่า มีโชคชะตาจะกลายเป็นบุคคลที่สำคัญในอนาคต ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าพิจารณาหากเราศึกษาเรื่องราวของเด็กชายคนนี้ในกาลต่อมา

ในวัยเด็ก จ้อย ได้ดำเนินชีวิตแบบเด็กผู้ชายทั่วไปในสังคมแบบเกษตรกรรมของไทย คือ เป็นลูกชาวนา มีหน้าที่เลี้ยงควายในขณะที่บิดามารดาทำงานในส่วนอื่น แต่ก็เริ่มได้รับการปลูกฝังค่านิยมความชื่นชอบในวิชาต่อสู้ไปโดยไม่รู้ตัว เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ถูกแสดงออกมาในภาพกิจกรรมของเด็ก ๆ ที่เป็นลูกชาวนาที่เลี้ยงควายด้วยกัน เช่น เล่นหัวกัน ทะเลาะวิวาทกัน ซึ่งสังคมในอดีต นั้นสิ่งนี้ไม่ได้ถูกมองว่าเป็นความรุนแรงแต่อย่างใด สิ่งนี้ทำให้เด็กชายจ้อยได้เริ่มเรียนรู้การต่อสู้และชื่นชอบในการชกมวยมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่อมา จนกระทั่งเด็กชายจ้อยมีอายุ 8 ขวบ ก็เป็นธรรมดาที่บิดามารดา ต้องการให้

ลูกชายคนเดียวได้รับการศึกษาที่ดี เพื่อโอกาสในหน้าที่การงาน ในการเข้ารับราชการ บิดาจึงมีความต้องการให้บุตรชายไปอยู่ที่วัด เพื่อเรียนหนังสือ

วัดจัดเป็นศูนย์กลางของสังคมไทยสมัยโบราณ เป็นทั้งแหล่งพบปะสังสรรค์ของชุมชนถ่ายทอดระบบความคิด จัดกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ แม้กระทั่งเป็นศูนย์สั่งสมวิทยาการความรู้ จากทั้งพระสงฆ์และฆราวาสที่อาวโส ซึ่งต่างก็เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ในศิลปะวิทยาแขนงต่าง ๆ เชกเช่นเดียวกับวังหลวง ซึ่งเป็นแหล่งศูนย์กลางการปกครอง หากแต่มีส่วนต่างกันตรงที่บุคลากรที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ที่วัดนั้น มักเป็นพระผู้ใหญ่หรือฆราวาสที่พ้นจากราชการไปแล้ว บางครั้งในอดีตอาจเคยเป็นนักปราชญ์ นักรบ แม่ทัพนายกอง ซึ่งต้องการมีที่พักพิงความสงบ ทางใจ ในช่วงบั้นปลายของชีวิต แต่ในขณะเดียวกัน ก็ยังมีความเมตตา เป็นห่วงลูกหลาน บ้านเมืองของตน จึงเต็มใจที่จะถ่ายทอดวิชาความรู้ของตนไว้ให้ลูกหลาน เพื่อใช้ประโยชน์ต่อบ้านเมืองสืบต่อไป เหล่าขุนนางหรือบิดามารดาที่รู้จักกิตติศัพท์ในอดีตของพระสงฆ์ หรือฆราวาสเหล่านั้น ก็จะส่งลูกหลาน มาฝากตัวเข้าเรียน ในขณะเดียวกันก็ให้อยู่เป็นเด็กวัดเพื่อปรนนิบัติรับใช้เพื่อประโยชน์ทางสงฆ์ไปด้วยในเวลาเดียวกัน

ในกรณีของเด็กชายจ้อยซึ่งสนใจวิชาหมัดมวยเป็นชีวิตจิตใจนั้น ตอนแรกก็ไม่ต้องการจะเรียนหนังสือตามคำสั่งของบิดาตนนัก แต่ผู้เป็นบิดาก็ได้ใช้วิธีสั่งสอนให้เด็กชายจ้อยเข้าใจว่าการจะเรียนมวยในระดับสูง ๆ นั้น ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้มีความจำเป็น เนื่องจากวิชาความรู้ในระดับสูง ๆ แทบทุกวิชาล้วนถูกถ่ายทอดผ่านตำรา ซึ่งเมื่อใช้เรียนประกอบกับการเรียนจากครูมวยแล้ว ก็จะทำให้การเรียนมวยประสบความสำเร็จในขั้นสูง ๆ ได้เป็นอย่างดี เด็กชายจ้อยจึงยอมเชื่อฟังและบิดาก็ได้นำตัวไปฝากเป็นศิษย์วัดกับพระครูวัดพระธาตุเมืองพิชัย และใช้ชีวิตอยู่กับท่านพระครูจำเรียนหนังสือจนอ่านออกเขียนได้ รวมถึงการอ่าน มูลกัจจายณ์¹ (ไวยากรณ์บาลี) ซึ่งชาวพุทธเรารู้จักกันในลักษณะของบทสวด มนตรา อักษร เลขยันตร์ คาถาอาคม อันเป็นรหัสของความรู้ที่มีความสัมพันธ์กับ วิถีชีวิต ความเชื่อ อย่างหนึ่งของพุทธศาสนาสายที่มีการสืบทอดนับถือกันอยู่ในกลุ่มประเทศทางเอเชียแถบนี้

ความสนใจเกี่ยวกับวิชามวยของเด็กชายจ้อยยังคงดำเนินต่อมา ในระหว่างที่ฝากตัวร่ำเรียนอยู่หากมีเวลาว่าง ก็ยังคงแอบฝึกซ้อมตัวเองอยู่ตลอด โดยเป็นไปได้อา เรื่องของเทคนิค เชิงชก ต่าง ๆ ส่วนหนึ่งคงได้มาจากการสนใจ แอบดู ครูพักลักจำ จากเด็กหนุ่มรุ่นพี่ต่าง ๆ ที่ฝึกมวยกันอยู่ในละแวกนั้นมาบ้าง เนื่องจากวัดมหาธาตุเป็นวัดประจำเมืองพิชัย จึงมีการสืบทอด ประเพณี การฝึกเรียน หรือ

¹ สมพร แสงชัย. (2545). มวยไทย ศิลปมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักจังหวัดอุตรดิตถ์.

จัดประลองแข่งขันมวยตามโอกาสในงานสำคัญต่าง ๆ แต่เด็กชายจ้อยยังคงเด็กเกินไปที่จะไปเรียนด้วยโดยตรงได้ แต่ด้วยความสนใจ ความมุ่งมั่นประกอบกับพรสวรรค์รวมทั้งอาจมีพระผู้ใหญ่เอ็นดูแนะนำ เด็กชายจ้อยจึงมีความคิดในการสร้างวิธีการฝึกให้กับตัวเองขึ้นมา ดังที่ปรากฏในตำราต่าง ๆ เช่น การเตะเลี้ยงต้นกล้วยที่ตัดมาตั้งไว้มิให้ล้ม การเตะข้ามต้นกล้วยที่ตัดให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนเกือบถึง 4 ศอก โดยไม่ถูกต้นกล้วยเลย หรือกระทั่งการผูกลูกมะนาวกับเชือกให้ห้อยเสมอหน้า แล้วชก ศอก ปิดป้อง หลบหลีก โดยเพิ่มจำนวนลูกมะนาวขึ้นเรื่อย ๆ โดยไม่ให้ลูกมะนาวถูกหน้าเลย แม้แต่โอกาสในงานวัดต่าง ๆ ของวัดพระธาตุเมืองพิชัย หรือวัดใกล้เคียง หากมีงานเฉลิมฉลองและจัดชกมวยเมื่อไรก็เป็นโอกาสที่เด็กชายจ้อยจะได้เรียนรู้ ลักจำเชิงมวยที่ต่อยกัน ด้วยการสนใจดูอย่างตั้งอกตั้งใจเป็นประจำ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นพื้นฐานอย่างดียิ่งของวิชาศิลปะการป้องกันตัว อันเกิดจากความรักและความตั้งใจจริงของเด็กชายจ้อย เป็นสมบัติติดตัวเสมอมา

ประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงความหลากหลายของสายมวยในอดีต ส่วนหนึ่งได้ถูกกล่าวถึงในเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของเด็กชายจ้อยช่วงนี้ โดยกล่าวถึงมวยจากสำนักท่าเสา ซึ่งเป็นสายมวยที่เด็กชายจ้อยชื่นชอบมากเป็นพิเศษจากการได้ดูนักมวยจากสำนักนี้ขึ้นชกในงานประเพณีแต่ละครั้ง ถึงขั้นปฏิญาณกับตัวเองว่าจะต้องไปขอเรียนกับสำนักนี้ให้จงได้ การอธิบายถึงความหลากหลายทางสายมวย สามารถทำได้เช่นเดียวกันกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเภทอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มักปรากฏออกมาในภาพภูมิปัญญาท้องถิ่น อันมีเอกลักษณ์แตกต่างกันไป มีพัฒนาการจนเป็นที่ชื่นชมโด่งดัง ไปจนถึงชุมชนในท้องถิ่นอื่น ด้วยคุณค่าทางคุณลักษณะ คุณสมบัติ ของภูมิปัญญาชนิดนั้น ๆ และเป็นการสร้างชื่อให้กับแหล่งผลิต หรือผู้ผลิต โดยใช้ชื่อเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ในการขนานนาม (เช่น โถงมังกรราชบุรี ไช้เค็มไชยา หรือขนมหวานตำรับชาววัง เป็นต้น) สายมวยของไทยในยุคนั้นก็เช่นกัน หากแต่ชื่อของสำนักมวยที่เป็นที่รู้จัก มิได้ถูกเรียกในนามของสกุล หรือตระกูล เช่นเดียวกับในประเทศจีน หรือญี่ปุ่นในยุคเดียวกัน ประการหนึ่งเพราะยังเป็ยุคสมัยที่ไม่มีการใช้นามสกุล และอีกประการก็คือ ระบบสังคมของอาณาจักรไทยยุคนั้น ทรัพยากรทุกชิ้น ทรัพยากร ทุกอย่างได้ถูกกำหนดไว้ว่าให้เป็นสมบัติของหลวง ซึ่งหมายถึงพระเจ้าแผ่นดิน¹ เจตจำนงของการฝึกวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในสำนักต่าง ๆ ของอาณาจักรนี้ จึงตกอยู่ใต้ปรีชาญาณ หรืออุดมการณ์ร่วมเดียวกัน คือเพื่อประโยชน์ในการปกป้องรักษาบ้านเมือง แผ่นดิน และสถาบันที่คนในแผ่นดินนี้ใช้ร่วมกันนั่นเอง ซึ่งต่างกับในประเทศจีน

¹ ปรินญา สัตยธะเดช. (2550, 4 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเยี่ยม ที่ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ปิ่นเกล้า.

ที่เป็นลัทธิปรัชญาที่แตกต่างกันไปหลากหลายสำนัก หรือในญี่ปุ่นที่ระบบอำนาจของการปกครองแบบจักรวรรดิกระจายไปตามตระกูลต่าง ๆ ของโตเมียวในแต่ละแคว้น

เมื่อเป็นเช่นนี้มวยไทยดำรับโบราณสำนักต่าง ๆ ในอดีตจึงควรมีมากกว่า ที่เหลือมาให้เราได้ยินชื่อในปัจจุบัน หากแต่การสูญหายเป็นไปอย่างไรนั้นคงต้องใช้การวิเคราะห์กันต่อไป

เหตุใดมวยสำนักท่าเสาจึงดึงดูดใจเด็กชายจ้อยเป็นพิเศษ คงต้องวิเคราะห์กันที่เอกลักษณ์สายมวยท่าเสา ที่ถูกสืบทอดกันมาโดยตรงจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเรารู้จักกันจาก ครูฉลอง เลี้ยงประเสริฐว่าเป็นอย่างไร จากการบอกเล่าของผู้เชี่ยวชาญ กล่าวถึงเอกลักษณ์ที่สังเกตได้จากเชิงมวยของครูฉลองว่า

จุดเด่นคือเป็นมวยที่ตัวอ่อน เน้นเรื่องความไวในการหลบหลีก ส่วนจังหวะในการเข้าทำ ก็คือจังหวะเดียวกับการหลบหลีก เรียกว่าเกือบพร้อมถึงพร้อมกันเลยทีเดียว และมักเป็นการตอบโต้ที่เห็นผลทันทีในไม้มวยเพียงไม่กี่ไม้ โดยลักษณะที่ตัวเองจะต้องไม่ได้รับอันตรายอีกด้วย โดยอาวุธที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นศอกเฉียงและเตะเฉียงแบบนาศะบัดหาง...¹

โดยที่ผมสังเกตเทียบกัน ก็คือ มวยท่าเสาเป็นมวย ประเภทที่เตะเร็ว เร็วมาก แล้วเขาก็ไม่ได้แข็งเป็นท่อนเดียว แต่เป็นเตะแบบสะบัดข้อ ปลายมันดีด คือ ด้วยความคล่องแคล่ว จะเป็นการโยกตัวหลบอาวุธ คือ อาวุธจะมาทางไหน ก็เรื่องของมันแต่ใช้โยกตัวหลบแล้วเตะสวนเอา...²

เมื่อประกอบกับการรวบรวมข้อมูลส่วนที่เป็นเอกสารตำราต่าง ๆ แล้ว พบว่า มวยสำนักท่าเสาในช่วงอยุธยาตอนปลายเป็นสายมวยที่มีชื่อเสียงมาก เป็นสำนักที่มีขนาดใหญ่และมีลูกศิษย์ลูกหามากมายพอสมควร ชื่อเสียงที่ได้รับส่วนหนึ่งก็น่าจะมาจากการไปฝากฝีมือตามงานต่าง ๆ ที่มีการจัดเวทีชกกัน ในบ้านเมืองที่ใกล้เคียงกันแถบนี้

เอกลักษณ์ของสายวิชาก็เป็นส่วนสำคัญของการสร้างชื่อเสียงเช่นกัน มวยท่าเสาต้องเป็นมวยที่มีเชิงชก การจรด แม่ไม้ต่าง ๆ รวมถึงการเคลื่อนไหวที่มีความโดดเด่นสวยงามกว่ามวยสายอื่น ๆ

¹ สมพร แสงชัย. (2550, 18 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

² อำนาจ พุกศรีสุข. (2550, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

ในภูมิภาคนั้นพอสมควร พิจารณาได้จากฉายาที่ได้รับการอุปมาให้เป็นที่รู้จักกันในวงการ เช่น มวยตีนลิง หรือ ลาวแกมไทย ตีนไวเหมือนหมา¹ เป็นต้น

คำว่าลาวแกมไทย หมายถึง คนเมืองอุดรดิตถ์ ซึ่งมี คนเมือง คนไทยกลาง และคนลาวอยู่รวมกัน โดยมีคนเมืองอยู่ทางเหนือแม่น้ำน่าน คนไทยกลางอยู่ทางตอนใต้ของแม่น้ำ และคนลาวอยู่ทางตะวันออก จึงมีการผสมผสาน วัฒนธรรม ประเพณี และภาษาเข้าด้วยกันทั้งยังมีการแต่งงานระหว่างกันด้วย ทำให้คนอุดรดิตถ์มีลักษณะเป็น “ลาวแกมไทย” ไป²

เรื่องการผสมผสานถ่ายทอดทางวัฒนธรรมนี้ มีความสัมพันธ์อย่างสูง กับความหลากหลายของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ซึ่งในยุคสมัยนี้เราสามารถแบ่งระดับของการถ่ายโอนองค์ความรู้ วิถีชีวิต ประเพณี เหล่านี้ได้ 3 ลักษณะหลัก ๆ คือ

1. การถ่ายโอนระหว่างหลวง คือ การแลกเปลี่ยน ผสมผสาน ระหว่าง กลุ่มสังคมของชนชั้นสูงหรือชนชั้นปกครองด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นอาณาจักรเดียวกัน หรือกับอาณาจักรอื่น ๆ ดังที่เราได้จากการหยิบยืมวัฒนธรรมต่าง ๆ จากต่างประเทศมาใช้ หรือไม่ว่าจะเป็นการว่าจ้าง นักรบ ทหารอาสาจากชาติอื่นมารับราชการในหลาย ๆ รัชสมัย สถานการณ์เช่นนี้ย่อมต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้กันเพื่อใช้ในการราชการเป็นเรื่องปกติ

2. การถ่ายโอนจากหลวงสู่ราษฎร์ คือ การถ่ายโอนวัฒนธรรมจากกลุ่มสังคมของชนชั้นสูงไปสู่ชนชั้นถูกปกครอง อาจมีได้หลายลักษณะ เช่น โดยคำสั่ง ด้วยการละเล่น การมีประเพณีร่วมกัน หรือจากการที่ผู้พ้นจากการเข้ารับราชการ นำสิ่งเหล่านี้ไปถ่ายโอน สั่งสอนให้กับสังคมที่ไปอยู่อาศัยด้วย เป็นต้น ศิลปะการต่อสู้ของไทยก็มักมีการถ่ายโอนในกรณีนี้เช่นกัน

3. การถ่ายโอนกันระหว่างราษฎร์ มีทั้งการแลกเปลี่ยนผสมผสานกันระหว่างสังคมที่อยู่ใกล้เคียงกัน เช่น ในกรณีของคำว่า ลาวแกมไทย ในช่วงต้น หรือทั้งกรณีของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของผู้ที่ครอบครององค์ความรู้ ประเพณีจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์วิธีอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มสังคมระดับราษฎร์ด้วยกันทั้งหมด

สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นมูลเหตุของการสังเคราะห์องค์ความรู้ ที่หลากหลายขึ้น แต่เอกลักษณ์ของสิ่งเหล่านี้ ล้วนขึ้นอยู่กับตัวตน และการปรับใช้เข้ากับสิ่งแวดล้อมของกลุ่มสังคมในแต่ละแห่งที่แตกต่าง

¹ สมพร แสงชัย. (2545). มวยไทย ศิลปมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักจังหวัดอุดรดิตถ์. หน้า 25.

² แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

กันออกไป และคุณภาพ คุณลักษณะ ของสิ่งเหล่านี้จะถูกขนานนามให้เป็นที่รู้จักของสังคมอื่น ๆ ในกาลต่อมา

ตามปกติแล้ว ชีวิตของเด็กชายจ้อย ก็คงดำเนินไปอย่างราบรื่นธรรมดาทั่วไป ตามระบบสังคมศักดินาของบ้านเมืองที่เป็นปกติในยุคนั้น แต่ด้วยเหตุการณ์ที่พลิกผันชะตาชีวิตของเด็กชายจ้อย ให้ต้องออกจากการเป็นลูกศิษย์วัดพระธาตุด้วยปัญหาบางประการ (สามารถหาอ่านได้จากเอกสาร ข้อมูล ประวัติของพระยาพิชัยดาบหัก) โดยการเดินทางครั้งนี้ นับเป็นก้าวอย่างสำคัญ ของพัฒนาการในวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวสายหนึ่งขึ้นมา

ขณะนั้นเด็กชายจ้อยอายุ 14 ปี ได้เดินทางออกจากวัดพระธาตุ เมืองพิชัย มุ่งขึ้นเหนือไปตามลำน้ำ่าน ด้วยความต้องการที่จะไปเรียนมวยกับสำนักท่าเสา ตามที่ปฎิญาณกับตัวเองไว้ โดยการเดินทางก็คงอาศัยวัดต่าง ๆ ระหว่างทางเป็นที่พักแรม และก่อนที่จะถึงบ้านท่าเสา ก็ได้พบกับครูมวยที่มีชื่ออีกคนหนึ่งของเมืองนี้ คือ ครูเที่ยง เป็นครูมวยที่บ้านแก่ง (ปัจจุบันอยู่ในอำเภอ ตรอน จังหวัดอุดรดิษฐ์) เด็กชายจ้อยในขณะนั้นได้เปลี่ยนชื่อตัวเองใหม่แล้วเป็น นายทองดี ด้วยความสนใจในวิชามวยเป็นทุนเดิมอยู่แล้วเมื่อพบกับครูดีมีฝีมือ จึงได้ขอฝากตัวเพื่อเป็นศิษย์ร่ำเรียนวิชามวย ซึ่งครูก็รับด้วยความเต็มใจ และด้วยอีกบุคลิกลักษณะที่แตกต่างจากคนไทยทั่วไปในยุคนั้นนั่น คือ นายทองดีไม่ชอบเคี้ยวหมาก เพื่อย้อมฟันให้ดำเหมือนคนอื่น ๆ จึงได้ถูกตั้งชื่อเป็นฉายาที่รู้จักกันว่า ทองดี ฟันขาว ติดตัวเรื่อยมา

ด้วยพื้นฐานอันดีเยี่ยมเกี่ยวกับทักษะของศิลปะการต่อสู้ที่มีติดตัว นายทองดี สามารถเรียนรู้ขั้นเชิง หมัดมวยของสำนักครูเที่ยงได้อย่างรวดเร็วกว่าศิษย์คนอื่น ๆ มาก แต่ในระหว่างเวลาหนึ่งปีเศษที่นายทองดี อยู่เรียนมวยกับครูเที่ยงนี้ ด้วยความสามารถที่รุดหน้าเกินคนอื่น ได้สร้างความขัดข้องสงสัยให้กับศิษย์คนก่อน ๆ เป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดการกลั่นแกล้งกระทบกระทั่งกันเรื่อยมา ด้วยเหตุที่เกรงว่าการเรียนมวยที่ต่อไปคงจะเกิดความยุ่งยากลำบากใจขึ้นอีก ประกอบกับขณะนั้นมีพระสงฆ์รูปหนึ่งที่วัดบ้านแก่ง จะเดินทางไปนมัสการพระแท่นศิลาอาสน์ในเส้นทางเดียวกันกับที่จะไปบ้านท่าเสาได้ นายทองดีจึงตัดสินใจไปขอลาครูเที่ยง เพื่อเดินทางไปพร้อมกับพระสงฆ์รูปนั้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อไปเรียนมวยต่อกับที่สำนักท่าเสา ตามที่เคยตั้งใจไว้ประกอบกัน หลังจากทั้งสองได้ไปนมัสการพระแท่นศิลาอาสน์แล้ว พระรูปนั้นก็เดินทางกลับบ้านแก่ง โดยฝากนาย ทองดี ไว้ที่ วัดวังเตาหม้อ (ปัจจุบันคือ วัดท่าถนนในเมืองอุดรดิษฐ์) ซึ่งเป็นที่จัดงาน และพักอยู่ที่นั่นช่วงหนึ่ง ก่อนจะเดินทางต่อไปยังบ้านท่าเสา ด้วยเหตุผลอีกประการ คือ นายทองดี สนใจที่จะรอดูจิวประจำปีที่ศาลเจ้าพ่อบางโพในบริเวณใกล้ ๆ กัน

วัฒนธรรมของชาวต่างชาติได้ถูกเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทย เมื่อนานมาแล้ว อาจเป็นด้วยที่ตั้งซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากร ทำให้แผ่นดินในบริเวณนี้มีผู้คนจากหลากหลายชนชาติ เข้า

มาแสวงหาวิถีชีวิตที่สงบสุข ชาวจีนเป็นอีกชนชาติที่มีความสัมพันธ์กับประเทศไทยในลักษณะนี้มาอย่างช้านาน และกลุ่มคนเหล่านี้ก็นำวัฒนธรรมของพวกเขาถ่ายโอนเข้ามาสู่สังคมของไทย แบ่งปันใช้ร่วมกันมาดังที่เราเห็นได้จากข้าวของเครื่องใช้ พิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณี ตลอดจนวันสำคัญต่าง ๆ ที่แสดงออกร่วมกันมาจนถึงปัจจุบัน

จ๊วเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จ๊วมักถูกใช้เป็นการแสดง เพื่อเป็นของขวัญ หรือการเซ่นไหว้เทพเจ้าต่าง ๆ ของชาวจีน ตามแต่โอกาสที่เหมาะสม เนื้อหาเรื่องราวต่าง ๆ ที่ใช้ในการแสดงก็มักนำมาจากรวรรณกรรมเรื่องชื่อต่าง ๆ ของชาวจีน ประกอบกับเรื่องราวบางฉากตอนที่เป็นการต่อสู้ ก็จะทำให้การละเล่นที่มีลักษณะเป็นทั้งกายกรรม และศิลปะการต่อสู้ของจีน ผสมผสานกัน ซึ่งในส่วนนี้ นายทองดี มีความสนใจมากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวที่เป็นลักษณะของกายกรรมดังเช่น การกระโดดโลดเต้นต่าง ๆ การหกคะเมนตีลังกา และการกระโดดข้ามหัวกันไปมา เหล่านี้

ด้วยความสนใจเป็นพิเศษนี้ นายทองดี ตั้งใจจดจำท่าทางต่าง ๆ อย่างจริงจัง ช่วงที่จ๊วเลิกการแสดงก็เข้าไปขอเรียนขอฝึกด้วย เมื่อได้คำแนะนำมา ก็พยายามฝึกหัดคนเดียวที่บริเวณหาดทรายหน้าวัดวังเตาหมอนั้น ใช้ระยะเวลาอยู่ช่วงหนึ่งก็สามารถทำได้อย่างคล่องแคล่ว ทั้งการ หกคะเมนตีลังกา ทุกอย่าง สามารถกระโดดข้ามหัวคนอื่นได้อย่างสบาย และเรื่องราวตลกขบขัน นับเป็นจุดเริ่มต้น ของการบูรณาการ สังเคราะห์องค์ความรู้ จากลวดลายของศิลปะวิชาที่ดูราวกับจะแตกต่างกัน แต่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ อย่างผสมผสานกลมกลืน โดยความสามารถของบุคคลผู้นี้

เรื่องราวของการสังเคราะห์องค์ความรู้ ยังคงดำเนินต่อมา นายทองดี ได้ลาพระสงฆ์ที่วัดวังเตาหม้อ เพื่อเดินทางต่อไปยังบ้านท่าเสา (ระยะทางจากบางโพไปถึงบ้านท่าเสา สามารถใช้การเดินทางไปด้วยเวลา 1 – 2 ชั่วโมงเท่านั้น) เพื่อไปฝากตัวกับครูเมฆ ซึ่งเป็นหัวหน้าสำนัก เป็นครูมวยที่มีชื่อเสียงมากในสมัยนั้น ซึ่งก็ได้รับนายทองดี เป็นลูกศิษย์เพื่อฝึกหัดมวย โดยให้พักอยู่ที่บ้านของครูเมฆเอง ที่อยู่ใกล้กับวัดท่าเสานั้น และช่วยทำงานบ้านต่าง ๆ อยู่มาวันหนึ่งจึงได้ถ่ายทอดวิชามวยให้อย่างหมดสิ้น เนื่องจากความขยันขันแข็ง ความตั้งใจจริง รวมถึงทักษะอันดีเยี่ยมของนายทองดี ครูเมฆจึงรักใคร่นายทองดีมาก และทำการถ่ายทอดวิชามวยให้โดยไม่ปิดบังเรื่อยมาจนนายทองดี อายุ 18 ปี

ในเรื่องราวช่วงนี้ได้บอกเล่าเกี่ยวกับการศึกษาอีกลักษณะหนึ่งของสังคมประเพณี ที่เรียกกันว่า การศึกษาแบบอัยยาศัย ลูกศิษย์จะไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับครูช่วยประกอบงานบ้าน ต่าง ๆ ตามแต่ครูจะใช้ เป็นการตอบแทนครูด้วยปัจจัยด้านแรงงานซึ่งถือว่ามีความสำคัญมากในสังคมแบบเกษตรกรรม ในขณะเดียวกันครูก็จะศึกษาบุคลิกลักษณะนิสัยใจคอ ของศิษย์ เพื่อที่จะพิจารณาว่ามีความเหมาะสมที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ให้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด หรือใช้ลักษณะวิถีใดในการถ่ายทอด โดยเฉพาะวิชาเกี่ยวกับต่อสู้นี้ ยิ่งต้องใช้เวลาในการทดสอบ อบรมจิตใจ กำกับไปกับการ

ถ่ายทอดด้วยระยะเวลาพอสมควรเลยทีเดียว เนื่องจากเป็นวิชาที่หากผู้ใช้ไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมพอก็อาจนำไปสร้างความเดือดร้อนได้

การบูรณาการองค์ความรู้ของนายทองดี ได้ถูกนำไปทดสอบเป็นครั้งแรก หลังจากได้เข้าเรียนวิชามวยจากครูเมฆจนหมดสิ้นแล้ว โดยสายวิชาของสำนักท่าเสานี้เป็นสายวิชาที่สาม ที่นายทองดีได้มีการฝึกฝนมา แต่ถือว่าเป็นสำนักที่นายทองดี เป็นลูกศิษย์โดยตรงมากที่สุด เนื่องใช้เวลาอยู่เรียนนานที่สุด ผ่านระบบวิธีการศึกษาอย่างสมบูรณ์ตั้งแต่การเข้ารับเป็นศิษย์จนถึงการครอบครู ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพิธีกรรม ที่แสดงคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาจากครูจนหมดสิ้นแล้ว มีศักดิ์และสิทธิ์ที่จะนำวิชาไปใช้หรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นในฐานะครูต่อไป ซึ่งหลังจากผ่านการครอบครูนี้แล้ว นายทองดีได้ถูกครูเมฆนำไปเปรียบมวยเพื่อชกในงานมหรสพ ฉลองพระแท่นศิลาอาสน์ จึงถือเป็นโอกาสดีที่จะตรวจสอบความก้าวหน้าและอวดฝีมือของนายทองดี เหตุการณ์ในคราวนี้ นายทองดีได้พิสูจน์ศักยภาพของการบูรณาการวิชาระหว่างกายกรรมจีนกับมวยไทย ด้วยการปราบฝีมือ นายถึก นักมวยมีชื่อร่างใหญ่ลูกศิษย์เอกของครูนิลจากเมืองทุ่งยั้ง ครูมวยที่มีชื่อทัดเทียมกันกับครูเมฆอีกคนหนึ่ง ถึงกับหมดสติไป ในขณะเดียวกันก็ได้พิสูจน์วิชามวยของสำนักท่าเสา ด้วยการอาสาชกกับครูนิลที่รู้สึกอับอาย โกรธแค้นจนมาทำชกกับครูเมฆต่อ แต่ด้วยลักษณะของลูกผู้ชายของนายทองดี จึงต้องการเป็นผู้รับผิดชอบการกระทำของตนโดยขอรับการประลองแทนครู ในที่สุดก็สามารถปราบฝีมือครูนิลได้อีกคน ด้วยไม้มวยของสำนัก ประกอบกับไหวพริบอันเฉียบแหลมของตน จนครูเมฆรู้สึกทึ่งและอดสงสัยที่จะถามที่มาของการเคลื่อนไหวที่ใช้ประยุกต์ในการปราบนายถึกไม่ได้ เมื่อได้ทราบแล้วก็ชื่นชมนายทองดี เป็นอย่างยิ่ง และจากเหตุการณ์ในครั้งนี้ชื่อเสียงของนายทองดีได้โด่งดังลือลั่นไปทั่วบ้านเมืองบริเวณนั้น ไม่มีนักมวยคนใดในเมืองพิชัย ลับแล ทุ่งยั้ง เมืองฝาง และเมืองใกล้เคียง มาขอเปรียบมวยกับนายทองดีอีกเลย

ความคิด ความต้องการที่จะพัฒนาฝีมือตัวเองของนายทองดี ยังคงมีเพิ่มขึ้นเสมอมา ในช่วงหนึ่งของการใช้ชีวิตอยู่กับครูเมฆ นายทองดี ได้เผชิญหน้ากับโจรลักขโมยควายสองคน และเป็นการต่อสู้ครั้งที่เรียกว่า มีเจตนาถึงขั้นเอาชีวิตกันเป็นครั้งแรก คนร้ายมีการใช้อาวุธ ทั้งปืน และดาบ แต่ด้วยฝีมือที่มีเหนือกว่าในขณะนั้น จึงสามารถจัดการกับคนร้ายได้ในที่สุด แต่ในขณะเดียวกัน นายทองดี ก็อดคิดไม่ได้ว่าหากมีเหตุการณ์ที่ต้องเผชิญกับผู้ที่ชั่วของในวิชาดาบ อาจเป็นตนเองที่เพลี่ยงพล้ำเสียชีวิตได้ จึงเกิดความคิด ความตั้งใจที่จะหาครูดาบเก่ง ๆ และฝากตัวเป็นศิษย์ต่อไป จนเมื่อผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ มา ในช่วงที่นายทองดีอยู่อย่าง 19 ปี ได้มีพระสงฆ์รูปหนึ่งจากสวรรค์โลกได้มาพักอยู่ที่วัดใหญ่ท่าเสา ด้วยสถานที่พักอาศัยใกล้เคียงกัน พระสงฆ์รูปนี้ได้มีโอกาสสนทนาพูดคุยกับนายทองดี จนสนิทสนม เมื่อได้ทราบความต้องการที่จะเรียนดาบอย่างจริงจังของนายทองดี จึงชักชวนนายทองดีเดินทางไปเที่ยวกับตน เมื่อจะเดินทางกลับเมืองสวรรค์โลก ประกอบกับแนะนำว่าอาของท่านเป็นครู

ดาบที่มีชื่อเสียงมากของเมืองสุวรรณคโลก ถึงขนาดที่เจ้าเมืองได้เอาตัวไปเป็นครูฝึกให้กับบุตรชายของตน และพระรูปนี้สามารถฝากนายทองดีให้เรียนกับครูดาบคนนั้นได้อย่างไม่มีปัญหา จึงเป็นโอกาสที่นายทองดี จะได้ไปเล่าความประสงค์และลาครูเมฆ เพื่อการพัฒนาตัวเองเพิ่มเติม

ครูดาบที่มีชื่อเสียงคนนี้ชื่อว่า ครูเหลือ เป็นครูผู้ถ่ายทอดวิชาดาบสำนักดาบพระร่วงมีที่เอกลักษณะโดดเด่นอีกสายหนึ่ง หรืออีกชื่อหนึ่งที่รู้จักกันว่า วิชาดาบเสือ ซึ่งก็เช่นเดียวกับวิชาการต่อสู้ชนิดอื่น ๆ คุณลักษณะที่โดดเด่นจะเป็นที่รู้จักกันในชื่อเสียงฉายาที่แตกต่างกันไป วิชาดาบเสือก็เช่นกัน เพลงดาบเสือที่ประกอบด้วยไม้ต่าง ๆ ล้วนมีชื่อเรียกที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะของเสือทั้งสิ้น เช่น เสือลากหาง เสือซ่อนเล็บ เสือคลุกฝุ่น เสือทะยาน เสือสะบัดเล็บ ฯลฯ ครูเหลือก็ยินดีต้อนรับนายทองดี เป็นลูกศิษย์เรียนเพลงดาบ ด้วยไหวพริบ ความตั้งใจและพื้นฐานอันดีเยี่ยม นายทองดี ใช้เวลาเพียงประมาณ 3 เดือนเท่านั้น การเรียนดาบก็ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็ว ครูได้ทำพิธีกรรมครอบครูให้นายทองดีตามขนบของการถ่ายทอดวิชาที่เสร็จสิ้นแล้ว ชีวิตช่วงนี้ของนายทองดีนอกจากได้ประยุตต์การต่อสู้ของวิชามือเปล่ากับวิชาอาวุธ จนเป็นวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวที่ค่อนข้างครบเครื่องสมบูรณ์แล้ว นายทองดียังมีโอกาสในการได้สัมผัสกับสังคมของชนชั้นปกครองเป็นครั้งแรก จากการถูกตามตัวไปเป็นคู่ฝึกซ้อมฝีมือดาบของลูกชายเจ้าเมืองสุวรรณคโลกอีกด้วย

ลวดลายศิลปะการต่อสู้ของนายทองดี ถูกบูรณาการเพิ่มเติมอีกในลำดับต่อมา เมื่อพระสงฆ์รูปนั้นได้ชวนนายทองดีไปเที่ยวเมืองสุโขทัย โดยได้เข้าพักอาศัยที่วัดธานี (ปัจจุบัน คือ วัดราชธานี) นายทองดี พบสำนักมวยจีนของชาวแต้จิ๋วคนหนึ่งที่มีความชำนาญ และมีชื่อเสียงในหมู่คนจีนในแถบนั้นมาก ทำการสอนวิชาให้กับเด็กลูกจีนที่ปากคลองเว็จซี่ (คลองแม่ลำพัน หรือแม่น้ำส้มพันธ์ ของเมืองสุโขทัยในอดีต รายละเอียดสามารถอ่านได้จาก ประวัติของพระยาพิชัยในภาคผนวก) ด้วยความสนใจและพรสวรรค์ในการสร้างสรรค์เมื่อได้ดูการฝึกหัดมวยจีน เห็นท่าจับหักต่าง ๆ เช่น หักไหปลาร้า หักแขน หักกระดูก ฯลฯ ก็ชอบใจในความแตกต่างของกระบวนท่า ที่ต้องใช้ไหวพริบบวกกับความรวดเร็ว ประกอบกับพื้นฐานความเชื่อมั่นในอดีตที่เคยประยุตต์วิชาได้อย่างได้ผลมาแล้ว จึงเข้าไปขอฝากตัวเรียนวิชากับครูจีนผู้นั้น ด้วยบุคลิกที่อ่อนน้อมและมีความตั้งใจของนายทองดี ครูจีนรับนายทองดีเป็นศิษย์และสอนวิชาให้โดยไม่รังเกียจ ใช้เวลาไม่นานนักก็เรียนได้สำเร็จ เป็นที่ชื่นชมและแปลกใจของครูจีน เป็นอย่างยิ่ง ในช่วงเวลานี้ชื่อเสียงของนายทองดี แพร่กระจายเป็นที่รู้จักทั่วสุโขทัยและเมืองใกล้เคียง รวมถึงเป็นช่วงที่นายทองดีได้สัมผัสกับสถานะทางสังคม ที่แตกต่างจากเดิม คือ เริ่มเป็นครูสอนวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก เมื่อมีเด็กชาวบ้าน มาขอฝากตัวเป็นศิษย์ ฝึกหัดวิชาเหล่านั้น และทำการเรียนการสอนกันอยู่ที่วัดธานี โดยหนึ่งในนั้นมีเด็กกำพร้า ชื่อ บุญเกิด อายุ 13 ปี มาขอติดตาม ปรนนิบัติรับใช้นายทองดี ด้วยความชื่นชอบและศรัทธา ติดสอยห้อยตามไปทุกแห่งในเวลาต่อมา

ด้วยสภาพสังคมมีการดำรงชีวิตต้องพึ่งพาความแข็งแกร่งของตนเอง ประกอบกับวิถีชีวิตและโชคชะตาที่โดดเด่นของนายทองดี วิชาการต่อสู้ป้องกันตัวของเขาถูกพิสูจน์ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต สร้างชื่อเสียง ของนายทองดีให้เป็นที่รู้จักของทุกแห่งหนที่ได้เดินทางไป ทั้งการแสดงฝีมือมวยฝากไว้ การได้รับการันตีจากครูศิลปะการต่อสู้ที่มีชื่อเสียง แม้กระทั่งการสู้กับเสือและสามารถฆ่าได้ด้วยมีดซุ่ยเพียงเล่มเดียว จนในที่สุด ฝีมือเหล่านี้ก็ได้ไปปรากฏเป็นที่ต้องการ นำตัวไปใช้ในงานราชการจากชนชั้นปกครอง เมื่อฝีมือศิลปะการต่อสู้ ของนายทองดี ถูกแสดงในงานถือน้ำพิพัฒน์สัตยาประจำปีวัดใหญ่ ของเมืองตาก เป็นที่ปรากฏต่อหน้าพระพักตร์พระยาตาก หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรีในกาลต่อมา

การสังเคราะห์บูรณาการวิชาการต่อสู้สายนี้ถูกพิสูจน์อีกครั้ง ด้วยเจตนาเพียงต้องการถือโอกาสพัฒนาฝีมือมวยของนายทองดีเอง แต่ด้วยการนี้จึงจำเป็นต้องเปรียบมวยกับผู้ที่ฝีมือสูงพอจะเทียบเท่าหรือมากกว่าตัวเอง ในที่สุดจึงได้ประฝีมือกับครูมวยชื่อดังอีกคนหนึ่งของเมืองตากชื่อครูห้าว และสามารถปราบครูห้าวได้ด้วยไม้มวยที่สร้างความตกตะลึงต่อผู้ที่ได้ชมทุกคนจากความสามารถในการสังเคราะห์องค์ความรู้จากวิชาที่หลากหลาย การเป็นเชิงมวยที่เหนือความคาดคิดของผู้คนที่ชมอยู่ ในขณะนั้น ทั้งด้วยชื่อเสียงของการเป็นผู้ฆ่าเสือ ประกอบกับการฝากท่ารำมวยและท่าก้าวย่างที่สง่างามท่ามกลางสายตาผู้ชม นายทองดี ถูกนำไปทดสอบฝีมือต่ออีกครั้งกับครูมวยที่ติดตามตัวพระยาตากต่ออีกคน ชื่อครูหมึก นายทองดีก็สามารถปราบครูหมึกได้อย่างง่ายดาย ด้วยเทคนิคที่เฉียบขาดและสวยงาม เป็นที่ชื่นชอบของพระยาตากมากด้วยฝีมือมวยของนายทองดีในครั้งนี้ พระยาตาก จึงมอบรางวัลให้ 5 ตำลึง อีกทั้งชักชวนให้อยู่ทำราชการด้วย นายทองดี จึงเข้าสู่เส้นทางชีวิตของข้าราชการ ซึ่งเป็นที่ใฝ่ฝันของคนทั่วไปในยุคสมัยนั้น

ในช่วงชีวิตต่อไปของนายทองดี แสดงให้เห็นลักษณะของระบบสังคมของชนชั้นปกครองที่เป็นระบบมูลนาย หรือที่เรียกว่าระบบอุปถัมภ์ ผู้ที่มีวิชาความรู้ต่าง ๆ จะเป็นที่ต้องการและถูกเล็งดูโดยเหล่าเจ้าขุนมูลนาย เพื่อเอาไว้ใช้งานตามหน้าที่ต่าง ๆ กันไปในลักษณะที่เป็นเหมือนครอบครัวขนาดใหญ่ ดังจะเห็นว่าพระยาตากได้จัดงานบวชให้นายทองดีเมื่ออายุครบ 21 ปี เมื่อสักขอกมาก็มอบยศ ตำแหน่ง หลวงพิชัยอาสา ซึ่งเป็นองค์รักษ์ติดตัวใกล้ชิดกับพระยาตาก ฝึกทหารในจวน และยังจัดให้แต่งงานกับ นางสาวร้ายง คนสนิทของคุณหญิงเจ้าเมืองตาก รวากับบุพการีหรือญาติผู้ใหญ่ที่จัดหาคู่ครองให้กับลูกหลานตัวเองในสังคมของยุคนั้นเลยทีเดียว

แต่ในขณะเดียวกัน วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปนี้ ก็ยังเปิดโอกาสให้นายทองดีพัฒนาฝีมือวิชาต่อสู้ของตัวเองได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากในกลุ่มขององครักษ์ด้วยกันย่อมต้องประกอบด้วยผู้ที่มีฝีมือในวิชาต่อสู้มากมาย เป็นโอกาสให้นายทองดี ได้แลกเปลี่ยนความรู้พัฒนาเทคนิคฝีมือ มวย ดาบ การขี่ม้า รวมถึงพัฒนาความเป็นครู จากการเป็นผู้ฝึกสอนเหล่าทหารต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

จนในที่สุดก็ถึงการสงครามอันเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญของอาณาจักรไทยในที่สุด วิถีชีวิตเยี่ยงนี้ยังมีความสัมพันธ์กับองค์ความรู้แขนงนี้ของนายทองดี อย่างยิ่งยวด และวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวสายนี้ ยังถูกพิสูจน์ตัวมันเอง ในตลอดชีวิตที่เหลืออยู่ของนายทองดีเรื่อยมา

จากหลวงพิชัยอาสา องค์รักษ์ติดตามตัวเจ้าเมือง นครบคนสนิทของพระยาตากผ่าน เหตุการณ์เสียกรุงครั้งที่ 2 ของกรุงศรีอยุธยา ร่วมศึกต่อสู้กอบกู้เอกราชของบ้านเมืองกลับมาได้ ฝีมือวิชาการต่อสู้กันวันยังได้รับการพิสูจน์ตัวเองว่ายอดเยี่ยมเพียงใด หลังจากสงคราม พระยาตากได้รับการอภัยโทษจากเหล่าท้าวพระยาและข้าราชการให้ขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์แห่งกรุงธนบุรีเมื่อ พ.ศ.2310 พระเจ้าตากสินได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งหลวงพิชัยอาสาเป็นเจ้าหมื่น (จมีน) ไวยวรนาถ หัวหน้าราชองครักษ์ของพระองค์ในกาลเดียวกัน กระบวนการในลักษณะนี้ วิชาการต่อสู้สายนี้จึงถูกถ่ายทอดให้ใช้ในการทหาร การปกครอง เหล่าองครักษ์ และได้รับการพัฒนาประกอบกับการทำสงครามที่มีอยู่ต่อเนื่องในยุคสมัยที่บ้านเมืองยังไม่เป็นปึกแผ่นมากนัก เชิงฝีมือและเทคนิคต่าง ๆ ของสายวิชาจึงกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ถูกพัฒนาการขึ้นสำหรับนครโดยแท้จริง

ในส่วนของวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวไทยสายที่กำเนิดจากนครผู้นี้ โดยข้อมูลแล้วสามารถแบ่งการถ่ายทอดองค์ความรู้นับจากสิ้นอายุขัยของผู้ให้กำเนิดสายวิชาได้ 2 ลักษณะ คือ

1. แบ่งตามลักษณะของกลุ่มผู้ที่ได้รับการสืบทอด เนื่องจากหมื่นหาญณรงค์หรือนายบุญเกิด ซึ่งเป็นลูกศิษย์ได้เสียชีวิตไประหว่างการสงคราม องค์ความรู้ของวิชานี้จึงไม่มีโอกาสได้รับการถ่ายทอดด้วยระบบสัญลักษณ์ของการเป็นสำนักวิชา แต่ส่วนหนึ่งก็ยังได้รับการถ่ายทอดด้วยเชื้อสายตระกูล เครือญาติ ตามลักษณะการศึกษาแบบอธยาศัย ทั้งหากจะนับสายวิชาที่เป็นพื้นฐานการให้กำเนิด มวยสายท่าเสาซึ่งถือว่าเป็นโครงสร้างหลักที่สุดของวิชาสายนี้ ก็ยังคงได้รับการถ่ายทอดกันระหว่างประชาชนในละแวกใกล้เคียงของเมืองนั้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาสายนี้ไปก็จะเป็นในหมู่ ทหาร องครักษ์ ทนายเลือก ที่เคยได้รับการถ่ายทอดในสมัยที่พระยาพิชัย รับราชการและนำวิชาไปสั่งเคราะห์บูรณาการระหว่างกันเองเป็นสายวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวตำรวจหลวง ซึ่งเราไม่สามารถวิเคราะห์รายละเอียดได้อย่างแน่ชัด

2. แบ่งตามลักษณะของการนำองค์ความรู้ไปใช้ โดยรายละเอียดจากกลุ่มผู้ที่ได้รับการสืบทอดในข้างต้น หลังจากทิวาเหล่านี้มิได้มีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดในราชการสงครามอีกแล้ว องค์ความรู้ที่อยู่กับส่วนของทหาร ก็ไม่ได้อยู่สถานะที่นิ่งจนสามารถมองออกถึงที่มาที่ไปขององค์ความรู้ได้ เนื่องจากการบูรณาการใช้ความรู้ร่วมกันโดยมิได้มีกระบวนการของความเป็นสายสำนักควบคุมโดยตรง ส่วนในกลุ่มของเชื้อสายตระกูลเครือญาติ และผู้เรียนที่มาจากละแวกใกล้เคียง ซึ่งเป็นประเพณีการถ่ายทอด ในลักษณะของการศึกษาแบบอธยาศัย ก็ถูกนำไปใช้ใน วิถีชีวิต

การละเล่น ประเพณีต่าง ๆ เรื่อยมา โดยสามารถแยกให้เห็นอย่างง่ายเป็นสามองค์ประกอบความรู้ของสายวิชา คือ วิชามวย วิชาดาบ และ วิชาคาถาอาคม แต่อย่างไรก็ตามแม้จะสามารถแบ่งลักษณะการใช้งานของ 3 องค์ความรู้ไปตามประโยชน์ใช้สอยได้ แต่เราจะเห็นว่าสิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรม ค่านิยม ของคนไทยในสังคมยุคสมัยนี้ กลมกลืนราวกับเป็นสิ่งเดียวกันอย่างแยกไม่ออก เรื่อยมาจนถึงกาลเปลี่ยนยุคสมัย ซึ่งจะมีการวิเคราะห์กระทบของการเปลี่ยนแปลงในบทต่อไป

ในปัจจุบัน ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ในวิชานี้เท่าที่สามารถสืบหาได้ ถูกนำกลับมาพบกันอีกครั้ง โดยความพยายามของผู้เชี่ยวชาญของสองสายการสืบทอด คือ ดร.สมพร แสงชัย ผู้ได้รับการสืบทอดวิชาสายมวย ซึ่งมีที่มาจากผู้สืบทอดสายตระกูลของพระยาพิชัยท่านหนึ่ง กับสายของตระกูลหนึ่งที่ใช้นามสกุล “เชาวนปริชา” ซึ่งทำการสืบสานอนุรักษ์วิชาสายดาบ และเป็นเหล่าผู้สืบทอดสายของพระยาพิชัยดาบหักเช่นกัน โดยปัจจุบัน สามสายวิชาที่ได้แตกแขนงมาจากสายสัมพันธ์เดียวกันในอดีต คือ มวยสายท่าเสาของ ครูฉลอง เลี้ยงประเสริฐ สำนักดาบพิชัยรณยุทธของตระกูลเชาวนปริชา และมวยสายพระยาพิชัยดาบหักที่สอนโดย ดร.สมพร แสงชัย ได้กลับมาพบกันอีกครั้ง ซึ่งนับเป็นนิมิตหมายที่ดี และเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ สืบสาน และปฏิบัติกิจกรรมทางประเพณีร่วมกันให้ประสบความสำเร็จได้ดีมากขึ้นในกาลต่อไป (รายละเอียดสามารถอ่านได้จากประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องในภาคผนวกของงานวิจัย)

บทวิเคราะห์ว่าด้วย วิชามวย กับ มิติต่างๆทางสังคม

1. วิชามวย กับ ระบบคุณค่า

จากเรื่องราวในข้างต้น พบว่า มีหลากหลายประเด็นที่น่าสังเกตเกี่ยวกับองค์ความรู้แขนงนี้ในสังคมไทย ประการหนึ่งคือ วิชาที่เป็นศาสตร์บริสุทธิ์ในลักษณะนี้ จะให้ประโยชน์หรือโทษกับองค์รวมของสังคมก็ล้วนมีความเป็นไปได้ทั้งสิ้น เนื่องจากแม้ว่าจะเป็นองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการเอาชีวิตรอด แต่ถ้ามองการนำไปใช้ในทางที่ทำลายชีวิต ทรัพย์สิน หรือความสุขของผู้คน ก็เปรียบเป็นอาวุธที่มีอำนาจร้ายแรงพอที่จะทำสิ่งนั้นได้เช่นกัน ดังเช่นที่เราเห็นได้จากภาพสงครามแต่ละครั้งในประวัติศาสตร์ เหตุใด เหล่านักรบผู้ที่ครอบครองวิชาที่มีความสามารถขนาดที่จะปลิดชีวิตของผู้คนได้อย่างง่ายดาย แต่การกระทำเช่นนั้นกลับเป็นสิ่งที่ขัดกับอุดมการณ์ร่วมของพวกเขา อีกทั้งสังคมในอดีตก็มิได้มีการมองภาพของวิชาเหล่านี้เป็นความรุนแรง ก้าวร้าว หรือสิ่งที่อันตราย ดังเช่นในยุคสมัยปัจจุบัน ระบบคุณค่าแบบใดของสังคมในลักษณะดังกล่าว ที่เป็นตัวกำหนดควบคุม การใช้วิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเหล่านี้

1.1 ระบบความคิดของคนฝึกมวยสมัยก่อน

หากพิจารณาถึงคุณลักษณะของผู้ที่ฝึกวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวในยุคสมัยนั้น ย่อมหมายถึงบุคคลที่เป็นนักรบ ผู้กล้า วีรบุรุษต่าง ๆ ดังที่ปรากฏในจินตนาการพื้นฐานของผู้คนในยุคสมัยปัจจุบัน ในประเด็นนี้ ได้รับข้อมูลที่น่าสนใจอย่างยิ่งจากการสัมภาษณ์ อาจารย์ ปริญญา ว่า

ลักษณะของการดูคนที่จะเป็นนักรบ คนโบราณเขียนคัมภีร์ไว้คนละเรื่องกับในปัจจุบันเลย คนปัจจุบันมองว่าต้องเป็นคนที่ยึดความกล้าหาญ อดทน เจออะไรลุยเข้าไปอะไรอย่างนี้ แต่คนโบราณกลับมองว่า พื้นฐานนักรบต้องเลือกจากองค์ประกอบทางร่างกายก่อน เช่น มีพุงอะไร พอเรามองก็นึกถึงโอ้โฮ ถ้าเจอคนแบบนั้นพุงโอง แต่กล้ามเนื้อท่อนล่าง ๆ ไม่ใช่แบบฟิตเนสด้วย มือไม่อย่างนี้ ร่างอย่างนี้ชนเข้าไปมันไม่มีถอยแน่นอน มันน่าจะเข้มแข็ง เราตอยังไงมันก็ไม่ร่วงง่าย ๆ นี่คือมองในเชิงวิทยาศาสตร์ก่อน มันผ่านแล้วด้วยวิธีที่คนโบราณดู ... แต่ในขณะเดียวกันคำภีร์เขียนถึงลักษณะนิสัยต้องมีวาจา การเจรจา อ่อนหวานมีท่าทีสุภาพนุ่มนวล มันขัดแย้งกับร่างกายเลย คุณมีร่างกายที่ดีแล้วต้องมีจิตใจที่ควบคุมร่างกายได้ด้วยเช่นกัน ตรงนี้มันเป็นอุดมคติของคนในสายนี้...

กลุ่มคนสายดังกล่าว หมายถึง นักรบ ทหารหลวง เหล่าผู้ปฏิบัติงานราชการการป้องกันอาณาเขตประเทศ ซึ่งเป็นทั้งกลุ่มผู้มีอำนาจในการปกครองและเป็นอาชีพที่ใฝ่ฝันของคนไทยในอดีต สิ่งนี้สามารถบ่งบอกได้ถึงระบบความคิดของกลุ่มคน หรือชาติพันธุ์ เรื่องความรัก ห่วงเห่น ในผลประโยชน์ที่จะใช้ร่วมกันในหมู่เหล่าพวกพ้องของตนเอง มนุษย์ได้เรียนรู้ว่าการดำรงชีวิตรอด ด้วยการอยู่รวมกลุ่มกันประสบผลสำเร็จมากกว่าการอยู่โดดเดี่ยวมาเป็นเวลาช้านานแล้ว สังคมจึงเกิดขึ้น โดยกลุ่มของผู้ที่มีสติปัญญาสูงและมีอำนาจในการวางกลไกความเป็นสังคม หรือที่เราเรียกว่า อุดมการณ์ของสังคมใช้ร่วมกัน เพื่อให้กลุ่มสังคมประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตรอด

สังคมไทยในอดีต ด้วยลักษณะที่ต้องมีการเตรียมพร้อมต่อการปกป้องเอกราชของบ้านเมืองอยู่ตลอดเวลา องค์ความรู้ประเภทนี้จึงมีความสำคัญในระดับประเทศสูงมาก ด้วยลักษณะการทหารแบบเก่า ทั้ง นักรบ ทหารหลวง ผู้ปฏิบัติงานราชการ จึงถูกจัดเป็นภาพสัญลักษณ์ของทั้งผู้ที่มีสติปัญญา อำนาจในการปกครอง และมีภาพลักษณ์ของผู้ข้าของในวิชาการต่อสู้ หลวมรวมเป็นบุคคลที่อยู่ในสายเดียวกัน คนโบราณในสายเหล่านี้ได้ใช้สติปัญญาในการวางกลไกกระบวนการ เพื่ออุดมการณ์ในการดำรงสังคมให้อยู่รอดดังกล่าว ผ่านลักษณะวิถีของการถ่ายทอดชนบ จารีต วิถีทางจนเกิดเป็นรูปแบบของการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ เราจะได้เห็นได้ถึงสิ่งที่ฝังงมแฝงอยู่ในวิธีการดังกล่าวของผู้คนในแถบนี้ ดังตัวอย่างกรอบเงื่อนไขที่ใช้ร่วมกันในกลุ่มคนสายนักรบและผู้ฝึกศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ได้กล่าวไป ทั้งผู้ที่คัดเลือก และผู้ที่จะเป็นฝ่ายถูกคัดเลือกเข้าไปอยู่ในกลุ่มสถานะเดียวกัน และด้วยยุคสมัยที่บ้านเมืองยังอยู่ในสภาวะที่เสี่ยงต่อการสงคราม(ซึ่งใช้การรบและการทหารแบบดั้งเดิม) ในบางกรณีจะเห็นว่ากลไกที่กล่าวมานี้อาจส่งผลถึง

โอกาสในการก้าวข้ามบันไดชนชั้นทางสังคม ของผู้ที่เชี่ยวชาญวิชาเหล่านี้ได้มากพอสมควร ดังเช่นที่เรา เห็นได้จากประวัติของพระยาพิชัยฯในเรื่องการคัดเลือกผู้มีความสามารถเข้าเป็นทหารหลวงข้างต้น

จากวิชาที่ใช้เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตรอดของบุคคล สิ่งที่เกิดมาควบคู่กับ วิธีชีวิตของมนุษย์ สอนให้มนุษย์รู้จักใช้สติปัญญา สามารถคิดหาวิธีในการดำรงชีวิต การเผชิญกับภัย อันตรายในชีวิต และการเอาชีวิตรอดท่ามกลางความเป็นไปของธรรมชาติ ยิ่งแต่เดิมนั้น เรื่องของ กฎหมายที่จะกำหนดควบคุมเรื่องความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ของผู้นั้น ยังมีพัฒนาการที่ น้อยมาก จึงต้องอาศัยวิชาการต่อสู้เพื่อเอาชีวิตรอด ชั้นเชิงที่แท้จริงของการใช้วิชาการต่อสู้ในสภาวะ การดำรงชีวิตเช่นนี้ จึงมีพื้นฐานของการใช้เทคนิคที่เด็ดขาด เฉียบพลัน ซึ่งมุมมองของผู้คนในปัจจุบัน คือความรุนแรง ความอันตราย แต่หากพิจารณาให้ดีแล้วจะสามารถเห็นถึงเหตุผลและกลไกควบคุมสิ่ง เหล่านี้แฝงอยู่

มวยรากเหง้าเดิมมัน คือ มวยเพื่อชีวิต ว่าอย่างนั้น คือ เผด็จการให้มากที่สุด อย่างคำสอน ในสำนักดาบของผม ปู่บอกพ่อ พ่อบอกต่อมาเป็น พันทีเดียว เอามันให้ตาย ถ้าพันครั้งแรกเอามันไม่อยู่ เราตาย มวยก็เช่นเดียวกัน ชกให้น้อยที่สุด ไม่งั้นนายขนมต้มจะเอาชนะทหารพม่าได้ 9 คน 10 คน หรือ คือ ชกนิดเดียวร่วง ๆ ทีเดียวยว่งนี้มันไม่เหนื่อย ร่างกายก็ไม่ซ้ำ ... ทำไมมวยไทยจึงได้ชื่อว่าเป็นมวย อันตราย เพราะโดยกำเนิดแท้จริง มันไม่ใช่มวยเพื่อการกีฬา เป็นมวยเพื่อฆ่ากัน เพื่อใช้ในการสงคราม เพื่อปกป้องชีวิต มันจึงต้องรุนแรง...¹

จากคำให้สัมภาษณ์ของ อาจารย์ หัสตินทร์ ส่วนนี้ นอกจากเราจะเห็นถึงเหตุผล ที่มา ในความอันตรายของชั้นเชิงมวยไทยที่แท้จริงโดยกำเนิดแล้ว จะเห็นสิ่งหนึ่งที่แสดงนัยยะทาง ปรัชญาของกลไกการควบคุมการใช้งาน แฝงผ่านทางคำสอนอย่าง เช่น พันทีเดียวเอามันให้ตาย ชกให้ น้อยที่สุด เห็นผลเร็วที่สุด ประโยคเหล่านี้ นอกจากจะสอนถึงวิธีการใช้งานวิชาการต่อสู้ เพื่อเอาชีวิตรอดในระดับปัจเจกบุคคลแล้ว ในระดับกลุ่มคน หรือสังคม ยังแสดงนัยยะถึง การใช้สิ่งที่เป็นเหมือน อาวุธเหล่านี้ให้น้อยครั้งที่สุด ใช้อย่างสมเหตุสมผลมากที่สุด หรือหากจะใช้แต่ละครั้ง ต้องให้เกิด ประโยชน์มากที่สุด ดังที่ อาจารย์ ปริญญา ได้กล่าวว่า “เมื่อเรามาดูจะเห็นว่า ในกลุ่มสังคมของคน ที่ ฝึกวิชาพวกนี้มาแล้วทำตัวนักเลง จะยังเป็นเรื่องของการเล่นๆ อยู่นั่นเขาจะยังถนอมเนื้อถนอมตัว ไม่ ยุ่งวุ่นวายไปกับการต่อสู้ที่สะเปะสะปะ...”

¹ หัสตินทร์ เชาวน์ปรีชา. (2550, 2 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ระบบคุณค่าในส่วนนี้ แสดงให้เห็นถึงเงื่อนไขที่จะได้รับการยอมรับ ทั้งจากในบุคคล สายเดียวกัน และบุคคลอื่น ๆ ในสังคมว่า นอกจากจะเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญในวิชาการต่อสู้ ซึ่งเปรียบกับการมีอาวุธติดตัวแล้ว คนผู้นั้นจะต้องมีปณิธานสำหรับเก็บรักษาอาวุธไม่ให้เกิดอันตรายอย่าง สะเปสะปะกับผู้อื่น จึงจะไม่เกิดคราบสนิมจากการใช้ที่ผิดทำนองคลองธรรม รอคอยเพียงโอกาสที่จะ แสดงศักยภาพในระดับต่าง ๆ ที่เหมาะสม เพื่อความจำเป็น เพื่อประโยชน์ต่อครอบครัว พวกพ้อง จนถึงสูงสุดในสังคมอดีต ก็คือใช้ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเพื่องานราชการการป้องกันประเทศชาติ เมื่อคนผู้นั้นได้รับการยอมรับจากระดับราชการแล้ว ในบางโอกาสที่เหมาะสม วิชาการต่อสู้ก็อาจเป็น เหมือนบันไดขั้นขึ้นทางสังคม ที่ไต่ไต่ข้ามขึ้นไปได้ หากมีสติปัญญา ความสามารถ และที่สำคัญมี คุณธรรมในระดับที่ผู้คนยอมรับ ซึ่งสิ่งนี้คือปณิธานของอาวุธดังกล่าว

เรื่องของอาวุธ (วิชาการต่อสู้ป้องกันตัว) กับปณิธานที่ชื่อว่า คุณธรรม นั้น สังคมของคน โบราณมีหลายเรื่องราวที่น่าสนใจมาก

แต่ดั้งเดิมโดยเฉพาะในสายศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวนี้ มันเป็นวิชาที่ถูกถ่ายทอดมาจากผู้ ที่มีศิลปะ ยกตัวอย่างเช่น เจ้าฟ้า เจ้าแผ่นดิน ก็จะไปฝากตัวเรียนกับพระ เรียนกับหลวงพ่อ ไชยเมย์ วิถีไทยก็ คือ วิถีพุทธที่ถูกถ่ายทอดสืบทอดกันมา ดังนั้น เขาก็จะสอนให้เป็นคนดี ...¹

อย่างอาจารย์กิมเส็ง นี้ เวลาคนจะได้ต่อย แก้วหินนะ ทั้งที่จริง ๆ ถ้าสู้ มันตายตรงนั้นเลย แต่อาจารย์แก้วหิน คนก็หัวเราะกัน ก็คือเข้าใจคนที่ได้ต่อย ไม่รู้ตัวว่าจะตายเพราะไปไล่แก ... หรืออย่าง สมัยโบราณ จริง ๆ เรื่องความเป็นนักเลงมันมีมานานแล้ว ซึ่งพระยาอุปกิจ ท่านจะเขียนไว้ว่า สมัยก่อน เขาจะทำแค่หลาบ ปราบพอจำ คมดาบจะฟันหน้า ยังอาบขี้ผึ้งไว้เลย แผลมันจะได้ไม่เหวอะไม่ใหญ่ ตะพดยังไม่ตีขมับเลย ตีกรามก็พอแล้วแล้ว ไม่มันเดี๋ยวมันตาย ไม่มีโอกาสกลับตัว ตีแข่งตีชา ไม่ตีช้อด้วย มันจะพิการ หนาวแล้วมันจะเจ็บ ก็ใช้วิธีตีกล่อมเนื้อดีจุดประสาทแทน สอนให้มันจำ...²

จะเห็นได้ว่าการตัดสินใจที่จะใช้วิชาการต่อสู้ของคนโบราณ เป็นสิ่งที่มีความซับซ้อน ไม่จำเป็นว่าต้องจบกันถึงขั้น แพ้ชนะ หรือถึงกับขั้นที่ต้องเอาชีวิตกันให้ได้ แต่จะเป็นไปตามลำดับ เจตนา สามารถควบคุมสถานการณ์ให้ตรงกับเจตนาที่ต้องการ กลไกควบคุมที่เรียกว่า คุณธรรมนี้จะ

¹ วิจิต ชีวีญ (2550, 30 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ศูนย์สุขภาพวิถีไทย สถาบันอาศรมศิลป์.

² สมศักดิ์ วิวัฒน์ไพศาล. (2550, 22 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาสุรวงศ์.

มีการยืดหยุ่นไปตามระดับความจำเป็นของสถานการณ์ สิ่งที่ดีงามมากสิ่งหนึ่งของกระบวนการเกี่ยวกับวิชาการเหล่านี้ของสังคมไทยในอดีตรวมถึงในส่วนประเทศในเอเชียแถบนี้ คือ วิชาเหล่านี้ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของการปกป้องร่างกายการทำร้ายร่างกายเพียงเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการทางสังคม ที่ทำให้คนที่ฝึกยี่งึง ยี่งควบคุมกำลังอำนาจไว้ได้¹ ยิ่งผู้ที่ฝึกไปถึงในระดับสูง ก็จะมีกระบวนการความคิด ความสามารถ ที่จะเผยแพร่ส่วนที่เป็นเจตจำนง กลไกทางความคิด คุณธรรมเหล่านี้ กระเจายออกไปส่งสอนบุคคลในสังคมรอบตัวได้ หรือที่ภาษาบ้านเราเรียกว่า “ผู้มีวิชาในชั้นครู” ดังเช่นในบทสัมภาษณ์ดังกล่าว โดยระดับของการส่งสอนก็จะมีกระบวนการคัดเลือก ผู้ที่จะรับเจตจำนง ของผู้เป็นครู เช่น อยู่ในระดับที่ไม่ควรทำร้าย ทำให้เจ็บแค่พอรู้สึกอยากกลับตัว หรือบางครั้งต้องถึงชีวิตเพราะแก้ไขยากเกินไป ปล่อยไว้อาจเป็นภัยกับผู้อื่น เป็นต้น

ครูของผมคนหนึ่งชื่อ อาจารย์เพี้ยน แก่ไปงานวัดที่ก็จะไม่เอาไม้ใหญ่ไป แต่จะเอากระดุกไก่อัดให้แหลม ช้างในจะกลวง แล้วก็มีตะพัดปลายแหลมเผาไฟ แกร่งพอจะขว้างกระดานติดเลยละ เวลาเจอนักเลงทำร้าย แกจะเอาขาไก่ทิ่ม เลือดมันก็จะออกตามรู ไม่ตกในตาย พอคนหนึ่งโดนเลือดไหลคนที่เหลือก็จะหยุดแล้วไม่เข้ามา หรือบางที่ใช้ตะพัดหวดให้เฉียวเสื่อจิก ไ้คนเข้ามาทีหลังนี้กว่าดาบก็กลัวแล้ว แต่ถ้าจวนตัวต้องเอากันถึงตาย ก็เอาไ้ปลายแหลมนั่นละ แทงกันตายเลยก็ได้ อันนี้คือความฉลาดของคนสมัยก่อน มีลำดับขั้นของเขา...²

แม้การเอาชีวิตรอดในยุคสมัยสังคมนี้อย่างกล่าว ต้องพึ่งความแข็งแกร่งของตัวเองเป็นหลัก แต่ในขณะเดียวกัน กระบวนการของการสร้างคนในผู้ฝึกวิชาเหล่านี้ ล้วนมีลำดับขั้นตอน ตั้งแต่ลำดับศิษย์จนถึงขั้นของความเป็นครูนั้น นอกจากใช้กระบวนการที่เกิดจาก วิถีชีวิตประสบการณ์สติปัญญา ของผู้ฝึกแล้ว ในสังคมไทย กระบวนการทางความเชื่อ ทางศาสนา ก็มีผลสำคัญในการควบคุมคนในสังคม สามารถทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า ระบบคุณธรรม คนที่เป็นวิชาเหล่านี้จะต้องระลึกรู้เสมอว่ามีอาวุธอยู่ในตัว การไปทำร้ายบุคคลที่ไม่ควรทำร้าย เป็นสิ่งที่ผิด บาป และน่าละอาย ในแง่ปัจเจกบุคคลแล้วจึงต้องยับยั้งชั่งใจเป็น ให้อภัยเป็น แต่เมื่อถึงระดับสังคม หรือประเทศชาติแล้วใน

¹ ปรินญา สัตยเดชะ. (2550, 4 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ปิ่นเกล้า.

² สมศักดิ์ วิวัฒน์ไพศาล. (2550, 22 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาสุรวงศ์.

อดีตจะมีกระบวนการอีกลำดับขั้นเข้ามาจัดการระบบความคิด (ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในหัวข้อการเมือง การปกครองและการทหาร)

1.2 ระบบคุณค่าในสายสัมพันธ์ของ วัด ครู มวย และสังคม

นอกจากกระบวนการทางความเชื่อทางศาสนา ที่ได้กล่าวไปแล้ว เรายังสามารถเห็นถึงสายสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านี้ในสังคมไทยได้จากหลากหลายช่วงตอนของเรื่องราวประวัติศาสตร์การต่อสู้ป้องกันตัวไทยสายพระยาพิชัยดาบหักนี้ในช่วงต้น เมื่อพิจารณาในระดับสังคมจะเห็นถึงความเชื่อมโยงของวิชาความรู้ ผู้คนในชุมชน และสิ่งที่เป็นศูนย์กลางชุมชนต่าง ๆ ได้แก่ วัด

วัด ก็คือศูนย์กลางของชุมชนต่าง ๆ ในอดีต รวมถึงสังคมชนบทในปัจจุบัน ในกรณีของมวยแล้ว จะเห็นว่าในอดีต วัดเป็นทั้งสถานที่เล่าเรียนศึกษา ถ่ายทอดวัฒนธรรม จัดงานประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับราษฎร์ และระดับหลวง เป็นสัญลักษณ์กระบวนการสร้าง ชัดเกล้า ระบบความคิด จิตใจ ของบุคลากรในชุมชนนั้น ๆ ตั้งแต่เกิดจน ตาย เหตุใดวิชามวย ซึ่งถือว่าเป็นอาวุธร้ายแรงติดตัวคนที่ฝึก กลับถูกมองด้วยสายตาชื่นชมของผู้คนในอดีตว่าเป็นสัญลักษณ์ของชายชาตรี เป็นเครื่องมือที่จะปกป้องความสงบสุขของผู้คน แทนที่จะมองเป็นสิ่งอันตราย นั้นเพราะว่าสังคมลักษณะเช่นนี้ กระบวนการถ่ายทอดวิชาดังกล่าว ทั้งผู้ที่ถ่ายทอด ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด และผู้ที่คิดจะขอรับการถ่ายทอด บุคคลในกระบวนการทั้งหมดล้วนต้องผ่านการชัดเกล้าทางความคิดจิตใจไปด้วยกันพร้อมกับการเล่าเรียน ฝึกฝนวิชา เมื่อเรียนจบจะต้องนำวิชาไปใช้ในชีวิต บุคคลเหล่านั้นก็จะใช้ประโยชน์ตามอุดมการณ์ที่มีร่วมกันของคนในสังคม แม้กระทั่งการที่จะนำวิชาไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นต่อ ก็ยังต้องมีกระบวนการคิด การตัดสินใจ อย่างถี่ถ้วน ด้วยหลักคุณธรรม โดยมีทั้งส่วนที่เกิดจากศาสนา วัฒนธรรม รวมถึงเรื่องความเชื่อ ควบคู่ไปกับวิถีชีวิตที่เกิดจากประสบการณ์ของผู้ที่ครอบครองวิชาเหล่านี้ ประกอบการตัดสินใจด้วย อาทิ

เรื่องของวัฒนธรรม ความเชื่อ ในแต่ละที่ ของกลุ่มทางบ้านเรา คือ เอเซียตะวันออกเฉียงใต้เนี่ย มันค่อนข้างจะชัดเจน ตัวอย่างเช่น ทุกครั้งของการกำหนดจิตมุ่งมั่น โดยมีเทพเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คลับดาลให้มันคงในจิต ดังนั้นการต่อสู้ของเราจึงไม่ใช่เพียงเรื่องของตัวเรา แต่ยังเป็นเรื่องของผู้รักษาสักดิ์สิทธิ์ เทพเจ้า เหล่านี้ ต่อสู้ไปพร้อมกับเรา มีมวย มีครูบาอาจารย์ มีการเคารพ ผู้คนจะมองการต่อสู้เหล่านี้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยซ้ำไป มันทำให้คนเหล่านี้มีขนบในการดำเนินชีวิต...¹

¹ ปริญญา สัญญะเดช. (2550, 4 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเยี่ยม ที่ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ปิ่นเกล้า.

คนสมัยก่อน ครูบาอาจารย์ เขามีคุณธรรมสูงมาก เขาถือว่า เอาความรู้ไปให้กับคนไม่ดี เอาไปรังแกคนอื่น บาปกรรมจะตกถึงเขา เพราะฉะนั้นถ้าไม่เจอคนที่มีความรู้ควรพอบเขาก็ปล่อยให้วิชา ตายตามตัวไปดีกว่า...¹

สองบทสัมภาษณ์นี้ แสดงให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับคติความเชื่อทาง ศาสนา สังคมไทยนั้นโดยโครงสร้างแล้วมีพุทธศาสนาเป็นหลัก ประกอบกันกับศาสนาพราหมณ์ซึ่ง เข้ามาก่อนและยังแฝงอยู่ในวิถีวัฒนธรรมควบคู่กันไป ในมิติของศิลปะการต่อสู้ปรากฏภาพ ความสัมพันธ์เหล่านี้ออกมาชัดเจน ดังตัวอย่างเช่น ท่าไหว้ครูของมวยสายพระยาพิชัยดาบหัก จาก คำอธิบายของ อาจารย์สมพร ดังนี้

เริ่มแรกจะทำการไหว้ 4 อย่าง เริ่มด้วยการไหว้ แม่พระธรณี ไหว้บรมครูคือพระอิศวร ซึ่ง ถือว่าเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ทำร้ายจำต่าง ๆ ของท่านก็คือทำต่อสู้อยู่ โดยจะไหว้ตรงปีกกลอง ซึ่งทำพิธี บูชาบรมครูองค์เดียวกันไว้เรียบร้อยแล้ว ตามด้วยไหว้พระทางทิศเหนือ ซึ่งตามระบบความเชื่อของผู้ฝึก มวยสายนี้ถือว่าเป็นทิศที่ผีฟ้าไม่ข้าม ผีฟ้า คือ หมายถึงสิ่งที่มีอำนาจดลบันดาลให้เกิดสิ่งไม่ดีกับเรา ผีฟ้า จะไม่ไปอยู่ทางทิศนี้ หลังจากไหว้พระสามารถบริกรรมคาถาได้ เสร็จแล้วจึงหันไปทางทิศตะวันออกแล้ว ทำการไหว้ครู โดยทำร้ายจำต่าง ๆ ก็จะเป็นสัญลักษณ์ของการระลึกถึงครู ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ทั้งครู เมฆ ครูเหลือ ทั้งครูที่สอนตน ครูในอดีต และครูอื่นทั้งหมดที่ให้ความรู้เราประกอบกับการเดินเคลื่อนที่ไป ยังทิศทางต่าง ๆ ในลักษณะของการเดินยันตร์ รวมถึง บทคาถาที่ใช้ท่องซึ่งจะเป็นของสายพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสายมาตรฐานที่ใช้ร่วมกันของสังคมไทย ...

หรือกระทั่งในพิธีกรรม ประเพณีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย เราก็จะเห็นคติ ความเชื่อ กุศโลบาย ต่าง ๆ อีกมากมายผูกโยงเป็นระบบคุณค่า เพื่อร้อยเรียงคนในสังคมไทยเข้า ด้วยกัน

1.3 ระบบคุณค่าที่สะท้อนผ่านพิธีกรรม

วิชาเหล่านี้ มีขนบ จารีต หลายอย่างที่สามารถสะท้อนระบบคุณค่า อันเป็น เอกลักษณะเฉพาะในสังคมประเพณีของไทย ไม่ว่าจะเป็น การยกครู การครอบครู พิธีไหว้ครู แม้กระทั่ง กิจกรรมที่เป็นการละเล่น หรือการประลองฝีมือ ก็ยังแฝงนัยยะที่สื่อถึงระบบคุณค่าในทางสร้างสรรค์ ร่วมกันในกลุ่มชน

¹ หัสตินทร์ เชาวน์ปรีชา. (2550, 2 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

อันดับแรก การยกครู จัดเป็นขั้นตอนการกลั่นกรอง แบ่งแยก ระหว่างความเป็นผู้ที่อยู่ในสำนักกับคนนอก บุคคลที่จะได้รับการยอมรับให้เข้ามาเป็นศิษย์ในสำนัก จะต้องผ่านทั้งการคัดเลือก การสังเกตนิสัยใจคอ รวมถึงการอบรมขัดเกลาในเบื้องต้น ก่อนที่ผู้เป็นครูจะทำการตัดสินใจว่า บุคคลผู้นั้นเหมาะสมเพียงพอต่อการถ่ายทอดวิชาที่จะเป็นดังอาวุธติดตัวผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดต่อไปหรือไม่ หากเหมาะสม ก็จะมีขั้นตอนของพิธีกรรม การปฏิญาณตัว เข้ามารองรับกระบวนการในขั้นนี้ เพื่อเป็นการสร้างจิตวิญญาณการเป็นศิษย์ที่ดีของสำนัก พร้อมเข้าสู่กระบวนการฝึกฝนวิชาในขั้นต่อไป

การครอบครู ถือเป็นการรับรองคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาเหล่านี้ หากจะเปรียบเทียบกับยุคปัจจุบัน ก็คงเหมือนกับการเรียนจบปริญญา รับประกาศนียบัตร มีศักดิ์และสิทธิ์ที่จะนำวิชาไปใช้ประโยชน์ รวมถึงเป็นครูผู้ที่จะเลือกตัดสินใจถ่ายทอดวิชาต่อไป แต่สิ่งที่ต่างกับระบบการเรียนอุดมศึกษาในปัจจุบัน คือ ความเห็น การตัดสินใจ ของการรับรองคุณสมบัติของผู้ฝึกวิชาเหล่านี้ ในสังคมอดีต เกิดขึ้นยากมาก ด้วยกระบวนการที่เคียวกว่า อบรม ที่เกิดขึ้นในระหว่างการถ่ายทอด ครู และศิษย์จะอยู่ด้วยกันอย่างใกล้ชิด รวากับเป็นครอบครัวเดียวกัน ครูจะต้องมีความรู้จักในตัวตน ระดับความสามารถ คุณธรรมของศิษย์อย่างลึกซึ้ง ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกกว่าศิษย์ผู้ใด เหมาะสมที่จะผ่านพิธีกรรมที่เป็นเหมือนคำสัญญา คำสาบาน และยึดมั่นในหลักการที่ดั่งามร่วมกัน ในการนำวิชาไปใช้ประโยชน์ ไปเผยแพร่ มิใช่นำไปสร้างความวิบัติให้เกิดขึ้น

พิธีไหว้ครู ก็เป็นอีกหนึ่งพิธีหนึ่งที่สะท้อนคุณค่าในสังคมประเพณี ไม่ว่าจะเป็นการไหว้ครูประจำสัปดาห์ ประจำเดือน หรือประจำปี ล้วนสะท้อนสายสัมพันธ์ ของสิ่งที่ยึดมั่นร่วมกันในหมู่ผู้สืบทอด ทั้งผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ และล่วงลับไปแล้ว ตัวอย่างเช่น การไหว้ครูของเหล่าผู้ฝึกมวยสายพระยาพิชัยฯ ไม่ว่าจะเป็นมงคล ประเจียด หรือผ้าปูรองเครื่องสักการะ จะมีสองสีคือ แดงกับขาว ซึ่งอาจารย์สมพร อธิบายว่าหมายถึง ครูที่มีชีวิตอยู่ และครูที่ล่วงลับไปแล้วยังคงอยู่ในความรำลึกของเหล่าผู้สืบเชื้อสายวิชาเสมอ การประกอบพุทธศาสนพิธีร่วมกัน ของคนในสายวิชารวมทั้งคนในชุมชนที่เกี่ยวข้อง ก็แสดงนัยยะของกิจกรรม เชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนร่วมกันอีกด้วย หรือนอกจากสายสัมพันธ์ระหว่างศิษย์ ครู ทั้งที่อยู่และล่วงลับไปแล้ว คนในชุมชน รวมถึงพุทธศาสนา ระบบคุณค่าเหล่านี้ยังสืบทอดมาถึงปัจจุบัน และได้ปรับเปลี่ยนเป็นสายสัมพันธ์ในการดึงผู้ที่ยึดถือสิ่งเหล่านี้ร่วมกัน ซึ่งแยกย้ายไปอยู่ต่างถิ่น ทั้งเมืองหลวง หรือจังหวัดต่าง ๆ ให้กลับมารวมตัวกัน พบปะกัน ดังเช่นในงานไหว้ครูประจำปีของแต่ละสายวิชา เป็นต้น

ในเรื่องของกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ของกลุ่มชนอีกอย่างหนึ่ง การประลอง ก็นับเป็นอีกประเพณีหนึ่ง ซึ่งมีเรื่องราวและกระบวนการอันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย ในอดีตการประลองแต่ละครั้งจะมีทั้งขนบ พิธีกรรม ที่แฝงอยู่อย่างเช่น ทำไหว้ครู เป็นสิ่งที่มีนัยยะถึงศักดิ์ศรีของพวกเขา

หมู่เหล่าและครูบาอาจารย์ผู้ถ่ายทอดวิชา เป็นสัญลักษณ์ที่ประกาศตัวตนและพวกพ้อง ในกรณีนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านรวมถึงข้อมูลจากเอกสารปรากฏตรงกันว่า ในกรณีที่ผู้เรียนวิชาต่อสู้สายเดียวกันจากครูต่างคน ต่างรุ่น หรือจำกันไม่ได้ เมื่อเริ่มแสดงท่าไหว้ครู แล้วปรากฏว่าเป็นท่าเดียวกัน จะยุติการประลองทันที เพราะถือว่าเป็นหมู่เหล่าพวกพ้องเดียวกัน เป็นคำสั่งของครู คือ ต้องถามไถ่ที่มา แสดงความยินดีในโอกาสที่ได้พบปะกัน ระบบคุณค่าตัวนี้เป็นสิ่งที่ฝังมาอย่างยืง นอกจากนี้ถ้าพิจารณาถึงการจัดงานประเพณีการประลองแต่ละครั้งในอดีตก็จะเห็นถึงลักษณะของกิจกรรมเพื่อให้เกิดการรวมความสนใจ ของคนในชุมชนให้มาพบปะสังสรรค์ เปิดหูเปิดตา สร้างระบบ ค่านิยมต่าง ๆ ร่วมกันขึ้นมา ในสังคมได้อีกด้วย

2. วิชามวยกับการเมือง การปกครอง การทหาร

การเมือง การปกครอง เป็นเรื่องของเจตจำนงที่ทรงอิทธิพลที่สุดในสังคมระดับรัฐ เป็นตัวกำหนดความเป็นไปของอุดมการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ในประเทศชาติ ประเทศไทยก็เช่นกัน ด้วยภาวะของสังคมไทยในอดีตดำรงอยู่ด้วยลักษณะที่เป็นการปกครองแบบศักดินา อีกทั้งเป็นยุคสมัยที่แต่ละอาณาจักร ต่างก็แย่งชิงอาณาเขตจากพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อครอบครองความอุดมสมบูรณ์ให้กับรัฐของตน บ้างก็เพื่อความอยู่รอด บ้างก็เพื่อสิ่งที่ดียิ่งขึ้น หรือบ้างก็เพื่อพิสูจน์แสนยานุภาพ เพื่อแสดงอำนาจต่อประเทศเพื่อนบ้าน

ด้วยการทหารแบบดั้งเดิม ซึ่งใช้การรบในลักษณะของการเผชิญหน้ากันในระยะประชิด อาวุธที่ใช้ในการโจมตีระยะใกล้ ยังไม่มีพัฒนาการมากนัก องค์ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่อสู้เหล่านี้ นับว่ามีความสำคัญมากต่อการปกครองระดับรัฐ โดยเฉพาะในภูมิภาคแถบนี้มักจะเป็นองค์ความรู้ที่ใช้ในการสงครามที่เน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพ ความสามารถของบุคลากรและยุทธวิธีการใช้บุคลากรมากกว่าการเน้นพัฒนานวัตกรรมที่นำมาใช้การรบอย่างประเทศตะวันตก สิ่งนี้มีผลอย่างยิ่งต่อความแตกต่าง โดยเฉพาะกระบวนการทางจิตวิญญาณ

ของแถบตะวันตก เขาก็คงมีหลักการต่อสู้ของเขาละ เพียงแต่หลักเรื่องจิตวิญญาณของเขาน้อย คือ การพัฒนาเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีมันเร็วมาก ในสมัยโบราณเท่า ๆ กัน การมีเครื่องมือเครื่องมือ หลักวิธีการป้องกันตัว ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น ชูดเกราะ เครื่องป้องกันตัว ถูกสร้างขึ้นมาแล้วก็เชื่อมั่นในโลหะในเครื่องป้องกันเหล่านั้น นวัตกรรมที่สร้างขึ้นเรื่อย ๆ อาวุธที่ยาวกว่า ปืนที่ยิงออกไปได้ ของเขามันเข้าสู่ยุคเหล่านั้นเร็ว...¹

¹ ปรินญา สัตยเดช. (2550, 4 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเยี่ยม ที่ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ปิ่นเกล้า.

ด้วยสภาพแวดล้อม ทรัพยากรทางภูมิศาสตร์ มีผลทำให้เกิดความแตกต่าง กระบวนการระดับรัฐ การปกครอง การทหาร ในกลุ่มประเทศแถบนี้รวมทั้งไทยด้วยแล้ว องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการสู้รบ จึงเป็นเรื่องของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในเรื่องความสามารถ ความคิด จิตใจ รวมถึงวิธีการใช้อย่างเรื่องของพิชัยสงคราม เป็นต้น

การบริหารดังกล่าวใช้กระบวนการทางสังคม เป็นตัวขัดเกลาสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาให้กับมนุษย์ในสังคม ดังเช่น หลายสิ่งที่กล่าวมาในเรื่องของระบบคุณค่า ซึ่งเป็นกลไกในระดับชุมชน รวมถึงการปรับประยุกต์ใช้กลไกเหล่านี้ให้สอดคล้องและประสบความสำเร็จในระดับรัฐ “ในบ้านเราตอนนี้ เรื่องเทคโนโลยีมันเป็นไปอย่างเชื่องช้า ฉะนั้นไฉนบทบาทจิตใจอะไรต่าง ๆ มันเป็นเรื่องปฏิกกรรม ทางจิตวิญญาณ การสร้างคน การขัดเกลาคนขึ้นมา ซึ่งทางยุโรปจะมีน้อย แต่เขาก็อาจจะมีพระเจ้า มีความศรัทธา แต่เป็นในลักษณะของคร่อม มากกว่าการเจาะจงในลักษณะพิธีกรรมต่าง ๆ ...” อาจารย์ปริญา กล่าว

เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในระดับการใช้งาน เรื่องของจิตวิญญาณ ศรัทธาที่มีร่วมกันเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่รัฐต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง นอกเหนือจากตัวองค์ความรู้ จะเห็นได้ว่ารัฐได้นำพิธีกรรมหลาย ๆ อย่างมาใช้ในระดับชาติ หรือที่เรียกกันว่าพิธีหลวง เพื่อสร้างจิตวิญญาณของมวลรวม การเป็นคนของชาติ เป็นหนึ่งเดียวกัน ทั้งที่ปรากฏ ในเรื่องงานพิธีต่าง ๆ ตามประวัติศาสตร์ไทย เช่น งานพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา พิธีโองการแช่งน้ำ หรือพิธีศาสนิกต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหลวงกับราษฎร์ เป็นต้น

ความสัมพันธ์กับหลักการพิชัยสงครามก็เป็นเรื่องของการบริหารการใช้งาน เช่นกัน เราสามารถสังเกตตัวอย่างของความสัมพันธ์เหล่านี้ได้จากประวัติศาสตร์พิธีกรรม ที่ประกอบการศึกษาหลายอย่างในอดีต เช่น พิธีตัดไม้ข่มนาม พิธีชลอญวาล ฯลฯ ซึ่ง อาจารย์อำนาจ ได้ให้ข้อมูลของประวัติการทหารไทยสมัยโบราณว่า “ในยุคสมัยโบราณ ก่อนที่กองทัพ จะออกศึก เมื่อทำพิธีตัดไม้ข่มนามแล้ว จะทำพิธีชลอญวาล ก็คือ การผ่านประตูผี แต่เขาเรียกประตูชัย ซึ่งมีนัยยะว่า พวกเจ้าตายหมดแล้วตอนนี้ จะไม่ตายอีก ไม่ต้องกลัวตายอีก เพราะเจ้ผ่านประตูผีตรงนี้แล้ว...”

ถือเป็นวิธีการอันเกิดจากภูมิปัญญาในสมัยโบราณ ที่คนยุคปัจจุบันส่วนใหญ่มองว่าเป็นเรื่องไสยศาสตร์ ล้าหลัง เชื้อถือไม่ได้ แต่เมื่อเราพิจารณาถึงกลไก กระบวนการทางจิตใจ ซึ่งแม้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ แต่ในวงการวิชาการในปัจจุบันกำลังให้ความสนใจว่า เมื่อเราใช้การอธิบายด้วย กระบวนการทางจิตวิทยาแล้ว เราจะเห็นความสามารถทางภูมิปัญญาของคนโบราณ ในการบริหารทั้งทรัพยากร วัตถุ ร่างกาย จิตใจ ในระดับมวลรวมให้ได้ผลไปด้วยกัน พร้อมกับองค์ความรู้มากมายที่แฝงอยู่ในรูปรหัสเพื่อส่งผ่านไปถึงผู้มีสติปัญญาที่สามารถจะไขความได้ในกาลสมัยต่อไป ด้วยลักษณะของ วัฒนธรรม ประเพณี หรือกระทั่งในรูปของ ความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ

อย่างเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็คือ มงคล ในช่วงที่ผ่านพิธีโขนถวายวาระตรงระหว่างประตูนี้จะมี พราหมณ์ พรมน้ำมัน และมีพระสงฆ์แจกสายสิญจน์เล็ก ๆ เส้นเดียว ไว้บนหัว แต่พวกนี้พอผ่านศึก ผ่าน โขนถวายวาระหลายครั้ง มันจะได้หลายอันขึ้น หนาขึ้น ๆ ในที่สุดก็ต้องรวบจะถักก็ไม่ได้ ต้องเอาผ้ามาหุ้ม เย็บสอยไว้ให้แน่น ใส่หัวไว้กลายเป็นของขลัง...¹

นี่คือตัวอย่างความสัมพันธ์กับเรื่องของความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากประวัติของมงคลในวิชา ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย ซึ่งต่อมาก็มีวิวัฒนาการของตัวมันเองไปตามวิชาแต่ละสายเป็น เอกลักษณะของตัวเอง เช่น สายของพระยาพิชัย ใช้ด้ายสายสิญจน์สีแดง และสีขาว ดังความหมายของครูที่ยังอยู่และเสียชีวิตไปแล้ว สีละ 4 เส้น ซึ่งก็คือสื่อความหมายตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งก็คือ มรรค 8 ถักพอดิบขนาดศรีษะเป็นเส้นเดียว ซึ่งในนั้นจะมีการผูกดวงพิชัยสงครามของผู้ใช้ไว้เป็นสิ่งศักดิ์ ที่เป็น ของเฉพาะตัว เป็นต้น²

การแฝงองค์ความรู้ไว้ในระบบความเชื่อ ยังพบได้จากเรื่องของการลงอักขระ เลขยันตร์ ซึ่งเป็นพิธีกรรมของพุทธศาสนาสายตันตระ ที่ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อกลุ่มประเทศแถบนี้ใน สมัยโบราณ เรื่องของรูปยันตร์หลายชนิดที่ตรงกับรูป รหัสการจัดทัพ ในหลักตำราพิชัยสงคราม เรื่อง ของคาถาอาคม ซึ่งหากถอดความหมายแล้วจะเห็นถึงรหัสวิธี คำสอน ปรัชญาต่าง ๆ ซึ่งเมื่อมีผู้ที่มีภูมิ ปัญญาถึงพร้อม ก็จะสามารถไขความหมายเหล่านั้น แล้วนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้³

หรือในกรณีองค์ความรู้ในเรื่องพิชัยสงคราม ซึ่งความจริงแล้วมิได้มีความสำคัญเพียงใน เรื่องการรบทัพจับศึก หากแต่เป็นหัวใจสำคัญในทุก ๆ เรื่องของการดำเนินการปกครอง หลักวิธีการ ปฏิบัติทั้งหมด หัวใจตัวนี้สามารถย่อ ขยาย ไปอยู่ได้ทั้งในระดับมหภาค และระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งใน กรณีของวิชาการต่อสู้แล้ว จัดเป็นองค์ความรู้ที่มีความสัมพันธ์ต่อการถ่ายทอด จนถึงการทำ ความ เข้าใจ หัวใจตัวนี้ได้ด้วยวิถีของการฝึกฝนวิชาเหล่านั้นเองโดยตรง

¹ อำนาจ พุกศรีสุข. (2550, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของ ผู้ให้สัมภาษณ์.

² สมพร แสงชัย. (2545). *มวยไทย ศิลปมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักจังหวัดอุดรธานี*. หน้า 35-36.

³ ปริญา สัตยเดช. (2550, 4 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ปิ่นเกล้า.

อย่างตำราพิชัยสงครามนี้ พ่อผมได้บอกไว้ มันมาอยู่ในแม่ไม้ดาบเราหมดเลย การจัดกลทัพ 20 กว่ากลนี้ อยู่ในกลดาบเราหมดเลย ซึ่งผมไปดูแล้วก็ว่าจริง ท่านมาบอกต่อเมื่อ 2 ปี ก่อนท่านเสีย คือ เห็นเราเป็นครู บาดอาจารย์ สอนลูกศิษย์ แก่ก็เลยมาลงลึกให้... อย่างกลหนึ่งฤทธิตี คืออะไร การไหว้ครู เริ่มตั้งแต่ทำพิธีเลย ฤทธิตี คือการสร้างกำลังใจ การรำต้องสง่างาม เวลารำมองดูยอดไม้ มองแสงตะวัน ดาบมวดยเหมือนกัน ดูยอดไม้ เห็นทิศทางลม คือเมื่อก่อนเขาจะมีการอาบว่าน ถ้าได้กลิ่นบางครั้งทำให้ มึนงง นี่คือการวางตำแหน่งชัยภูมิ ไข่ม้อย เห็นความสง่า ไชวรัดกล้ามเนื้อ นี่กลหนึ่งฤทธิตี คือ คู่ต่อสู้เห็น โอ้โฮ บางทีแค่ดูมันรำก็ขยาดแล้ววะ อย่างนี้เป็นต้นชนะไปหลายชุมแล้ว กลสอง สาม ต่อ ๆ ไป ก็เป็น พวกแม่ไม้ อย่างกลม้ากินสวนคือ เล้ม คุณตัวใหญ่กว่า ผมไม่สามารถฟันทีเดียวได้ก็ตัดเอ็นตัดอะไรไป เอ็นน้อง เส้นเลือดใหญ่ คือไม่สามารถแทงทีเดียวได้ดีเหมือน ม้ากินสวน มันจะไม่เข้าไปกินตรงกลาง หรอก มันจะเล็มจากรอบ ๆ เข้าไป...¹

เมื่อบุคคลในรัฐได้รับการถ่ายทอดหัวใจที่จะนำมาใช้ในการขับเคลื่อนกระบวนการอย่าง สอดคล้องกัน ก็จะทำให้เกิดเป็นรัฐที่มีคุณภาพ เป็นเหตุผลของการที่ไทยสามารถรักษาเอกราชของ อาณาจักรท่ามกลางภาวะศึกสงครามในอดีตมาได้อย่างยาวนาน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความฉลาด ของคนโบราณในการส่งผ่านรหัสเชื่อมองค์ความรู้ทางภูมิปัญญามากมาย โดยเฉพาะเรื่องนี้ ได้แสดงถึง วิธีการบริหารวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่สถิตอยู่ในทรัพยากรมนุษย์ หรือเราสามารถเรียกได้ว่า เป็น การบริหารองค์ความรู้ทางศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในระดับมวลชน นั่นเอง

3. วิชามวยกับระบบเศรษฐกิจแบบสังคมเกษตรกรรม

ในกรณีของการเชื่อมความสัมพันธ์จากเรื่องพิชัยสงครามซึ่งเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งของวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวจากหัวข้อที่แล้ว เมื่อมาถึงการพิจารณาในกรอบของเรื่องระบบ เศรษฐกิจ จะเห็นถึงความเชื่อมโยง ระหว่างองค์ความรู้ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นลักษณะของ วิถีชีวิตตามธรรมชาติ ความเป็นอยู่แบบเกษตรกรรมเป็นสถานะที่เอื้อให้ผู้คนเข้าถึงหัวใจสิ่งเหล่านี้ ในลักษณะของการเรียนรู้ประกอบการดำเนินชีวิตได้ง่าย เพื่อประกอบกับกระบวนการทางความเชื่อ ประเพณีแล้ว สิ่งเหล่านี้ดำเนินไปพร้อมกันอย่างสวยงาม

¹ หัสตินทร์ เชาวน์ปรีชา. (2550, 2 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

เมื่อก่อนเราเป็นสังคมเกษตรกรรม กำลังกายสำคัญ เพราะงั้นมาขมว้ยได้กำลังกาย ปกป้องตัวเองได้ ใครจะมาปล้นจะมาฆ่า ปกป้องตัวเองได้ สถิติปัญญาก็เอามาสนับสนุนตัวนี้ ด้านใช้ร่างกาย ไขมัน...¹

คนโบราณเขาจะเข้าถึงเคล็ดวิชา ที่เป็นตัวกลั่นกรองคนเหล่านี้ได้ง่าย เนื่องจากวิถีชีวิตเขาไปด้วยกัน คือเขาคิดอยู่ไม่กี่เรื่อง หรือจะกระบวนการทางศาสนา อย่างการบวช คนโบราณเขาบวชกันเป็นปีๆ แล้วตอนบวชก็เข้มงวด ศาสนากับการต่อสู้มันก็เป็นเรื่องที่อยู่ด้วยกัน อันหนึ่งก็เอาชนะกิเลสชนะมาร อีกอันก็เอาชนะตัวเอง อะไรอย่างนี้ ไทยเราอาจจะมีคนที่เตะคนตาย ต่อยคนตายได้ในอดีต เยอะแยะ แต่คนเหล่านี้ไม่ทำเพราะมันมีบางอย่างเป็นตัวควบคุมอยู่...²

ด้วยการเผชิญปัญหาของชีวิตด้วยตัวเอง กระบวนการทางสังคม และสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการฝึกฝนร่างกาย สิ่งเหล่านี้ได้สร้างระบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของลักษณะสังคมแบบนี้ในระดับชุมชน ที่เรียกว่าการศึกษาแบบอริยาธัย ดังที่เราเห็นในหลายช่วงตอนของประวัติพระยาพิชัยฯ

ลูกศิษย์มาเรียน เอาอะไรมาจ่าย เอาแรงงานมาจ่าย เอาผลผลิตทางการเกษตรมาจ่ายไขมัน เอาข้าวเอาส้มสุกลูกไม้มาให้ แต่สำคัญที่สุดคือแรงงาน สามารถทำนาได้เพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องจ้าง เอาลูกศิษย์ไปทำนา เอาลูกศิษย์ไปทำสวนทำไร่ ช่วยซ่อมสร้างหลังคา เอาลูกศิษย์ไว้เป็นกำแพงป้องกันตัวเอง นี่คือนี่ที่ครูสมัยก่อนได้...³

เรื่องของแรงงานจัดเป็นทุนที่สำคัญในยุคสมัยสังคมประเพณี ก่อนที่อุตสาหกรรมจักรกลต่าง ๆ จะเข้ามาแทนที่ตรงนี้ ซึ่งตามทฤษฎีแล้วทุนทางแรงงานนี้ แทบจะไม่ประสพภาวะขาดแคลนเลย ด้วยทั้งมนุษย์และสัตว์ต่างก็สามารถสังเคราะห์ขึ้นมาทดแทนใหม่ได้หลังจากได้รับอาหารน้ำและการพักผ่อนที่เพียงพอ ยิ่งประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ในธรรมชาติของประเทศไทยในอดีตแล้ว ผู้ที่มี

¹ หัสตินทร์ เชาวน์ปรีชา. (2550, 2 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

² ปริญา สัตยเดช. (2550, 4 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ปิ่นเกล้า.

³ หัสตินทร์ เชาวน์ปรีชา. (2550, 2 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

สติปัญญาอย่างครูบาอาจารย์ต่าง ๆ ยังสามารถคิดออกแบบกลวิธีในการใช้สร้างและการสังเคราะห์
แรงงานให้กับบรรดาลูกศิษย์ด้วยรูปแบบการฝึกฝนกำลังกายด้วยวิธีต่าง ๆ ด้วยศิลปะสร้างสรรค์อย่าง
สัมพันธ์ไปกับการดำเนินชีวิตด้วย เช่น การฝึกด้วยอุปกรณ์ ธรรมชาติต่าง ๆ การฝึกไปพร้อมกับการ
ทำงานเกษตร การหาน้ำด้วยวิธีกระเดียน้ำ การสับน้ำ ปั่นหมัด ฯลฯ ทุก ๆ อย่างล้วนเชื่อมต่อกันกับวิถี
ชีวิต สิ่งเหล่านี้ทำให้เราเห็นชัดถึงสภาวะจิตที่ว่า เงินทองเป็นของนอกกาย ได้ดียิ่งขึ้น หากมองผ่านสายตา
ของคนในสังคมอดีตดังกล่าวและยังเห็นถึงสายสัมพันธ์ของทั้งผู้ที่อยู่ในสายการสืบทอดวิชา และคนใน
ชุมชน รวากับเป็นเครือญาติเดียวกัน “สมัยนี้ก็คือ จ่ายเงินกันไ้ แต่สิ่งที่มันต่างกัน คือ เงินไม่ผูกพันทาง
ใจแต่คนสมัยก่อนผูกพันทางใจ...” อาจารย์หัดดินทร์ กล่าว

ทรัพย์สินเงินทองก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สามารถนำมาพิจารณาต่อระบบของสังคมไทย
ได้ โดยอดีตมีสิ่งหนึ่งที่เรียกว่า ระบบอุปถัมภ์ ตัวอย่างระบบนี้จากกรณีในหมู่ผู้มีวิชาศิลปะการต่อสู้
ป้องกันตัวก็คือ ผู้ที่เก่งกล้าในวิชาเหล่านี้จะเป็นที่ต้องการตัวของเหล่าเจ้าขุนมูลนายซึ่งจะเลี้ยงดูไว้ใช้
งานต่าง ๆ โดยมอบทรัพย์สินเงินทองที่อยู่อาศัย หรืออาจรวมถึงยศตำแหน่ง ซึ่งทำให้สามารถเลื่อนชน
ชั้นได้ ในกรณีที่เจ้านายเหล่านั้นเป็นผู้ที่มีอำนาจในราชการสูงพอ (โดยบางส่วนของระบบนี้ได้กลายมา
เป็นต้นกำเนิดของระบบค้ายมวยของไทยในยุคสมัยต่อมา) สิ่งนี้แสดงให้เห็นภาพของความสัมพันธ์
จากระดับชนชั้นที่ต่างกัน ภายใต้วิถีของสังคมแบบดั้งเดิม

ส่วนในกรณีของชนชั้นราษฎรด้วยกันแล้ว การประลองเพื่อเป้าหมายประโยชน์ในสินจ้าง
รางวัลนั้นมิได้ถูกให้ความสำคัญไปมากกว่าการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมการเล่น การเล่นสนุกตาม
ประเพณี ความต้องการในการทดสอบฝีมือความสามารถนักมวย และการพิสูจน์ชื่อเสียง ศักดิ์ศรีของ
ครูบาอาจารย์ในต่างสำนักเลย โดยเฉพาะเรื่องศักดิ์ศรีของสำนักนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่สร้างประโยชน์ให้
สำนักมากที่สุด อาจารย์ หัดดินทร์ เล่าว่า “สมัยก่อนเวลาเขาเอามวยมาเปรียบกัน คือ มันได้ศักดิ์ศรี
ด้วยนะ ครูมวยเองไม่ได้เบียด ไม่ได้หยอ ไม่ได้พนันอะไรหรอก คนอื่นเขาพนันกัน แต่ที่ได้คือศักดิ์ศรี แล้ว
ลูกศิษย์ก็จะมาเรียนเยอะ...”

ซึ่งก็จะมาผูกโยงกับระบบการจ่ายการเรียนการสอนด้วยทุนทางแรงงานดังที่กล่าวมา นี้
คือสิ่งที่เกิดขึ้นในยุคสมัยที่ยังเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรม ก่อนที่จะวิวัฒนาการมาสู่ระบบการ
พาณิชย์เกี่ยวกับองค์ความรู้เหล่านี้ ในยุคสมัยที่เงินกลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในฐานะแต้มสะสมค่า
เพื่อแลกกับปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตอย่างยุคสมัยปัจจุบัน

4. วิชามวยกับการศึกษาที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต

การศึกษาที่เป็นระบบชัดเจนของไทยยุคสังคมประเพณี ในระดับชุมชนก็มีเพียงการเรียน
ที่วัด ให้ความสำคัญกับเรื่องการอ่านออก เขียนได้ ความรู้ทางศาสนา ประกอบการดำรงชีวิตเป็นหลัก

ส่วนวิชาการต่อสู้ป้องกันตัว จัดเป็นความสนใจส่วนตัวในกลุ่มลูกผู้ชายที่มีค่านิยมของความเป็นชายชาตรีร่วมกัน ซึ่งค่านิยมเหล่านี้ ก็ล้วนมีที่มาจากเหตุผลกระบวนการต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในมิติสังคมด้านอื่น ๆ แต่ในภาพความเป็นจริงแล้ว วิชาความรู้ประเภทนี้ในอดีตมิได้เป็นเพียงเรื่องของค่านิยมในหมู่ลูกผู้ชายเพียงเท่านั้น หากแต่เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากวิถีชีวิตจริง และให้ประโยชน์อย่างสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในยุคสมัยนั้น

การใช้ไม้คานหามกระบุงนี้ละต่อสู้ได้ น้องชายผมเขาเก่งมาก มันจะมีเทคนิคพิเศษมากกว่าพลอง คือ มันจะใช้หักแขน หักขา ดันแขน อะไรอย่างนี้ ไม่ใช่แค่เอามาตีกัน นี่จะเห็นว่าเป็นอีกวิชาหนึ่ง ผู้หญิงสมัยก่อนเขาหาบข้าวหาบของทำไมไม่พกดาบ คือเขาสามารถใช้ไม้คานป้องกันตัวได้ ไม้คานสมัยก่อนหัวมันจะแหลมทำจากไม้ไผ่ที่ร่อนอย่างดี เหนียว แข็งและแหลม มันเป็นอย่างนี้ไง เป็นอาวุธป้องกันตัวที่แฝงในชีวิตประจำวัน...¹

ทั้งอีกหลายเหตุผล ตัวอย่างมากมาย ที่แสดงให้เห็นคุณค่าของวิชาที่มอบให้กับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนในยุคสมัยนี้โดยตรง เมื่อผู้คนได้มองเห็นประโยชน์โดยระบบการถ่ายทอดวิชาเหล่านี้ ผู้คนในสังคมจึงสนใจเข้ามาร่วมกระบวนการเรียนการสอนโดยไม่จำเป็นต้องใช้การประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดความสนใจที่มากมายนักอย่างในปัจจุบัน

4.1 การสร้างความรู้และระบบการถ่ายทอดวิชาในสมัยก่อน

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเป็นองค์ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นจากกระบวนการศึกษาร่วมกับการดำเนินชีวิต ซึ่งแน่นอนว่าต้องเกิดประโยชน์ต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมนั้น ๆ จริงและด้วยกระบวนการเรียนรู้จากสังคมที่แตกต่างกัน ก็ย่อมสร้างเอกลักษณ์ของทั้งตัวองค์ความรู้ และระบบวิธีการถ่ายทอดวิชาที่สอดคล้องสัมพันธ์กับสังคมด้วยเช่นกัน

การศึกษาแบบอรรถาธิบาย เป็นระบบการถ่ายทอดวิชาที่ถูกใช้ ในสังคมประเพณีของไทย การถ่ายทอดความรู้ลักษณะนี้ จะเป็นวิถีของการไปใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างผู้ให้และผู้รับวิชา ดำเนินวิถีชีวิต ปฏิบัติกิจกรรม ที่ต้องใช้องค์ความรู้ตัวนั้น ๆ ร่วมกัน โดยผู้ที่เป็นครูจะคอย แนะนำ ชัดเภา วิชา ฝีมือ รวมถึงตัวตนของศิษย์ผู้นั้นขึ้นมา ดังตัวอย่างที่ปรากฏในกรณีประวัติของพระยาพิชัยฯ ในช่วงแรกของบท การศึกษาที่ใช้วิธีนี้สามารถแฝงกุศโลบายในการสอนได้หลายอย่างตามลักษณะสติปัญญา และประสบการณ์ของผู้ที่เป็นครู

¹ แหล่งเดิม.

ผมได้พบอาจารย์คนอื่นคนหนึ่งชื่อ หยางชิงหัว เป็นผู้สืบทอด มวยไทเก๊กตระกูลหยาง และเป็นเหลนคนเดียวของตระกูล เขาก็ยอมรับผมเป็นศิษย์ เพราะว่าครูของเขาเป็นทหาร และอยู่เมืองไทย และไม่เคยสอนใครเลย ก็ไปเรียนกับแกทุกวันหยุด แกก็มักจะปิดบ้านสอน หรือสอนตอนดึก ๆ กลางวันธรรมดา ก็เหมือนตามแกไป สอนสั้น ๆ ไปทำอะไรเหมือนลูก เพราะแกมีลูกสาว 6 คน ลูกชายคนเดียวก็ไปเรียนที่ได้หัวแล้วไม่กลับมา...¹

จะจำได้อยู่อย่างหนึ่ง คือ เวลาสอนแม่ไม่ พ่อผมแกจะสอนเดือนมืดแล้วปิดไฟหมดเลย เราก็สงสัยเลยถามพ่อ ทำไมสอนกันมืด ๆ พ่อก็บอกว่าแม่ไม่ เราจะไม่เปิดเผยให้คนอื่นรู้ เราจะให้รู้กันเฉพาะลูกศิษย์ด้วยกันเพราะมันเป็นไม่ว่าสำคัญเวลาเราใช้เขาจะได้เตรียมตัวไม่ทัน...²

นี่คือตัวอย่างของกลุศโลบาย ที่เกิดจากสติปัญญาของคนโบราณในภูมิภาคแถบนี้ เรื่องของการเก็บงำความลับของวิชาเป็นหลักปฏิบัติเบื้องต้นของกลวิธีทางพิชัยยุทธ เพื่อประโยชน์ต่อตัววิชา ทั้งในระดับการใช้งานและระดับการสืบทอด จะเห็นว่าคนโบราณไม่ว่าไทยหรือจีน พวกเขา มักจะมีระบบวิธีคิด ในการเลือกเฟ้นสภาวะต่าง ๆ ในการใช้และถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีเหตุผล มีการออกแบบวิธีการถ่ายทอดมากมาย โดยดูจากความเหมาะสมของสภาวะแวดล้อมรวมถึงลักษณะของผู้เป็นศิษย์ที่แตกต่างกันไป ทุกอย่างมีกระบวนการคัดเลือก ควบคุม และขัดเกลาผู้สืบทอดวิชา ในที่นี้สามารถแยกอธิบายกระบวนการเหล่านี้ได้เป็น 2 ระดับ คือ ในระดับมวลรวม และระดับปัจเจก

ในระดับมวลรวมนั้นเป็นไปด้วยวิธีการกระจายการศึกษาวิชาไปพร้อมกับ กระบวนการทางสังคม ระบบคุณค่า กระบวนทางศาสนา ความเชื่อ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วไปตาม ศูนย์กลางของชุมชนต่าง ๆ ของชาวไทยยุคนั้น ซึ่งก็คือ วัด ซึ่งเป็นการดำเนินวิธีการไปตามจารีตปฏิบัติ ตามกระบวนการสังคมของไทย วัดกับการถ่ายทอดวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว มีความเกี่ยวข้องกันได้อย่างไร

สังคมสมัยก่อน สำนักดาบ สำนักมวย มันคือศูนย์กลางชุมชน ลูกหลานทั้งหมดต้องฟังมา ที่นี่ยังพุดโดยสวรรค์นี่ก็คือ วัด ทั้งสำนักดาบ สำนักมวยนี้อยู่ในวัดหมด ไม่เคยอยู่นอกวัดเลย เพราะคนสอนมักเป็นพระ ทำไม เพราะพระเหล่านี้คือ นักรบเก่า อาวุโสมากแล้ว ส่วนใหญ่พอออกจากราชการก็มา

¹ อำนาจ พุกศรีสุข. (2550, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

² สมพร แสงชัย. (2550, 22 เมษายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

ล้างบาปที่ได้ฆ่าคนไปเยอะแยะ แต่ยังมีชีวิตติดตัวอยู่ คนที่รู้จักอย่างเจ้าขุนมูลนาย ลูกพระยา ลูกน้องเก่ารู้ว่าท่านมีฝีมือ ก็เอาลูกหลานมาฝาก ก็สอนให้...¹

เช่นเดียวกับเรื่องราวบางช่วงตอนของช่วงการฝึกฝนวิชาของพระยาพิชัยฯ จะพบว่า ทุกครั้งของการศึกษาวิชาจะพบว่า ทุกสำนักล้วนใช้สถานที่ทำการถ่ายทอดที่วัดแทบทุกครั้ง กระบวนการกระจายองค์ความรู้สู่ชุมชนในลักษณะนี้จะเห็นว่าสามารถดำเนินร่วมกันไปกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้กับผู้ที่รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในระดับมวลรวมได้เป็นอย่างดี

ส่วนกระบวนการในระดับปัจเจก ตัวแปรที่ควบคุมการถ่ายทอดวิชาที่สำคัญที่สุดก็คือ ครู ในที่นี้จะเห็นว่าผู้ที่เป็นครู มีทั้งที่เป็นพระสงฆ์ และเป็นฆราวาสที่ผ่านกระบวนการทางศาสนามาแล้ว คือ บวชเรียนมาแล้ว มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ พิธีกรรม ที่สัมพันธ์กับพุทธศาสนาเป็นอย่างดี อีกทั้งมีความรอบรู้ในศิลปะวิทยาหลากหลายพอสมควร จึงจะสามารถทำหน้าที่ครู ผู้ดำเนินกระบวนการถ่ายทอด คัดเลือก ควบคุม ขัดเกลา บรรดาศิษย์ทั้งหลายที่จะมารับช่วงต่อองค์ความรู้ไปอย่างเกิดคุณค่ามากที่สุดทั้งตัวศิษย์เอง และต่อสังคม

ครูสมัยก่อนทั้งมวย ดาบ จะต้องมีความรู้ เรื่องการดูหมอก ดูโหงเฮ้ง พ่อแม่มาฝากบูบดู ลักษณะว่ามันเป็นยังไง สายผมนี้ ชั้นที่หนึ่ง มอบตัวเป็นศิษย์ บอกข้าพเจ้าชื่อ วัน เดือน ปีเกิดจบ ให้เรียนเบื้องต้น ร่ำอย่างเดียวยังไม่สอนฟัน รอดูความอดทน ดูความจริงใจ เอาละผ่านใช้ได้ ใ้เรียนต่อ จึ่งเข้าพิธียกครูต่อหน้าอนุสาวรีย์ให้สัตยาบัน เห็นมั๊ยมันมีขั้นตอนการ Screen คน...²

หลังจากมีการคัดเลือกลำดับความเหมาะสมของการถ่ายทอดแล้ว การศึกษาแบบอรรถาศัยนี้ ครูมีหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกระบวนการทุกอย่างในการขัดเกลา ควบคุม บรรดาศิษย์ทั้งหลายให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่กันไปกับการเป็นผู้มีความสามารถในการศิลปะวิทยาที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้ได้ ดังนั้นภาพลักษณ์คุณสมบัติของคนที่จะเป็นครูได้ในยุคสมัยนั้น จึงต้องเป็นทั้งผู้ที่รอบรู้ในศิลปะวิทยา มีสติปัญญา และจิตใจที่สูงส่งอย่างยิ่ง

ดู วัน เดือน ปีเกิด ใ้เรียนรู้มั้ย ควรเรียนศาสตร์สาขาไหน อย่างพ่อผมสอนผมกับน้องนี้ท่านจะสอนเหมือนกันแค่ 80% เพราะอะไร เวลาพ่อสอน จะสอนตามลักษณะของลูก ดูว่าลูกคนนี้จะเก่งอะไร ลูก

¹ หัสตินทร์ เชาวน์ปรีชา. (2550, 2 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

² แหล่งเดิม.

คนนี้จะเก่งอะไร อย่างนี้ใช่ไหม ต้องทำน้ามนต์ ต้องบัตรงควาน ต้องมีวิชาหมอรักษาให้ลูกศิษย์ได้ มันเป็น
หนุ่มไปเที่ยวไปโดนของไปผิดผี ไปโดนแก๊งอะไรมา ต้องแก้ไขได้ เหล่านี้คือ คุณสมบัติของคนเป็นครู
สมัยก่อน คนจึงจะให้ความนับถือใช่ไหม...¹

ด้วยระบบวิธีการถ่ายทอดวิชาทั้งหมดที่กล่าวมาพร้อมกับคุณสมบัติของความเป็นครู
เหล่านี้ ยิ่งทำให้เราเข้าใจมากยิ่งขึ้น ถึงระบบคุณค่าที่สำคัญของสังคมไทยดังกล่าวที่ว่า ครู เป็นผู้ที่
เปรียบได้กับบุพการี ที่ศิษย์ต้องให้ความเคารพ รัก ประดุจพ่อแม่ ซึ่งเป็นคำสั่งสอนที่ถูกถ่ายทอดมาคู่
กับสังคมไทยมาช้านาน

4.2 วิชาความรู้ที่ต้องใช้ทั้งสติปัญญา พลกำลัง และจิตใจที่ถึงพร้อม

ศิลปะการต่อสู้เป็นเรื่องของศาสตร์ของคนถึงพร้อม ความถึงพร้อม เมื่อคนจะต่อสู้
ต้องมีความถึงพร้อม ทั้งร่างกาย จิต สมาธิ การฝึกการต่อสู้สมัยโบราณจึงเป็นเรื่องของการขัดเกลา ยิ่งฝึก
ยิ่งเกลี้ยง ยิ่งเข้าไปสู่การขัดเกลาในระดับสูงขึ้นไปอีก ฉะนั้น ท่วงท่า ลีลา การขยับเขยื้อนร่างกาย ต้องเกิด
จากการฝึกครั้งแล้วครั้งเล่า ฝึกตัว ฝึกความอดทน ฝึกจิตใจ เพราะถ้าไม่อดทนมันก็จะผ่านกระบวนการ
เหล่านี้ไปไม่ได้ ก็ต้องจบไป...²

ได้กล่าวถึงกระบวนการสร้างและการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของ
การศึกษาไปแล้ว อีกสิ่งที่สำคัญไม่แพ้กันก็คือ ตัวองค์ความรู้ วิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว มอบคุณค่า
อะไรโดยตรงให้กับผู้คนในสังคมอดีตกาลบ้าง จากเรื่องราวของวิชาศิลปะการต่อสู้ไทยที่กล่าวมา
สามารถแยกอธิบาย ถึงคุณค่าในด้านต่าง ๆ ที่มอบให้กับผู้ฝึกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

การพัฒนาร่างกาย เป็นวิถีตามธรรมชาติที่ผู้ฝึกฝนวิชาประเภทนี้จะได้โดยตรงกับ
ตัวเอง เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมสมัยนี้ ซึ่งก็คือวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม ผู้ที่มีสุขภาพ
ร่างกายแข็งแรง จัดเป็นลักษณะบุคคลที่มีคุณภาพในสังคมเช่นนี้ และสามารถดำเนินวิถีชีวิตไปได้อย่าง
เป็นสุขในระดับหนึ่ง

การพัฒนาสติปัญญา เมื่อผู้ฝึกสามารถเข้าถึงกลวิธี กุศโลบาย ของการสอนที่แฝงคติ
ของวิถีโบราณต่าง ๆ ก็จะสามารถพัฒนาสติปัญญามาประกอบกับการใช้ร่างกายเหล่านี้รวมถึง

¹ แหล่งเดิม.

² ปริญญา สัจญะเดช. (2550, 4 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเยี่ยม ที่
ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ปิ่นเกล้า.

การศึกษาเกี่ยวกับหลักปฏิบัติ ก็จะช่วยสร้างการพัฒนากับระดับขั้นความสามารถของการนำไปใช้ องค์ความรู้เหล่านี้จัดเป็นเรื่องของพิชัยยุทธ์ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้มีสติปัญญาถึงพร้อมในระดับหนึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ

การพัฒนาจิตใจ ทั้งเรื่องของความอดทน และสมาธิ เป็นสิ่งที่ผู้ฝึกพึงมีนับแต่เริ่มเข้าสู่กระบวนการแล้ว ในขณะเดียวกันเรื่องนี้เป็นเรื่องของการพัฒนาตัวตนของผู้ฝึกในระดับสูงที่สุด สังคมไทยในอดีตการพัฒนาสิ่งนี้มีองค์ประกอบ จากทั้งศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม รวมถึงกุศโลบายของครู มาช่วยในระดับหนึ่ง หากแต่สิ่งสำคัญที่สุดขึ้นอยู่กับเราขณะตัวตนของผู้ฝึกเอง พัฒนาการในเรื่องนี้จะทำให้ผู้ถึงพร้อมสามารถควบคุมร่างกาย จิตใจ วิธีการดำเนินชีวิตของตนได้อย่างเป็นปกติสุข และมีคุณค่าต่อการพัฒนาในระดับโพธิจิตซึ่งเป็นระดับที่สูงขึ้นอีกขั้นต่อไป

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะลืมไม่ได้เกี่ยวกับตัวองค์ความรู้ก็คือ ขั้นตอนของกระบวนการถ่ายทอดที่เรียกว่า “ขั้นครู” เมื่อผู้ฝึกฝนพัฒนาตนเองจนถึงพร้อมแล้ว เรื่องการเผยแพร่ถ่ายทอด คุณค่าขององค์ความรู้ไปสู่ผู้อื่น และสังคมรุ่นต่อ ๆ ไป นับเป็นเรื่องสำคัญ ดังที่กล่าวมาแล้วสังคมไทยในอดีตมีกระบวนการรับรองคุณสมบัติของผู้ฝึกที่ถึงพร้อมในขั้นนี้ โดยมีกระบวนการในลักษณะพิธีกรรมที่เรียกว่า การครอบครู ซึ่งนับเป็นประเพณีที่ดีงามและมีคุณค่ามาก และสิ่งนี้สื่อถึงสัญลักษณ์ของขั้นสูงสุดในศาสตร์วิชาการโบราณของไทยเกือบทุกแขนง โดยเฉพาะวิชาศิลปการต่อสู้ป้องกันตัวไทย ทั้ง 3 สิ่งสำคัญของวิชาประเภทนี้จะถูกถ่ายทอดอย่างมีคุณค่าผ่านยุคสมัยต่าง ๆ ได้อย่างมีคุณค่า ต้องอาศัย ตัวแปรสำคัญที่เรียกว่า “ครู”

5. องค์ความรู้ของวิชามวยก่อนการนิยามคำว่า “มวยไทย”

ก่อนที่จะคำว่า “มวยไทย” จะถูกนิยามขึ้นมาใช้ในการเรียกวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวสาขามือเปล่าของไทยดังเช่นในปัจจุบัน ผู้คนในสมัยโบราณนั้นใช้เพียงคำว่า “มวย” ในการเรียกวิชาสาขามือเปล่านี้ด้วยภาพรวมทั้งหมด ซึ่งเมื่อผนวกเข้ากับวิชาสาขาอาวุธแล้ว จึงจะรวมเรียกได้ว่า “พาหุยุทธ์” ซึ่งถือเป็นวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวที่สมบูรณ์สำหรับการจะนำไปใช้เพื่อการรบในสงคราม อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของชาวไทยผู้ที่เข้ามาอยู่ในสายนี้ ดังเช่นวิถีของสังคมประเพณีไทยที่ได้กล่าวมา

เมื่อพิจารณาจากการนิยามในลักษณะนี้ จึงอธิบายได้ว่า องค์ความรู้ของวิชาที่เรียกว่ามวย ตามความหมายของผู้คนในสมัยโบราณ ก็คือวิชาที่ว่าด้วยภาพรวมทั้งหมดของการใช้ การเคลื่อนไหวต่างๆของร่างกายในการต่อสู้ป้องกันตัว โดยใช้อวัยวะต่างๆ แทนอาวุธที่ใช้ต่อสู้ ซึ่งก็จะมี การตั้งชื่อที่ต่างกันไปตามเอกลักษณ์หรือสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์เพื่อใช้สำหรับเรียกขานกันต่อไปได้ เช่น มวยท่าเสา เป็นการตั้งชื่อตามชื่อหมู่บ้านที่มีการฝึก มวยไชยา เป็นการตั้งชื่อตามชื่อหัวเมือง

มวดยตีนลิง มวดยหักท้อง ตั้งชื่อตามเอกลักษณ์ที่ปรากฏออกมาเป็นท่าทางหรือจุดเด่นในการใช้งาน นอกจากนี้ยังอาจมีการตั้งชื่อตามชื่อสำนัก หรือตามชื่อของผู้ที่คิดค้นวิชาขึ้น ดังเช่นในกรณีของมวดยสายพระยาพิชัยฯ เป็นต้น

ด้วยความหมายของ วิชามวดย ในภาพรวม จึงเป็นวิชาที่ประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในการต่อสู้ป้องกันตัวอันได้แก่ การเคลื่อนไหวต่างๆ เช่น การจรด การก้าว ย่าง เหยาะ ยก เอื้อง ปิด บัง บัด เปิด ประกบ ประกบ จับ รั้ง ฯลฯ ต่างๆ มากมาย ตามแต่ละท่าทางลวดลายที่ครูมวดยหรือสำนักมวดยจะคิดค้นเพื่อใช้ในการเรียกต่างกันไป ผนวกเข้ากับการใช้อาวุธจากอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายที่รวมเรียกว่า นวอาวุธ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผูกท่ารวมกันเป็น แม่ไม้ต่างๆ อันเป็นโครงสร้างพื้นฐานของวิชามวดยในแต่ละสาย ซึ่งแม่ไม้นี้เหล่านั้นจะสามารถมีการแตกแขนงของท่าต่างๆ ออกไปเป็น ลูกไม้ เกร็ดไม้ ได้อีกมากมาย ตามแต่ประสบการณ์ ไหวพริบ สติปัญญา ของผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดต่อไป ซึ่งอาจมีทั้งส่วนที่ได้รับการถ่ายทอดจากครูโดยตรง ส่วนที่เป็นการเก็บจำความลับหรือตั้งเงื่อนไขการเรียนรู้ที่ครูใช้ในการฝึกเซอร์วิซปัญญาให้กับศิษย์ และส่วนที่เกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้ การนำไปใช้ของผู้ที่เป็นศิษย์เองโดยตรง

แม่ไม้นี้ หมายถึง ไม้ที่สำคัญของสำนัก สายมวดย หมายถึงว่าเป็นเป้าหมาย คือ เป็นไม้ที่มีวัตถุประสงค์จริงอยู่แน่ชัด ส่วนวิถีทางที่จะไปสู่เป้าหมายนั้นมีหลายวิธี ซึ่งลูกไม้ ก็คือวิธีการต่างๆ เหล่านั้น ส่วนบางทีอาจมีการประยุกต์ใช้บางส่วนของสิ่งนี้ ไปใช้ตรงโน้นนิด ตรงนี้นิด มันก็กลายเป็นเกร็ดไม้ไป นี่คือที่พ่อแกบรรยาย ... เฉพาะอาวุธที่ใช้ทั้งหมดมี 108 อย่าง แต่การใช้มันเพิ่มไปอีก มีคนเคยถามเราก็ไม่อยากจะบอก คือว่า แม่ไม้ของเรามันมีแค่ 24 แม่ไม้ แต่แม่ไม้นั้นแบ่งไปเป็นลูกไม้ ลงไปเป็นเกร็ดไม้ แล้วยังแบ่งเป็นก็ชั้นๆ อีก ไม่รู้เท่าไรต่อเท่าไร เขาถามเราก็บอกไม่ถูก กลับมาบ้านมานั่งนับเฉพาะหมัดอย่างเดียว ก็ปาเข้าไป 110 กว่า นี่ยังไม่ได้นับว่า แต่ละท่าน ต่อยหน้านับหนึ่ง ต่อยท้องนับหนึ่งนี่ไม่ไช้ละ คือต่อยสวนไปนี่ล่ะไม่ว่าจะโดนอะไรนับหนึ่งหมด เฉพาะหมัดนี่ก็ 110 แล้ว แล้วอย่างอื่นๆ อีกตั้งเท่าไรล่ะ บอกไม่ถูก ... ส่วนไม้แก่ ไม้อะไรต่างๆ ก็ต้องบอกว่า เมื่อก่อนมันใช้ในการรบ แล้วเรารบกับใครล่ะ ก็รบมันแต่กับพม่าละ ไช้มัย ฉะนั้นไม้ส่วนใหญ่ที่เราพัฒนามาจากการแก้ทางของมวดยพม่าซะเป็นส่วนมาก พวก หัวฟุ้งชน ฤาษีมุข สระ พวกหมุนทั้งหลาย จะเข้าพาดหาง นี่ เรามีแก้หมดแหละ ... ¹

องค์ความรู้โดยโครงสร้างพื้นฐานสายพระยาพิชัยฯ ซึ่งก็คือวิชาการต่อสู้ที่พระยาพิชัยฯ ได้บูรณาการขึ้นมาในส่วนของวิชามือเปล่าที่ไม่ได้รวมถึงวิชาอาวุธนั้น ประกอบไปด้วย ท่ามือ 4 ทิศ

¹ สมพร แสงชัย. (2550, 18 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

ท่าอย่าง 8 ทิศ รวมถึงแม่ไม้ต่างๆ อันเป็นโครงสร้างพื้นฐานจากมวยท่าเสาเป็นหลัก ประกอบกับความ เป็นวิชาการต่อสู้ป้องกันตัว ที่ใช้ในการรบโดยตรงในอดีต จึงทำให้มีรายละเอียดขององค์ความรู้ในตัว วิชาที่หลากหลายมาก เช่น การ ปิด บัง บัด เปิด มือ เท้า เข่า ศอก ศีรษะ ซึ่งก็จะมีรายละเอียดของ การใช้อวัยวะต่างๆ ที่แยกย่อยออกไปอีก รวมถึง การ จับ หัก ทุ่ม ทับ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ในระดับที่ สูงขึ้นไปของตัววิชาอีกด้วย นอกจากนั้นในส่วนวิชาที่เป็นการเล่นไหวพริบผาดโผนต่างๆ ที่ได้มาจากวิชา จั้วนั้น คาดว่าไม่น่าจะมีการถ่ายทอดมาในศิษย์รุ่นหลังได้อย่างสมบูรณ์นัก เนื่องจากด้วยวิถีชีวิตตลอด อายุราชการทหารจนถึงสิ้นชีวิตของพระยาพิชัยนั้นเป็นช่วงเวลาของบ้านเมืองที่อยู่ท่ามกลางสงคราม จึงต้องเน้นการฝึกทหารด้วยองค์ความรู้ส่วนหลักๆ ที่จะใช้ในการสู้รบเท่านั้น ส่วนของวิชาการ หกคะเมนตีลังกา ซึ่งจัดได้เป็นส่วนองค์ความรู้พิเศษเฉพาะตัวนั้น อาจมีการถ่ายทอดมาบ้างตามสาย ของเครือญาติ ตระกูล แต่เมื่อพิจารณาจากประวัติของ ครูแสง แล้ว ก็พบว่า ด้วยลักษณะของการ ถ่ายทอดระหว่างชีวิตที่อยู่ในเรือนจำ (สามารถอ่านรายละเอียดได้จากภาคผนวก ก. ของงานวิจัย) ซึ่งต้องมีการตีตรวนต่างๆ จึงอาจเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์ความรู้ในส่วนนี้ไม่สามารถถ่ายทอด ต่อมาได้อย่างครบถ้วน ด้วยความไม่สะดวกจากสภาพการณ์ดังกล่าว

ในความเป็นจริงของยุคสังคมประเพณีแล้ว อาจไม่สามารถแยกพิจารณาองค์ความรู้ใน ส่วนของวิชามวยออกจากวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวทั้งหมดได้อย่างสมบูรณ์นัก เนื่องด้วยวิถีของผู้ที่อยู่ใน สายการสู้รบของสังคมดั้งเดิมนั้น สิ่งเหล่านี้ได้หลอมรวมเป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันทั้งหมด ซึ่งก็คือ เป็นทั้งองค์ความรู้ที่ใช้สู้รบในสงครามและเป็นทั้งวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมโบราณลักษณะดังกล่าว แต่ หากหยิบยกเพียงประเด็นเฉพาะองค์ความรู้ในส่วนของวิชามวยซึ่งเป็นกรณีศึกษามาอธิบาย ก็จะทำให้ เห็นตัวอย่างของภาพวิชามวย ที่มีความแตกต่างจากความรู้สึที่ผู้คนในยุคสมัยปัจจุบันคุ้นเคยมาก พอสมควร อาทิ กติกาการประลอง ที่เอื้อต่อการใช้ แม่ไม้ ลูกไม้ เกร็ดไม้ที่หลากหลาย สนามประลองที่ เป็นลานดินกว้าง การกำหนดยกที่มีช่วงพักระหว่างยกนาน เหมาะต่อการวางแผน ดำเนินกลยุทธ์ใน การใช้ศิลปะต่างๆ ลักษณะเครื่องแต่งกายที่ยังคงใช้การคาดหมัด ทำให้รายละเอียดในการใช้มือ ลักษณะต่างๆ ตามแต่ละเทคนิคของสายมวย สามารถทำได้ค่อนข้างหลากหลาย ลักษณะของการ ประลองที่มองได้ว่ามีความเสี่ยงต่ออันตราย ทำให้ผู้ฝึกยังต้องเน้นความระมัดระวัง เน้นการฝึกในส่วน ของการป้องกันตัวให้มาก และเป็นการฝึกที่ใช้เวลานาน แต่กระนั้นก็ตาม การประลองในยุคสมัยนี้ ยังคงเน้นที่ความเป็น การละเล่นตามประเพณี มากกว่าการต่อสู้ที่เอาเป็นเอาตาย เนื่องด้วยถือกันว่า เป็นเพียงการทดสอบวิชาความรู้ สังสมประสพการณ์ ก่อนที่จะมีโอกาสนำไปใช้ในการรบเพื่อบ้านเมือง อันเป็นอุดมการณ์ร่วมกันของผู้ที่อยู่ในสายนี้ของสังคมไทยดั้งเดิมนั่นเอง

ภาพรวมการดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยในสังคมประเพณี

ในสังคมประเพณี การมองเรื่ององค์ความรู้ วัฒนธรรมประเพณี เป็นไปด้วยโลกทัศน์แบบองค์รวม สิ่งเหล่านี้ล้วนมีล้วนมีต้นกำเนิดและเติบโตไปพร้อมกับวิถีชีวิต ระบบความเชื่อ ระบบคุณค่า มีความสัมพันธ์กลมกลืน และดำเนินไปด้วยกัน สามารถยกตัวอย่างจากกรณีของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว คือ ผู้ที่ศึกษาวิชาเหล่านี้จะมีการเรียน 3 อย่าง ไปด้วยกัน คือ มวย ดาบ รวมถึงวิชาอาคมหรือคงกระพัน ควบคู่ไปด้วยกัน ในกรณีนี้จะเห็นถึงความสัมพันธ์ของทั้งวิชาความรู้ที่เป็นเรื่องความสนใจในระดับปัจเจก กระบวนการถ่ายทอดและควบคุมการใช้โดยกระบวนการทางสังคม ความเชื่อ และศาสนา ประกอบกับสภาพยุคสมัยที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสู้รบ เจตจำนงของรัฐจึงให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ชนิดนี้มาก อีกทั้งเป็นยุคสมัยที่การดำเนินชีวิตต้องอาศัยการพึ่งพาตัวเองเป็นสำคัญ องค์ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่อสู้ป้องกันตัว รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนี้ จึงได้รับความยกย่องว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างมากต่อสังคมไทยในยุคสมัยนั้น

สิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นเหตุผลที่ว่า แม้เชิงของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยในยุคนั้นจะมีความรุนแรงเด็ดขาด เป็นเรื่องของวิชาสำหรับใช้ในสนามรบที่สามารถจะเอาชีวิตกันได้ แต่กลับมีกระบวนการควบคุมให้สิ่งเหล่านี้ไม่เป็นอันตรายและสร้างคุณค่าให้สังคมไทย อีกทั้งเป็นไปไม่ได้เลยที่จะพิจารณาสิ่งเหล่านี้ จากเพียงมิติใดมิติหนึ่งของสังคมโดยไม่กล่าวถึงด้านอื่น ๆ เลย มวยไทยในยุคนั้นจึงเป็นภาพที่สามารถแสดงออกมาได้อย่างหลากหลาย ทั้งในแง่ของสายสำนักวิชาและในแง่ของคุณค่าที่แสดงออกมาในมิติต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมของสังคมไทยโบราณ ซึ่งเราสามารถศึกษาได้จากหลากหลายภูมิปัญญาของคนไทยในยุคสังคมประเพณี

บทที่ 5

การเปลี่ยนแปลงของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย ภายใต้แนวคิดสังคมนิยมใหม่

เรื่องราวเกี่ยวกับการประลองฝีมือด้านศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวจำพวกหมัดมวยระหว่างไทยกับชาติตะวันตกนั้น มีการบันทึกชัดเจนเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ.2331 ซึ่งอยู่ในช่วงยุคสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นบันทึกเกี่ยวกับการทอดพระเนตรของ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ต่อการพนันมวยระหว่างฝรั่งสองพี่น้อง กับ หมื่นผลาญ ซึ่งเป็นทนายเลือกของพระองค์¹ หากพิจารณาตามประวัติศาสตร์ในสมัยต่าง ๆ ของไทย จะพบว่าองค์ความรู้ด้านการสู้รบของชาวต่างชาติได้ถูกนำเข้ามาในอาณาจักรไทย เป็นเวลาก่อนหน้านั้น โดยชาวต่างชาติจากหลายประเทศ ทั้งจากฝั่งของเอเชียเองอย่าง จีน ญี่ปุ่น แวก จาม หรือทั้งจากฝั่งยุโรป เช่น โปรตุเกส ฮอลันดา เป็นต้น

โดยในยุคสมัยดังกล่าว มีหลายครั้งที่องค์ความรู้ของชาวต่างชาติได้ถูกนำมาหยิบยืมแลกเปลี่ยน เพื่อใช้งานในระดับราชการการปกครอง รวมถึงใช้ในการสงคราม ตามประโยชน์จากลักษณะความโดดเด่นของแต่ละชาติพันธุ์ เช่น กองทหารอาสาชาติต่าง ๆ ในช่วงกรุงศรีอยุธยา ทั้ง ญี่ปุ่น จาม ฯลฯ การใช้ปืนไฟ ยุทธการกองเรือ และปืนใหญ่ของตะวันตก เป็นต้น แต่ในช่วงยุคสมัยเหล่านั้น การนำองค์ความรู้ วัฒนธรรมของชาวต่างชาติ เข้ามายังคงเป็นลักษณะของการปรับใช้ภายใต้โครงสร้างระบบแบบดั้งเดิมของไทยอยู่ จึงสังเกตได้ว่าหากมองเปรียบเทียบพัฒนาการของสังคมไทย มาจนถึงในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น อุปมาในแง่ของงานศิลป์แล้ว ยังคงเป็นลักษณะของการต่อเติมลวดลายจากโครงสร้างหลักทางศิลป์ขึ้นเดิมของสังคมไทยอยู่ ซึ่งก็คือกระบวนการทุกอย่างยังคงเป็นไปในลักษณะของสังคมประเพณี

จนกระทั่งถึงในช่วงยุคสมัยที่ระบบวิทยาการจากสังคมโลกฝั่งตะวันตกได้เริ่มแผ่อิทธิพล ไปสู่ดินแดนส่วนอื่น ๆ ของโลกในรูปของการแสวงหาดินแดนมาเป็นอาณานิคม และกลายเป็นที่มาของการเริ่มกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่ความทันสมัย(Modernization) หรือ สังคมสมัยใหม่ (Modern Society) ในหลายประเทศฝั่งเอเชีย ทั้งประเทศที่กลายเป็นอาณานิคม และประเทศที่พยายามปรับตัวให้หนีพ้นจากการเป็นอาณานิคมด้วยการปรับโครงสร้างสังคมให้สอดคล้องกับแนวคิดของตะวันตก ด้วยการปกครองของตนเองอย่างเช่นประเทศไทย ซึ่งเริ่มประมาณในสมัยของพระบาทสมเด็จพระ

¹ มงคล คำเมือง. (2532). การศึกษาเกี่ยวกับกีฬามวยไทย. หน้า 58.

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411 – 2453) โดยพระองค์ทรงใช้ความอุตสาหะอย่างยิ่งต่อการปรับโครงสร้างของประเทศไทยในหลาย ๆ ด้านให้เป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มชาติมหาอำนาจจากตะวันตก เพื่อไม่ให้เป็นข้ออ้างที่กลุ่มประเทศเหล่านั้น จะใช้เป็นเหตุผลในการยึดครองดินแดนไทยไปเป็นอาณานิคมได้ ในขณะเดียวกันก็ต้องพยายามที่จะรักษารากเหง้าของวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยเอาไว้ให้ได้มากที่สุด เพื่อมิให้สูญเสียตัวตนที่ฝังรากลึกไปในการถ่ายโอนระบบสังคมครั้งนี้ ความพยายามในเรื่องนี้ของชนชั้นปกครองแบบดั้งเดิมของไทย ซึ่งก็คือสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้ถูกถ่ายทอดมาจนถึงปลายรัชสมัยของรัชกาลที่ 7 จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ.2475) และในที่สุด ด้วยกระแสสังคมโลกทันสมัยอันเชี่ยวกราก ระบบสังคม วิทยาการ อุดสาหกรรมเหล่านั้น ยิ่งพิสูจน์อำนาจของตัวมันเอง โดยเฉพาะในด้านการปกครอง การทหารทั้งจากเหตุการณ์สงครามโลกทั้งสองครั้ง รวมถึงสงครามอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น เจตจำนงของกลุ่มชนชั้นปกครองที่นำประเทศไทยเข้าสู่ระบบสังคมแบบใหม่ด้วยกระบวนการทำให้ทันสมัย (Modernization) เรื่องราวทั้งหมดที่กล่าวมาเหล่านี้ มีความสัมพันธ์โดยตรงอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงของศิลปปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย ทั้งแง่ขององค์ความรู้ และวัฒนธรรมประเพณี ที่เกี่ยวข้องที่ถูกถ่ายทอดต่อสังคมไทยในกาลต่อมา

การปรับเปลี่ยนของศิลปปะการต่อสู้ป้องกันตัวภายใต้อุดมการณ์ความทันสมัย

1. เมื่อเจตจำนงจากชนชั้นปกครองเริ่มเปลี่ยนแปลง

จากสังคมดั้งเดิมที่วิชาเหล่านี้เคยมีประโยชน์ต่อตั้งแต่ชนชั้นราชวราจนถึงชนชั้นปกครอง โดยเฉพาะประโยชน์ด้านการทหาร คือ เป็นวิชาที่ใช้กันในหมู่ชนชั้นโดยตรง แต่เมื่อเทคโนโลยีจากสังคมระบบใหม่ถูกนำเข้ามาใช้ในวงการนี้ ด้วยประสิทธิภาพ แสยบนานุภาพของมัน ส่งผลโดยตรงต่อการปรับระบบของการทำสงคราม มาเป็นยุทธศาสตร์ที่พึ่งพาวิชาเหล่านี้น้อยลง จากการสัมภาษณ์อาจารย์อำนาจ จึงได้ข้อมูลจากประวัติศาสตร์ การทำสงครามของกองทัพในช่วงการเปลี่ยนแปลงนี้ว่า “เมื่อสงครามใช้อาวุธ ปืนไฟ ยิ่งกันมากมาย ชั้นแรกทำลาย วิชาดาบ วิชาอาวุธไปก่อน จากพลทะลวงฟัน ดาบคู่ กองอาตมาตย์ ที่ตะลุยข้างหน้า ก็ต้องเอามาไว้เป็นกองหลัง ข้างหน้าก็จะเป็นกองไล่ ชูดสนามเพาะ ใช้ปืนแทน...”

เรื่องนี้ส่งผลโดยตรงถึงวงจรทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับศิลปปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่เคยมีมา จากเดิมที่วิชาเหล่านี้มีความจำเป็นต่อสังคมในมิติการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นวงจรหลักในการกำหนดทิศทางความเป็นไปของการบริหารสังคม เมื่อความจำเป็นต่อวงจรหลักหยุดชะงัก แนวทางของวงจรอื่น ๆ ที่เหลือเกี่ยวกับองค์ความรู้เหล่านี้ จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความสัมพันธ์ของแต่ละภาคส่วนของสังคมที่เกี่ยวข้องในลักษณะที่แตกต่างกัน

รูปแบบของวงจรที่เหลื้จากดั้งเดิมก็คือรูปแบบการตกทอดทางประเพณี การละเล่น ซึ่งในลักษณะเช่นนี้ วิชาการต่อสู้มือเปล่า และวิชาอาวุธ ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นเรื่องที่ดำเนินไปร่วมกันอย่างเบ็ดเสร็จ ก็ถูกแยกกันออกไปตามลักษณะของการละเล่น คือ กระบี่กระบอง กับมวยและต่างก็มีทิศทางพัฒนาการในลำดับต่อมาที่แตกต่างกันออกไป โดยอาจมีบางส่วนที่มีผู้เชี่ยวชาญ หรือ ลูกศิษย์บางสายบางสำนักไปอยู่ในแวดวงของทหาร หรือในการอุปถัมภ์ของหลวง ก็มีการสืบทอดกันไปตามบุคลากรสาขานั้น ๆ หากแต่ในเรื่องของการใช้งานมิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์แบบดั้งเดิมโดยตรง คือในเรื่องของการสงคราม มากเท่าเดิมอีกแล้ว

พัฒนาการของวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยได้รับอิทธิพลจากนโยบายของรัฐที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นมาใหม่มากมายในกระบวนการปรับรูปแบบทางสังคมนี้ กรอบกระบวนการใหม่ได้ถูกสังเคราะห์ขึ้นมาจากผลพวงของแนวคิดสังคมสมัยใหม่ดังกล่าว เพื่อรับช่วงการดำรงอยู่ของสิ่งเหล่านี้ต่อไป การพลศึกษา คือสิ่งที่รัฐนำมาใช้ตั้งแต่ช่วงแรกเริ่มของกระบวนการปรับรูปแบบนี้ โดยเป็นแนวทางที่เกิดจากหลักการในเรื่องการสร้างสมรรถภาพของบุคลากรในประเทศ จนกระทั่งเกิดเป็นพัฒนาการทางการกีฬาในลำดับต่อมา โดยทั้งมวยไทย และกระบี่กระบอง ได้ถูกนำมาบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของกรอบกระบวนการนี้ ท่ามกลางการปรับรูปแบบด้วยหลักการ องค์ความรู้ ในทิศทางของสิ่งที่เรียกว่า ความเป็นสากล(Standardization) เรื่อยมา

นอกจากนั้น ในกรณีการแยกสาขากันออกมาเป็นการละเล่นตามประเพณีต่าง ๆ ในส่วนของกระบี่กระบองต่อมาได้แตกแขนงออกไปอยู่ในหลายส่วนของการรับผิดชอบ มีทั้งในส่วนของวิทยาลัยนาฏศิลป์ที่ทำการสืบทอดอนุรักษ์ในลักษณะของพวกท่ารำ การพลศึกษาถ่ายทอดในลักษณะกีฬา การละเล่น และบางส่วนที่สืบทอดกันในหมู่เชื้อสาย เครือญาติ หรือเป็นศิลปะประจำท้องถิ่น เช่นในกรณีของสำนักดาบพิชัยรณยุทธ หรือกรณีศาสตร์การต่อสู้หลาย ๆ อย่างของชาวล้านนาหลายประเภทโดยจากการสัมภาษณ์เราได้ข้อมูลในบางส่วนของกรณีนี้ว่า “ที่เชียงใหม่ หลาย ๆ วิชาจะต้องกลายเป็นวิชาฟ้อนรำ เพราะว่า หลายร้อยปีภายใต้การปกครองของพม่า หลายร้อยปีภายใต้การปกครองของไทย การฝึกอาวุธถือว่าการเตรียมการก่อกบฏ การใช้จักรใช้อะไรก็อาจกลายเป็นการฟ้อนกระถางเพลิง อะไรอย่างนี้ การใช้ดาบ จะกลายเป็นการตีกลองสะบัดชัยด้วยไม้ คือเขาเลี้ยงข้อหาเสีย...”¹

¹ อำนาจ พุกศรีสุข. (2550, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

นี่คือตัวอย่างผลกระทบจากแนวทางของรัฐต่อการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวบางกรณีในสมัยโบราณ หากแต่ภายใต้กระบวนการของการเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ของไทยมีทั้งส่วนที่ใช้แนวทางของการอนุรักษ์ และใช้แนวทางการนำเข้าสู่ความเป็นสากลที่แยกส่วนกันไป

ในส่วนของมวยที่เคยเป็นสาขาหนึ่งของวิชาอาวุธ ซึ่งก็คือสาขามือเปล่าที่ถูกแยกออกมา ก็มีพัฒนาการในแนวทางกีฬาการละเล่น เริ่มจากลักษณะของการถ่ายทอดกันตามประเพณี ด้วยการอุปถัมภ์ของหลวงหรือชนชั้นสูง มาจนกลายเป็นระบบค่ายมวย เป็นวงการมวยไทยอาชีพ ระบบธุรกิจการพนันมวยชก เป็นแนวทางหลักในกาลต่อมา จนถึงปัจจุบันจึงเริ่มมีการผลักดันเข้าสู่ความเป็นสากลในที่สุด แต่ทั้งนี้อิทธิพลส่วนใหญ่ล้วนมาจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการเข้าสู่แนวคิดระบบทันสมัย ภายใต้วิธีการคิดการผลิตแบบอุตสาหกรรม และ ระบบทุนนิยม เป็นต้น เพื่อพัฒนาการของประเทศที่ภาครัฐเปลี่ยนไปมุ่งเน้น ในเรื่องการพัฒนาภาคเศรษฐกิจ เงินตรา รวมไปถึงเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ตามหลักการของระบบสังคมแบบใหม่ดังกล่าวนั่นเอง

2. วิชามวยไทยภายใต้แนวคิดแบบทุนนิยม และ อุตสาหกรรม

ด้วยระบบเศรษฐกิจของประเทศที่เปลี่ยนไปเน้นแนวทางที่ส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดทั้งการเปลี่ยนแปลงในเรื่องจำนวนของผู้สนใจในวิถีทางดั้งเดิมของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย การถูกลดรูปของวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมมากกว่า เช่น พิธีกรรมต่าง ๆ ที่สามารถรวมใจของคนในชุมชน การฝากตัวรับใช้ครูบาอาจารย์ เพื่อแลกแรงงานกับการศึกษาวิชา ฯลฯ นอกจากนี้อิทธิพลจากแนวคิดแบบอุตสาหกรรมในหลาย ๆ เรื่อง ยังส่งผลต่อการออกแบบกระบวนการผลิตกลุ่มผู้ที่ฝึกศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวโดยเฉพาะในกรณีมวยที่ถูกแยกออกมากันกับกระบี่กระบองไปมีแนวทางวิวัฒนาการของตัวเอง

ระบบมาตรฐาน เป็นผลพวงสำคัญจากแนวคิดแบบอุตสาหกรรม การผลิต ที่มีความต้องการผลผลิตในปริมาณมาก การให้ความสำคัญกับรายละเอียดทุกกระเปาะนิ้วของคุณภาพในผลผลิตทุก ๆ ชิ้น เป็นเรื่องที่ทำได้ลำบากในกรณีที่ต้องการเน้นผลผลิตเชิงปริมาณในช่วงเวลาที่เร่งรัด ในกรอบคิดใหม่ของมวยไทย ซึ่งมีเป้าหมายที่เปลี่ยนไปจากเดิมก็มีสิ่ง que แสดงถึงผลพวงในเรื่องนี้เช่นกัน อาจารย์อดิศร ไกรว่อง ได้ให้สัมภาษณ์จากประสบการณ์ที่เคยเป็นนักมวยในกรณีนี้ว่า

การถ่ายทอดสมัยก่อนเขาจะเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่เหมือนสมัยนี้คือ จับมาฝึกกัน 3 – 4 เดือน ยังไม่ทันเป็นแค่พอมีเค้าได้ ปล้ำได้ ก็ให้ขึ้นชกแล้ว นักมวยสมัยนี้ อย่างที่เห็นคือ ใช้ศิลปะ 20% -30% เท่านั้น ส่วนใหญ่จะขึ้นไปปล้ำตีซะมากกว่า จะเน้นเรื่องพลังกำลัง เรื่องอาการซะมากกว่า แล้วเวลาชกค่อยมามุ่งทำกัน แล้วให้คะแนนกันเป็นหลัก ไม่เหมือนเมื่อก่อนที่เขาเน้นให้ป้องกันตัวให้ได้ก่อน...

แต่อิทธิพลที่ใหญ่กว่าแนวคิดแบบอุตสาหกรรม คือ ระบบทุนนิยม ซึ่งสร้างรากฐานในหลาย ๆ เรื่องให้กับระบบสังคมไทยแบบใหม่ ทั้งคำว่าคะแนน เงินตรา แต้มสะสมอื่น ๆ ในลักษณะปริมาณตัวเลขเหล่านี้ คือ สิ่ง que แสดงให้เห็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็น “คุณค่า” ให้กลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า “มูลค่า” เพื่อให้สามารถใช้ได้ในกระบวนการ วัด ชั่ง ตวง คิดคำนวณต่าง ๆ อันเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับระบบสังคมใหม่ เหตุเพราะที่มาของระบบดังกล่าวนี้ คือ ระบบคุณค่าจากซีกโลกฝั่งตะวันตก ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการทัศนวิธีคิดเชิงวิทยาศาสตร์ คำตอบทุกอย่างนั้นต้องมีความแม่นยำเที่ยงตรง และวัดผลได้ นี่เป็นเรื่องของระบบคุณค่าแบบใหม่ของสังคมลักษณะนี้ด้วยเช่นกัน

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนั้นได้ส่งผลต่อแนวคิด ในการสร้างนักมวยไทย ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอีกหลายประการ อาทิ

ประการสำคัญคือเรื่องเศรษฐกิจ เป็นตัวที่ทำให้เราเสื่อมลงไว้ในเรื่องมวย คือ สมัยก่อน ตอนผมเริ่มหัด ถึงจะหน่วยก้านดี แต่เขาบอกฝึกอีก 3 ปี ต่อย อย่างนี้คือ ต้องแข่งแกร่งจริงถึงขั้นเวทีนะ แต่เวลานี้ 3 – 4 เดือน มากินอยู่กับเจ้าของค่าย บอก เฮ้ย ไม่ต่อยไม่ได้ ภูไม่มีข้าวเลี้ยงมึงแล้ว ก็เอาไปต่อยเล็ก ๆ มันก็ออก ๆ ชน ๆ กันนะ มันก็เปราะ มีไม่กี่คนหรอกที่มันไต่ขึ้นมาได้ ไต่ไม่ไหวก็กลับบ้านไป คือกว่าจะขึ้นสูง ๆ มันเริ่มช้าแล้ว อันนี้เรื่องสำคัญมันต้องเป็นอย่างนี้ทุกค่าย พอคุยเขาก็บอก ไม่ได้ลูกพี่ เราจะไม่เลี้ยงเหมือนเก่าได้ยังไงละ ไม่ไหว ยังไงก็ต้องรีบให้มันต่อย อย่างน้อย ๆ ก็หาเงินเข้าค่ายได้ หาประสบการณ์...

ข้อมูลจาก อาจารย์สมบุญ ทุมอร่าม ดังกล่าว จากประสบการณ์การเป็นผู้จัดการค่ายมวยแห่งหนึ่ง ได้แสดงภาพให้เราเห็นถึงระบบการสร้างนักมวยไทย แบบใหม่ที่เกิดจากฐานของระบบทุนนิยมนี้ ทั้งเรื่องการแปรรูปทุนแรงงานให้กลายเป็นมูลค่าเงินตรา(Money Value) นักมวยจะต้องสามารถทำเงินเพื่อเลี้ยงให้ค่ายมวยอยู่รอดจึงจำเป็นต้องเร่งรัดเวลาของการสร้างนักมวย เมื่อไม่สามารถใช้เวลามากในการสร้างเทคนิคฝีมือ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลานานได้เหมือนอดีต จึงต้องกำหนดมาตรฐานในการสร้างนักมวยใหม่ โดยเน้นไปที่พลังกำลังซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างได้เร็วที่สุดเป็นอันดับแรก เพียงเท่านี้ก็สามารถส่งนักมวยเข้าสู่กระบวนการทำเงินให้ค่าย โดยคาดหวังให้นักมวยสามารถหาประสบการณ์การชกให้กับตัวเองเพื่อสร้างมูลค่าของตนให้สูงขึ้น

หรืออีกหลายข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่ตรงกันในเรื่องของการนำเข้านักมวยจากชนบทเข้ามาสู่กระบวนการของค่ายมวยในเมืองซึ่งจะเห็นว่า นี่คือการกระบวนการแปรรูปทุนจากสังคมแบบดั้งเดิมที่ยังดำรงอยู่ในสังคมต่างจังหวัด ให้กลายเป็นทุนทางแรงงานของระบบสังคมทันสมัยตามแนวทางของฐานความคิดที่เกิดจากระบบทุนนิยมด้วยเช่นกัน ไม่เว้นแม้แต่บางสายมวยที่สืบทอดร่วมกันมา กับสายของพระยาพิชัยดาบหัก ซึ่งเป็นกรณีตัวอย่างก็ตาม

ก็เพราะมันเป็นพาณิชย์ไปเยอะ จริง ๆ มวยสายท่าเสานี้ก็ไม่น้อยทีเดียวหรอก แต่ว่าคนฝึกน้อย แล้วก็มีคนฝึกไปใช้แต่ก็ไม่ได้ใช้ในนามของท่าเสา คือ ไปเป็นแชมป์หลายคน เด็กจากที่นี่แต่คือไปอยู่ตามค่ายต่าง ๆ ฝึกกับครูหลวงนี่หลายคน แต่ก็ไปใช้ชื่อชกในนามค่ายต่าง ๆ คือมันต้องไปอาศัยกินข้าวเขาน้ำเลี้ยงไง อย่างครูเขาจนไม่มีปัญหาเลี้ยงเด็ก ไม่มีสปอนเซอร์ ครูเขาสอนฟรีด้วยนะของเรานี้...¹

ในฐานะของระบบทุนนิยมนี้ วงจรการพาณิชย์ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เกิดกระบวนการแปรรูปสินค้า ซึ่งในที่นี้ก็คือ วิชาการต่อสู้ป้องกันตัว ให้กลายเป็นทุนทางเงินตราได้ จึงจะครบวงจรที่จะหล่อเลี้ยงและขับเคลื่อนให้กรอบกระบวนการแบบใหม่นี้ดำรงอยู่ได้ต่อไป เมื่อเปรียบเทียบกับอีกส่วนที่ถูกแยกออกไปคือ วิชาอาวุธ จะพบว่าการปรับปรุงให้เป็นไปในลักษณะเดียวกับมวยนั้นเป็นไปได้ยากกว่าด้วยเหตุผลหลายประการ จึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางอื่น ๆ ต่อไป รวมถึงกลุ่มที่ไม่สามารถปรับปรุงแบบให้เข้ากับสังคมนิยมใหม่ได้ก็จะค่อย ๆ เรื่อยลง และสูญหายไปในที่สุด ส่วนกรณีของวิชามวยในยุคเปลี่ยนผ่านนี้ ก็ได้มีการดำรงอยู่ในลักษณะที่ครบถ้วนสมบูรณ์แบบดั้งเดิมเช่นกัน ด้วยต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบลดทอน เพิ่มเติม เพื่อให้สามารถเข้ากับกรอบกระบวนการใหม่ที่ถูกละทิ้งเพราะหวั่นไหวรับผิวดชอบ ซึ่งมีลักษณะเป็นวงจรการพาณิชย์ เกี่ยวกับมวยไทยที่ถูกเรียกว่า “วงการมวยไทยอาชีพ” โดยเราจะทำการพิจารณาสิ่งที่กลายขึ้นมาเป็นวงจรหลักของวงการผู้ฝึกมวยในสังคมไทยด้วยภาพรวมของตัวมันเองในลำดับต่อไป

3. วิชามวยกับระบบการศึกษาเพื่อรับใช้ระบบสังคมสมัยใหม่

ด้วยสังคมทันสมัยนี้ ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมซึ่งเคยดำรงอยู่ร่วมกันกับวิถีชีวิตของสังคมแบบเก่า ได้ถูกดึงออกมาแล้วสังเคราะห์แจกแจงหน้าที่ใหม่ ๆ สำหรับการผลิตบุคลากรให้สังคมระบบใหม่อีกมากมาย ด้วยระบบการศึกษาแบบใหม่ที่ต้องทำหน้าที่รับใช้ระบบสังคมที่ต้องการบุคลากรเพิ่มขึ้นอีกมากมายหลายสาขา จึงจำเป็นต้องมีการแจกแจงแยกย่อยสาขาวิชาตามไปด้วย โดยการพลศึกษา เป็นสาขาหลักที่ถูกนำมาใช้จัดการกับวิชาเหล่านี้ในภาคการศึกษาระดับประชาชน แตกต่างกับสังคมในอดีต วิถีทางเดิมของการศึกษาองค์ความรู้ในวิชาเหล่านี้ การถ่ายทอดวิชาดังกล่าวเป็นไปเพื่อดำรงชีวิต เอาตัวรอดท่ามกลางการสู้รบ และที่สำคัญคือการเตรียมกำลังไพร่พลในการทำสงครามของประเทศ ในสังคมสมัยใหม่ หน้าที่เหล่านี้ได้ถูกแยกสาขารับผิวดชอบไปในวงการทหาร มีแนวทางวิวัฒนาการของตัวเองต่างหากส่วนหนึ่ง แต่ในส่วนของวงการพลศึกษาของ

¹ อติสร ไกรว่อง. (2550, 1 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่วัดป่าขนุน จังหวัดอุดรธานี.

สังคมสมัยใหม่นี้ มีจุดมุ่งหมายหลักในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาพ สมรรถภาพของบุคลากรภายในประเทศ แนวคิดของกระบวนการจัดการกับวิชาเหล่านี้ จึงเป็นไปในแนวทาง การกีฬา การออกกำลังกาย กิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพเป็นสำคัญ ความแตกต่างในเรื่องรากเหง้า จุดเกิด ของวิชาเหล่านี้จึงทำให้เกิดข้อถกเถียงเชิงวิชาการ เรื่องการปรับกระบวนการถ่ายทอด การกำหนดหลักสูตร รวมถึงการวิจัยเพื่อจัดการกับวิชาเหล่านี้ ตามมาอย่างมากมาย

มวยไทยนี้ เมื่อมาปรับเป็นกีฬา การใช้ศิลปะการต่อสู้ในหลายแม่ไม้มันเอามาใช้ไม่ได้ เนื่องจากมันขัดกับกติกาในเรื่องของความปลอดภัย ก็เห็นด้วยที่กติกาออกมาให้เบาลง เด็กมันจะได้มาเล่นได้ อะไรก็ได้ ไม่ใช่มาชกแล้วพิการ แต่ก็อยากสนับสนุนให้เด็กฝึกมาก ๆ แต่ไม่จำเป็นต้องไปชกมากกว่า ... เคยพูดกับ ดร.วรศักดิ์ เพียรชอบ เขาเป็นคนกำหนดหลักสูตรในสมัยก่อน แกก็บอกว่า คุณไปสอนเด็กให้ตักข้าวเป็น แต่ไม่ให้มันเคี้ยวคงเป็นไปไม่ได้ เดี่ยวมันก็ชกกัน ผมบอกอาจารย์ครับ ถ้าคนระหว่างต่างคนต่างเป็น มันไม่อยากจะชกกันหรอก มันรู้ว่าเจ็บ ส่วนใหญ่ที่ชกกันมันเป็นเรื่องทะเลาะวิวาท เรื่องอารมณ์ มันไม่ใช่ว่าหัดมวยแล้วไปไล่ชกกัน...¹

จากแนวทางเหล่านี้ การจัดการวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวภายใต้กระบวนการของระบบการศึกษาของสังคมสมัยใหม่ จึงเป็นเรื่องที่ต้องมีการวางแผนการจัดการรวมถึง การวิจัย เพื่อปรับรูปแบบให้เข้ากับระบบการสร้างบุคลากรของสังคมในยุคสมัยนี้เป็นอย่างมาก ปัญหาของการสร้างความสมดุลระหว่าง เรื่องของการอนุรักษ์องค์ความรู้เกี่ยวกับการต่อสู้ ซึ่งเป็นสมบัติของชาติ กับความปลอดภัยของบุคลากรในสังคมที่ไม่นิยมความรุนแรง ให้มีการดำเนินไปด้วยกันอย่างกลมกลืนที่สุด ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อระบบคุณค่าที่เปลี่ยนไปของสังคมไทยอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

4. ผลกระทบต่อระบบคุณค่าของสังคมไทยที่มีต่อศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

หากเชื่อมโยงข้อมูลในประเด็นของการถ่ายทอดวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยจากกระบวนการของคนโบราณมาจนถึงช่วงของการเปลี่ยนผ่านยุคสมัย ก็จะมีประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับระบบคุณค่าที่ใช้กำกับควบคุม ในเรื่องของความรุนแรงอันตรายประการหนึ่ง ซึ่งอาจจะมองได้ทั้งในแง่ของความฉลาด และคุณธรรมของคนโบราณ หรือในแง่ของปัญหาความครบถ้วนทางวิชาการที่ถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน นั่นก็คือเรื่องของกระบวนการคัดเลือกผู้สืบทอด และการเลือกระดับการถ่ายทอดวิชาของผู้เป็นครูในสมัยโบราณ

¹ แหล่งเดิม.

หลายวิชาที่มันรุนแรง มันมีกติกา พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เขาจะไม่สอนให้ลูกหลานเพราะสงสาร มัน แล้วบางที่ผู้ใหญ่เขาเห็นวิถีชีวิตของการเป็นคนยุคปัจจุบัน มันมีสิ่งล่อใจมาก มันไม่น่าจะสามารถรักษาการศึกษาบางตัวไว้ได้ มันจะผิดครู มันจะเกิดภัยพิบัติแก่ตนเองและครอบครัว เพราะฉะนั้นอย่าเรียนเลยมันรักษายาก...¹

มันหายไป เพราะว่าครูเก่า ๆ เมื่อสิ้นชีวิตแล้วไม่สามารถที่จะหาทายาทได้ บางที่ตลอดชีวิตคัดลอกไม่ได้เลย ไม่มีใครที่จะมาแทนได้เลย ยุคสมัยมันต่างกันด้วย บางที่มาบอกถ้าจะมากินปรัชญาอย่างครูอย่างเดียวผมก็อดตายสิ ยิ่งไป ครูสมัยก่อนเขามีจรรยาบรรณสูง ถ้าไม่เจอคนดีพอเขาก็ไม่ให้วิชาเลย เขาพยายามรักษารายาบรรณของสถาบันครูไว้นะ...²

เป็นสิ่งที่น่าพิจารณาอย่างยิ่งว่า ผู้เป็นครูเหล่านั้นมองเห็นอะไรในจิตใจผู้คนของสังคมแบบใหม่ ระบบอาชีพ ที่ต้องมุ่งทำเงินเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ระบบกฎหมายที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นมาควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ แทนระบบคุณธรรม ที่ต้องสร้างขึ้นในจิตใจผู้คนอันเป็นเรื่องที่ยากต่อการสังเกตผลและควบคุม ระบบวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์ ที่มองว่าการใช้เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นกุศโลบายปฏิกรรมทางจิตวิญญาณ ในการควบคุมมนุษย์ เป็นสิ่งที่ดูด้อยค่าและพิสูจน์ไม่ได้ ภาพที่แสดงให้เห็นมีความชัดเจนในเรื่องการยึดถือประเพณี พิธีกรรมปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในวิชาเหล่านี้ เริ่มมีน้อยลง ในด้านจำนวนคน บ้างก็ด้วยความจำเป็นของวิถีชีวิต เวลา ความจำเป็นของระบบที่ควบคุมอยู่ บ้างก็ด้วยความสนใจศรัทธาที่น้อยลงของตัวผู้ฝึกวิชาเอง

เปลี่ยนแปลงไปเยอะนะ อย่างการไม่เชื่อถือเรื่องอะไร ๆ เขารวมรวบ เขาต้องรู้ว่าทำไมอะไร บางคนมันรู้ตื้นเขินเองง่าย ๆ นิดหน่อยพอแล้ว ... อย่างโบราณ เขาใช้ดูอะไรต่าง ๆ มันก้าวเท้าไหนเป็นมวยจากไหน เป็นการอรัม บอบนุ่งร่างกายในตัว ทบพวนแม่ไม้ คลายความเครียด นึกถึงภาพครูบาอาจารย์ สร้างสมาธิ ต่างคนต่างมองขึ้นเง็กกัน ไม่ใช่ขึ้นมาดื่บ ๆ พอ คนไทยเดี๋ยวนี้ไม่ค่อยรำลະ บางที่รำก็รำแบบเสียไม่ได้ รูดเชือกเอาอย่างเดียวพอแล้ว...³

¹ หัสตินทร์ เชาวนปรีชา. (2550, 2 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

² สมบูรณ์ ทองอร่าม. (2550, 8 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

³ แหล่งเดิม.

เพียงเท่านี้ ก็สามารถบอกได้ถึงความคิดความรู้สึกของครูบาอาจารย์ต่อลูกศิษย์รุ่นหลังที่จะก้าวไปสู่สังคมใหม่ มีหลายเรื่องซึ่งทำให้ผู้ที่มีความฉลาด และมีคุณธรรมสูงในสมัยโบราณ ไม่มีความไว้วางใจเพียงพอที่จะส่งมอบหลายวิชาซึ่งดูแล้ว ไม่เหมาะกับยุคสมัยที่ความสุนทรีย์ในจิตใจของผู้คนเริ่มเปลี่ยนไป ในสังคมที่เกิดกระบวนการแยกส่วนสิ่งที่เป็นศาสตร์และศิลป์ออกจากกัน

ศาสตร์และศิลป์ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยถูกแยกออกจากกันได้อย่างไร ในระบบสังคมสมัยใหม่ มีกระบวนการแบ่งหน้าที่ และนิยามความหมายต่าง ๆ ของหน้าที่เหล่านั้นเพื่อความชัดเจน ศาสตร์ เป็นเรื่องของความจริงที่มีเหตุผลและจับต้องได้ ในขณะที่ ศิลป์ กลายเป็นเรื่องของจินตนาการ การนิยามเช่นนี้ ทำให้สองสิ่งนี้ดูราวจะเป็นคนละเรื่องกัน หากแต่ในเรื่องของวิชามวยไทยในอดีตนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการถ่ายทอด ผีกลุ่่น รวมถึงการประลอง ซึ่งเป็นลักษณะของ ประเพณีการเล่น ล้วนแสดงให้เห็นถึงความเป็นทั้งสองสิ่ง ที่สัมพันธ์กลมกลืนกันอย่างแยกไม่ออก ผู้คนในอดีตต่างเสพสิ่งเหล่านี้เข้าไปโดยได้ทั้งในแง่ความรู้ และความสุนทรีย์ ไปพร้อม ๆ กัน ผู้คนในยุคสมัยอดีตจึงมีทั้งความเข้าใจและความสนใจ จนเกิดเป็นค่านิยมความชื่นชอบในการรับรู้เรื่องราวของวิชาเหล่านี้ ราวกับเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต

ซึ่งแตกต่างกับในสังคมทันสมัย กรอบกระบวนการใหม่ที่เข้ามาจัดการทำให้ผู้คนทั่วไป นิยามสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาเหล่านี้เปลี่ยนไป ความเป็นศิลป์กลายเป็นสิ่งที่ผู้คนมองว่าควรอยู่ในวงการ ศิลปะ ดนตรี การแสดง ความบันเทิง ควรเป็นเรื่องของเหล่าศิลปิน นักแสดง ที่เป็นผู้ฝึกฝนใช้งาน และที่สำคัญ ศิลปะต้องเป็นสิ่งที่ไม่มีอันตราย ซึ่งในวงการของผู้เป็นนักมวยมิได้แสดงภาพเช่นนั้น ผู้คนทั่วไปแม้จะมีความรู้สึกหวงแหน เทิดทูน วิชามวยไทยว่าเป็นสมบัติของชนชาติตัวเอง แต่ก็มองมวยไทยภายใต้กรอบคิดใหม่ว่าเป็นภาพของการทะลุมทะลวง ความรุนแรง เป็นภาพของการแลกความเจ็บตัวกับเงินทอง เพื่อความอยู่รอดของบุคคลที่ด้อยโอกาสในการหาอาชีพอื่น ๆ ซึ่งแม้ในความเป็นจริงมิได้เป็นเช่นนั้นทั้งหมด มีบางความพยายามที่จะปรับรูปแบบให้เข้าไปในแนวทางของกีฬาที่ปลอดภัย และได้รับความยอมรับในระดับสากลมากขึ้น แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงมุมมองของคนส่วนใหญ่ในสังคม

ทุกวันนี้ เรามองสนามมวยเป็นทิวโคจร น่าเหยียด เด็กไม่ควรเข้า แต่ฝรั่งเขามาดูกัน คนไทยมองอีกอย่าง เป็นเหมือนบ่อน เป็นแหล่งการพนันไป...¹

¹ บริญญา สัญญะเดช. (2550, 4 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเยี่ยม ที่ ห้างสรรพสินค้าเซลทรัล ปิ่นเกล้า.

จะว่าต่อยกันหาประสบการณ์ พัฒนาฝีมือ บางทีมันไม่แค่นั้นสิ ต่อยกับมันมีแพ้มีชนะ มันก็มีเล่นการพนันกัน มันสู้กันถึงที่สุดละ มวยมันก็บอบช้ำ บางคนเป็นแชมป์ก็จริง แต่จะเป็นตัวอย่างในทางลบในทางหมดสภาพหลังเลิกแล้ว เบลอไปอะไรไปเรื่อยแปด เพราะอะไร การควบคุมระบบเรานั้นยังไม่ดีพอ...¹

ทั้งเรื่องของการพนัน และความบาดเจ็บจากการแข่งขัน กลายเป็นอคติอย่างใหญ่หลวงของผู้คนทั่วไปในสังคมระบบใหม่ต้องการมวยไทย เมื่อทางเลือกในวิชาชีพอื่นมีมากมาย เหล่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ของสังคมสมัยใหม่ จึงพยายามหลีกเลี่ยง โดยเน้นที่จะให้บุตรของตนมุ่งไปสนใจศึกษาพัฒนาตนเองในแนวทางอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนในเรื่องความปลอดภัยต่อร่างกาย การทำรายได้ และโอกาสทางสังคม ทั้งที่หากพิจารณาในความเป็นจริงแล้วมีความแตกต่างกันอย่างมาก ในเรื่องของการศึกษาองค์ความรู้ที่แท้จริงของวิชาประเภทนี้ หากวิเคราะห์เปรียบเทียบกันด้วยจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งระหว่าง ความต้องการเรียนวิชามวย กับ ความต้องการเป็นนักมวยอาชีพ

5. องค์ความรู้ของวิชามวย ภายหลังนิยามคำว่า “มวยไทย”

ในห้วงเวลาของการปรับเปลี่ยนสังคมไปสู่ความทันสมัย การสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งจัดเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาความเป็นรัฐชาติให้มีความเป็นสากล ได้ส่งผลมาถึงวัฒนธรรมด้านศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวนี้เช่นเดียวกับวัฒนธรรมด้านอื่นๆ อาทิ มีรัฐชาติที่เรียกว่า ประเทศไทย มีเครื่องแต่งกายประจำชาติที่เรียกว่า ชุดไทย มีเพลงประจำชาติที่เรียกว่า เพลงชาติไทย เป็นต้น วิชามวยก็เช่นกัน คำว่า “มวยไทย” ได้ถูกนิยามความหมายขึ้นเพื่อใช้เรียกความเป็นภาพรวมในระดับเผ่าพันธุ์ที่คิดค้นวิชามวยขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็น มวยไชยา มวยโคราช มวยท่าเสา ฯลฯ เมื่อรวมความหมายแล้ว วิชามวยเหล่านี้ถูกจัดเป็นวัฒนธรรมแห่งชาติด้านหนึ่งที่เรียกว่า “มวยไทย” ซึ่งเราสามารถเปรียบเทียบภาพของวิธีคิดที่ใช้นิยามความหมายในลักษณะนี้ได้ เช่นเดียวกับการที่คนไทยส่วนใหญ่เรียกวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวมือเปล่าของจีนทุกสำนักในภาพรวมว่า มวยจีน เป็นต้น

และเมื่อหลังจาก มวยสากล (Boxing) ได้ถูกเผยแพร่เข้ามาให้เป็นที่รู้จักในประเทศไทย ความเข้าใจของผู้คนเกี่ยวกับนิยามของคำว่า มวยไทย ก็ยังมีการเพิ่มมิติในการแปลความหมายมากขึ้นไปอีก กล่าวคือ ได้เพิ่มมิติของการทำความเข้าใจในแง่การแบ่งประเภทตามลักษณะการจัดกติกา การประลองแข่งขันเข้าไป เช่นเดียวกับการแบ่งประเภทของการละเล่นหลายๆ ลักษณะในอดีตเกี่ยวกับวิชาประเภทนี้ในยุคสมัยที่ผู้คนยังเรียกองค์ความรู้ประเภทนี้ในภาพรวมว่า มวย เช่น การตีมวย การ

¹ สมบูรณ์ ทองอร่าม. (2550, 8 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

ปล้ำมวย มวยทะเล มวยดัดจาก ฯลฯ และเมื่อพิจารณาในแง่นี้ก็ทำให้สามารถเห็นได้ถึงที่มาของการเกิดศัพท์ใหม่ๆ เกี่ยวกับวิชานี้ตามมา โดยเฉพาะภายหลังจากระบบการแข่งขันมวยไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบมาดังเช่นที่ปรากฏในปัจจุบัน เช่นคำว่า มวยคาดเชือก มวยโบราณ เป็นต้น

ภายใต้ค่านิยมของความทันสมัย มวยสากล ที่ถูกเผยแพร่เข้ามาได้กลายเป็นที่นิยมอย่างยิ่ง ในแง่ของตัวแทนระบบการประลองแข่งขันจากสังคมที่ทันสมัย ระบบกติกาที่รัดกุม มีการรองรับด้วยระบบธุรกิจเชิงพาณิชย์ที่ดี และที่สำคัญที่สุด ระบบอาชีพ อันเป็นต้นแบบที่กระบวนทัศน์แห่งความทันสมัยมองว่า เป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุดที่จะนำมารองรับวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวในส่วนของวิชามวยต่อไป หลังจากจุดประสงค์ในการฝึกเพื่อการรบอันเป็นหน้าที่หลักดั้งเดิมขององค์ความรู้ประเภทนี้ กำลังหมดความสำคัญลงไป

ตัวอย่างหนึ่งของการจัดระบบกติกาการประลองที่ได้รับแนวคิดสำคัญมาจากการแข่งขันมวยสากลคือ การลด ห้าม หรือป้องกัน ตัวแปรแทรกซ้อนอื่นๆ เช่น การเตะ หัวโขก กัด อาวุธที่อันตรายต่างๆ ฯลฯ ออกไป เพื่อที่จะดู ให้คะแนน หรือตัดสินกันในส่วนของการออกหมัดเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างนี้นับเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่มีการนำมาใช้สร้างเป็นกติกาการแข่งขันของมวยไทยสมัยใหม่ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับจากระบบคุณค่าของความเป็นสากลดังกล่าว โดยกรอบแนวคิดนี้เมื่อนำมาใช้กับมวยไทยก็คือ การลด ห้าม หรือป้องกัน แม่ไม้ ลูกไม้ หรือเกร็ดไม้ ที่ถูกมองว่า เสี่ยง อันตราย หรือเป็นการเอาเปรียบคู่แข่ง รวมถึงสิ่งนี้อาจไม่สอดคล้องกับระบบการแข่งขันในส่วนอื่นๆ เช่น ลักษณะเวที การกำหนดยกที่เปลี่ยนไป เป็นต้น หลายสิ่งถูกตัดออกไปในแง่ของการแข่งขัน เพื่อให้สามารถให้คะแนนหรือตัดสินกันในส่วนเพียงของ แม่ไม้ ลูกไม้ หรือเกร็ดไม้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันตามระบบกติกาที่ได้มีการตกลงกันขึ้นมา เป็นต้น

คือถ้าพูดถึงบริบทของมวยไทย มันจะใช้ได้ทุกส่วนของร่างกายใช้มั่ว แต่มันก็จะมาค่อยๆ ลดทอนกติกาตามไปที่ละข้อ ละข้อ จนจะไม่เหลืออะไร เพราะอะไร คือส่วนใหญ่อันพวกที่นักพนันมันชอบสอนว่า ถ้าล้มให้อาณวมุดจุมูกะ ทับ จนกว่ากรรมการจะมาแยก อย่างนี้ใช้มั่ว สาระพัด มันเป็นการยาบที่ไม่ดี ...¹

¹ วิจิต ชีวีญู (2550, 30 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ศูนย์สุขภาพวิถีไทย สถาบันอาศรมศิลป์.

คือจะว่า มวยไทยสมัยก่อนจะมีพวก จับ หัก พุ่ม ทับ ก็ใช่นะนะ แต่ว่ามันจะมีอยู่ช่วงหนึ่งที่พวกนักพลศึกษาสมัยเก่าเขาจะเล่นพวก ยูยิตสู กัน มีจับหัก จับแขน พุ่ม ล้มกัน แล้วเวลาสอบไล่ทีก็ต้องไปชกกับนักมวยกันบนเวทีจริงๆ ที่นี้พวกนักพลศึกษามันเรียนหลายอย่างนี่ มันก็ได้เปรียบนะสิ มวยไทยก็รู้ ชกกันกับนักมวยมันก็กันทาง แก่ทางได้ พอได้จังหวะปั๊บ ก็จับพุ่ม ล็อกเลย ก็ต้องร้องยอมแพ้กันไป ต่อมาก็เลยต้องมิกติกาห้ามตรงนี้ไป ... ที่นี้ต่อมามันมีเหตุการณ์ที่ว่า เมื่อก่อนมันจะมีลูกตีเข้าต้นขา เจาะยางนี่นะ เคยนิยมใช้กันมาก ได้ผล โดยเข้าไปนี่ขาเขอหมดแรงละ แต่มันก็จะมีหลายที่ที่ไต่ช่วงที่ขาหมดแรงล้ม แล้วมันดูเหมือนเขาไปปิดกันเข้านี่ กรรมการตะโกนว่า ยูโด เลย โดนจับปล่าวไปหรือไต่พวกรู้มาก บางทีโดนทำนี่นิดนึงแกล้งล้มแล้ว พี่เลี้ยงตะโกนฟ้องกรรมการเลย ยูโด ปล่าว อย่างนี้ พอบ่อยๆ เข้า คนก็เลยไม่ค่อยกล้าใช้ ก็เลิกฝึกกันไป อย่างนี้เป็นต้น ...¹

ด้วยบริบทในลักษณะเหล่านี้ ทำให้ส่งผลกระทบไปถึง ระบบวิธีของการฝึกนักมวย ที่เปลี่ยนไปจากเดิม ตามจุดประสงค์จากกรอบแนวคิดที่มีการเปลี่ยนแปลงไป การฝึกมวยไทยตามระบบของความทันสมัยจึงเป็นการเน้นไปที่ สมรรถภาพทางกาย และแม่ไม้ ลูกไม้ หลักๆ ที่จะสามารถนำไปใช้ได้ภายใต้เงื่อนไขของระบบกติกาที่มีการตกลงขึ้นมาใหม่เป็นส่วนใหญ่ ส่วนในรายละเอียดของความเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวต่างๆ เช่น จับ หัก พุ่ม ทับ การใช้มือในลักษณะต่างๆ เมื่อไม่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดของการใส่สวม ลูกไม้ เกร็ดไม้ หลายๆ อย่างที่ดูแล้วอาจไม่ปลอดภัยในแง่ของความเป็นการกีฬา ก็อาจยังคงพอมีครูหลายๆ ท่านที่มีการสอนเพิ่มเติมในฐานะองค์ความรู้เพื่อการต่อสู้ป้องกันตัวให้กับลูกศิษย์บางคนอยู่บ้าง ตามแต่การพิจารณาถึงความเหมาะสมโดยพิจารณาจากของครูเหล่านั้น แต่เมื่อเวลาผ่านไปนานมากขึ้น ผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมก็จะยิ่งค่อยๆ มองข้ามองค์ความรู้ในส่วนนี้ไปเรื่อยๆ เนื่องจากมองไม่เห็นความจำเป็นของการนำองค์ความรู้ในส่วนนี้ไปใช้ภายใต้บริบทของวงการผู้ฝึกวิชามวยที่เปลี่ยนไป สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงให้ความครบถ้วนขององค์ความรู้ในวิชามวยที่มีมาแต่ดั้งเดิมค่อยๆ ลดทอนลงไปหลังจากองค์ความรู้ประเภทนี้เดินทางมาถึงสังคมทันสมัย โดยเริ่มจากในแง่ของปริมาณผู้ฝึกองค์ความรู้นี้อย่างครบถ้วนตามระบบการฝึกแบบดั้งเดิมก่อนเป็นอันดับแรก แล้วจึงค่อยๆ ส่งผลกระทบไปถึงระบบส่วนอื่นๆ ของวงการนี้ต่อเนื่องกันไป

¹ สมบูรณ์ ทองอร่าม. (2550, 8 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

มวยไทย กับ ตำแหน่งหน้าที่ใหม่ที่ถูกสร้างขึ้น

อย่าง บังสะเลิบ ศรีไขว้ นี้ ค่ายมวยวงศ์เทเวศร์นี้ พวกนี้ลูกศิษย์ ครูแสง ทั้งนั้น ก็ไปสร้างเป็นค่ายมวยไป เป็นอะไรไป แต่ก็ถือว่าสืบสายมวยไปจากสายเดียวกัน คือสายของพระยาพิชัยที่ถูกนำมาเผยแพร่ด้วยครูแสงนี่ละ ... หรืออย่างพ่อผมก็คือ ครูสงวน นี่มีลูกศิษย์เป็นแชมป์ราชดำเนินก็มี ในทำเนียบนักมวยเก่าไปดุสิ ทวี ใจมีบุญนี้ การเวก ส.เพชรน้อยนี้ ลูกศิษย์พ่อผมทั้งนั้น...¹

ด้วยเหตุผลจากกระบวนการในแต่ละด้านของสังคมทันสมัย ข้อมูลดังกล่าวคือตัวอย่างส่วนหนึ่งของบางสายมวยที่สืบทอดวิชามวยสายพระยาพิชัยดาบหักจากครูแสง(สามารถอ่านรายละเอียดในเรื่องประวัติของสายมวยพระยาพิชัยได้จากภาคผนวก ก.)โดยสายมวยเหล่านี้ได้มีการปรับตัวเพื่อให้สามารถถ่ายโอนเข้าไปอยู่ในระบบของมวยไทยอาชีพ ซึ่งเป็นตำแหน่งหน้าที่ใหม่ของมวยไทยที่ถูกสร้างขึ้นได้

“วงการมวยไทยอาชีพ” คือตำแหน่งหน้าที่ใหม่ของมวยในสังคมไทยที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้โครงสร้างเดิมในส่วนที่หลงเหลือมาจากอดีต จากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการละเล่นตามประเพณีซึ่งสืบทอดมาจากการบันเทิงในการทัพ ที่อยู่ในหมู่ชนชั้นนักรบของสังคมประเพณี ข้อมูลต่อไปนี้จะช่วยให้สามารถพิจารณา ถึงเหตุผลความเป็นมาในการเปลี่ยนแปลงทางด้านระบบคุณค่าที่คนทั่วไปในสังคมไทยสมัยใหม่ กำหนดให้กับภาพลักษณ์ของการเป็นนักมวยในสังคมปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างจากภาพลักษณ์ดั้งเดิมในอดีตเป็นอย่างมาก

การประลองมวยไทยนี้ เดิมที ไพรวุธนี้แทบไม่มีโอกาสได้ฝึกเป็นมวยเลย คือ มักจะฝึกในพวกที่มีเจ้าขุนมูลนาย ที่จะเป็นทหารเป็นอะไร คือ มีทรัพย์พอที่จะดูแล ครูฝึก ให้ฝึกได้ ซึ่งจะอยู่ในชนชั้นสูง นักรบที่นี้พอไปสงครามปั๊บ ตอนยังไม่รบ มันก็ต้องตั้งค่ายรอ มันก็จะเกิดความเบื่อ พระมหากษัตริย์ แม่ทัพ เจ้าฟ้าคนโน้นคนนี้ ก็จะเอาคนของตัวเองมาชกเล่นหน้าพระที่นั่ง คือ เอานักรบมาเพื่อเล่นให้เกิดความสุขในกองทัพ ก็เกิดความสำราญขึ้นนี่คือช่วงแรก...²

¹ สมพร แสงชัย. (2550, 18 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

² อำนาจ พุกศรีสุข. (2550, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

เมื่อเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ การละเล่นนี้จึงถูกพัฒนามาเป็นประเพณีเผยแพร่จากระดับหลวงไปสู่ระดับราษฎร์ มีการจัดประลองกันทั้งในงานปอย งานหลวงต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ งานศพของกลุ่มชนชั้นสูง ทั้งหมดนี้เป็นทั้งราชประเพณีและถ่ายทอดมาถึงราษฎร เพื่อเป็นประเพณีให้ผู้คนฝึกมวยกันต่อมา อันเป็นกระบวนการเตรียมไพร่พลของบ้านเมืองให้พร้อมต่อการรบ ดังที่กล่าวมาในบทที่แล้ว ประเพณีการประลองเหล่านี้ ก่อนที่จะดำเนินมาจนกลายเป็นวงการมวยไทยอาชีพในปัจจุบัน ได้ผ่านทั้งกระบวนการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง รวมถึงเพิ่มเติมและลดทอน วิธีการ รูปแบบ และกติกาเรื่อยมา จนถึงช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในยุคที่ได้ เริ่มมีการนำกรอบคิดใหม่เข้ามาจัดการกับรูปแบบการประลองแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นเพียงประเพณี และมีรูปแบบที่แตกต่างจากปัจจุบันอย่างสิ้นเชิง

การประลองในอดีต มีการแยกการแข่งขันออกเป็น มวยชก และมวยปล้ำ โดยเรียกชื่อตามลักษณะ คือ ตีมวย และปล้ำมวย

เรื่องแข่งปล้ำกันคือ ราชสำนักสยาม อาจตั้งแต่ สุโขทัยเรื่อยมาก็ว่าได้ คือ เรามีทั้ง พวกไทย และพวกแขก อยู่ด้วยกัน มาอยุธยามีฝรั่งด้วย ไข่แข่งปล้ำนี้ลองอ่านจากจดหมายเหตุ จะมีพวกนักมวยปล้ำ ที่มาจากอินเดีย จากยุโรปเคยมีอยู่ แต่วันดีคืนดีมันก็หายไป เพราะพวกนั้นเวลามันเจอเข้าสั้น และศอกสั้น มันก็อยู่ไม่ได้ มันก็เหลือแค่ท่าที่พอสำหรับจะใช้กับมวยไทยได้...¹

จนกระทั่ง รูปแบบการประลองถูกปรับรวมมาอยู่ในลักษณะเดียว กำหนดกติกาข้อห้ามที่มองว่า จะเป็นอันตรายต่อนักมวย เช่น หมัด ทุ่ม จับ หัก ควักลูกตา เป็นต้น แต่ก็ยังคงเป็นลักษณะของการประลองบนลานกว้าง ซึ่งสามารถใช้การเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระ และมีการจัดแบ่งยกของการชก ที่มีช่วงของการพักระหว่างยกนาน จึงเหมาะกับการวางแผน ดำเนินกลยุทธ์ ที่จะใช้ศิลปะที่โลดโผนในการเข้าประลองกัน จนกระทั่งกระบวนการปรับรูปแบบเข้าสู่ความเป็นสากล เริ่มเข้ามาจัดการกับการประลองมวยไทย และเริ่มมีผลต่อความจำเป็นในการปรับเปลี่ยน ชั้นเชิง เทคนิค ที่นักมวยใช้ในการประลองโดยตรง เริ่มจากปัจจัยแวดล้อมด้านภูมิศาสตร์ก่อนเป็นอันดับแรก

¹ แหล่งเดิม.

พวกกติกาคือข้อห้ามนี้เดิมที ตอนที่เราคิดเชือก กติกาก็ห้ามทำสำคัญ ทำอันตรายไว้ส่วนหนึ่งแล้ว แต่การเคลื่อนไหวยังเสรีอยู่ เพราะชกที่กว้าง แต่พอชกบนเวที ซึ่งมันแคบเข้ามา การเคลื่อนไหวที่บางที่จะฉก จะหลบ จะม้วน จะมุด ทำไม่ได้ พื้นที่ดำเนินกลยุทธ์ไม่พอ มันเกาะเกาะไปหมด ก็เลยปรับมาตั้งกำแพงชกบัง ทำให้ดูเป็นศาสตร์ต่อสู้ที่ต่างฝ่ายต่างเจ็บ เสียสุขภาพ...¹

และอีกหลายประการที่เป็นการดำเนินตามแนวคิดของชาวตะวันตก ที่เป็นการมองด้วยสายตาของยุคสมัยนี้เป็น “ความเป็นสากล” แนวคิดเหล่านี้มองหลายสิ่งที่เคยอยู่ในการประลองแบบดั้งเดิมเป็นเรื่องโหดร้าย ป่าเถื่อน และไม่มีมาตรฐาน จึงเริ่มมีการปรับกติกาหลายอย่างอีกมากมาย โดยเฉพาะจากเหตุการณ์สำคัญที่สุดอันเกิดจากการประลองระหว่าง นายเจียร์ แซกเซมกับ นายแพ เลียงประเสริฐ นักมวยมีชื่อจากสำนักมวยสายท่าเสา ที่ถูกนำเข้ามาประลองที่กรุงเทพมหานคร ในสมัยรัชกาลที่ 6 โดยกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ การประลองระหว่างคนต่างเชื้อชาติเป็นไปด้วยความรุนแรง และจบลงด้วยการที่ นายแพ ใช้ไม้มวยหนุมนถวายเป็นชกนายเจียร์ ด้วยหมัดที่คาดเชือกเพื่อเอาชีวิตรอด ส่งผลให้ นายเจียร์ เสียชีวิตคาเวทีจากการประลองครั้งนั้น ต่อมาการชกมวยจึงเปลี่ยนมาสวมหมวกกัน ตามลักษณะของการแข่งขันมวยสากลของชาวตะวันตก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงช่วงแรกนี้กำหนดให้มีการใส่ถุงเท้าชกกันด้วย แต่เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับลักษณะของวิชาทำให้เสียจังหวะในการเตะเรื่องการใส่ถุงเท้าจึงมีการปรับเปลี่ยนไป²

จากนั้นก็เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบตามมามากมาย เพื่อให้การประลองมีความสอดคล้องกับแนวคิดของสังคมทันสมัย โดยใช้รูปแบบการจัดการของมวยสากล เข้ามาใช้้อย่างมากมาย ทั้งเรื่อง กฎ ข้อห้าม การกำหนดยกในการชก รวมไปถึงรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงเป็นระบบการชกเป็นอาชีพ และธุรกิจ การเล่นพนัน ระบบเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อผู้ฝึกวิชามวย ที่นอกจากเปลี่ยนกลุ่มของผู้ฝึกไปเป็นกลุ่มแรงงานจากชนบท และผู้ที่มีฐานะยากจนแล้ว ยังส่งผลต่อเรื่องการเรียนรู้ฝึกฝน โดยเน้นไปที่เทคนิคการใช้งานตามระบบกติกา เช่น เรื่องของการทำคะแนน เทคติก (Tactic) ทางการกีฬา รวมไปถึงการให้ความสำคัญในเรื่องการพิชิตช้อม พลະกำลังเพื่อให้เหมาะสมกับการแข่งขันที่มีการกำหนดยกการชกที่มีความต่อเนื่องกัน สิ่งเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์ที่แสดงออกมาของมวยไทยในเรื่องการใช้ชั้นเชิงของศาสตร์สาขานี้ ให้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ แม้ว่าเมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว เอกลักษณ์ของศิลปะมวยไทยซึ่งก็คือ นวอาวุธ ได้แก่มือ เท้า เข่า ศอก และ

¹ แหล่งเดิม.

² โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง. (2522). พัฒนาการกีฬามวยไทย. หน้า 109.

ศึกระยะ (ซึ่งในภายหลังเรื่องของการใช้ศึกระยะ อาจถูกแปรความหมายเป็นนัยยะของการใช้ ความคิด สติปัญญา ในการต่อสู้เป็นสิ่งสำคัญกว่าการใช้ศึกระยะเป็นอาวุธโดยตรง) ยังคงมีการใช้อย่างครบถ้วน แต่หากพิจารณาถึงรายละเอียดแล้วจะเห็นว่า องค์ความรู้หลายอย่างเริ่มมีความขาดหายไป เช่น ความหลากหลายของการใช้มือที่ถูกจำกัดรูปแบบลงเมื่อต้องมีการสวมหมวก การโจมตีที่ดูแล้วไม่สามารถให้คะแนนได้ หรือได้คะแนนยากในทางกติกาสมัยใหม่เริ่มมีการให้ความสำคัญน้อยลง รวมถึงเรื่องของลูกไม้ เกร็ดไม้ หลายๆ ท่า ที่ยากแก่การฝึก หรือการนำมาใช้บนเวทีทำได้ยาก ก็เริ่มเกิดการลดลงในแง่ของปริมาณผู้ฝึก หลายๆ ท่าอาจกลายเป็นเพียงคำบอกเล่า หรือมีอยู่แต่ในตำรา สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการตีกรอบใหม่ให้ความหลากหลายทางอัตลักษณ์ของสายมวยต่างๆ ในอดีตต้องมีการต้องมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบหลายๆ อย่างให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังเช่นตัวอย่างจากคำบอกเล่าเกี่ยวกับลูกศิษย์มวยสายพระยาพิชัยฯ บางท่าน หรือแม้แต่คำบอกเล่าเกี่ยวกับ ครู ประสิทธิ์ เลี้ยงประเสริฐ (จากมวยสำนักท่าเสาซึ่งเป็นสายมวยที่มีความสัมพันธ์กัน) ที่ต้องย้ายตัวเองเข้าไปอยู่ในระบบค่ายมวยดังต่อไปนี้

อย่างไอ้ทวี ใจมีบุญนี่ มันก็ถือว่าหมัดมันหนัก มันก็ใช้แต่ลูกหมัด แต่มันก็ใช้จนเป็นแชมป์เวทีได้ การเวก ส.เพชรน้อย นี่ก็ได้แต่ลูกเตะกับถีบ ไม่มีลูกหนักหрок แต่มันก็ใช้จนเป็นแชมป์ได้เหมือนกัน พ่อผมบอกว่า ไอ้ย ปวดหัวเหลือเกิน จะสอนให้มันเอาไปครบๆ มันก็จะใช้แต่ลูกถนัดตัวเองอย่างเดียว ... ดูตัวอย่างครูประสิทธิ์ เลี้ยงประเสริฐ ตอนนี้อยู่ไม่ไหวแล้ว ร่างกายแยเลย คือพอแก่ไปเข้าค่ายมวยก็เปลี่ยนไป เป็นมวยเดินลุยอย่างเดียว ตามลักษณะมวยค่ายนั้นเข้า สมองกระแทกกระเทือน ร่างกายเสียไปเลย แย่ มันชอบเรียกรักกัน หลบหลีก หลบท่าไม่ใส่เข้าไปเลย อย่างนี้แย่ เสียคนเลย...¹

พิจารณาจากอีกนัยยะหนึ่งจะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการฝึกเชิงมวยจากเดิมที่เป็นไปเพื่อการรบในอดีต ไปเป็นการฝึกเพื่อการชกบนเวทีในระบบการแข่งขันสมัยใหม่นั้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของวิชามวยไทย สังเกตได้จากตัวอย่างในคำสัมภาษณ์ เช่น การได้รับผลกระทบจากการแข่งขันของ ครูประสิทธิ์ เมื่อต้องมีการปรับสไตล์การชกจากเดิมที่เน้น การหลบหลีก การป้องกันตัว เป็นสำคัญอันเป็นเอกลักษณ์ของมวยท่าเสา ไปเป็นการใช้ความดุเดือด ใช้ความเจ็บเข้าแลกตามสไตล์ของค่ายมวยที่ตนไปสังกัดอยู่ หรือแม้แต่ในกรณีของนักมวยอีกสองท่าน จากมวยสายพระยาพิชัยฯ ที่เน้นเชิงมวยแบบ พันลำ (การต่อสู้ด้วย แม่ไม้ ลูกไม้ต่างๆ ด้วยอาวุธที่หลากหลาย) ไปเป็นการเน้นฝึกเพียงอาวุธที่ตนเองถนัด ซึ่งก็เพียงพอต่อการนำไปใช้แข่งขันบน

¹ สมพร แสงชัย. (2550, 18 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

เวทีจนสามารถครองแชมป์ได้ ด้วยแท็กติกที่เหมาะสมสำหรับระบบกติกาที่ถูกกำหนดขึ้นมาใหม่ ดังกล่าว

นอกจากนั้นมวยไทยในกรอบคิดสังคมไทยสมัยใหม่ มีสิ่งสำคัญที่น่าพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง อยู่ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก คือ มวยไทยในฐานะคิดของระบบทุนนิยม ซึ่งเป็นแนวคิดหลักที่ถูก นำเข้ามาใช้ในสังคมสมัยใหม่ จากเดิมที่ในประเทศไทยในอดีตมีการรองรับเหล่าผู้ที่เชี่ยวชาญในวิชานี้ ในลักษณะของระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นแนวทางในอดีตที่แตกต่างไป ผู้ที่มีฝีมือในวิชาการต่อสู้ จะเป็นที่ต้องการของเหล่าเจ้าขุนมูลนาย ทหารยศ เงินทอง บัณฑิต รวมถึงหน้าที่การงาน ได้รองรับบุคคล เหล่านี้ไว้โดยระบบดังกล่าวจนกลายเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของสังคมศักดินาไทย แต่เมื่อเปลี่ยนเข้าสู่ ระบบทุนนิยม ซึ่งมีฐานคิดมาจากชาวตะวันตกเข้ามาจัดการ

เรื่องธุรกิจที่เราสู้เขาไม่ได้อยู่ดี คือ ใจแนวคิดของพวกฝรั่งเขามาจากทางเรื่องของทุนนิยม หาเงิน หาทอง หาอะไรต่าง ๆ ของเขา ฉะนั้นแนวคิดการจัดการ มันก็คือมาจากวัฒนธรรมของเขา เคยได้ยินมั๊ย ที่ เขาเรียกว่า จริยธรรม ไปแดสแดนท์ นะ มันของเขา คือ ตัวตนเขา การอดทน ขยัน ทำเงินทำทองอะไรของเขา เนี่ย ทางเราสู้เขาไม่ได้หรอก...¹

ความแตกต่างกับตัวตนดั้งเดิมของสังคมไทย ซึ่งมาจากแนวทางพุทธศาสนา หรือมีแต่ ปรัชญาต่าง ๆ ของชาวเอเชีย ที่พบว่าส่วนใหญ่มักเป็นแนวทางของการปล่อยวางตัวตน ละทิ้งอัตตา เพื่อหลอมรวมตัวตนเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ในขณะที่ชาวตะวันตกมีการดำเนินชีวิตภายใต้ แนวทางวิถีคิดของความพยายามในการต่อสู้เอาชนะธรรมชาติ ซึ่งในเรื่องการกำเนิดระบบอาชีพจาก ทุนทางวัฒนธรรมประเภทนี้ในประเทศไทย จะสังเกตได้ว่า เมื่อการเปลี่ยนแปลงมิได้เป็นไปใน ลักษณะการวิวัฒนาการด้วยตัวของมันเอง จึงพบว่ามี ความเหลื่อมล้ำของสองกรอบวัฒนธรรมนี้ใน ระบบธุรกิจ ที่เข้ามารองรับมวยไทย และเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างหลายประการระหว่างระบบ มวยสากลอาชีพของชาวตะวันตกกับทั้งระบบมวยไทยอาชีพและมวยสากลอาชีพของไทย

ประเด็นต่อมาคือ คำว่า “ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว” ภายใต้กรอบของสังคมในยุคทันสมัยนั้น หลายสิ่งหลายอย่างได้ทำให้การนิยามความหมายของคำดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป จนอาจก่อให้เกิด ความสับสนเรื่องระบบคุณค่าที่มีต่อตัววิชาเหล่านี้ ดังตัวอย่างในหลายกรณีการใช้วิชาที่อาจเกิดขึ้น ภายนอกสนามประลองที่ถูกจัดขึ้นตามระบบกติกา

¹ แหล่งเดิม.

กาลสมัยมันได้เปลี่ยนแปลงไป บางทีเราตีศอกบังไป หน้าแตกอย่างนี้เราบอกว่าเราป้องกันตัว แต่ทนาย หรืออัยการ เขาไม่เห็นด้วยนี่ เขาอาจบอกไม่เห็นต้องใช้แรงอย่างนี้ ป้องกันตัวก็ปัดป้องหนีสิ นอกจากบางที่มีสาเหตุ เขามีมีด ใช้อะไร ก็ว่าไปอย่าง แต่อย่างอยู่ดี ๆ ไปเตะเขาหลายทีลงไปนอนแล้วยังมีกระต๊อบเขาอะไรอีก อัยการเขาก็บอกทำเกินกว่าเหตุได้ ทนายเก่ง ๆ เขาพลิกคดีได้เลย...¹

แตกต่างกับอดีตกาลที่ความชอบธรรมในการป้องกันตัวการเอาชีวิตรอดของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวเองโดยตรงและมีการควบคุมด้วยระบบการยึดถือคุณธรรมของผู้ที่ครอบครองวิชา เมื่อรูปแบบกรอบของสังคมเปลี่ยนแปลงมาอยู่ในรูปแบบใหม่ ทั้งกระบวนการใช้ตรรกะทางกฎหมายดังกล่าว รวมถึงอีกหลายวิธีคิดที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย ประเด็นการนิยามคำว่า ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ในยุคสมัยนี้จึงเป็นไปในทิศทางที่ดูแล้วมีความแตกต่างกันไปในหลายทศนะ เนื่องจากความแตกต่างทางวิธีคิดระหว่างผู้ที่รู้สึกคุ้นเคยกับการนิยามมวยด้วยภาพลักษณ์ดั้งเดิม กับวิธีคิดที่โน้มเอียงไปทางทฤษฎีของความทันสมัย(รวมไปถึงวิธีคิดใหม่ๆ ที่ค่อยๆ เกิดขึ้นตามมา ซึ่งกำลังจะมีผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยอีกครั้ง โดยจะกล่าวถึงในบทวิเคราะห์ลำดับถัดไป)

ภาพรวมของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยเมื่อเข้าสู่ยุคสังคมสมัยใหม่

หลักการสำคัญของสังคมทันสมัย คือ ระบบวิธีคิดเรื่องพิมพ์เขียวของสังคมในอุดมคติ ซึ่งถือกำเนิดจากสังคมโลกฝั่งตะวันตกนั้น มีลักษณะของการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ด้วยโลกทัศน์แบบแยกส่วน เมื่อได้มีการนำกรอบกระบวนการของระบบวิธีคิดเหล่านี้เข้ามาจัดการกับสังคมประเพณีดั้งเดิมของไทย ด้วยความเร่งรีบ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงต้องเป็นไปด้วยกระบวนการสังเคราะห์ระบบวิธีตามแบบอย่างที่ถูกอ้างอิงความเป็นสากล แบบสังคมตะวันตก ขึ้นมา ตามทฤษฎีการแบ่งงาน และโครงสร้างหน้าที่ทางสังคม ด้วยวิธีคิดเช่นนี้จึงทำให้เกิดแนวทางใหม่ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นมารองรับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมทันสมัย ในเรื่องของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยนั้นนับว่าได้รับผลกระทบโดยตรงจากกระบวนการนี้เช่นกัน มวย กระบี่ กระบอง คาถาอาคม ถูกแยกออกจากกัน คาถาอาคมถูกมองว่าเป็นเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับความทันสมัยจึงค่อย ๆ เสื่อมสลายไป กระบี่ กระบอง เมื่อมิได้ใช้ในการทหารยุคใหม่ จึงมีทั้งส่วนที่สูญหาย และส่วนที่ดำรงอยู่ในรูปของ นาฏศิลป์ และ กีฬา ส่วนมวยนั้น มีแนวทางที่โดดเด่นที่สุดในสังคมสมัยใหม่นี้เมื่อเทียบกับอีกสองสิ่งที่เคยดำเนินมา

¹ สมบูรณ์ ทองอร่าม. (2550, 8 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

ด้วยกัน คือ มีการดำเนินการต่อมาภายใต้กรอบของกีฬา และการพลศึกษาเป็นหน้าที่หลัก โดยมีวงการมวยไทยอาชีพ ซึ่งเป็นระบบธุรกิจที่เกิดขึ้น และกลายเป็นกลไกที่ทรงอิทธิพลที่สุดต่อความเป็นไปของวิชามวยไทย โดยเฉพาะในเรื่องความหลากหลายของสายวิชา

ชั้นเชิงของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย เมื่อถูกส่งผ่านมาสู่ยุคสังคมนิยมต้องมีทั้งการปรับตัว ลดทอน และเพิ่มตามหลายสิ่งเพื่อให้สอดคล้องกับการเข้าไปอยู่ภายใต้กรอบคิดใหม่ ของสังคมนิยม ซึ่งในกรณีของมวยไทยในส่วนของภารกิจ นอกจากมีการลดทอนรูปแบบที่ถูกมองว่าเป็นอันตรายจากการอ้างอิงมุมมองของความเป็นสากลแล้ว ยังมีผลต่อการถ่ายทอดวิชาที่ถูกเปลี่ยนไปเน้นในเรื่องพลังกำลังและเทคนิคต่าง ๆ ในลักษณะที่สอดคล้องกับกติกาการประลองแบบใหม่อีกด้วย ดังเช่นตัวอย่างของกรณีสายมวยของพระยาพิชัย สายท่าเสา บางส่วน ที่มีนักมวยถูกถ่ายโอนเข้าไปสู่ระบบค่ายมวยและสร้างชื่อในฐานะนักมวยไทยอาชีพตามค่ายที่ตนสังกัดอยู่ ด้วยเหตุผลจากทั้งเรื่องระบบเศรษฐกิจและสังคมนิยมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างไป รวมถึงวิธีคิดในเรื่องมาตรฐานของความทันสมัย ได้ส่งผลโดยตรงต่อเนื่องไปถึงกระบวนการที่ทำให้ภาพลักษณ์ความหลากหลายของสายสำนักวิชาในอดีต ต้องถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ด้วยกระบวนการใหม่ ๆ เหล่านี้ องค์ความรู้ และวัฒนธรรม ประเพณี หลายส่วนของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยที่รอดพ้นจากการปฏิเสธของสังคมนิยม ได้ถูกนำมาปรากฏต่อสายตาของชาวโลกรุ่นหลัง ในยุคสมัยที่มีวิวัฒนาการของกระบวนการสารสนเทศมากมาย ได้สร้างความสนใจใน ความรู้ความจริง จนกระทั่งเริ่มมีการติดตาม ค้นคว้า รื้อฟื้น ข้อมูลดั้งเดิม ด้วยกระบวนการทัศน์ที่เกิดขึ้นมาใหม่ของสังคมยุคหลังทันสมัยในกาลต่อมา

บทที่ 6

การดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยในสังคมปัจจุบัน

ในสังคมยุคสมัยปัจจุบัน การค้นหาคำตอบในเรื่องตัวตนจากรากเหง้าดั้งเดิม เป็นแนวทางหนึ่งของการแสวงหาอัตลักษณ์ของคนหรือกลุ่มคน เป็นการปฏิเสธตัวตนที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นโดยกระบวนการของสังคมทันสมัยในช่วงเวลาที่ผ่านมา เมื่อรูปแบบพิมพ์เขียวทางสังคมไม่สามารถพิสูจน์ได้ถึงความเป็นตัวตนในอุดมคติ และเริ่มถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความจริงในเรื่องวิถีทางที่หลากหลายของธรรมชาติ ซึ่งรวมไปถึงเรื่องของสังคม วัฒนธรรมของโลกด้วยแล้ว กระบวนทัศน์ทางเลือก จึงถือกำเนิดขึ้น และเริ่มทรงอิทธิพลมากขึ้นในการปฏิเสธ ทัดทาน อำนาจจากกระบวนทัศน์หลักที่ส่งอิทธิพลต่อรูปแบบการวิวัฒนาการของสังคมโลกมาชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้ว แม้ผลจะไม่ได้จบลงด้วยชัยชนะของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างสมบูรณ์ แต่ก็คือต้นกำเนิดของสังคมยุคหลังทันสมัย ทั้งสองกระบวนทัศน์ต่างก็ถูกเลือกที่จะนำมาใช้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน

แม้สังคมไทยยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปสู่สังคมหลังทันสมัยอย่างที่สามารถเห็นได้จากภาพรวม แต่หากพิจารณาแยกแยะไปที่วงการของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแล้ว จะพบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของความขัดแย้งทางกระบวนทัศน์ดังที่ได้กล่าวมา โดยสาเหตุเบื้องต้นนั้น ล้วนมาจาก วิวัฒนาการด้านข้อมูล ข่าวสาร กระบวนการโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวิทยาการ ความคิด วัฒนธรรม ฯลฯ กันอย่างรวดเร็ว และมีปริมาณที่สูงมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับปัจจัยหลักในการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยอีกครั้งของสังคมโลก ซึ่งในขณะนั้นวงการศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยได้มีการอาศัยปัจจัยเหล่านี้ สร้างความเชื่อมโยงตัวเอง เข้าสู่วงจรความสนใจของผู้คนในสังคมโลก จากทั้งระบบวิธีการหลัก คือ ระบบกีฬา และธุรกิจการแข่งขัน รวมไปถึงวิธีที่เกิดจากทางเลือกอื่น ยกตัวอย่างจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญบางท่านถึงประสบการณ์ในช่วงที่ไปอยู่ต่างประเทศต่อไปนี้

เมื่อตอนเราไปต่างประเทศคือไปสอนต่อสู้ป้องกันตัว คือ เอาไอคิโดเข้าไป ไอ้คนที่อยากลองของมันก็ จะพยายามเข้ามาเรียน ทำท่าียักยก บอกไม่พอใจ เคยชินกับคาราเต้ เทควันโดอะไรอย่างนี้ เราหมั่นได้ ขึ้นมา ก็เลยบอกเอ็งมัยเดียวจะลองสไตล์เราให้ดู มันบอกไอ้โฮอยากได้ยีนค่านี้นานแล้ว ก็เลยลองกัน เราอัดมันด้วยมวยไทยนี่ละ ลงไปนอนกองเลย ตอนหลังเลยยิ่งทำให้เรามีชื่อเสียงโด่งดัง แล้วพวกเปโตริโก้นี้จะแห่กันมาเรียน คือ พวกนี้ตัวเล็ก ไปเล่นอย่างอื่นมันจะแพ้พวกนิโกรตัวใหญ่กว่าแข็งแรง แห่กันมาขอ

เรียนมวยไทย แต่เราไม่สอนหรือก ตอนนั้นเราหวง เดี่ยวมันไปใช้สงเดช แล้วพวกนี้มันเรียนจริงจังนะ ทั้งรัฐ
มันนี่โรงเรียนพวกวิชาต่อสู้ป้องกันตัวเต็มไปหมดเลย...¹

นอกจากตัวอย่างประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญที่ทำให้เราได้เห็นภาพความสนใจที่แพร่หลาย
ในต่างประเทศเกี่ยวกับวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวของไทยแล้ว อีกกรณีที่น่าจะเป็นปรากฏการณ์สำคัญใน
สังคมที่เกิดขึ้นอย่างนอกเหนือการคาดคิดจากกระบวนการหลัก คือ อิทธิพลที่เกิดขึ้นจากช่วงหนึ่งของ
วงการภาพยนตร์ “หลังจากหนังองค์บาก กับต้มยำกุ้งออกมานี้ ทำให้ทั่วโลก เริ่มพูดถึงมวยไทย คือ
เป็นการประชาสัมพันธ์ครั้งยิ่งใหญ่มาก โฆษณาชวนเชื่อสารพัด แต่ได้ผลอย่างทันตาเห็น มวยไทย
ในโลกกระพือมากขนาดที่ว่า เราอาจจะผลิตครูไม่ทันกับมนุษย์ที่เกิดมาบำมวยไทยก็ว่าได้
นี่คือข้อคิด...”²

ด้วยระบบข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วของยุคปัจจุบันนี้ยิ่งมีผลให้องค์ความรู้เกี่ยวกับวิชาทั้งหมด
ถูกแปรรูปเป็นข้อมูลต่าง ๆ มากมาย เพื่อที่จะดึงให้ไปมีส่วนรับใช้ในหลากหลายวงการที่เติบโตขึ้นมา
เท่าที่จะสามารถให้ประโยชน์ได้ ทั้งในวงการหลัก ๆ ที่ผ่านมาอย่าง ธุรกิจกีฬา รวมไปถึงกระทั่งวงการ
อื่น ๆ เช่น การแสดง ภาพยนตร์ หรือแม้แต่การศึกษาเชิงพาณิชย์ก็ตาม ด้วยเหตุนี้ในหลายภาคส่วนที่
เห็นความสำคัญ จึงเริ่มมีการศึกษาองค์ความรู้เหล่านี้อย่างจริงจังอีกครั้ง โดยสามารถแบ่งวิธีการที่ภาค
ส่วนต่าง ๆ นำมาใช้จัดการกับข้อมูลของวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวไทยที่ฟุ้งกระจายเหล่านี้ได้ตามแนวทาง
ที่เกิดจากสองฐานวิธีคิดอันมาจากกระบวนการทัศน์ทางเลือกเช่นกัน

แนวทางหนึ่งเกิดจากการปฏิเสธ กระบวนการที่เกิดจากการสังเคราะห์ของความทันสมัย มอง
กระบวนการในยุคสมัยที่ผ่านมาเหล่านั้น เป็นการทำลายรากเหง้า และตัวตนดั้งเดิมที่เป็นสิ่งดีงามใน
อดีต จึงมีความพยายามในการรักษา รื้อฟื้น ความเป็นจารีตประเพณีดั้งเดิม ที่สังคมไทยในอดีตเคยใช้
กันมา ในขณะที่อีกแนวทางหนึ่งแม้จะยอมรับในเรื่องการเปลี่ยนแปลงตามหลักของวิวัฒนาการ แต่ก็
ปฏิเสธกระบวนการในลักษณะพิมพ์เขียวของสังคมทันสมัยเช่นกัน โดยมองว่าวิธีการดังกล่าว เป็นการ
กดขี่ จำกัดกรอบคุณค่าขององค์ความรู้ไว้ให้อยู่เพียงในความต้องการบางกลุ่มผลประโยชน์เท่านั้น

¹ สมบูรณ์ ทองอร่าม. (2550, 8 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของ
ผู้ให้สัมภาษณ์.

² อำนาจ พุกศรีสุข. (2550, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของ
ผู้ให้สัมภาษณ์.

จึงเลือกใช้วิธีการที่จะผลักดันให้คุณค่าที่แฝงอยู่อย่างหลากหลายในองค์ความรู้เหล่านี้ ออกไปสู่แนวทางสาธารณะ โดยมีการปรับปรุงตัวเองให้เป็นไปตามลักษณะความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย

ไม่ว่าจะเป็นแนวทางใดก็ตาม หลักการสำคัญล้วนเป็นไปในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ ค้นคว้า วิจัย รื้อฟื้นความรู้ดั้งเดิม ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา จัดระบบวิธีการเพื่อให้คุณค่าขององค์ความรู้เหล่านั้น ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างครบถ้วนมากที่สุด และจัดระบบข้อมูลที่เกิดการแลกเปลี่ยนกันอย่างรวดเร็วจนเกิดลักษณะของคำถาม คำตอบ ที่ฟุ้งกระจาย อันเป็นภาพลักษณะเบื้องต้นของการเปลี่ยนแปลงสังคมสู่ยุคหลังทันสมัย ด้วยเหตุนี้ การจัดการเชิงวิชาการ จึงนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งต่อแต่ละแนวทางที่กล่าวมาในแง่ของการจัดระบบข้อมูลที่มีปริมาณมาก การให้คำตอบเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ถูกต้องแก่สังคม รวมถึงสร้างวิธีการจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสม หรือกระทั่งในระดับอุดมการณ์ซึ่งท้ายที่สุดอาจต้องมีการผลักดันให้เข้าสู่การค้นพบแนวทางการดำรงอยู่ร่วมกัน ของทั้งแนวคิดฝังจารีตนิยม และฝังที่ยอมรับอิทธิพลของสมัยนิยม ให้สามารถดำเนินไปด้วยกันได้อย่างกลมกลืนในสังคมต่อไป

ทิศทางของการดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของไทย

1. ความสามารถในการสังเคราะห์ความรู้ของมนุษย์

เช่นเดียวกับองค์ความรู้ทุกประเภท มนุษย์ คือ ตัวแปรสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านยุคสมัยจากรุ่นสู่รุ่น วิชาการต่อสู้ป้องกันตัว จำเป็นต้องมีผู้เข้าไปศึกษาเพื่อทำให้เกิดกระบวนการสืบทอดวิชา ในยุคสังคมประเพณีของไทยการสืบทอดวิชาการต่อสู้มีการดำเนินการด้วยกระบวนการทางสังคมทั้งหมด แม้ว่าเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นถึงการแยกย่อยแหล่งที่มาของการผลิตผู้ที่มีความสามารถในวิชาเหล่านี้ได้ตามความโดดเด่นไปในแต่ละสำนัก ชุมชน หรือตามหัวเมืองต่าง ๆ แต่ในภาพรวมแล้ว การสืบทอดล้วนเป็นไปภายใต้กรอบอุดมการณ์เดียวกัน คือ ฝึกฝนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับสงคราม ปกป้องบ้านเมืองร่วมกัน ในประเทศไทยนั้นการเล่าขานเรื่องราวการใช้วิชาการต่อสู้เพื่อประโยชน์ในระดับปัจเจก เกิดขึ้นน้อยครั้งมาก

แต่ในความเป็นจริงนั้น สิ่งที่เกิดตามมาหลังการถ่ายทอดวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวสู่สังคมยุคปัจจุบัน ล้วนเป็นผลกระทบจากกระบวนการทั้งระดับมวลชน และปัจเจกชน เช่น ในกรณีของมวยไทยเมื่อผ่านยุคทันสมัย วิวัฒนาการจากระบบสายมวย สำนักมวย ไปสู่ระบบค่ายมวย จนกระทั่งกลับมารื้อฟื้นอัตลักษณ์ในเรื่อง สำนัก สายมวย อีกครั้ง จะเห็นว่าจากกระบวนการสืบทอดที่เคยเกิดขึ้นจากทั้งระบบสังคม เริ่มลดรูปแบบมาอยู่ภายใต้การจัดการของบางภาคส่วน และมีการกระจายไปอยู่ในแต่ละรูปแบบตามความสนใจเฉพาะของระดับปัจเจกชน ในที่สุดมีการรวมตัวขึ้นเป็นองค์กรอีกครั้ง

เพื่อดำเนินการในระดับมวลชน แต่ระหว่างที่ผ่านขั้นตอนเหล่านั้นข้อมูลต่าง ๆ ของวิชา มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ลดทอน เพิ่มเติม อยู่ตลอดเวลา รูปแบบขั้นเชิงของการรื้อฟื้นอัตลักษณ์ของวิชาเหล่านี้ ตรงกับความเป็นดั้งเดิมหรือไม่ ข้อมูลที่แท้จริงเป็นเช่นไร ไม่มีหลักฐานที่ชี้ชัดถึงรายละเอียดความเป็นไปในทุกขั้นตอน เหตุใดท่วงท่าบางส่วนของวิชาต่างสำนัก จึงคล้ายคลึง หรือบางครั้งมีความแตกต่างในบางสิ่งบางอย่างของแต่ละสำนักทั้งที่สืบสายจากวิชาเดียวกัน แม้ไม่สามารถสรุปว่าข้อมูลใดเป็นความจริงได้ แต่สามารถบอกถึงเหตุผลของสิ่งเหล่านี้ได้ด้วยหลักความเป็นจริงของศิลปะและการสังเคราะห์ความรู้ของมนุษย์ดังที่คณะต่อไป

อย่างที่ว่า ทำไมเวลาพอมีค่าย มีสำนัก พอสอนลูก แล้วลูกแยกไปตั้งสำนักมันถึงต่างกัน เช่นมีลูก 3 คน อย่างปู่ผมเขาสอนคือเน้นให้ลูกหลานเอาไปใช้ได้ ขั้นเชิงแต่ละคนมันก็จะกันไปตามความถนัด ความเหมาะสมกับลักษณะของแต่ละคน ไม่ต่าง ๆ มันมาจากสำนักเดียวกัน ชื่อเดียวกัน แต่ ลวดลาย ขั้นเชิง มันผิดกัน พอเริ่มเป็นสาขาก็จะเริ่มเห็นความต่างแล้ว ... อีกส่วนคือ ผู้ที่รับไป ก็มีการเรียนรู้เพิ่ม ใส่ความเป็นตัวเองเพิ่มเข้าไป คือ ในระดับเกร็ดไม่ระดับการใช้งานแล้ว มันต้องใส่ ไม่งั้นไม่ชนะ เรียนมาจากครูเดียวมันก็รู้เท่า ๆ กันนี่ พอลูกศิษย์มาประลองกัน มันก็ไม่ชนะใช้มัย มันก็ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อที่จะยกระดับตัวเองขึ้นมาได้นี่คือมูลเหตุ ที่ทำให้มันเปลี่ยนหรือต่างกันออกไปเรื่อย ๆ ในระดับลูกไม้เกร็ดไม้ แต่แม่ไม้มันเหมือนกัน...¹

ด้วยคำว่า ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว เมื่อพิจารณาในแง่ของสิ่งที่เรียกว่า ศิลปะ แล้วการเปรียบเทียบผู้ที่อยู่ในเส้นการฝึกฝนวิชาเหล่านี้กับศิลปิน จะสามารถทำการอธิบายให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นว่า ในหลักความเป็นจริงนั้นเป็นเรื่องธรรมดาที่ศิลปินแต่ละคนจะมีแนวทางความสนใจที่หลากหลาย รวมถึงความสามารถในการแตกแขนงลวดลายในงานศิลป์แต่ละชิ้นของตน หลังจากผ่านช่วงของการฝึกฝนความสามารถระดับพื้นฐานในการสร้างชิ้นงานประเภทนั้น ๆ วิชาเหล่านี้ก็เช่นกัน ในประวัติศาสตร์ของไทยพบว่า ผู้ที่มีความสามารถสูงในวิชาศิลปะการต่อสู้หลายท่าน มักเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ที่หลากหลาย แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถบูรณาการความรู้เหล่านั้นจนตกผลึกอย่างสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของตัวเอง และสิ่งที่สำคัญ คือ สามารถพิสูจน์องค์ความรู้ ที่ตกผลึกขึ้นมาเหล่านั้น ให้เป็นที่ประจักษ์ได้ในระดับการใช้งาน ดังเช่นในกรณีของพระยาพิชัยดาบหัก ซึ่งได้บูรณาการวิชาการต่อสู้ที่หลากหลายให้เป็นหนึ่งเดียว และพิสูจน์ตัววิชาได้จากทั้งการใช้ประลองและการทำสงคราม

¹ หัสตินทร์ เชาวน์ปรีชา. (2550, 2 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

โดยธรรมชาติของการศึกษาวิชาประเภทนี้ เมื่อพ้นจากการฝึกฝนในระดับพื้นฐานเข้าสู่ระดับสูงแล้ว ก็จะเป็นการเรียนรู้ตัวตน พร้อมไปด้วยกันกับการสังเคราะห์องค์ความรู้ วิธีทำความเข้าใจ รวมไปถึงวิธีการใช้ที่สอดคล้องสัมพันธ์กับการพัฒนาตัวเอง องค์ความรู้ที่มีต้นตอมาจากศาสตร์พื้นฐานอย่างเดียวกัน คือ การเคลื่อนไหว สรีระวิทยา เรื่องของแรงและกลศาสตร์ รวมไปถึงหลักฟิสิกส์ ยุทธศาสตร์ สิ่งเหล่านี้จึงมีการแตกแขนงรูปแบบลวดลายที่หลากหลายออกไป ด้วยปัจจัยของสภาวะแวดล้อมและกาลสมัย เรื่องการสังเคราะห์องค์ความรู้ประเภทนี้เมื่อมองจากตัวอย่างในสังคมไทยยุคปัจจุบัน นอกเหนือจากกรอบของสนามประลองแล้วพบว่า ยังมีปัจจัยที่ทำให้เกิดแนวทางการสังเคราะห์วิชามากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต บ้างก็เป็นการสืบค้น ต่อยอดวิชาเก่าที่เคยมีอยู่ดั้งเดิม บ้างก็เป็นการปรับรูปแบบจากวิชาดั้งเดิม ให้เป็นไปภายใต้ปรัชญาใหม่ เช่น ยูโด ไอคิโด ที่มาจากการปรับรูปแบบของ ยูยิตสู ที่ที่เป็นวิชาสำหรับการสู้รบ ฆ่าฟัน ให้เป็นไปเพื่อการกีฬา หรือกิจกรรมการละเล่น การออกกำลังกาย หรือกรณีของ คาโปเอรา คีตะมวยไทย หรือการฝึกเพื่อการแข่งขันในลักษณะของการแสดงศิลปะการต่อสู้ประกอบเพลงในต่างประเทศ ภายใต้แนวคิดของการออกกำลังกายประกอบความบันเทิง เป็นต้น เนื่องด้วยระบบข่าวสารข้อมูลที่เปิดกว้าง ทำให้เกิดการรับส่งเผยแพร่ องค์ความรู้วัฒนธรรมเกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้แขนงต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างชาติ มากมายหลายชนิด สำนักวิชาชื่อใหม่ ๆ จึงถือกำเนิดขึ้นมากมาย บ้างก็หมดการสืบทอดไปในไม่กี่รุ่น บ้างก็อยู่รอดมาถึงปัจจุบัน ในกรณีนี้เราสามารถศึกษาถึงประเด็นการสืบทอด เสื่อมสลาย ของวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวได้จากบางแง่มุมที่เกิดขึ้นในยุคสมัยปัจจุบันนี้ได้เช่นกัน

มันไม่หายไปทันที แต่มันเรียวลงมาก อย่างบางวิชาที่ผมเป็นผู้เชี่ยวชาญอยู่ส่วนหนึ่ง คือ มวยไทยเลิศฤทธิ์ มันเป็นการถ่ายทอดจากศิษย์ไปสู่อุทิศ โดยไม่มีคัมภีร์หลักคุณอยู่ มีแต่บันทึก การถ่ายทอดจากบุคคลสู่บุคคล มันเหมือนเทน้ำจากแก้วหนึ่งไปอีกแก้ว มันก็มีการกระเซ็น ร้อยหรือ เรียวลง ซึ่งจริง ๆ แล้วผู้ให้กำเนิดเขาเก่งจริง แต่รุ่นต่อ ๆ มามันไม่ได้ดังต้น วิชามันก็จะไม่โต...¹

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นว่า ระดับขั้นที่สูงขึ้นไปจากการพิสูจน์ตัวตนของวิชาและความสามารถของผู้ใช้ซึ่งเป็นเรื่องปัจเจก ก็จะมีวนกลับเข้ามาสู่เรื่องของการสร้างวิธีการสืบทอด ซึ่งเป็นกระบวนการในระดับมวลชนอีกครั้ง ในระดับนี้จึงต้องเป็นเรื่องของการสร้างหรือค้นหา หัวใจของศาสตร์ รวมไปถึงแก่นของปรัชญาที่จะนำมาใช้ร่วมกัน ในกลุ่มของผู้ที่สืบทอด ด้วยสิ่งที่สามารถตอบโจทย์ของสังคมได้ในทุกกาลสมัย เพื่อให้วิชาประเภทนั้น ๆ ทรงชีพต่อไปได้

¹ อำนาจ พุกศรีสุข. (2550, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

มันมีหลายวิชาที่กำเนิดขึ้นมา แล้วมันไม่เป็นศาสตร์บริสุทธิ์แท้ ๆ ที่จะสอนเป็นศาสตร์ได้ คือ วิชาใดที่จำมาเป็นส่วน ๆ แล้วไม่เป็นศาสตร์ คือ มันจะไม่โต ไม่ทรงชีพ แต่อย่างวิชาที่ทรงชีพ เช่น ยูโด ไอคิโด เขาจะมีระเบียบ แบบแผน มันมีชีวิต ให้ชีวิตตัวมันเองได้ มวยไทยก็เช่นกัน เราต้องระวังให้ดีนะ ทำศาสตร์ต้องทำให้ครบถ้วน ถ้ากระท่อนกระแท่นมันจะหายไปจากโลกได้ หรือไม่ก็ไปอยู่ในชื่ออื่น...¹

2. ความลักลั่นของการสืบทอดความรู้แบบจารีตนิยมกับสมัยนิยม

ด้วยลักษณะขององค์ความรู้ที่ต้องมีทั้งความเป็นศาสตร์และศิลปอยู่ในตัว จากกระบวนการถ่ายทอดวิชาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เราจะเห็นถึงวิวัฒนาการที่ต้องมีทั้ง การพัฒนาองค์ความรู้ ไปพร้อมกับการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้อง การสืบทอด ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของสังคมไทย จึงเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความสามารถในการรักษาสมดุลย์ ระหว่างความเป็นแบบแผนกับการใช้จินตนาการ เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามที่มีเอกลักษณ์ไปตามกาลเวลา แต่ด้วยเหตุปัจจัยที่วายุศสมัยหนึ่งของสังคมไทย ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ เป็นการนำกรอบวิธีคิดของสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง เข้ามาซ้อนทับลงไปที่รูปแบบของสังคมไทยดั้งเดิม จึงเป็นการยากที่จะปรับโครงสร้างทุกส่วนของรูปแบบสังคมที่ทับซ้อนกันอยู่นั้น ให้กลับมามีความสัมพันธ์ สอดคล้องกันในทุกแง่มุมได้ดังเดิม สิ่งเหล่านี้หลายครั้งจึงกลายเป็นมูลเหตุของความขัดแย้งทางทัศนคติ ในบางกรณีที่ต้องมีการเลือกว่าจะยึดในแบบแผนดั้งเดิมหรือจะปรับให้เป็นไปตามกาลสมัย หากเลือก สิ่งใด อีกสิ่งหนึ่งจะกลายเป็นความผิดเพี้ยนที่ ระบบสังคมยุคทันสมัยที่ผ่านมามีลักษณะของวิธีคิดในการ ตัดสินที่เป็นเช่นนั้น

ด้วยวิธีคิดแบบยุคหลังทันสมัยนั้น การปฏิบัติทางความคิด วัฒนธรรม สามารถสร้างความ ยอมรับต่อการแยกย่อยทัศนคติ วัฒนธรรม สู่ทางเลือกที่หลากหลาย ในลักษณะของสังคมเช่นนี้ (ซึ่ง สังคมไทยยังไม่สามารถดำเนินไปถึงได้ในภาพรวม) ปัญหาต่าง ๆ จึงสมควรดำเนินไปสู่ทางออกของ ความขัดแย้งที่เคยมีมา โดยนอกเหนือจากเพียงเรื่องความถูกต้อง จริงแท้ หรือ พลอมแปลง แล้ว การ ดำเนินการทางวิชาการต่อสิ่งเหล่านี้จะต้องมีความหมายครอบคลุมไปถึงการค้นหาแนวทางที่มีคุณค่า ต่อการใช้ประโยชน์ในสังคมร่วมกันอีกด้วย แต่ในทางการปฏิบัติจริงนั้น ด้วยการใช้ที่เราไม่สามารถแยก พิจารณาการจัดการในเรื่อง องค์ความรู้ และ ประเพณี ออกจากกันได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากเป็น แนวทางที่ดูไม่เหมาะสม หากใช้การแยกศาสตร์ออกจากศิลปอย่างที่เคยทำมา บวกกับในขั้นของการ ดำเนินการนั้น ต้องใช้การรวบรวมกลุ่มผู้คนเข้ามาเพื่อปฏิบัติการด้วยระดับขององค์กร กลไกการ ขับเคลื่อนไปสู่อุดมการณ์ของการอยู่ร่วมกันด้วยความหลากหลายในลักษณะนี้ จะต้องเผชิญกับการ

¹ แหล่งเดิม.

จัดการปัญหาทั้งเรื่องปัจจัยที่จะนำมาหล่อเลี้ยงตัวองค์กรเอง ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่ทั้งเรื่องเครือข่ายผลประโยชน์อื่น ๆ ที่อยู่ในสังคม กล่าวคือ เป็นลักษณะทางการเมืองขององค์กรที่ต้องอาศัยความสามารถในการบริหารอย่างสูงนอกเหนือไปจากประเด็นการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งทางกระบวนการทัศนียภาพด้วย แต่สิ่งสำคัญ คือ สุดท้ายแล้วแม้จะเป็นการดำเนินการที่แยกย่อยสู่แนวทางที่หลากหลาย ทุกแนวทางควรต้องทำให้ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยดำรงอยู่อย่างทรงคุณค่าต่อสังคมร่วมกัน

3. ความเป็นวิชาการของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ถูกตั้งคำถาม

อย่างดาบของผม มันจะมีหลายส่วนที่ไปคล้ายกับพุทธไทยสวรรค์ มันก็เป็นไปได้ที่พระยาพิชัยฯ เป็นลูกน้องของพระเจ้าตาก ก็อาจมีการแลกเปลี่ยนสอนกันไปมาใช่ไหม แต่เราก็รู้ว่าอันไหนของเราแท้ ๆ มวยก็เหมือนกันมันต้องมีรากเหง้า มวยไทยเหมือนกันมันจะไม่ต่างกันขนาดพลิกฟ้าพลิกดินหรอก แต่คนที่รู้จริงก็จะรู้ อย่างอาจารย์ สมพร แกจะสาธิตให้ดูได้ อย่างพ่อผมแกก็จะเคยบอกไว้แต่เวลาแกล้งสอน แกไม่ได้แกล้งหรอกนะคือ เอาไว้ให้ลูกป้องกันตัว มาแยกเอารุ่นผมนี้ละ ... เพราะสังคมมันเริ่มถามว่าอะไร คืออะไร เราสองคนพี่น้องก็ต้องมาแยกตอบใจทยั อะไรของเรา อะไรส่วนเหมือน แต่พ่อหรือปู่สอนก็ไม่ได้แยก เน้นขอให้ลูกเอาไว้ใช้ แต่สังคมทุกวันนี้มันเน้นวิชาการอะไรคือเหมือน อะไรคือต่างตามนิสสัยนักวิชาการปัจจุบันเพื่อไม่ให้เกิดการลอกเลียนแบบใช่ไหม พวกผมก็ต้องมาแยกบางที่ก็ปวดหัวเหมือนกัน...¹

นิสสัยของนักวิชาการดังที่อาจารย์หัตดินทร์ กล่าว สื่อนัยยะใดของยุคสมัยปัจจุบันบ้างทัศนะของคนโบราณ ในเรื่อง ครูพักลักจำ มิได้ถูกมองว่าเป็นปัญหาในเรื่องการลอกเลียน เนื่องด้วยสุดท้ายแล้ว คุณค่าที่ได้รับเป็นเรื่องของการนำไปใช้เพียงเพื่อความอยู่รอดจากการสู้รบเป็นสำคัญ ผู้ที่รับวิชาไปไม่ว่าจะด้วยวิธีการฝึกโดยตรงจากสำนัก แอบดูแอบจำไปฝึก หรือวิธีใดก็ตาม กระบวนการของสังคมในยุคสมัยนั้นจะพิสูจน์คุณค่าเพียงในเรื่องของการใช้งานในประเด็นของความอยู่รอดโดยตรง ซึ่งหากเรามองเพียงในแง่นี้ แม้สังคมจะเปลี่ยนสู่ยุคทันสมัย จนมาถึงปัจจุบัน ปัญหาเรื่องการฟุ้งกระจายของข้อมูล วิชาความรู้ ก็ไม่น่าจะเป็นประเด็น ปัญหาที่ถูกนักวิชาการหยิบยกขึ้นมาให้ความสำคัญเท่าใดนัก จะประลองบนเวที หรือจะใช้เพื่อต่อสู้ป้องกันตัว ไม่ใช่เรื่องที่ต้องถกเถียงกันถึงที่มาของวิชาการ ดังคำอธิบายของ อาจารย์ หัตดินทร์ ที่ว่า

¹ หัตดินทร์ เชาวน์ปรีชา. (2550, 2 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

“มวยพระยาพิชัยฯ นี้ ให้อะไรมันคืออะไร แต่เวลานำไปใช้นี้คงไม่ต้องเลือกหรือว่าของใครของใคร ให้มันป้องกันตัวได้ก็โอเค แต่ถ้าคนรู้จักและรู้จักก็ต้องบอกได้ว่า ของตัวเองเหมือนใครยังงี้ ต่างยังงี้ ให้ลูกศิษย์ได้ภูมิใจ...”

แต่ความเป็นจริงในยุคปัจจุบัน นอกจากคำถามทางวิชาการในเรื่องแนวทางการดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยในโครงสร้างสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ได้เกิด ปรากฏการณ์ในเรื่องการนิยาม คำว่า ทหฺพยฺสึนทางปัญญา ทนทางวิชาการ ขึ้นมา ซึ่งนัยยะหนึ่งแล้วอิทธิพลจากระบบทุนนิยม ได้ทำให้สิ่งเหล่านี้ ถูกแปรรูปไปใช้เพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มความต้องการที่แยกแยะไปมากมาย ตั้งแต่ระดับบุคคล องค์กร รัฐไปจนถึงระดับนานาชาติ ซึ่งเราจะเห็นได้จากวาระการจัดการระดับชาติเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ในหลาย ๆ ประเทศ ประเด็นทางวิชาการดังกล่าว ในเรื่องการจัดระบบทหฺพยฺสึนทางปัญญาจึงถูกให้ความสำคัญมากขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินการกับทุนทางวิชาการที่ถูกกระจายไปในแวดวงต่าง ๆ ซึ่งล้วนจะต้องได้รับผลกระทบแตกต่างกันไปตามแต่ละลักษณะการดำรงอยู่ เพื่อถูกนำไปใช้ประโยชน์ในแต่ละวงการ

นัยยะประโยชน์ใช้สอยที่ถูกแยกย่อยมากกว่าหนึ่งความต้องการ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ผ่านมา ความต้องการดั้งเดิมในอดีตของการฝึกศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของสังคมไทย ตั้งอยู่บนพื้นฐานการใช้ประโยชน์ในเรื่องความอยู่รอด การเตรียมพร้อมสำหรับการสู้รบ การทำสงครามด้วยระบบการทหารแบบเก่า แต่ในขณะเดียวกันในเรื่องลวดลายชั้นเชิงของศิลปะประเพณีนี้ก็กำเนิดขึ้นท่ามกลางความหลากหลายของอัตลักษณ์ไปตามแต่ละภูมิภาค แต่ละสำนัก เพียงแต่การฝึกฝนถ่ายทอด เป็นไปภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกัน คือ สำหรับการใช้งานในระดับสู้รบจริงดังกล่าว จาริตในการรักษารากเหง้า เอกลักษณ์ของสายวิชา เป็นไปตามธรรมชาติของกระบวนการรักษาคุณค่าของระบบสังคมแบบประเพณี มิได้เป็นประเด็นในเรื่องของลิขสิทธิ์ ภาพลักษณ์ ดังเช่นในยุคปัจจุบันที่เป็นไปเพื่อใช้ประโยชน์จากกระบวนการสัญลักษณ์แต่อย่างใด

เมื่อผ่านยุคสังคมทันสมัยที่ประโยชน์การใช้สอยหลักถูกแทนที่ด้วย ระบบกฎหมาย แบบแผนของสังคมใหม่ รวมถึงเทคโนโลยีทางการทหารไปแล้ว รูปแบบของการละเล่น การกีฬา จึงกลายเป็นสิ่งที่เข้ามารับช่วงการดำรงอยู่ของวิชาเหล่านี้ต่อไป รูปแบบ ชั้นเชิง ลวดลายของศิลปะก็ต้องมีการปรับตัวไปอยู่ภายใต้แนวทางเดียวกันดังกล่าว แต่เมื่อมาถึงยุคปัจจุบัน ความต้องการอย่างสูงในเรื่องข้อมูลข่าวสาร มิได้ทำให้เกิดเพียงการรื้อฟื้นความหลากหลายในเรื่องสายวิชา และสัญลักษณ์ของแต่ละสำนักเท่านั้น แต่ด้วยรากเหง้าที่แท้จริงของวิชาเหล่านี้ เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่สามารถให้คุณค่าต่อมนุษย์ได้อย่างหลากหลายมิติแล้วแต่ความสามารถในการค้นพบวิธีการ

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในยุคปัจจุบันนี้จึงถูกดึงไปใช้ประโยชน์อย่างแยกย่อยตามแต่ละกลุ่มความต้องการมากมาย ในขณะที่เดียวกันก็ส่งผลกระทบย้อนกลับมาสู่วิชาในเรื่อง รูปแบบ ชั้นเชิง ลวดลายของศิลปะ ที่จะต้องถูกปรับไปใช้ตามแต่ละกระบวนการใช้งาน รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงในเรื่อง จารีตปฏิบัติ และประเพณีในบางประการอีกด้วย ในงานวิจัยนี้จะแบ่งประเภทของการแยกย่อยไปตามนัยยะของ 5 กลุ่มความต้องการ ดังนี้

1. การกีฬา

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ภายใต้ลักษณะของความเป็นการกีฬา การดำรงอยู่ในส่วนนี้ มีวิวัฒนาการของตัวมันเองไปในแนวทางของการสร้างสมรรถภาพ การประลองแข่งขัน โดยมีเรื่องของกติกา เป็นตัวกำหนดในเรื่องความปลอดภัย เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้มาใช้ในลักษณะของเกมสื่การละเล่นได้ รูปแบบ ชั้นเชิง ลวดลายของศิลปะภายใต้ลักษณะนี้ได้มีการปรับตัวไปในลักษณะของการใช้ความแข็งแรงของร่างกาย เทคนิคการแข่งขัน การทำแต้ม หรือการแพ้ชนะกันภายใต้กรอบกติกาที่ถูกกำหนดขึ้น แต่กระนั้น ด้วยความที่รากเหง้าแท้จริงของวิชาเกิดมาจากปรัชญาของการสู้รบ ผู้คนในสังคมส่วนใหญ่จึงยังคงมองเห็นภาพที่แฝงอยู่ในนั้น ว่าดูเป็นเรื่องของความรุนแรงซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมยุคปัจจุบันไม่ต้องการ การผลักดันในส่วนนี้ จึงต้องเป็นไปเพื่อตอบสนองอย่างสอดคล้องกับความต้องการในประเด็นนี้ให้ได้

กระบวนการทางสังคมที่ผ่านมาปฏิเสธภาพลักษณ์ดั้งเดิมว่าเป็น ความรุนแรง การพนัน เป็นสิ่งที่อันตราย สามารถฆ่าคนได้ภายในไม่กี่วินาที เป็นภาพลักษณ์ที่สร้างปัญหาให้แก่กระบวนการผลักดันจากภายในส่วนนี้ให้เป็นที่ยอมรับของสังคมไทยยุคปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง ทั้งที่ในความเป็นจริง ความรุนแรง เหล่านั้น ได้ถูกปกป้องไว้ใต้กติกาการแข่งขันไว้เรียบร้อยแล้ว

ส่วนที่เหลืออยู่ ที่เห็นว่าเป็นอันตราย หรือความรุนแรง บนเวทีนั้น ในทางศาสตร์แล้วถือว่าไม่อันตราย เพราะสิ่งที่อันตราย กติกาห้ามไว้หมดแล้ว คือ ถ้าจะฝึกกันควรต้องฝึกในส่วนที่กติกาห้าม แต่ถ้าฝึกเพื่อสุขภาพต้องฝึกแบบกีฬา ... แต่การฝึกแบบกีฬาที่หวังแพ้ชนะมากเกินไป ก็จะมีสิ่งทำให้เกิดโอเวอร์ทรนนิ่ง เป็นผลเสีย แทนที่จะเพื่อสุขภาพ จะกลายเป็นเรื่องความอดทน ขีดความสามารถสูงสุด ซึ่งไม่เหมาะกับการฝึกสำหรับคนทั่วไป...¹

¹ อำนาจ พุกศรีสุข. (2550, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

แม้อาจดูไม่สอดคล้องกับพื้นฐานโดยกำเนิดของวิชาที่ใช้ในการรบกับแนวคิดของเกมสกีฬาที่อ้างอิงด้วยความเป็นสากล แต่ในปัจจุบันแนวคิดของคำว่ากีฬาสามารถอธิบายไปได้กว้างกว่าในเรื่องของ รูปแบบการแข่งขัน คือ สามารถรวมไปถึงเรื่อง การฝึกเพื่อสุขภาพ การออกกำลังกาย หรือ บางส่วนขององค์ความรู้สามารถนำไปใช้เพื่อกิจกรรมทางเลือกอื่น ๆ อย่างเช่น คีตะมวยไทย (แอโรบิคมวยไทย) เป็นต้น เพื่อให้เหมาะสมการฝึกของคนทั่วไปในสังคม อย่างไรก็ตาม หากมองจากในบางทัศนะเรื่องเหล่านี้อาจทำให้เกิดการปรับตัวของรูปแบบองค์ความรู้เพิ่มขึ้นอีก หากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่สามารถควบคุมได้ก็อาจเกิดปัญหาบางประการ ดังเช่นทัศนคติที่ อาจารย์สมบุญ ได้ให้ไว้ว่า “อะไรก็ตามที่ทำซ้ำ ๆ ซาก ๆ มันจะเคยชิน เวลาซับซ้อนต้องใช้จริงขึ้นมา มันเป็นนิสัยที่ฝัง อย่างเทควันโด ไม่ต่อหน้า พอเข้าชิด ก็เอาออกแอ่นเข้าหากันเลย มวยไทยก็เหมือนกัน การจะกำหนดสร้างกติกาอะไรตอนนี้ต้องดูหน่อย ไม่งั้นพวกนักกีฬาเวลาเผชิญ สถานการณ์ซับซ้อนจริงแล้วมันนอกตำรา บางทีคิดไม่ออก แก้ไขไม่ทัน...”

ความคิดเห็นนี้แสดงให้เห็นว่า การกำหนดแนวทางพัฒนาการของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยภายใต้ ныัยะนี้ ควรเป็นไปอย่างมีการรักษาสมดุลย์กับรากฐานปรัชญาดั้งเดิมด้วย เพื่อให้คุณค่าแท้ขององค์ความรู้ยังคงดำรงอยู่คู่สังคมไทยต่อไป

2. ระบบธุรกิจเชิงพาณิชย์

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในสังคมไทยดั้งเดิม ซึ่งมีลักษณะของ ระบบอุปถัมภ์ ผู้ที่เชี่ยวชาญในองค์ความรู้เหล่านี้ จะถูกรองรับไว้ด้วยฐานะหรือการเลี้ยงดูจากเจ้าขุนมูลนาย เมื่อระบบสังคมเปลี่ยนไป แต่ผู้คนก็ยังคงต้องการปัจจัยสี่ในการดำรงชีพ ระบบธุรกิจ เหล่านี้จึงถือกำเนิดขึ้น เพื่อให้ทุนเหล่านี้สามารถแปรรูปเป็นมูลค่า เงินตรา เพื่อเป็นปัจจัยในการดำรงชีพสำหรับสังคมยุคใหม่นั้นเอง

ระบบธุรกิจในส่วนแรก ถือกำเนิด ขึ้นจากส่วนที่เป็นการละเล่น การแข่งขัน และการพนัน ซึ่งมาจากกรอบแนวคิดการจัดการของชาวตะวันตก โดยดึงมาจากระบบการจัดการของมวยสากล จากข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญบอกเราได้ถึงที่มาของปัญหาภาพลักษณ์ที่ดูไม่สอดคล้องกับโครงสร้างดั้งเดิมได้ดังนี้

มวยสากลเท่าที่ผมรู้คือ ตั้งแต่สมัยโอลิมปิก กราติเอเตอร์นี่นะ คือ เขาจัดเพื่อให้ ผู้อื่นเล่นพนันได้ อะไรได้ คือให้เกิดความบันเทิง คือ เขาจะเอาพวกทาส พวกคนดำมาต่อยกัน ในสเตเดียม คนดูก็ไปดูเพื่อพนัน คนต่อยก็ได้เงินรางวัล ไซ้มัย...¹

¹ แหล่งเดิม.

ในระบบการจัดการแข่งขันเท่าที่ผ่านมา กีฬามวยไทยเลียนแบบมวยสากล คือ อาจไปดูงานต่างชาติ หรือ คนต่างชาติเข้ามาแล้ว สู้ท้ายผมยังมีความเชื่อว่าประเทศที่มีความเจริญทางด้านมวยสากลในแถบนี้ คือ ฟิlippินส์ กติกาอะไรต่าง ๆ ที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ผมเองศึกษาแล้วก็พบว่า เราได้เอาแบบเทียบเคียงมาจากฟิลิปปินส์นี่ละ มาเป็นกติกามวยไทย...¹

แม้โดยความเป็นมาของแนวทางนี้ มิได้ถือกำเนิดจากเจตนาที่จะต้องการทำลายความเป็นศิลปะของมวยไทย หรือสร้างภาพลักษณ์ใหญ่ที่เปลี่ยนไปดังกล่าวซึ่งถูกมองว่าเป็นปัญหาในปัจจุบัน แต่ระบบธุรกิจในส่วนนี้ได้เติบโตขึ้นมาจนเป็นเกิดเป็นวงจรสังคมที่สามารถหล่อเลี้ยงตัวเองได้ และมีทิศทางขับเคลื่อนในตัวเองอย่างสมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้ถูกสืบทอดมา และไม่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นความผิดของผู้ใด เนื่องจากสุดท้ายแล้วผู้คนยังคงต้องการปัจจัยในการอยู่รอด และแสวงหาโอกาสเหล่านั้นจากระบบสังคมทุนนิยม

โดยสังคมส่วนใหญ่อาจมองระบบธุรกิจศิลปะการต่อสู้ว่ามีความสัมพันธ์กับการกีฬาเป็นอย่างมาก แต่ปัจจุบันเราจะพบว่า มีระบบธุรกิจอีกส่วนได้ถือกำเนิดขึ้นและกำลังเป็นที่นิยมอย่างมากในต่างประเทศ

เดี๋ยวนี้ เริ่มจะได้ยินบางคน โดยเฉพาะชาวต่างชาติเขาจะเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายคือเพื่อที่จะเก็บและรวบรวมไว้ แล้วเปิดสำนักสอน จึงเริ่มมีคนเรียน เพื่อธุรกิจมากขึ้นแล้ว บางทีก็คุยกันกับเจ้าสำนักตรง ๆ เลยว่าอยากจะทำเป็นเฟรนส์ชาย บางทีก็ใช้วิธีลัทธิขโมยเรียนไป ไม่บอก แต่ส่วนมากคนที่จะไปรอดคือคนที่ได้วิชาครูไป...²

ธุรกิจการสอนให้ต่างประเทศกำลังเติบโตขึ้นในอัตราสูงมาก ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมเหล่านั้นเมื่อออกไปอยู่นอกเขตสังคมที่กำเนิดแล้ว แทบจะไม่สามารถควบคุมทิศทางให้สอดคล้องกับรากฐานทางวัฒนธรรมดังเช่นเดิมได้เลย แต่หากกล่าวถึงระบบธุรกิจลักษณะนี้ ถ้ามีการเติบโตขึ้นในสังคมไทย จะถือได้ว่าเป็นโอกาสที่ดี ที่จะส่งเสริมการฝึกศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเชิงอนุรักษ์ เพื่อชดเชยสิ่งที่ขาดหายไปจากระบบธุรกิจการแข่งขัน แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนาที่แท้จริงขององค์กรที่เข้ามา

¹ จรัสเดช อุทิศ. (2550, 3 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา.

² สมศักดิ์ วิวัฒน์ไพศาล. (2550, 22 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาสุรวงศ์.

จัดการว่า มีความจริงใจให้เป็นไปเพื่อการอนุรักษ์เพียงใด และรวมไปถึงการดำเนินการในภาครัฐ เพื่อรักษา ทูทางวิชาการเหล่านี้ให้อยู่คู่สังคมไทยต่อไป

3. การละเล่น(Play) และ การแสดง(Show)

การละเล่น และ การแสดง จัดได้ว่าถือกำเนิดมาจากรากฐานที่เก่าแก่ที่สุดด้านหนึ่งในอดีตจัดเป็นลักษณะการสืบทอด ที่ถูกแปรรูปให้อยู่ในรูปแบบของประเพณี เพื่อให้รักษาองค์รวมของความเป็นศิลปะและศาสตร์ไว้ด้วยกัน คือใช้ความสุนทรีย์ของสังคมดั้งเดิมในการรักษาองค์ความรู้ด้านศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไว้กับสังคมไทย

แต่เมื่อผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาจนถึงปัจจุบัน เราจะเห็นว่าวิธีการนี้ได้ถูกแปรรูปอย่างแยกย่อยออกไปเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างมากมาย เราสามารถแบ่งได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ เพื่อการประกอบอาชีพ ดังเช่นที่เราเห็นได้จากการแปรรูปแบบของการละเล่นควงพลองไฟ การฟ้อนรำ การแสดงจำลองการต่อสู้ ตามงาน หรือสถานที่ต่าง ๆ กับอีกส่วนหนึ่ง คือ เพื่อการรักษาประเพณี ซึ่งจะเป็นไปในลักษณะของศิลปะที่ดำรงอยู่ตามท้องถิ่น โดยกระบวนการสืบทอดประเพณีของสังคมนั้นๆ

แม้ว่าการดำรงอยู่ภายใต้ันยยะนี้จัดว่าเป็นวิธีการที่ดี และสามารถรักษาความครบถ้วนสมบูรณ์ของศิลปะในความรู้ดั้งเดิมไว้ได้มากที่สุด แต่ด้วยการดำรงอยู่ภายใต้วิธีคิดแบบจารีตนิยมของสังคมดั้งเดิมได้ถูกวาทกรรมของความทันสมัยทำให้การดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในลักษณะนี้ ค่อย ๆ ค่อยค่าในสายตาของผู้คนลงไป อาจารย์हरषा เซาวนปรีชา เจ้าของสำนักดาบพิชัยยุทธ ให้ทัศนะว่า “พวกนี้เขามองเป็นเรื่องที่ล้าสมัยไปแล้ว เรียนไปก็เท่านั้น ไม่ได้อะไร ซึ่งส่วนใหญ่รุ่นนี้สมัยนี้เขาก็คิดกันอย่างนั้น ที่โรงเรียน ชมรมศิลปะป้องกันตัวยุบไป นอกจากผมสุขภาพไม่ดีแล้ว เพราะว่าเด็กที่จะมาสมัครเรียนด้วยจิตใจ ไม่มี มีแต่ฝากชื่อไว้ให้ผ่านวิชาการกิจกรรม หรือแม้แต่หลานผม 3 คน เป็นผู้ชายก็ไม่มีใครเอาซักคน เขามีที่ไปที่ดีกว่า...”

จากอิทธิพลของระบบสังคมไทยในด้านค่านิยมดังกล่าว การคาดหวังความสำเร็จจากการดำเนินการด้วยวิธีในลักษณะนี้ นอกจากขึ้นอยู่กับกำลังกาย กำลังทรัพย์ ของเจ้าของวิชาเป็นสำคัญแล้ว ยังต้องคาดหวังจากการสร้างวิธีการที่จะทำให้ผู้คนกลับมามองเห็น และรู้สึกถึงคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ให้ได้มากที่สุด ซึ่งในทางปฏิบัติจริงแล้วกระทำได้ยากมากในสังคมปัจจุบัน

“ขนาดสำนักพุทธไธยสวรรค์เองเดี๋ยวนี้ก็ยังซบเซา สังคมมันเปลี่ยนไป คนมองไม่เห็นความสำคัญ แต่จริง ๆ แล้วมันสำคัญ อย่างน้อย ๆ ก็เอาไว้ป้องกันตัว อย่างของผมนี่ใคร มาเรียน มาถามอะไร ผมก็บอกหมด เพราะรู้ว่าสายผมนี้สิ้นสุดที่ชีวิตพวกผมนี้แหละ...”¹

4. วงการบันเทิง ภาพยนตร์ ละคร

นโยบายการดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวผ่านวงการบันเทิง ภาพยนตร์ ละคร ค่อนข้างจะมีความพิเศษกว่าแนวทางอื่นพอสมควร ซึ่งจะได้การอธิบายผ่านข้อมูลที่สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งอยู่ในแวดวงของกรอบกระบวนการนี้โดยตรง อาจารย์ปริญญา ได้แสดงทัศนะที่บอกเล่าทุกอย่างไว้ได้อย่างสมบูรณ์ว่า

กรณีของการนำมาฉายมาอยู่ในเรื่องของ ภาพยนตร์ หรือ หนัง เป็นมุมมองที่ค่อนข้างจะใหม่ ถึงแม้จะเคยเกิดขึ้นมาเป็นระยะ ๆ แล้ว ในประวัติศาสตร์ภาพยนตร์บ้านเรา เรื่องการต่อสู้ที่เคยเกิดขึ้นมา ตั้งแต่ในสมัยโบราณ แต่สื่อใหม่สุดอย่างภาพยนตร์นี่ จะชัด จะอะไรทั้งหลาย มันไปถึงเร็วมาก ทำให้ผู้คนเห็น อยากเรียน อยากเป็นตาม ซึ่งมันคือประชาสัมพันธ์ที่ค่อนข้างจะได้ผล หรือ บางทีก็กล่าวได้ว่าเป็นโฆษณาชวนเชื่อด้วยซ้ำไป อย่างที่เห็น จากผม เป็นคนทำให้วงการมวยตื่นตื่นอีกครั้งหนึ่ง หรือเชิงวัฒนธรรมไทยอื่น ๆ อย่างเช่น โหมโรง อย่างนี้ ะขนาด มีเด็กมาเรียนเต็มเลย มันเป็นเรื่องใหม่ ... แต่ผมมองในเชิงการต่อสู้แล้ว มันเป็นปัญหาตรงที่ว่ามันเป็นอะไรที่วูบวาบ เกิดขึ้นเร็ว หายเร็ว คนเบื่อเร็ว มันถูกเร่งเกินไป ทำให้คนรู้สึกว่ามันดี อันนี้ใช่ อันนี้ไม่ใช่ อะไรต่าง ๆ แล้วสิ่งเหล่านี้บางทีในการต่อสู้ มันเป็นเรื่องเหมือนดาบสองคม ที่ว่า มันเป็นการผสมผสานไปแล้ว ไม่เหมือนเราดูหนังจีนที่ว่าอันนี้ของสำนักไหน ๆ ทำให้เรารู้สึกว่าน่าไปเรียนสำนักนี้ ๆ มันมีความหลากหลายในการต่อสู้ แล้วมันไม่ได้ขึ้นอยู่กับใครด้วย ตอนนั้นดู บู้ตึง ตอนนั้นดู ทหารหลวง ถ้าบ้านเราทำสิ่งเหล่านี้ ได้อย่างต่อเนื่อง และจริงจังโดยเอาวิชาการเข้ามาจับ การต่อสู้จะมีระดับที่ดี มีที่มา มีฐานราก ที่จะพัฒนาการต่อไป ... น่าเสียดายที่เราบรรลุถึงแล้วว่าสิ่งเหล่านี้ มีพาเวอร์ในการผลักดัน แต่เรากลับใช้ไม่ถูกวิธี กลับใช้แบบให้มันรับใช้องค์กร หรือ ดาราเกินไป แทนที่จะเอาสิ่งนี้มารับใช้ศิลปวัฒนธรรมของเรา ถ้าเราคิดอีกนิดเดียวเท่านั้น ว่าเราเอาศิลปะมารับใช้ศิลปะได้เนี่ย ดัดแปลงอีกนิดเดียวเท่านั้น มันจะทำให้ส่งผลดีขึ้นมาก ๆ เลย...”²

¹ หรรษา เขาวนปรีชา. (2550, 2 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่โรงเรียนลับแลพิทยาคม จังหวัดอุตรดิตถ์.

² ปริญญา สัจญะเดช. (2550, 4 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ห้างสรรพสินค้าเซลทรัล ปิ่นเกล้า.

นอกจากจะต้องทำความเข้าใจถึงการปรับรูปแบบของการใช้วิชาเพื่อให้เหมาะกับหลักทางการแสดงแล้ว หากมีการทำความเข้าใจในองค์ประกอบอื่น ๆ ทางสังคม เช่น ทักษะคิดในข้างต้นนี้ได้ การดำรงอยู่ของศิลปะในลักษณะนี้ จะกลายเป็นแนวทางการส่งเสริมกระบวนการรักษาทุนทางวัฒนธรรมของสังคมไทยได้ในลำดับต่อไป แต่สิ่งสำคัญคือการสร้างความสัมพันธ์ รวมถึงความสมดุลไปพร้อมกับการดำเนินการทางวิชาการจากอีกภาคส่วนที่สำคัญของสังคมในข้อถัดไป

5. ระบบการศึกษา

ภาคส่วนสำคัญที่จะเป็นตัวแทนหลักในการถ่ายทอด คุณค่าขององค์ความรู้ต่อสังคมปัจจุบัน ด้วยกลไกการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้เกิดขึ้นโดยตรงต่อผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ไป ระบบสังคมปัจจุบันทำให้ผู้คนในยุคสมัยนี้มีจิตใจที่ไม่สอดคล้องกับการใช้วิธีการถ่ายทอดด้วยระบบการศึกษาแบบโบราณซึ่งเป็นการศึกษาแบบอภิปรัชญาที่ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการถ่ายทอด ผู้ที่จะเล่าเรียนได้ ต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจที่อดทน อดทน แข็งแกร่ง พอที่จะผูกวิธีชีวิตตัวเองไว้กับองค์ความรู้เพียงอย่างเดียว ทางเลือกในการดำเนินวิถีชีวิตที่มากมายในสมัยใหม่ ทำให้ผู้คนมองไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องทุ่มเทตัวเองให้กับเรื่องเหล่านี้มากมายเช่นนั้น จึงมีน้อยคนที่จะมีความสนใจวิชาเหล่านี้ด้วยจิตใจที่แท้จริง

ภายใต้ระบบการจัดการศึกษาในปัจจุบัน จึงต้องปรับเปลี่ยนการถ่ายทอดให้สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของคนในยุคสมัย ไปพร้อมๆ กับการพัฒนาตัวองค์ความรู้ในเชิงวิชาการเพื่อให้สามารถรักษาคุณค่าของวิชาเหล่านี้ให้ครบส่วนที่สุด และดำรงอยู่อย่างสอดคล้องกับยุคสมัย

คือมันต้องให้ผู้ปกครอง ประชาชนเขามีทางเลือก จริงๆ เขาก็อยากให้ลูกเป็นมวณะ แต่เขาไม่อยากจะไปอยู่ในค่ายมวยหรือ เขาเห็นภาพแล้วกลัวลูกเจ็บ ... แต่ต้องสอนให้เขาเห็นภาพว่า นี่ ไม่ใช่เรื่องง่ายนะ ที่จะทำให้เขาทำอะไรก็ได้ที่ดีที่สุด ต้องทำอะไร อดทนอดกลั้น คือ ดูทำไฉนมันเริ่มจะไม่เข้าท่าแล้ว ดีกันแน่นอน ภูไปดีกว่า นี่คือการอดทนอดกลั้นเข้าใจมัย เราก็ปลอดภัยเป็นต้น ... มันก็จะค่อยๆ ทำความเข้าใจไปถึง รู้จักฟัง พูด คิด รู้จักไม่ปะทะ สองแรงปะทะเจ็บทั้งคู่ คนหนึ่งแรงมาอีกคนต้องบอก เฮ้ย ใจเย็นก่อน บอกให้ฟังเป็นอย่างไร นี่คือการป้องกันตัว รู้จักผ่อน สลายพลัง นี่คือการอดทนอดกลั้นปัญญา จะกระโดดให้ต้องย่อตัวนะ ถ้าเย่อหยิ่งจองหอง โอกาสยาก ถ้านอบน้อมถ่อมตน ไปได้ไกล ไซ้มัย มันคือปรัชญาที่ต้องสอนกันในยุคสมัยนี้ ... ¹

¹ วิจิต ธีชัย (2550, 30 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเยี่ยม ที่ศูนย์สุขภาพวิถีไทย สถาบันอาศรมศิลป์.

แม้ในช่วงผลัดเปลี่ยนยุคสมัยที่ผ่านมากระบวนการศึกษาส่วนกลางสังคมไทยได้ละเลยองค์ความรู้ตรงนี้ไป แต่ในปัจจุบันจะพบว่ามีกลุ่มคนที่มีความตั้งใจ ได้สร้างระบบการถ่ายทอดการศึกษาองค์ความรู้เหล่านี้ ขึ้นมาด้วยเจตนารมณ์ของตนเองหลายๆ กลุ่ม เช่น ชมรมศิลปะการต่อสู้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย มูลนิธิเกี่ยวกับศิลปะการป้องกันตัวไทยบางสาย รวมถึงการรวมตัวของบุคคลในส่วนกลางของระบบการศึกษา อาทิ กลุ่มมวยไทยศึกษา หรือแม้กระทั่งในกรณีการจัดสร้างระบบการสอนของมวยสายพระยาพิชัยดาบหัก ขึ้นเป็นสถาบันก็ตาม สิ่งเหล่านี้นับเป็นปรากฏการณ์การตื่นตัวของสังคมไทยในทิศทางที่ดี ต่อพัฒนาการของวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยต่อไป ดังเช่นบางทัศนะที่ว่า “ ถ้าเราทำซ้ำ ต่างประเทศเขาทำขึ้นมา เราก็ต้องไปเรียนกับเขา ซึ่งมันน่าละอายมาก เรื่องตัวเองไม่เอาใจใส่ ไปสนใจแต่เรื่องอื่น ๆ นอกประเทศ ต่างประเทศสนใจจะเอาของเรา เรา กลับต้องไปเรียนของต่างประเทศ ก็เป็นพลังที่ผลักดันตรงนี้(กลุ่มมวยไทยศึกษา)ให้เกิดขึ้น...”¹

โดยรวมแล้วเราสามารถแบ่งกระบวนการจัดการภายใต้กรอบนโยบายของระบบการศึกษานี้ ได้เป็นสองส่วน คือ การจัดการภายใต้การจัดหลักสูตรในระบบการศึกษาสามัญ ซึ่งอาจต้องเป็นไปตามกรอบเงื่อนไขของระบบสังคมใหญ่ที่กำหนดอยู่ กับ ในภาคส่วนของการศึกษาเฉพาะทาง ดังเช่น ตัวอย่างของกลุ่มต่าง ๆ ข้างต้นที่ต้องสร้างแนวทางของตนเองให้สามารถดำรงอยู่อย่างเชื่อมต่อกันกับระบบสังคมใหญ่ให้ได้

วิธีแรก คือ การทำเป็นหลักสูตรมาตรฐาน กับ หลักสูตรท้องถิ่น แต่อย่างที่อุดรดิถีก็ไม่เห็นโรงเรียนไหนมาเอาวิชาดาบผมไปเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเลยไม่มี แต่ถ้าทำคงต้องจัดระบบให้ดี เรียนแค่แม่ไม้ ไม้หัวครู ประวัติอย่างนี้ เพราะถ้าให้ชกกัน พ่อแม่เด็กก็คงไม่ต้องการ แต่วิธีนี้จะอยู่ได้เยอะในแง่ปริมาณผู้เรียน ความละเอียดของเนื้อหาจะได้ระดับหนึ่ง ... กับอีกวิธีคืออย่างที่ผมทำอันนี้ จะเหลืออยู่เยอะกว่าในด้านเนื้อหา แต่ตัวคนเรียนจะน้อยกว่า นักศึกษาเกือบหมื่นมีมาเรียน 30 คน ส่วนใหญ่ไม่มีเวลา มาดูก็สนใจบอกนำเรียน แต่ไม่มีเวลา ต่างกันกับวิธีแรก แต่จะให้อีกใครใช้สองวิธีร่วมกัน คือ พอผ่านขั้นตอนแรกแล้วก็ให้คนที่เขาสนใจตั้งใจจริง มาต่อยอดของเขาเอง...”²

¹ ชาญชัย ยมดิษ. (2550, 3 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ค่ายสุนารี จังหวัดนครราชสีมา.

² หัสดิษฐ์ เชาวน์ปรีชา. (2550, 2 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิถี.

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งนอกจากอุดมการณ์การพัฒนาองค์ความรู้บริสุทธิ์ของกลุ่มคนเหล่านี้ คือ การพัฒนาองค์ความรู้กับระบบการถ่ายทอดต้องทำไปพร้อมกับการสร้างเครือข่ายการดำเนินการร่วมกับวงการอื่น ๆ ในสังคมให้ได้ การดำรงอยู่ของวิชาในยุคสมัยนี้จึงจะได้รับการยอมรับจากผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมว่าเป็นสิ่งที่มีความหมาย เนื่องจากเรื่องกำหนดเป้าหมายของการเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อสายตาของผู้คนในยุคปัจจุบัน ดังนั้นแนวคิดเรื่องของการสร้างระบบมาตรฐานทางวิชาชีพ กับ มาตรฐานทางวิชาการ จึงจัดเป็นเรื่องสำคัญมากต่อกระบวนการนี้โดยตรงโดยเฉพาะประโยชน์ต่อการสร้างเครือข่ายการดำรงอยู่ดังกล่าว

เมื่อเทียบกับของหลาย ๆ ประเทศที่เขาประสบความสำเร็จอยู่ เรามีลักษณะด้อยกว่าเขาตรงที่หนึ่ง เราบอกได้ว่าคนนี้เป็นแชมป์มวย แต่เราบอกไม่ได้เลยว่าเขาคนนี้มีความรู้เท่าไร ในขณะที่เทควันโดมีสายดำชั้น 9 เขาไม่เคยเป็นแชมป์เลย แต่เขาสามารถไปหากินได้ทั่วโลก คนเคารพ นี่คือมาตรฐานวิชาชีพ ต้องสร้างตรงนี้ขึ้นมา ... อีกอันคือ มาตรฐานวิชาการ ที่เกาหลีมีคนไปเรียนดอกเตอร์ เทควันโด ไม่ได้เรียนแค่เทควันโดอย่างเดียว ปรัชญา การจัดการ เรียนอะไรมากมาย วันนี้เรากำลังพยายามจะทำอยู่ เปิดปริญญาเอกมวยไทย ต้องทำมาตรฐานทางวิชาการขึ้นมา ให้มีการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยให้ได้ มันเป็นศาสตร์บริสุทธิ์ ก้อนใหญ่มาก ไม่ใช่ถามเรียนมวยไทยมีอะไร สอนแค่ สลับฟันปลา ปักขาแหวกวัง แค่นี้ไม่มีอะไรให้เขาเลย ไม่ได้ ความจริงการประยุกต์เกี่ยวกับมันทำได้มหาศาล เรียนได้ถึงปริญญาเอก ตรงนี้เราต้องทำ นี่คือสมบัติของชาติ...¹

โดยสรุปแล้วนโยบายการดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยที่ถูกแยกย่อยในสังคมปัจจุบันเหล่านี้ บอกเล่าถึงกระบวนการที่หลากหลายวิธีเพื่อทำให้รูปแบบ ชื่นเชิง ลวดลายของศิลปะประเภทนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละแนวทางที่ดำรงอยู่ เช่น เพื่อสุขภาพ การกีฬา เน้นความปลอดภัยในลักษณะของเกมสการละเล่น เพื่อการแสดง ภาพยนตร์ ต้องเน้นความผาดโผนเกินจริง เพื่อให้เกิดความสวยงามและความตื่นเต้น เป็นต้น ในขณะที่เรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องนั้นคงต้องใช้ความพยายามอย่างสูงเพื่อให้สามารถดำรงแฝงอยู่ในกระบวนการต่าง ๆ ที่มีอันต้องเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเท่าที่แต่ละภาคนั้น ๆ จะจัดการได้ เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยปัจจุบันกำลังค่อย ๆ มองข้ามสิ่งเหล่านี้ไป

¹ อำนาจ พุกศรีสุข. (2550, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

การดำรงอยู่ของคุณค่าแท้ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย

ดังเช่นรากฐานจากปรัชญาองค์ความรู้เกือบทุกชนิด สิ่งใดที่เกิดขึ้นและมีวิวัฒนาการมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ ย่อมสามารถสั่งสอนและให้ประโยชน์กับมนุษย์ได้เรื่อยมา แม้เมื่อผ่านกาลเวลามาจนถึงยุคสมัยปัจจุบัน องค์ความรู้ที่สืบเนื่องจากศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ได้ถูกมนุษย์ศึกษา เรียนรู้ ดีความ และประยุกต์ใช้ประโยชน์ไปด้วยหลากหลายวิธีการ ตั้งแต่เรื่องพื้นฐานอย่างการเอาตัวรอด จนถึงการทำสงครามในอดีต เป็นศิลปวัฒนธรรม เพื่อการดำรงชีพ จนถึงตอบสนองด้านความสุนทรีย์ กระทั่งเป็นได้ถึงเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ระบบธุรกิจ หรือแม้แต่ใช้ในวงการบันเทิง สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดเป็นเพียงผลประโยชน์ปลายทางที่เราสามารถดึงมาใช้จากรากฐานคุณค่าที่แท้จริงของศาสตร์ในด้านนี้ รากฐานคุณค่าที่จะแผ่อยู่ตราบนานเท่าที่องค์ความรู้ด้านนี้ยังคงมีการถ่ายทอดกันอยู่ในสังคม เพื่อรอให้ผู้ที่มีจิตใจที่มุ่งมั่น สติปัญญาที่ถึงพร้อม และมีคุณธรรมที่เพียงพอ จะถอดความหมายเพื่อนำศาสตร์เหล่านี้ไปใช้อย่างถูกต้อง ดีงาม และเกิดประโยชน์ต่อไป ซึ่งในงานวิจัยนี้จะได้แบ่งคุณค่าแท้ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยออกเป็น 4 ประการ ได้แก่

1. ประโยชน์ทางตรง - สมรรถภาพทางกาย

เช่นเดียวกันกับกีฬา และกิจกรรมการใช้อวัยวะทุกประเภท การฝึกฝนวิชาเหล่านี้ให้ประโยชน์โดยตรงต่อผู้ฝึก ในแง่ของการออกกำลังกายเป็นอันดับแรก ซึ่งการฝึกในระดับปกติสามารถสร้างเสริมร่างกายให้เกิดการพัฒนากล้ามเนื้อทุกส่วน ระบบหายใจ ระบบไหลเวียนต่าง ๆ รวมถึงระบบประสาทให้มีคุณภาพ การเลือกใช้วิธีการฝึกในระดับพื้นฐานอย่างเหมาะสมกับคนทั่วไปสามารถให้คุณค่าทั้งการส่งเสริมพัฒนาการในวัยเจริญเติบโต สร้างสมรรถภาพร่างกายที่ดีให้กับวัยผู้ใหญ่ จนถึงชะลอการเสื่อมสภาพของร่างกายในวัยชรา สิ่งเหล่านี้คือ คุณค่าโดยตรงต่อมนุษย์จากวิชาเหล่านี้ มากกว่าการจะนำไปสู้รบปรบมือกับใครในชีวิตประจำวัน

ในระดับที่สูงกว่านั้น หากมีการออกแบบการฝึกที่เหมาะสม ก็สามารถใช้เพิ่มพูนประสิทธิภาพของการใช้อวัยวะได้ในทุกด้านไม่ว่าจะเป็น ความแข็งแรง พละกำลัง ความอดทน ความยืดหยุ่น ปฏิริยาตอบสนอง ฯลฯ เป็นวิชาที่สามารถฝึกฝนประสิทธิภาพความสามารถในการใช้อวัยวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบมาก เพียงแต่ต้องอาศัยการใช้ระดับของความตั้งใจ และความรู้ในการฝึกมากพอสมควร เพื่อไม่ให้เป็นการดาบสองคมในเรื่องการฝึกที่ผิดวิธี หรือเกินระดับที่ร่างกายของแต่ละคนจะรองรับได้ ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับบุคคลทั่วไปในสังคมดังที่ได้เคยกล่าวมา

ชีวิตประจำวันทุกวันนี้ อายุ 52 นี้ ยังเตะกระสอบทรายอยู่เลย มันได้ออกกำลังกาย ฝนตก เราก็ซ้อมได้อยู่บ้านในโรงรถ อีกอย่างคือ เรื่องของกำลังใจ คือไม่ใช่ว่าเป็นมวยแล้วไปหาเรื่องเขานะ แต่มัน

ทำให้รู้สึกว่าเป็นคนที่เข้มแข็ง อดทน ก็เคยมีนะปัญหานอกเวทีนะ มันก็ประยุกต์ใช้ได้ แต่ถ้าถามว่าในชีวิตประจำวันจริง คือ ได้ออกกำลังกายทุกส่วนของร่างกายนะ ทุกวันนี้ยังสอนลูกชายอยู่เลย...¹

2. ปัญญาบริสุทธิ์ - ปรัชญา การพัฒนาทั้งตัวตนและจิตใจ

เหนือกว่าการได้รับความสุขต่อจิตใจหลังการออกกำลังกาย อันเป็นผลจากการหลั่งสารเอ็นโดรฟินของสมอง และการเกิดของขวัญกำลังใจจากการฝึกฝนวิชาที่บรรพบุรุษของประเทศเคยใช้ในการสร้างคุณลักษณะของนักรบ อันเป็นประโยชน์ต่อจิตใจขั้นเบื้องต้นของผู้ที่ฝึกฝนวิชาเหล่านี้ไปแล้ว สำหรับผู้ที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจ ที่จะเรียนรู้วิชาเหล่านี้มากเพียงพอ จนก้าวพ้นระดับของความบ้าคลั่ง และโกลาหลของจิตใจที่อาฆาตมาดร้าย มุ่งคิดเพียงที่จะใช้องค์ความรู้เหล่านี้ไปสู้รบกับผู้อื่นไปแล้ว สิ่งที่เกิดจากวิถีสอนวิชาเหล่านี้ จะเริ่มสอนให้ผู้ฝึกหันกลับมาต่อสู้กับตัวเอง มุ่งทำความเข้าใจในเบื้องลึกของวิชา ก้าวเข้าสู่ระดับของการเรียนรู้ปรัชญาที่เกิดจากธรรมชาติ ดังเช่นที่เราเห็นจากประวัติศาสตร์ของนักปราชญ์จากสาขาวิชาศิลปะแขนงนี้หลาย ๆ ท่านในอดีตของชาวเอเชีย องค์ความรู้ชนิดนี้มีกระบวนการขัดเกลาจิตใจของผู้ฝึกด้วยตัวของมันเอง

อย่างที่ผมพูดกับสื่อทุกชนิดแล้ว มวย ไม่ใช่หมายถึง การชกต่อยกันเพียงอย่างเดียวอย่างที่คนอื่นแปล คำว่า มวย แปลว่ารวมเป็นหนึ่ง มันเหมือนมวยผม แต่ก่อนอื่นมันต้องมีการหิวโห้เสีย ผมเอาฝุ่นผงออก ถ้าเป็นคนที่ถูกกล่อมเกลามา ถูกทรมาน อย่างผมนี่โดนจากครูทั้งหลายแหล่เลยละ ไปกับครู แกกั๊นเจย ให้เราซ้อมไปั่นเอง ซ้อมไม่ซ้อมก็เรื่องของเจิง แต่เราต้องซ้อม ครูก็แกล้งดูใจเราทำอะไรของแกไป จนที่สุดมันก็จะเข้าสู่ขั้นต้นของอีกระดับ คือ มีการรวม กาย กับจิต ให้เป็นหนึ่งเดียวเพื่อให้พ้นความทรมานตรงนั้นไปได้ เมื่อกายจิตรวมกลายเป็นหนึ่งเดียวแล้ว นั่นหมายความว่า เริ่มถึงขั้นสมาธิ ซึ่งเป็นการเข้าสู่ระดับการพัฒนาตัวตน...²

เช่นเดียวกันกับประโยชน์ทุกด้านที่ได้รับจากการทำสมาธิ ซึ่งหลักการด้านศาสนารวมทั้งวิชาการในปัจจุบันได้มีการค้นคว้าและให้ความสำคัญ สมาธิให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งในเรื่องของอารมณ์ บุคลิกภาพ ความสามารถในการตัดสินใจ จวบจนถึงระดับที่ลึกซึ้ง

¹ อติสร ไกรว่อง. (2550, 1 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่วัดป่าขนุน จังหวัดอุตรดิตถ์.

² อำนาจ พุกศรีสุข. (2550, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

เช่นในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพจิตใจ สติปัญญา แต่สิ่งหนึ่งที่ต้องไม่หลืมลืม ทำความเข้าใจคือ เส้นทางของผู้ฝึกฝนกว่าที่จะเข้าสู่ประโยชน์เหล่านี้ได้ รวากับผูกไว้ด้วยบททดสอบคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและถึงพร้อม อาจต้องให้เวลากับการเรียนรู้ยาวนานพอสมควร เพื่อที่จะได้รับคุณค่าแท้ในข้อนี้

3. ปัญญาประยุกต์ – ศิลปะการใช้ชีวิต

พิชัยยุทธ พิชัยสงคราม เกิดจากการประยุกต์ใช้สติปัญญาในการทำความเข้าใจหลักการของธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับจากประโยชน์ในข้อที่ผ่านมา เข้ากับการระดับการรับรู้ตั้งแต่ขั้นเตรียมการ วางแผน ไปจนถึงลงมือปฏิบัติจริง นับเป็นศาสตร์ที่ทรงคุณค่าต่อมนุษยอย่างมาก มาตั้งแต่ในสมัยโบราณ

เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแล้ว ศาสตร์นี้นับว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง ตั้งแต่ การถือกำเนิด การฝึกฝน พัฒนาการ การควบคุม รวมถึงเป็นเครื่องมือให้กับกันและกัน สิ่งเหล่านี้ได้แฝงอยู่ในสังคมไทยมาแต่โบราณ และมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว แม้ในความจริงแล้ว ภูมิปัญญาประเภทนี้จะมีปรากฏอยู่ในหลายประเทศก็ตาม แต่สังคมไทยในอดีต การเรียนรู้วิชาการต่อสู้ผนวกกับลักษณะของวิถีชีวิตในสมัยนั้น ล้วนเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ขึ้นกับตัวผู้ฝึกเอง เพื่อความอยู่รอดจนถึงเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเผชิญกับทุก ๆ เรื่องราวที่เข้ามาในชีวิต สิ่งนี้คือคุณค่าแท้ข้อหนึ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกกาลสมัย

ผมเชื่อว่า ผู้ชายโบราณ ที่อยู่ในสายแบบนี้ เรียนรู้สิ่งเหล่านี้จนเข้าเลือดเข้าเนื้อ อยู่ในศาสตร์ที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย อาจเรียนในขณะอยู่วัด ขณะเข้ารับราชการ สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นความลับ มันอาจไม่มีใครครอบครองคัมภีร์ แต่มันถูกถ่ายทอดด้วยกระบวนการท่องจำ การสอนตัวต่อตัว รวมถึงการเรียนรู้จากวิถีชีวิต เพียงแต่การครอบครองพิชัยสงครามนั้น เป็นเรื่องเฉพาะการที่จะต้องมียุทธะที่ใดที่หนึ่งในฐานะคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ แต่องค์ความรู้มันไม่ใช่เป็นความลับ...¹

สิ่งเหล่านี้มีคุณค่าในลักษณะของความเป็นหลักการ วิธีการ จึงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในแทบทุกรื่อง ทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกบุคคลจนถึงระดับมวลชน แต่จะต้องมีกระบวนการในการควบคุมการใช้สิ่งเหล่านี้อย่างเหมาะสม ผู้ที่ครอบครองจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาระดับของจิตใจ

¹ ปรินญา สัตยธะเดช. (2550, 4 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเยี่ยม ที่ ห้างสรรพสินค้าเซลทรัล ปิ่นเกล้า.

ให้มีคุณธรรมที่ดีงาม ขัดเกลาวิธีการใช้ศาสตร์ไม่ให้เป็นดาบสองคมที่จะนำไปทำร้ายผู้อื่น หรือ ย้อนกลับมาทำร้ายตนเอง ดังหลาย ๆ ตัวอย่างในประวัติศาสตร์ที่เคยผ่านมา

แม้ในอดีตจะเห็นแต่เพียงการใช้ศาสตร์นี้ในการปกครอง และการทหาร แต่ด้วยศาสตร์นี้เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากปรัชญาธรรมชาติ ซึ่งมาจากเรื่องทั่ว ๆ ไป ในสังคมปัจจุบันจะเห็นว่าศาสตร์นี้ได้ถูกถอดรหัส สังเคราะห์ ไปใช้ในแทบทุกเรื่องดังที่เราคุ้นเคยกันจากคำว่า กลยุทธ์ ทั้งในวงการธุรกิจ การบริหารงาน การปกครอง ฯลฯ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึง คุณค่า ที่เราจะได้รับหากรู้จักที่จะเรียนรู้ใช้สติปัญญา ประยุกต์การศึกษาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ให้เป็นอุปกรณ์ในการสอนศาสตร์ด้านนี้เพื่อใช้ในการชีวิตประจำวัน

การที่เรารวมกายกับจิตเข้าด้วยกัน ทำให้เรารู้รับ หลบหลีก ถอย รู้ระยะปลอดภัย ผมสามารถประยุกต์ใช้มวยในชีวิตประจำวันได้ อาจจะพูดได้ว่าดีกว่าพวกที่เป็นนักมวย เพราะเราเป็นทหารด้วย ประโยชน์โดยตรงด้วยชีวิตที่เป็นทหาร วิชามวยช่วยให้ผม รู้จักจัดระยะ ระหว่างเรากับศัตรู ด้วยระยะที่ไม่ห่างจนทำอะไรศัตรูไม่ได้ แล้วก็ไม่ได้ใกล้จนไม่สามารถตอบโต้ได้ ทักษะนี้ช่วยให้ผมปลอดภัยมาตลอดการปฏิบัติงาน 8 ปี ของการต่อสู้เอาชนะคอมมิวนิสต์ และการปราบปรามยาเสพติดที่แม่ฮ่องสอน 2 ปี ที่สงครามบ้านร่มเกล้าและอื่น ๆ อีก ผมไม่ได้รับอันตรายใด ๆ เลยด้วยทักษะมวย...¹

สิ่งเหล่านี้มันสอนให้คิดเป็นไง ตรงก่อน ค่อยพูด ไม่ใช่พูดพล่อยๆ ออกไป ถ้ามมาแก้ปัญหาเป็นมันก็เหมือนกัน ถ้าเราทำเขาพลาดโดนเตะขาล้มลงไป ครั้งที่ 2 เราแก้ไม่ได้ หมายถึงแพ้ นี่ถึงจะเรียกว่า เป็นมวย แก้อย่างนี้ได้มันก็สนุก อยู่บนเวทีก็สนุก อยู่ข้างล่างเราก็ตอบโต้กับเพื่อนฝูงคุยได้ สนุกสนาน เอาไปใช้ในวิถีชีวิตอื่นๆ ก็ได้ ...²

หรือตัวอย่างของ อาจารย์สมศักดิ์ ในการประกอบอาชีพด้วยหน้าที่ผู้อบรมในหน่วยงานธนาคาร ซึ่งดูราวกับจะไม่เกี่ยวข้องกับวิชาเหล่านี้เลย

เรื่องกิจกรรมนี้ผมใช้เยอะเลย ทั้งการบริหาร การสอนปรัชญา อย่างเช่น สอนการรับข้อโต้แย้งในกลุ่มนักศึกษา คนทำงาน แทนที่จะไปเถียงเขา ผมก็จะสอนวิธีการรับแบบมวยอ่อนให้ดู ว่าไม่ต้องไปปะทะเขาแล้วเราก็จะสามารถเกาะกุมเขาได้ แต่ถ้าเราปะทะเขาตั้งแต่ต้นมันคว้าเขาไม่ได้ เพราะมันหลุด

¹ อำนาจ พุกศรีสุข. (2550, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

² วิจิต ชีวีธัญ (2550, 30 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่ศูนย์สุขภาพวิถีไทย สถาบันอาศรมศิลป์.

ไปแล้ว หรืออย่างการจากหลบไปอยู่มุมเดียวกัน ไม่อยู่ตรงข้าม มันก็จะทำให้เห็นมุมมองเดียวกัน ลดความเป็นศัตรูลง อะไรอย่างนี้ เป็นต้น หยิบเอาพวกนี้มาใช้สอน ... หรือบางที ก็จะสอนรุ่นน้อง ที่มาทำงานใหม่ ๆ ว่า อย่างร่างนัก ด้วยการแสดงหมัดที่ม่ออย่างไม่เจื้อ เพราะถ้าเจื้อเขาจะปิดทัน ทุกครั้งไป เหมือนอย่างเราทำงานแล้วฟอร์มร่างมาก ฝ่ายตรงข้ามก็แก้ทันทุกครั้งไป พอมันได้ผล ด้วยความเร็ว ความขลังแล้ว ศรัทธา มันจะตามมาเอง...¹

ทั้งหมดนี้คือตัวอย่างประโยชน์ที่ได้รับจากคุณค่าในแง่ของการรู้จักใช้ปัญญา ประยุกต์องค์ความรู้เหล่านี้เข้ากับวิถีชีวิต แม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไปก็ตาม

4. ครู – สัญลักษณ์สำคัญของการถ่ายทอดคุณค่าในวิชาการไทย

เช่นเดียวกันกับวิชาการไทยโบราณเกือบทุกแขนง เช่น การแพทย์ ดนตรี การช่าง ฯลฯ เมื่อการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตัวเองในองค์ความรู้เหล่านี้จนถึงขั้นสูงแล้ว ผู้ครอบครององค์ความรู้เหล่านั้น เกิดความรู้สึกถึงคุณค่าในตัววิชา มองเห็นภาระหน้าที่ที่ตนจะต้องรับผิดชอบในการดำรงไว้ซึ่งองค์ความรู้เหล่านั้น ด้วยการสร้างกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญา เพื่อสร้างประโยชน์และคุณค่าให้กับมนุษย์รุ่นต่อ ๆ ไป โดยสังคมไทยนิยามระดับขั้นของผู้มีวิชาในสถานะดังกล่าวว่า “ครู”

คำว่า ครู ได้ถูกใช้ในสังคมไทยมาแต่โบราณกาล โดยมีรากศัพท์ที่มาจากคำว่า ครู หรือ ครู ในภาษาบาลี สันสกฤต มีความหมายว่า หนัก สำคัญ ควรเคารพ มีค่าสูง² เราสามารถเห็นนิยามของคำว่าครูในวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของไทยได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้นตามความหมายดังกล่าว โดยนอกจากคนที่ได้รับการเรียกขานด้วยคำนี้แล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่ผ่านการฝึกฝนตัวเองอย่างหนัก เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ แล้ว บุคคลเหล่านี้จำเป็นต้องทำงานหนัก เพื่อภาระหน้าที่รับผิดชอบต่อการสร้างคุณค่า ความสำคัญขององค์ความรู้ เพื่อให้วิชาเหล่านี้ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทั้งลูกศิษย์ บุคคลทั่วไป จนถึงมนุษยชาติรุ่นต่อ ๆ ไป

ครูในสังคมไทย โดยเฉพาะวิชาศิลปะการป้องกันตัวของไทย มีหน้าที่ตั้งแต่ ถอดรหัสตีความ ภูมิปัญญาในรูปแบบต่าง ๆ ที่ถูกส่งผ่านมาจากครูและผู้มีสติปัญญาในอดีต สร้างกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อผู้เป็นศิษย์ นับตั้งแต่คัดเลือก ชัดเกลา ทั้งความสามารถและจิตใจ สร้างสรรค์

¹ สมศักดิ์ วิวัฒน์ไพศาล. (2550, 22 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเยี่ยม ที่ ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาสุรวงศ์.

² ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542. หน้า 224-225.

วิธีการส่งมอบบรม สร้างพัฒนาการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับบรรดาศิษย์ ที่ล้วนมีพื้นฐานที่มาแตกต่างกัน ต้องรังสรรค์ความสามารถของลูกศิษย์แต่ละคนไปพร้อมกับการควบคุมความสมดุลของคุณค่าทั้งสามในตัววิชาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องไปกับพัฒนาการในตัวลูกศิษย์ เพื่อคุณค่าต่อการนำไปใช้ในวิถีทางที่งดงาม トラバไปจนถึงสังเคราะห์วิธีการเพื่อถ่ายทอดรหัสทางภูมิปัญญาของตนไปสู่ ครู ในรุ่นต่อ ๆ ไป

โดยรากฐานของสังคมไทย จึงให้ความสำคัญความเคารพต่อสถาบันครู และมีกระบวนการทางสัญลักษณ์มากมายในรูปแบบพิธีกรรม ประเพณี เพื่อถ่ายทอดคุณค่าให้แก่สังคมสืบต่อกันมาทั้ง การยกครู ไหว้ครู ครอบครู สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุผลให้ “ครู” ในความหมายที่แท้จริงนั้นต่างจาก “โค้ช” หรือ “ผู้ฝึกสอน” ที่ผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมปัจจุบันมักมองรวมเป็นความหมายเดียวกัน และสิ่งสำคัญที่สุดคือ โดยกระบวนการสืบทอดองค์ความรู้ของคนโบราณเกือบทุกแขนงที่สืบเนื่องมาถึงปัจจุบันนั้น คุณค่าแท้ทั้งสามสิ่งที่ได้กล่าวมา จะถูกส่งผ่านไปจนถึงสังคมไทยยุคต่อๆ ไปได้อย่างครบถ้วนเพียงใดนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ตัวแปรสำคัญที่สุดที่เรียกว่า “ครู”

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย

ในการสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านี้สู่คนไทยรุ่นต่อ ๆ ไป ในสังคมที่มีลักษณะเช่นในปัจจุบันนั้น อาจเป็นสิ่งที่คาดเดาผลลัพธ์ได้ยาก แต่โดยหลักการแล้ว เราสามารถวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของกระบวนการนี้ได้จาก 3 ส่วน คือ เด็กหรือผู้ที่จะมีมารับสืบทอดวิชาในยุคใหม่ วิธีการถ่ายทอดที่อาจต้องมีการปรับตัวเข้ากับระบบสังคม และแก่นหัวใจของภูมิปัญญาคนโบราณ ซึ่งมักถูกส่งต่อมาโดยลักษณะของรหัสที่ต้องมีการศึกษา เพื่อใช้สิ่งเหล่านี้เป็นฐานของความสำเร็จในการถ่ายทอดคุณค่าสู่อนาคต ดังนี้

1. โลกทัศน์ของเด็กยุคใหม่ต่อศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย

นอกเหนือจากกลุ่มของผู้ที่เติบโตขึ้นมาท่ามกลางแวดวงของผู้ที่มีความสนใจวิชาเหล่านี้ เช่น ผู้ที่ต้องใช้วิชาเหล่านี้เลี้ยงชีพ หรือลูกหลาน เครือญาติของผู้ที่ครอบครองวิชาแล้ว เยาวชนในยุคปัจจุบันที่เติบโตขึ้นมาท่ามกลางอิทธิพลของสื่อที่มีการแยกย่อยสูงมาก สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อทัศนคติของเด็กที่มีต่อศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย ซึ่งนอกจากจะทำให้มีความแตกต่างกับทัศนคติในสังคมอดีตแล้ว ยังถูกแจกแจงให้เกิดเป็นสิ่งที่ส่งผลทั้งด้านบวกและด้านลบต่อองค์ความรู้ ด้วยการตีความทำความเข้าใจของเด็กต่อศิลปะแขนงนี้ ในลักษณะที่หลากหลายมาก ตามข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาในลักษณะที่แตกต่างกันไป

เด็กในยุคสมัยนี้มีทางเลือกของกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้น และมักจะเลือกใช้เวลาไปกับความสนุกสนานอื่น ๆ เช่น เกมส์ ดนตรี กีฬาประเภทอื่นๆ มากกว่าที่จะใช้ฝึกวิชาที่ต้องอาศัย

ความอดทน สมาธิและจิตใจ ในระบบฝึกแบบดั้งเดิมของวิชาเหล่านี้ แม้แต่ในเรื่องของแพชชั่น ค่านิยม ก็จะได้เห็นว่าส่งผลต่อการเลือกของเด็กโดยตรง เด็กหลายคนอาจชอบศิลปะการต่อสู้ มีความภาคภูมิใจในมวยไทย แต่มักไม่เลือกที่จะเรียนด้วยเหตุผล ของภาพลักษณ์ที่ดูเป็นรองในเรื่องความเป็นสมัยนิยม ความมีระดับเมื่อเทียบกับวิชาความรู้อื่นๆ ในแขนงเดียวกัน

การส่งเสริมจากผู้ปกครอง ที่มักจะเน้นหนักไปที่เรื่องของวิชาการตามระบบอาชีพหลัก หรือกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของเด็กด้านอื่น ๆ ด้วยเหตุผลส่วนใหญ่ที่ว่าวิชาเหล่านี้เป็นเรื่องของความรุนแรง ซึ่งเกิดจากมุมมองส่วนใหญ่ที่ได้รับจากภาพลักษณ์เฉพาะบางส่วนของที่ปรากฏผ่านสื่อออกไป ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้วมิใช่ทัศนคติที่ถูกต้องทั้งหมด แต่อาจต้องอาศัยการพิจารณาทำความเข้าใจในความจริงของเรื่องคุณค่าและผลตอบแทนที่จะได้รับการฝึกวิชาประเภทนี้มากพอสมควร

กลุ่มของเด็กยุคใหม่ที่จะเข้ามามีความสนใจต่อไปจึงขึ้นอยู่กับอิทธิพลหลายประการ ทั้งสื่อ ข้อมูลที่ได้รับ บุคลิก จิตใจ ความสนใจ โอกาสของการรู้จักครูบาอาจารย์ รวมถึงความตั้งใจจริงในการเข้ารับการฝึก ซึ่งสุดท้ายเมื่อเข้าไปภายในวงการแล้ว ก็จะต้องผ่านกระบวนการขัดเกลาและคัดเลือก ผู้เหมาะสมที่จะได้ครอบครองวิชาในระดับที่แตกต่างกันออกไป

2. การปรับตัวเข้ากับระบบสังคมแบบใหม่

แม้องค์ความรู้ และวัฒนธรรมประเพณีในวิชาเหล่านี้เป็นเรื่องที่ดำเนินร่วมกันมาอย่างยาวนาน แต่เมื่อถึงในยุคสมัยปัจจุบัน เราคงต้องแยกพิจารณาเรื่องการปรับตัวของสิ่งเหล่านี้ออกจากกัน โดยในกรณีขององค์ความรู้และกระบวนการถ่ายทอดนั้น ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านมองว่า ด้วยการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยของสังคม ส่งผลต่อวิถีคิดและจิตสำนึกของคนในยุคสมัยนี้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ในโครงการจัดตั้งสถาบันมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหัก อาจารย์สมพร รวมทั้งเหล่าผู้เชี่ยวชาญและลูกศิษย์ ได้เลือกใช้วิธีในการปรับรูปแบบของการถ่ายทอด ให้มีลักษณะเป็นระบบสากล แบ่งระดับของวิชาให้เป็นขั้นตอน เพื่อจัดระบบการเรียนรู้ให้เป็นมาตรฐานตามระบบการศึกษาสมัยใหม่ และมีการรับรองโดยสถาบันการศึกษาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันกับในหลายกลุ่มของสำนักวิชาอื่น ๆ ที่เลือกแนวทางนี้ ด้วยเหตุผลที่ว่าต้องปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับความรู้สึคนึกคิด ของคนยุคใหม่ เพื่อให้วิชายังคงสามารถถ่ายทอดได้ต่อไป

ในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี จากการศึกษาของกรณีสายมวยพระยาพิชัย แม้จะเห็นว่ายังคงมีความพยายามในการรักษา คำโคธ จาริต พิธีกรรมต่าง ๆ ไว้ได้อย่างครบครันมาก แต่กระบวนการภายในก็ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยไปพอสมควร เช่น ความจำเป็นในเรื่องระยะเวลาการเดินทาง ทำให้ผู้มาร่วมพิธีกรรมบางคนไม่อยู่ประกอบพิธีได้ครบกระบวนการ จากประเพณีที่เป็นไปด้วยการเชื่อมโยงสายใยคนในชุมชนก็เริ่มมีคนนอกชุมชนตัวเองเข้ามาร่วมมากขึ้น หรือ พิธีครูของสายดาบพิชัยธนยุทธ ที่มีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขไปตามความจำเป็นของระบบ

เศรษฐกิจ จากใช้เครื่องเช่นไถหัวหนึ่งชุดต่อศิษย์คนเดียว ก็ต้องปรับเป็นใช้ร่วมกันกับศิษย์หลายคน ด้วยความจำเป็นเรื่องฐานะ การเงิน เป็นต้น หรือแม้แต่กรณีของบางสายมวยที่เคยมีความเจริญอยู่ในถิ่นฐานแห่งหนึ่ง ก็ต้องมีการโยกย้ายไปอยู่ที่อื่น ๆ ตามการครอบครองของผู้สืบทอดวิชา เป็นต้น

สิ่งสำคัญที่เกิดจากลักษณะของสังคมปัจจุบันนี้ คือ นอกจากการพัฒนาการที่เกิดขึ้นภายในของแต่ละรูปแบบการสืบทอดวิชาที่แยกย่อยไปแล้ว อาจต้องมีการสร้างเครือข่ายการดำรงอยู่ เพื่อให้เครือข่ายชนต่อกันกับหลาย ๆ สาขาวงการ เพื่อให้สามารถหล่อเลี้ยงเนื้อแท้วิชาที่อาจต้องอาศัยความรับผิดชอบจากคนเพียงกลุ่มน้อยในสังคม อย่างมีความสัมพันธ์กัน

3. การถ่ายทอดรหัสภูมิปัญญาสู่ผู้ที่ศึกษาอย่างตั้งใจจริง

คนเพียงกลุ่มน้อยดังกล่าวในท้ายข้อที่แล้ว มีภาระหน้าที่ในการรับผิดชอบสูงมาก ที่จะต้องพัฒนาตัวตน ฝึกฝน สร้างความเชี่ยวชาญ รวมถึงต้องใช้สติปัญญา ในการตีความรหัสความรู้ที่ถูกถ่ายทอดจากครูบาอาจารย์ในอดีต ว่าหมายถึงสิ่งใด ซ่อนอยู่ที่ใด รวมถึงเหตุผลในการเก็บรักษา หรือการใช้ว่า เพื่ออะไร และเพราะอะไร สร้างเป็นระบบสัญลักษณ์เพื่อถ่ายทอดคุณค่าต่อไป

อีกประการสำคัญ คือ แม้ด้วยลักษณะวิถีของกระบวนการถ่ายทอด การอธิบายความรู้ และการทำความเข้าใจในปัจจุบัน มีความแตกต่างกับอดีตเป็นอย่างมาก แต่ก็ยังเป็นเพียงการตีความจากกระบวนการทัศน์คนละชุดที่เกิดจากยุคสมัยที่แตกต่างกันเท่านั้น หากผู้ที่ศึกษาอย่างจริงจังจะสามารถมองเห็นถึงความสัมพันธ์เป็นการง่ายที่จะทำการถ่ายทอด ด้วยการอธิบาย และเปรียบเทียบให้คนรุ่นใหม่ได้เกิดความเข้าใจ มองเห็นคุณค่า และสติปัญญาของคนโบราณ เช่น ในปัจจุบันนี้อาจอธิบายให้เห็นความสัมพันธ์ในเชิงวิทยาศาสตร์ จิตวิทยา เปรียบเทียบกับการมองสิ่งเหล่านี้ด้วยความตื่นตัวในลักษณะปฏิกิริยาในอดีต ว่าความจริงแล้วอาจเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กัน เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญาที่ดั่งมาต่อไป

ลมหายใจของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย

หากเรามองว่ากระบวนการสืบทอดในสมัยโบราณ คือสิ่งที่มีการรักษาความครบถ้วนของศาสตร์ให้อยู่ในรูปแบบที่มีความสมบูรณ์ ก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่าเมื่อสิ่งเหล่านี้ถูกถ่ายทอดมาถึงปัจจุบัน มีกระบวนการมากมายที่ทำให้เกิดการลดทอน เปลี่ยนแปลง ให้มีความแตกต่างและเรียบง่ายลงจากเดิม จากข้อมูลที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญหลายคน ส่วนใหญ่ล้วนมีความเป็นห่วงต่อการสืบทอดสมบัติทางภูมิปัญญาให้กับสังคมไทยในลำดับต่อไป ทศนะเหล่านี้มาจากการวินิจฉัยจากสิ่งใดบ้าง เมื่อเปรียบเทียบปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับชีพจรของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย

1. สัญญาณเตือนจากบางปรากฏการณ์

มีการกล่าวว่า “คนไทยเรามีมวยไทยเป็นสมบัติ แต่ตอนนี้เรามีคนรู้มวยไทยจริง ๆ ไม่ถึง 1% เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนของคนทั้งประเทศ หมายถึง มวยไทยที่ถูกต้อนะ...”¹

ผู้เชี่ยวชาญหลายคนให้ความเห็นตรงกันว่า คนไทยทั่วไปมีความเชื่อมั่นว่าวิชานี้มีความเป็นเลิศเมื่อเทียบกับการต่อสู้ของชาติอื่นหลาย ๆ วิชา แต่ในแง่ของผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจความสามารถ ในตัวองค์ความรู้ที่แท้จริงนั้น มีอยู่ในจำนวนที่น้อยมาก ผู้เชี่ยวชาญบางคนมีประสบการณ์ที่ว่า เด็กไทยในบางสถานศึกษาไม่รู้จักคำว่ามวยไทย สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่น่าตกใจมาก “มีช่วงหนึ่ง ผมได้ไปสอนที่โรงเรียนนานาชาติ ได้ยินเด็กพูดมาคำหนึ่งว่า มีมวยไทยด้วยหรอ เด็กวัย 10 ขวบได้ มันพูดอย่างนี้ ใจผมมันสลายเลย...”²

ในขณะเดียวกัน มวยไทยทรงคุณค่า และได้รับความสนใจ ในชาวต่างประเทศมาเป็นเวลานานแล้ว และนับวันธุรกิจการสอยยิ่งจะทวีความเจริญเติบโตมากขึ้นในต่างแดน แต่หากพิจารณาโดยเหตุผลแล้ว สังคมต่างชาติโดยเฉพาะชาวตะวันตก มีรากฐานมาจากมุมมองและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากไทยมาก จึงเกิดความไม่แน่ใจว่าองค์ความรู้ที่ลึกซึ้งเหล่านี้จะไม่ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการตีความที่ผิดเพี้ยนเกินไป เมื่อองค์ความรู้เริ่มอยู่ห่างออกไปเรื่อย ๆ จากกระบวนการควบคุมทางวัฒนธรรมดั้งเดิม

อีกประเด็นสำคัญคือ ปัญหาเรื่องความขัดแย้งทางอัตรา ภายใต้อุดมการณ์วิถีคิดของหลากหลายสำนักที่แตกต่างกันออกไป สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมาในยุคที่ทุนทางวิชาการถูกแปรรูปเป็นผลผลิตได้มากมาย อีกทั้งอุดมการณ์หลักที่เคยควบคุมการใช้ประโยชน์ร่วมกันในเรื่องการรบเพื่อบ้านเมืองก็หมดสมัยไปแล้ว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินแนวทางพัฒนาการวางการศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยอย่างเป็นเอกภาพร่วมกัน

¹ สมบูรณ์ ทองอร่าม. (2550, 8 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์.

² ประสิทธิ์ รัศมีสุขสร. (2550, 6 มกราคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล นาคเอี่ยม ที่สหพันธ์มวยไทยโลก.

2. ภาพชีวิตจากตัวแทนผู้สืบทอด

จากการดำเนินการวิจัยในภาคสนามของงานวิจัยนี้ ในการทำความรู้จักกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่าน ได้พบแนวทางการดำเนินชีวิตที่มีผลต่อการสืบทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย อย่างน่าสนใจ ดังนี้

เริ่มต้นจากกลุ่มผู้สืบทอดวิชาที่เป็นกรณีศึกษาโดยตรง อาจารย์สมพร อาจารย์หัสตินทร์ อาจารย์हरรรษา และ อาจารย์อดิสร บุคคลเหล่านี้ เติบโตมาพร้อมกับได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้โดยตรง แต่ทุกท่านล้วนมีแนวทางของการดำเนินชีวิต หน้าที่การงาน ในแวดวงของข้าราชการเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับวิชาเหล่านี้ในฐานะของความผูกพันและชีวิตประจำวันมากกว่าการประกอบอาชีพ แต่ละท่านมองว่าด้วยระบบสังคมปัจจุบันจะต้องสร้างชีวิตของตนเองให้มีรากฐานและกำลังมากพอ จึงจะสามารถสนับสนุนส่งเสริมวิชาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพต่อไปได้ เช่นเดียวกับแนวคิดของ อาจารย์สมศักดิ์ ที่ทำงานในหน่วยงานธนาคาร

พี่ลุง ลูกชายของ ครูฉลอง เลี้ยงประเสริฐ แห่งสำนักมวยท่าเสา แม้ว่าจะเคยประกอบอาชีพนักมวย แต่ปัจจุบันก็ออกมาทำการประกอบอาชีพอื่นในโรงงานแห่งหนึ่ง และบอกว่าความจำเป็นตอนนี้ คือ ต้องเลี้ยงดูครอบครัว แต่ในอนาคตก็คาดหวังว่าจะต้องสั่งสมคุณสมบัติของตัวเองให้เพียงพอเพื่อกลับมาถ่ายทอดวิชาของพ่อสืบทอดต่อไป

ในกลุ่มผู้ใช้วิธีการสร้างธุรกิจการสอนวิชาเหล่านี้โดยตรง เช่น ครูแปรง(จากมูลนิธิมวยไทยไชยา) และ พี่ตัน(จากสถาบันไทยยุทธ) รวมถึงตัวอย่างอื่นอีกหลายท่านนั้น ก็ล้วนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าจะต้องทำควบคู่ไปพร้อมกับอาชีพเสริมอื่น ๆ เนื่องจากการเจริญเติบโตในธุรกิจการสอนของวิชาเหล่านี้ในสังคมไทยยังไม่มีเสถียรภาพมากพอ เมื่อเทียบกันกับการทำเป็นระบบอาชีพ ลักษณะค่ายมวย ซึ่งต้องใช้กำลังปัจจัยในหลาย ๆ ด้านสูงมาก

แต่ก็มีหลายท่านที่มีพื้นฐาน ฐานะและปัจจัยผลักดันมากพอที่จะทำการส่งเสริมดำเนินการนี้โดยตรงในระดับองค์กร เช่น ในกลุ่มมวยไทยศึกษา อาจารย์วิชิต อาจารย์จรัสเดช อาจารย์ชาญชัย หรือในกลุ่มของข้าราชการในหน่วยงานทหาร อย่างเช่น อาจารย์อำนาจ อาจารย์ปริญญา เป็นต้น บุคคลเหล่านี้นอกจากมีพื้นฐานรองรับที่ดีพอในระบบสังคมแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่มีความรักความผูกพันในตัววิชา เพื่อใช้โอกาสในชีวิตของตนอุทิศให้กับการส่งเสริม อนุรักษ์วิชาการของไทยเหล่านี้สืบทอดต่อไป

ภาพเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงประเด็นเรื่องความอยู่รอด การดำรงชีพ ในระบบสังคมปัจจุบันที่ส่งผลกระทบ ต่อการดำเนินกระบวนการเพื่อสืบทอด องค์ความรู้ เหล่านี้ในสังคมไทย

ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการครั้งนี้ ต้องอาศัยทั้ง กำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา รวมถึงกำลังศรัทธาที่สูงมาก เพื่อทำในสิ่งที่เชื่อว่า จะช่วยให้ทรัพย์สมบัติทางภูมิปัญญาของ บรรพบุรุษตน ยังคงดำรงอยู่คู่กับประเทศชาติสืบต่อไป

3. ความอยู่รอดขององค์ความรู้

แม้ว่าในบรรดาผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง จะพยายามใช้ความสามารถของตนอย่างสุดกำลัง เพื่อรักษาไว้ซึ่งความอยู่รอดของสมบัติทางภูมิปัญญาเหล่านี้ก็ตาม แต่สุดท้ายกลับต้องพบกับปัญหา เรื่องของวิธีคิดที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของระบบสังคมที่มีทางเลือกวิธีคิดอันหลากหลายเป็น พื้นฐาน

วิธีคิดที่มีความโน้มเอียงไปทางจารีตนิยม มาจากพื้นฐานของความเชื่อมั่นในจารีตปฏิบัติ ดำเนินกระบวนการต่าง ๆ ในรูปแบบดั้งเดิม มองสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นแบบแผนที่ดีงาม ในการรักษาคุณค่า ของวัฒนธรรมไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ก็จะพยายามรักษารูปแบบดั้งเดิมเหล่านั้นไว้ท่ามกลางกระแส ต่าง ๆ ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะเข้ามาลดทอน ปรับเปลี่ยนสิ่งเหล่านี้ให้ค่อย ๆ เกิดการเสื่อม สลายไป

ในขณะที่วิธีคิดที่โน้มเอียงไปทางสมัยนิยมมองว่าไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลง ของยุคสมัยได้ และเลือกวิธีการที่จะปรับปรุงรูปแบบของกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งค่อย ๆ เรียวลงในด้าน ปริมาณของผู้สืบทอด เนื่องจากรูปแบบดั้งเดิมหลาย ๆ อย่างอาจไม่สอดคล้องกับค่านิยมของผู้คนใน สังคมที่เปลี่ยนไป จึงมองว่าการยึดถือรูปแบบเดิมมากเกินไปทำให้เสี่ยงต่อการสูญหายและเรียกวิธีที่ นำมาใช้ในการปรับตัวอันเกิดจากพื้นฐานวิธีคิดนี้ว่า “พัฒนาการ”

อย่างไรก็ตาม สังคมไทยในภาพรวมกำลังต้องก้าวเดินไปสู่ยุคหลังทันสมัยในอนาคต โดยสังคมในยุคสมัยถัดไปดังกล่าว ตั้งอยู่บนอุดมการณ์การยอมรับความแตกต่างในทางเลือกอัน หลากหลาย ดังนั้น สิ่งสำคัญต่อความอยู่รอดของมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเหล่านี้ คือ ความร่วมมือในการแสวงหาทางออกที่ทำให้วิธีคิดจากทุกวงการสามารถดำเนินต่อไปอย่างมี ความสัมพันธ์ร่วมกันในการสร้างประโยชน์ให้ทั้งต่อผู้คนในสังคม และเอื้อประโยชน์ต่อตนเองในทุกๆ วงการ เพื่อให้รากฐานทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อมนุษย์เหล่านี้ ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยอย่าง ครบถ้วน และมีพัฒนาการต่อไปอย่างกลมกลืนและสวยงาม

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

สรุป

ในยุคสังคมประเพณี ซึ่งเป็นระบบสังคมดั้งเดิมของไทย ที่ให้กำเนิดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว องค์ความรู้ วัฒนธรรม ประเพณี ล้วนมีความเชื่อมโยงและพัฒนาร่วมกันไปด้วยโลกทัศน์แบบองค์รวม มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ความเชื่อ ระบบคุณค่า อย่างกลมกลืนไปด้วยกัน อาทิ วิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม กระบวนการทางความเชื่อ ศาสนา การถ่ายทอดความรู้ สติปัญญา ด้วยการศึกษาแบบอภิปรัชญา สิ่งเหล่านี้ถูกผูกโยงร่วมกันเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ ในกรณีของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแล้วจะเห็นว่า มีความเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ดำรงอยู่อย่างมีความสัมพันธ์กับกระบวนการทางสังคมดังกล่าว มีการควบคุมระบบคุณค่าด้วยกระบวนการทางคุณธรรมและศาสนา ผูกโยงคุณค่าของตัววิชาเข้ากับประโยชน์ในวิถีชีวิตตั้งแต่ระดับบุคคล เครือญาติ ชุมชน จนถึงระดับ ประเทศชาติ เนื่องด้วยลักษณะของยุคสมัยที่บ้านเมืองอยู่ในสภาวะที่เสี่ยงต่อการรบบแบบเก่า ด้วยระบบการถ่ายทอดที่มีการดำเนินวิธีการทั้งกระบวนการคัดเลือก และขัดเกลาบุคคลควบคู่กันไปอย่างล้วนมีความสัมพันธ์กันกับลักษณะของสังคมไทยในยุคสมัยดังกล่าวทั้งสิ้น เราจึงเห็นว่า องค์ความรู้ทางด้านวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวไทยในยุคนี้ สามารถแสดงตัวออกได้ในหลากหลายมิติทางวัฒนธรรม ทั้งการละเล่น ประเพณี การศึกษา การดำรงวิถีชีวิต รวมไปถึงการเมืองการปกครอง หรือแม้แต่ในมิติความหลากหลายของตัวองค์ความรู้ด้วยตนเอง เช่น มวย กระบี่กระบอง พิชัยสงคราม หรือความเป็นสายสำนักวิชาเป็นต้น โดยเป็นไปไม่ได้ที่จะพิจารณากระบวนการเหล่านี้จากเพียงด้านใดด้านหนึ่งโดยไม่กล่าวถึงมิติอื่น ๆ เลย จึงกล่าวได้ว่า เรื่องของเทคนิค ชั้นเชิงของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยในยุคนี้ แม้โดยจุดประสงค์หลักแล้วเป็นไปเพื่อเตรียมพร้อมต่อการสงคราม ต้องมีความรุนแรงเด็ดขาด เป็นเรื่องของการเอาชีวิตรอด แต่ก็มีบทบาทกับควบคุมไว้ให้เป็นสิ่งที่มีคุณค่าในด้านอื่น ๆ ต่อสังคมอีกหลาย ๆ ด้าน ด้วยกระบวนการทางวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ดังที่เราเห็นได้จากการแสดงตัวออกมาในหลายมิติ เช่น ถูกลำนำไปใช้ทั้งเพื่อความบันเทิง อย่างการละเล่น การฟ้อนรำ หรือแม้แต่เพื่อประโยชน์ในด้านการฝึกสติปัญญาจนถึงในเรื่องของการขัดเกลาจิตใจ เป็นผลให้องค์ความรู้ดังกล่าวในยุคสมัยนี้ แม้จะมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันไปหลากหลายภูมิลำเนาและสายสำนัก แต่ก็สามารถดำรงอยู่และดำเนินร่วมกันไปได้อย่างเป็นเอกภาพในสังคมไทย เช่นเดียวกันกับในอีกหลากหลายภูมิปัญญาของคนในยุคนี้

ยุคสังคมทันสมัย เรื่องขององค์ความรู้ที่ใช้ในการทหารซึ่งเคยเป็นจุดประสงค์หลักหรืออุดมการณ์ร่วมกันระหว่างผู้ฝึกศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในสังคมไทยแบบดั้งเดิม ถูกแทนที่ด้วย

แสนยานุภาพ ระบบการจัดการ และนวัตกรรม เพื่อการสงครามแบบใหม่ ความจำเป็นต่าง ๆ ทำให้ระบบวิธีคิด หลักการจัดการสังคมแบบตะวันตก มีอิทธิพลอย่างสูงต่อหลายประเทศ โดยเฉพาะหลักการที่เป็นพิมพ์เขียวของสังคมในอุดมคติ การเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่ความทันสมัย ได้ถูกถ่ายทอดเข้ามาจัดการในเกือบทุก ๆ ด้านของสังคมไทย โดยอ้างอิงว่าเพื่อให้สังคมพัฒนาขึ้น และมีความเป็นสากล ส่วนหนึ่งของการสังเคราะห์กรอบคิดแบบใหม่ ด้วยโลกทัศน์แบบแยกส่วนนี้ ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวงการศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย สิ่งที่เคยเป็นวิถีชีวิต ระบบคุณค่า ระบบความเชื่อเรื่องศาสตร์และศิลป์ถูกแยกออกจากกัน หลาย ๆ สิ่งที่เคยเกี่ยวข้องกับตัวองค์ความรู้ในอดีตถูกมองว่าไม่ทันสมัย ถูกลดทอนและค่อย ๆ เสื่อมสลายไป การถ่ายทอดแบบโบราณบางส่วนที่เคยดำรงอยู่ร่วมกันตามระบบของสังคมประเพณี ก็ถูกแยกออกไปอยู่ในคนละทิศทางเช่น นาฏศิลป์ กีฬา ซึ่งต่างก็มีพัฒนาการไปในคนละแนวทางการรับผิดชอบ แต่กรอบที่เกิดขึ้นมาใหม่ในยุคนี้นี้ คือ ระบบธุรกิจการค้าของการแข่งขัน ซึ่งกลายเป็นกลไกที่ทรงอิทธิพลที่สุดต่อความเป็นไปเฉพาะในส่วนองวิชามว้ย ชั้นเชิงที่เคยแสดงออกมาอย่างมีความหลากหลายไปตามสายสำนัก อุดมคติต่าง ๆ ทั้งในเรื่องขององค์ความรู้ วัฒนธรรม และประเพณี ต้องมีการปรับตัวลดทอน และเพิ่มเติมหลายอย่าง เพื่อให้สามารถถ่ายโอนเข้าไปอยู่ในกรอบคิดของสังคมได้ หลายสำนักวิชาจึงต้องมีการปรับตัวไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้สอดคล้องต่อการนำมาประกอบอาชีพในวงการที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ สิ่งเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์ขององค์ความรู้ในด้านศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ด้วยวิธีคิดที่มาจากกระบวนการของสังคมทันสมัย

สังคมไทยในปัจจุบัน แม้ว่าระบบสังคมโดยรวมยังอยู่ภายใต้การพัฒนาไปสู่ความทันสมัย แต่ด้วยพัฒนาการทางระบบข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นปัจจัยการเปลี่ยนแปลงหลักต่อรูปแบบของสังคมในยุคนี้นี้ ประกอบกับวิธีคิดในการจัดการทางวิชาการ การย้อนกลับมาแสวงหาองค์ความรู้รากฐานที่เป็นทุนทางสังคม ในวงการศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยที่อยู่นอกเหนือจากระบบมวยไทยอาชีพ ได้เริ่มมีการติดตาม ค้นคว้า รื้อฟื้น ข้อมูลดั้งเดิม โดยกระบวนการทัศน์ใหม่(กระบวนการทัศน์หลังทันสมัย การยอมรับเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม) ซึ่งประกอบกันมาจากทางเลือกที่หลากหลาย และย่อยแยกไปตามแต่ละจุดประสงค์ของหลายกลุ่มความต้องการ เท่าที่คุณค่าขององค์ความรู้แขนงนี้จะสามารถถูกดึงไปประยุกต์ใช้ได้ ด้วยพัฒนาการทางสารสนเทศ ที่ทำให้ลักษณะการดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยได้ถูกแยกย่อยออกไปเช่นนี้ เราสามารถแบ่งกลุ่มวิธีคิดที่ถูกนำไปใช้จัดการกับวงการศิลปะการป้องกันตัวไทย ในยุคปัจจุบันได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มที่ยึดมั่นในจารีตปฏิบัติที่สืบทอดมา(จารีตนิยม)กับ กลุ่มที่เลือกวิธีการปรับปรนรูปแบบการถ่ายทอดให้เข้ากับกาลสมัย(สมัยนิยม) เนื่องจากเป็นวิธีคิดที่เกิดจากการมองด้วยสองกระบวนการทัศน์ที่แตกต่าง จึงส่งผลถึงองค์ความรู้ทางศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยให้ถูกนำไปจัดการด้วยกระบวนการที่หลากหลายไปด้วย แม้ในยุคสมัยนี้

จะไม่สามารถรู้พื้นภาพลักษณะที่หลากหลายอันเป็นเอกลักษณ์ขององค์ความรู้ประเภทนี้ในสังคมดั้งเดิมได้อีก แต่ในขณะเดียวกันกระบวนการในสังคมปัจจุบันทำให้เราเห็นได้ถึงการสังเคราะห์ความหลากหลายของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวขึ้นมาในรูปแบบใหม่ เช่น วิชาชื่อใหม่ ๆ วิธีคิดใหม่ ๆ ระบบการจัดการใหม่ ๆ เป็นต้น โดยสิ่งเหล่านี้มีการปรับตัวไปตามการดำรงอยู่ในแต่ละวงการ เช่น ระบบธุรกิจการแข่งขัน กีฬา การออกกำลังกาย การแสดงโชว์ วงการภาพยนตร์ จนถึงกลุ่มธุรกิจการศึกษา ในขณะเดียวกันได้มีกลุ่มองค์กรที่พยายามสร้างระบบการศึกษาเกี่ยวกับวิชาเหล่านี้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่ใช้กระบวนการทางวิชาการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อจัดการกับองค์ความรู้ชนิดนี้ด้วยกระบวนการทางการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญต่อแนวทางการดำรงอยู่ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยนับแต่จากนี้ไป ล้วนขึ้นอยู่กับ การสร้างความสัมพันธ์กลมกลืนต่อทุกๆ วิธีคิดที่หลากหลายอันเกิดจากทั้งสองกระบวนการทัศน์ รวมถึงการเอื้อคุณค่าต่อกันในทุกๆ วงการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันอย่างจริงจัง

การศึกษากระบวนการเหล่านี้ผ่านกรณีของมวยสายพระยาพิชัยดาบหักนั้น สามารถพบได้ถึงตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กับกระบวนการทางสังคม โดยในยุคแรกนั้นถือว่าวิชาสายนี้เป็นองค์ความรู้ที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกระบวนการศึกษาเป็นองค์รวมควบคู่กับวิชาดาบ และมีกระบวนการถ่ายทอดในลักษณะของการศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้แบบอภิปรัชญา ทั้งในหมู่ทหาร และเครือญาติ สายตระกูล ประกอบกันไปกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม จนถึงในยุคนั้นสมัย ความรู้ที่อยู่ในส่วนของการทหารนั้นไม่สามารถติดตามค้นคว้าข้อมูลได้อีกเนื่องจากเป็นแวดวงที่มีการสังเคราะห์ความรู้ร่วมกันของเหล่าผู้ที่ความเชี่ยวชาญในวิชาประเภทนี้จากหลากหลายสายสำนักเพื่อจุดประสงค์สำหรับใช้ในการรบเพียงเท่านั้น จึงเหลือเพียงส่วนที่สืบทอดในหมู่เครือญาติ ภูมิลำเนา และบางส่วนของวิชามวยซึ่งถูกหีบยืม ปรับเปลี่ยน ไปใช้ในวงการระบบธุรกิจ ค่ายมวย อาชีพ จนถูกกลืนเข้าไปในระบบการจัดการที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นมาใหม่นี้ในที่สุด แต่ในขณะเดียวกันก็มีอีกส่วนที่สามารถรอดพ้นจากการปฏิเสธของสังคมทันสมัยมาถึงปัจจุบัน คือกลุ่มของการสืบทอดในเครือญาติ สายตระกูล และกลุ่มของสายลูกศิษย์ที่ยึดมั่นการรักษารูปแบบองค์ความรู้ดั้งเดิม โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้สืบทอดวิชาหลายท่านได้มีความพยายามปรับรูปแบบของการสืบทอดองค์ความรู้ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แต่ก็พยายามรักษาความความครบถ้วนในตัวองค์ความรู้ของวิชาและวัฒนธรรม ประเพณี ในมากที่สุด คือ มีการปรับโครงสร้างระบบการถ่ายทอดให้สามารถอ้างอิงได้สอดคล้องกับความเป็นสากล ควบคู่กันไปกับการสืบทอดเอกลักษณ์ดั้งเดิมของวิชาการไทย เช่น การติดตามค้นคว้าประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เกี่ยวข้อง จัดระบบความสัมพันธ์ รวมถึงใช้ประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อมาผูกโยงผู้คนทั้งในและนอกชุมชน เป็นต้น ในขณะเดียวกันก็พยายามรักษา พิธีกรรม

ประเพณี ที่เกี่ยวข้องเช่น การไหว้ การครอบครู จนถึงงานประเพณีประจำปีของท้องถิ่นที่ให้น่าเนืองค
ความรู้ (จังหวัดอุดรธานี) อย่างต่อเนื่อง เป็นแนวทางที่มีเอกลักษณ์อย่างยิ่งของสายมยนี้สืบต่อไป

อภิปรายผล

วิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย โดยกระบวนการตั้งแต่ยุคให้กำเนิดองค์ความรู้ประเภทนี้ใน
สังคมประเพณี สิ่งเหล่านี้กำเนิดขึ้น ดำรงอยู่ และมีพัฒนาการอย่างสืบเนื่อง จนเกิดเป็นระบบที่มีมิติ
และความสัมพันธ์กับทุก ๆ องค์ประกอบของสังคมไทย ด้วยกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีความ
สอดคล้องสัมพันธ์กันกับวิถีชีวิตและสังคมในยุคนั้น ได้มอบทั้งคุณค่าแท้ที่ได้จากศาสตร์และผลพลอย
ได้ในประโยชน์อื่น ๆ นานัปการแก่คนในสังคม สิ่งเหล่านี้ดำรงสืบเนื่องมาอย่างมีวิวัฒนาการที่แตก
แขนงไปหลากหลายสายสำนัก แต่อยู่ภายใต้รากเหง้า ปรัชญาเดียวกันจนกระทั่งมาถึงในยุคสังคม
ทันสมัย มีการนำกรอบคิดจากระบบสังคมใหม่เข้ามาจัดการกับวิชาการไทยแขนงนี้ แม้เจตนาโดย
แรกเริ่มแล้วเป็นไปด้วยความต้องการเก็บรักษามิให้ทำลาย แต่ด้วยมุมมองที่ไม่สอดคล้องอย่างครบถ้วน
กับรูปแบบดั้งเดิมของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย จึงมีผลให้เกิดการลดทอน รูปแบบของความ
หลากหลายที่เคยมีมาลงไปตามกาลเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปจัดวางลงในตำแหน่งหน้าที่ถูก
กำหนดขึ้นมาใหม่ในสังคม ด้วยพิมพ์เขียวของการพัฒนาตามอย่างตะวันตกเพียงรูปแบบเดียว

กระนั้นก็ตาม กระบวนการเหล่านี้ไม่สามารถบดบังคุณค่าที่แท้จริงของวิชาการซึ่งถือกำเนิด
มาพร้อม ๆ กันกับวิถีชีวิตของมนุษย์ได้ ในยุคสมัยมีพัฒนาการทางสารสนเทศอย่างสูงนี้ผู้คนทั่วโลกได้
เริ่มให้ความสนใจในรหัสคุณค่าของคนโบราณ ซึ่งซ่อนอยู่ภายใต้หลากหลายวิธีการทางภูมิปัญญา
ในลักษณะของวัฒนธรรมและประเพณีที่ถูกถ่ายทอดมาสู่สังคมยุคปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุผลหนึ่ง
ทำให้เกิดการปฏิวัติทางความคิด เกิดความพยายามติดตามร่องพินข้อมูล และคุณค่าอันหลากหลาย
ของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยขึ้นมาอีกครั้ง แม้จุดประสงค์โดยรวมจะถูกแยกย่อยให้เป็นไปเพื่อ
ผลประโยชน์ตามแต่ละกลุ่มความต้องการ บ้างก็เพื่อธุรกิจ บ้างก็เพื่อสุขภาพ บ้างก็เพื่อศิลปะความรู้ที่
แท้จริง มีหลากหลายกลุ่มองค์กรเข้ามาแสวงหา จัดการ จนดูราวกับว่าวิชาการโบราณของไทย
ประเภทนี้ ทั้งถูกรื้อฟื้นความหลากหลาย และมีแนวทางที่จะถูกดำเนินการอย่างแตกต่างจากเดิมต่อไป
อีกมากมาย จนดูเป็นสถานะที่ฟุ้งกระจายมากขึ้น แต่เราสามารถใช้สถานะที่ดูฟุ้งกระจายนี้ ให้เป็น
ประโยชน์ในลักษณะรอยต่อ จุดเปลี่ยนที่จะพลิกฟื้น คุณค่าแท้ของสมบัติทางวัฒนธรรม ใช้การ
จัดการทางวิชาการที่ถูกต้อง ประกอบกับวิวัฒนาการทางศิลปะวิทยาการที่สอดคล้อง สร้างเป็น
เครือข่ายการดำรงอยู่ เพื่อเอื้อคุณค่าให้แก่กันในแต่ละวงการได้อย่างหลากหลาย สร้างเป็นวงจรใหม่ที่
สามารถหล่อเลี้ยงกันและกันได้ต่อไปด้วยความกลมกลืนและสวยงาม

อาจมองได้ว่าข้ออภิปรายดังกล่าว คือ สิ่งที่เป็นปัญหาระดับกระบวนการตัดสินใจของวงการศิลปการต่อสู้ป้องกันตัวของไทย มีผู้เชี่ยวชาญหลายคนได้ให้ทัศนะว่าควรเป็นลักษณะของการดำเนินงานภายใต้วาระแห่งชาติ ประกอบกับทั้ง เรื่องความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ที่เกิดจากสองกระบวนการ (จารีตนิยม-สมัยนิยม) แต่หากมีการเริ่มต้นที่ดีและกระบวนการจัดการทางวิชาการที่ถูกต้องแล้ว สิ่งเหล่านี้สามารถดำเนินไปเพื่อให้ทั้งสองกระบวนการตัดสินใจควบคู่กันไปได้ สังคมไทยจะสามารถสืบทอดได้ทั้งองค์ความรู้ที่ให้คุณค่าในแบบดั้งเดิม พร้อมกับสามารถผลักดันประยุกต์ใช้บางส่วนไปตามประโยชน์ที่สอดคล้องในแต่ละยุคสมัย หล่อเลี้ยงซึ่งกันและกัน แม้จะดูเป็นการยากในเชิงปฏิบัติ แต่หากสังคมไทยไม่มีการเริ่มและความพยายามในตรงนี้ สุดท้ายเราอาจต้องยอมให้ทรัพย์สินทางภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยโบราณ ตกทอดไปอยู่ในการครอบครองของชาวต่างชาติที่มีความสนใจคุณค่าของวิชาเหล่านี้อย่างจริงจังในยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยนี้เกิดขึ้นด้วยเจตจำนง เพื่อให้เกิดฐานข้อมูล ทัศนะคติ ความคิดเห็น ที่เป็นแนวทางต่อสาธารณะประโยชน์ของสังคม ผู้วิจัยจึงพยายามให้เนื้อหาของการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ดำเนินไปอย่างเป็นกลาง ต่อหลายกระบวนการที่แตกต่างในปัจจุบันให้มากที่สุด การสรุปความของงานจึงมีลักษณะเป็นการทิ้งประเด็นแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้อ่าน เลือกใช้การวิเคราะห์ตีความในประเด็นสรุปด้วยกระบวนการตัดสินใจของตนเอง หากแต่ผู้วิจัยยังคงคาดหวังให้ผู้อ่านทุกท่านสังเกตเห็นแนวทางการเชื่อมโยงความแตกต่างของกระบวนการตัดสินใจเหล่านี้ อย่างเหมาะสม
2. ด้วยงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลทั้งหมดจึงสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลที่สามารถแตกประเด็นออกไปได้อีกหลายแนวทาง เพื่อนำไปใช้กำหนดปัญหางานวิจัยขั้นต่อไป ได้ อีกมากมาย ทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ รวมถึงการกำหนดขอบเขตให้กว้างขึ้น หรือเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้นก็สามารถทำได้ เพื่อให้เกิดเป็นสมบัติทางวิชาการของของสังคมได้ในกาลต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *ศิลปมวยไทย*. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพริ้ว.
- กฤษณ์ วัชรระปราการ. (2507). *ศิลปะมวยไทย*. พระนคร : เดอะริง.
- กฤษณะ แก้วศรีนาถ. (2542). *ประวัติของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับมวยไทย*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (พลศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เขตร ศรียาภัย. (2550). *ปริทัศน์มวยไทย*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- คณะกรรมการวิชาบูรณาการหมวดศึกษาทั่วไป. (2541). *ไทยศึกษา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จรวัย แก่นวงศ์คำ. (2530). *มวยไทย มวยสากล*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- แจ้งความกระทรวงมหาดไทย. (2543, 19 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 27. ตอนที่ 1. หน้า 489.
- จัตรมงคล ชาแท่น. (2517). *พัฒนาการไอคิโดในประเทศไทย*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (พลศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทะนงศักดิ์ ต้นวงศ์. (2535). *ประวัติและพัฒนาการของการแข่งขันเรียววไทย*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (พลศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทอฟฟเลอร์, อัลวิน. (2539). *คลื่นลูกที่สาม*. แปลโดย สุกัญญา ตีระวนิช. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2538). *วิกฤติมนุษยยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ : วัลยา.
- _____. (2546). *ชาตินิยม และหลังชาตินิยม*. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- _____. (2546). *ความหลากหลายของชีวิต ความหลากหลายของวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- _____. (2546). *โลก [โมเดิร์น แอนด์ โพสต์ โมเดิร์น] Modern & Post Modern*. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- _____. (2547). *ความคิดหลังตะวันตก*. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2512). *วิชากระบี่กระบอง*. กรุงเทพฯ : ศุภสภา.
- น้ำชาติ ประชาชื่น. (2530?). *เยาวชน ข่าวดัง*. (บางชิ้นส่วนจากหนังสือพิมพ์ข่าวสด). หน้า 22.
- นายขยะ. (2537). *ศิลปะแห่งมวยไทย*. กรุงเทพฯ : ทรีโลออนส์.

นิวัฒน์ จิมพลี. (2543). “ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ : มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม”.

กรมประชาสัมพันธ์. 43(4) : 34 – 44.

บรรพต วีระชัย. (2520). สังคมวิทยา มนุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บัว นิลอาชา (ร.ท.). (2501). แนวการสอนอาวูไทย. พระนคร: โรงเรียนพระจุลจอมเกล้า.

เบลโล, วอลเดน; คันนิงแฮม, เชียร์; และ ลีสอน ปอห์. (2542). ไศกนาฏกรรมสยาม : การพัฒนาและ

การแตกสลายของสังคมไทย สมัยใหม่. แปลโดย สุรนุช ธงศิลา. กรุงเทพฯ :

มูลนิธิโกมลคีมทอง.

ประมวล บัวทอง. (2537). พัฒนาการของกระบี่กระบอง. ปริญญาโท กศ.ม. (พลศึกษา).

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ประยุทธ์ สิทธิพันธ์. (2520). พระมหากษัตริย์กับประวัติศาสตร์ตำรวจสยาม . พระนคร : วชิรการพิมพ์.

ประโยชน์ เจริญรัตน์. (2518). ไทยยุคท. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยยุคทองแห่งประเทศไทย.

_____. (2518). มวยไทยโบราณมรดกไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยยุคทองแห่งประเทศไทย.

_____. (2518). ยุทธศิลป์การต่อสู้ไทยโบราณ. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยยุคทองแห่ง

ประเทศไทย.

ประเวศ วะสี. (2547). ธรรมชาติของสรรพสิ่ง : การเข้าถึงความจริงทั้งหมด. กรุงเทพฯ :

มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ปัญญา ไกรทัศน์. (2527). มวยไทยยอดศิลปะการต่อสู้. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัทการพิมพ์.

ปริญญา ปราชญานุพร. (2542). การสูญเสียคุณค่าด้านมนุษยธรรม สังคม และระบบนิเวศน์

ไปในกระบวนการถ่ายโอน เทคโนโลยีสมัยใหม่ในประเทศไทย : พระราชดำริและการทรงงาน

พัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น. วารสารพัฒน

บริหารศาสตร์. 2539 (3) : 51 – 75.

พ่ายพ ยุทธพิชัย. (2544). ศิลปมวยไทย มรดกของชาติ. กรุงเทพฯ : วารณศิลป์สโมสร.

โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง. (2522). พัฒนาการกีฬามวยไทย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (พลศึกษา). กรุงเทพฯ :

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2548). มหาวิทยาลัยไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กรณีปรับเปลี่ยนสู่

สังคมสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฟอง เกิดแก้ว. (2527). กระบี่กระบองฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

มงคล คำเมือง. (2532). การศึกษาเกี่ยวกับกีฬามวยไทย. ปรินูญานิพนธ์. กศ.ม.(พลศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

มยุรี ศุภวิบูลย์. (2519). อิทธิพลของการเมืองที่มีต่อการพลศึกษาและการกีฬาในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2516. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.(พลศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร

มูลนิธิมวยไทยไชยา. (2548). มวยไทยโบราณ ศาสตร์แห่งสยามที่กำลังจะถูกลืม : คมชัดลึก เจาะข่าวทั่วไทย. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2550.

จาก<http://webboard.nationgroup.com/view.php?rid=3&tid=3225>

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2544). กีฬาในระบบทุนวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.

โรงเรียนศิลปะมวยไทย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2550). มวยไทยปัจจุบัน : ภาพลักษณ์การพนันและ ลิ่นยุคพัฒนาการ. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2550.

จาก<http://www.muaythaitraining.com/THAI/NowMT.htm>

ไรท์, ไมเคิล. (2536). ฝรั่งเศสมองฝรั่งเศส แล้วฝรั่งเศสมองไทย. ศิลปะวัฒนธรรม. 14 (3): 80 – 83.

วิทย์ วิศุทเวทย์. (2526). ปรัชญาการศึกษาไทย 2411 – 2475 (ชุดปรัชญาการศึกษาไทย อันดับ 1). กรุงเทพฯ : ฟันนี่พับลิชชิง.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2541). สังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.

เศรษฐพร คูศรีพิทักษ์; และ พิทยาพล จันทนะสาโร. (2538). ISD เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ กับผลกระทบต่อสังคม. Wireless communication Journal. 2 (7): 103 – 134.

ส.ศิริรักษ์. (2531). ลอกรวบรวมวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ศักขิตสยาม.

สมพร แสงชัย. (2545). มวยไทย ศิลปมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักจังหวัดอุดรดิตรดิต. อุดรดิตรดิต : สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏอุดรดิตรดิต.

สมพร แสงชัย; ธีรพัฒน์ เจริญรัตน์; อติศร ไกรว่อง; และ วินัย จำปาอ่อน. (2549). มวยอุดรดิตรดิต : มวยสำนักท่าเสาของพระยาพิชัยดาบหัก. กรุงเทพฯ : ทิพนตรการพิมพ์.

- สลัปศรี พัฒนวิบูลย์. (2522). *การกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทยในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2411 – 2453*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (พลศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุจิตรา สุขนทรัพย์. (2541). *การวิเคราะห์คุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะ การต่อสู้ป้องกันตัวแบบไท : กระบี่กระบอง*. วารสารครุศาสตร์. 27 (1): 83 – 89.
- _____. (2542). *การวิเคราะห์คุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอด ศิลปการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย : กระบี่กระบอง*. จุฬารัตน. 18 (10) : 14 – 17.
- _____. (2543). *สุนทรียธรรม ความล้ำค่าในกระบี่กระบอง*. จามจุรี. 4(1) : 37 – 39.
- สุรัตน์ เสี่ยงหล่อ. (2541). *มวยไทย*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โสวัตร กาวน. (2539). *ศึกษาการละเล่นการควงพลองไฟของไทย*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (พลศึกษา). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อนุমানราชชน, พระยา. (2513). *วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย*. กรุงเทพฯ : ก้าวหน้า.
- อมรเทพ พลพิทักษ์สันติ. (2542). *พัฒนาการของไทยยุค*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.(พลศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Indrapana, Nat. (1973). *Sport and physical Education in Thailand 1932 –196* . Master Thesis. Ph.D. (Fine Art). Alberta:The University of Alberta. Photocopied.
- Ritzer, Gorge. (1996). *Sociological Theory*. New York : McGraw – Hill company inc.
- Schafer, Richard T. (2003). *Sociology*. 8th ed. New York : McGraw – Hill,co.
- Schafer, Richard T. (2003). *Sociology a blief introduction*. 5th ed. New York : McGraw – Hill,co.
- Tapsuvan, sakchye. (1984). *The Role and Function of physicaltion sport in the nation Building of Thailand*. Master Thesis. Ph.D.(Physical education). Oregon: The Oregon State University. Photocopied.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ประวัติของพระยาพิชัยดาบหัก และสายมวยที่สืบทอดโดยตรง (โดย สมพร แสงชัย)

1. ประวัติวัยเยาว์และการฝึกหัดศิลปะป้องกันตัว

พระยาพิชัยดาบหักเกิดเมื่อ พ.ศ.2284 ที่บ้านห้วยคา ซึ่งอยู่ทางตะวันออกของเมืองพิชัย ประมาณ 5 กิโลเมตร ปัจจุบันเมืองพิชัยคืออำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ พระยาพิชัยดาบหักเดิมชื่อจ้อย มีพี่น้องอีก 3 คน แต่เป็นไข้ทรพิษตายไปหมด บิดาของเด็กชายจ้อยได้ให้เด็กชายจ้อยไปเลี้ยงควาย เด็กชายจ้อยก็จะมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเพื่อน ๆ ที่เลี้ยงควายเป็นประจำ ทำให้เด็กชายจ้อยได้เรียนรู้ การต่อสู้และชอบการชกมวยเป็นชีวิตจิตใจ ต่อมาเมื่อเด็กชายจ้อยมีอายุได้ 8 ขวบ บิดาต้องการให้ไป อยู่วัดเพื่อเรียนหนังสือ เพราะการเรียนหนังสือในขณะนั้นมีแต่พระสงฆ์เท่านั้นที่ทำการสอนและยังไม่มี โรงเรียนเช่นในปัจจุบันเลย แต่เด็กชายจ้อยสนใจวิชาหมัดมวยมากกว่าและไม่ต้องการจะเรียนหนังสือ แต่ประการใด บิดาจึงได้ส่งสอนให้เด็กชายจ้อยรู้ว่า การเรียนหนังสือสามารถช่วยในการเรียนมวยได้ เพราะตำราต่าง ๆ มีความรู้เกี่ยวกับหมัดมวยมากมายและสามารถใช้ประกอบการเรียนจากครูมวยได้ เป็นอย่างดี ถ้าอ่านหนังสือไม่ออกก็ไม่อาจเข้าใจและเรียนมวยระดับสูง ๆ ได้ การเรียนมวยก็จะเป็น ประสิทธิภาพสำเร็จหรือเก่งขึ้นมาได้ เด็กชายจ้อยจึงยอมไปเรียนหนังสือและบิดาได้นำตัวไปฝากเป็น ศิษย์วัดกับพระครูวัดมหาธาตุเมืองพิชัย

เด็กชายจ้อยเรียนหนังสือกับท่านพระครูจนสามารถอ่านออกเขียนได้ นอกจากนั้น พระใน อดีตจะสอนการอ่านมูลกัจจายน์โดยจะมีคาถาอาคมประกอบด้วย เด็กชายจ้อยรับใช้อาจารย์และ ฝึกซ้อมมวยในเวลาว่าง โดยการเตะเลี้ยงต้นกล้วยที่ตัดมาตั้งไว้มิให้ล้มลง เพราะใช้วิธีเตะเฉียงซ้ายขวา ปาดข้างบนอย่างรวดเร็ว ต้นกล้วยจึงไม่ล้มลง นอกจากนั้น จะเตะข้ามต้นกล้วยที่ตัดสูงขึ้น ๆ เรื่อย ๆ จนเกือบถึง 4 ศอกโดยไม่ถูกต้นกล้วยเลย เด็กชายจ้อยยังหัดหลบหลีกและปิดป้อง ด้วยการเอาลูก มะนาวผูกเชือกเสมอหน้าแล้วชกหรือศอกให้แกว่งไปมา โดยเด็กชายจ้อยจะคอยหลบหลีกหรือปิดป้อง ด้วยศอกและแขนเพื่อมิให้ลูกมะนาวถูกหน้า ในขั้นแรกใช้มะนาวเพียง 2 ลูก หลังจากนั้นก็เพิ่มเป็น 3 ลูก และ 4 ลูกตามลำดับ เด็กชายจ้อยก็สามารถหลบหลีกและปิดป้องมิให้ลูกมะนาวถูกหน้าได้เลย เด็กชายจ้อยยังมีโอกาสเรียนรู้วิชามวยจากการตั้งอกตั้งใจดูมวยและลักจำเชิงมวยที่ต่อยกันที่วัดพระ ธาตุเมืองพิชัยหรือวัดใกล้เคียงในโอกาสงานฉลองต่าง ๆ ตามความนิยมในสมัยนั้น ในบรรดานักมวยที่ เคยมาต่อที่เมืองพิชัย เด็กชายจ้อยชอบเชิงมวยบ้านท่าเสามากที่สุด เพราะมวยท่าเสา

ความสามารถในการใช้ไม้ตะ ถีบ และศอกเป็นพิเศษ ทั้งยังมีวิธีการเคลื่อนไหวอย่างสวยงามเวลาต่อยมวย เด็กชายจ้อยถึงกับปฏิญาณกับตัวเองว่าจะต้องไปขอเรียนมวยกับสำนักมวยท่าเสาให้จงได้

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนมีความเห็นว่า เด็กชายจ้อยคงไม่ได้ฝึกซ้อมมวยด้วยตนเองเสมอไป เพราะตามปกติแล้ว จะมีฆราวาสที่อยู่ใกล้วัด ใช้ลานวัดเป็นที่สอนมวยหรือจะมีพระผู้ใหญ่ของวัดซึ่งเคยเป็นแม่ทัพนายกองมาก่อนได้มาบวชเรียน เมื่อพ้นจากราชการแล้วทำการสอนมวยและการต่อสู้ในบริเวณวัด วัดมหาธาตุเป็นวัดประจำเมืองพิษัยซึ่งใช้เป็นที่พักพิงน้ำพิพัฒน์สัตยา วัดนี้จึงควรมีอดีตแม่ทัพนายกองมาบวชเรียนและสอนวิชาหมัดมวยและการต่อสู้อย่างแน่นนอน แต่เนื่องจากเด็กชายจ้อยยังเล็กอยู่ เด็กชายจ้อยคงจะไม่ได้ฝึกหัดมวยเหมือนผู้ที่เป็นหนุ่มแล้วในช่วงแรก และคงได้แต่ดูคนอื่นฝึกหัดมวยแล้วแอบฝึกซ้อมด้วยตนเองเหมือนเด็ก ๆ ทั่วไป แต่เมื่อเด็กชายจ้อยโตขึ้น เด็กชายจ้อยก็คงได้มีโอกาสฝึกมวยเช่นเด็กที่โตแล้ว เด็กชายจ้อยจึงมีพื้นฐานมวยไทยที่ฝึกด้วยตนเอง ลักจำจากผู้อื่น และได้รับการฝึกสอนจากครูที่วัดมหาธาตุบ้างอย่างแน่นอน พื้นฐานนี้ทำให้เด็กชายจ้อยสามารถเรียนมวยต่อไปได้อย่างรวดเร็วและสามารถเตะได้สูงเกือบ 4 ศอกเมื่อเติบโตใหญ่ขึ้น

เกือบจะทุกวัดในอดีตที่มีพระที่รู้หนังสือและทำการสอนอ่านเขียนให้แก่เด็ก ๆ จะมีบิดามารดานำเด็กมาฝากเป็นลูกศิษย์เพื่อเรียนหนังสือ วัดใหญ่ ๆ เช่น วัดมหาธาตุซึ่งเป็นวัดประจำเมืองคงมีเด็กวัดจำนวนไม่น้อยที่บิดามารดานำตัวมาฝากเป็นศิษย์วัดและเรียนหนังสือเช่นเดียวกับเด็กชายจ้อย เด็ก ๆ ย่อมจะทะเลาะวิวาทและชกต่อยกันเป็นประจำเนื่องจากการกระทบกระทั่งกันเป็นปกติ มีการแย่งข้าวและขนมกันกิน และมีการเบ่งอวดอิทธิฤทธิ์ของเด็กที่โตกว่า เด็กชายจ้อยก็คงถูกกลั่นแกล้งในช่วงแรก ๆ แต่เมื่อเด็กชายจ้อยซึ่งสนใจและฝึกซ้อมมวยอยู่เสมอสามารถชกต่อยและปราบเด็กวัดอื่น ๆ ได้หมด เด็กวัดทั้งหลายก็มักกลัวมากลั่นแกล้งเด็กชายจ้อยอีกเลย แต่ก็คงไม่ค่อยจะพอใจในความสามารถของเด็กชายจ้อยเท่าใดนัก เมื่อญเจ้าเมืองพิษัยได้นำบุตรชื่อคุณเจ็ดมาฝากท่านพระครูเพื่อเรียนหนังสือ เด็กวัดทุกคนเกรงกลัวในอำนาจวาสนาของเจ้าเมืองพิษัยและคุณเจ็ด จึงขอฝากตัวเป็นพวกของคุณเจ็ดทุกคนซึ่งรวมทั้งเด็กชายจ้อยด้วย มิตรภาพของเด็กชายจ้อยกับคุณเจ็ดได้รับการบันทึกไว้ 3 แนวด้วยกัน คือ

(1) พระยาศรีธรรมาธิบดี กล่าวว่า คุณเจ็ดถูกเด็กวัดอื่น ๆ ยุแหย่ให้รังเกียจเด็กชายจ้อย โดยกล่าวหาว่าเด็กชายจ้อยเป็นนักเลงโตไม่กลัวใครแม้แต่คุณเจ็ดเอง คุณเจ็ดจึงรวบรวมเด็กวัดเพื่อสั่งสอนเด็กชายจ้อย แต่ต่อมาคุณเจ็ดเห็นว่าเด็กชายจ้อยเป็นคนดีและไม่ได้เป็นนักเลงโตตามที่ถูกกล่าวหา จึงได้คบหาสมาคมด้วยและพาเด็กชายจ้อยไปที่จวนเจ้าเมืองพิษัยบ่อยครั้ง เจ้าเมืองพิษัยเห็นว่าเด็กชายจ้อยรับใช้และช่วยเหลือการงานเจ้าเมืองพิษัยอยู่หลายปีจนเด็กชายจ้อยอายุได้ 14 ปี เจ้าเมืองพิษัยจึงตั้งชื่อให้เด็กชายจ้อยว่า “ทองดี” แต่เนื่องจากเด็กชายจ้อยไม่ได้กินหมากและฟันไม่ดำ คนทั่วไปจึงเรียกเด็กชายจ้อยว่า “ทองดี ฟันขาว” ต่อมาเด็กชายจ้อยได้ขออนุญาตเจ้าเมืองพิษัยไปฝึกหัดวิชามวยกับครู

มวยที่ลือชื่อคนหนึ่งที่บ้านแก่ง (ปัจจุบันอยู่ในอำเภอ ตรอน จังหวัดอุดรธานี) คือ ครูเที่ยง เพราะเด็กชายจ้อยมีใจรักการชกมวยเป็นชีวิตจิตใจ

(2) อาจารย์มณเฑียร ดีแท้ กล่าวว่า คุณเจิดถูกพวกเด็กวัดยุยงให้เกลียดชังเด็กชายจ้อย คุณเจิดและพวกจึงได้รวมชกต่อยเด็กชายจ้อย เด็กชายจ้อยสู้พลงหนักพลงและคิดว่าคงจะอยู่วัด มหาคู่อีกต่อไปไม่ได้ เพราะคุณเจิดมีอิทธิพลและจะเป็นฝ่ายถูกอยู่ตลอดเวลา เด็กชายจ้อยจึงตัดสินใจหนีออกจากวัดโดยไม่ได้ออกบิดามารดาหรืออาจารย์ เด็กชายจ้อยตัดสินใจเดินทางไปท่าเสา เพื่อเรียนมวยตามที่ได้ปฏิญาณกับตัวเองไว้ โดยมุ่งขึ้นเหนือตามลำน้ำน่านและพักตามวัดต่าง ๆ จนถึงบ้านแก่งก็ได้พบครูเที่ยง จึงขอฝากตัวเป็นศิษย์และเปลี่ยนชื่อตัวเองเป็น “ทองดี” ด้วยเกรงว่าเจ้าเมืองพิชัยจะตามมาจับตัวไปลงโทษ เนื่องจากเด็กชายจ้อยไม่กินหมากจนฟันดำ ครูเที่ยงจึงเรียกเด็กชายจ้อยว่า “ทองดี ฟันขาว” เด็กชายจ้อยขณะนั้นอายุได้ 14 ปี

(3) อาจารย์โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง กล่าวว่า คุณเจิดได้ถูกเด็กวัดยุยงให้เกลียดชังเด็กชายจ้อย และคิดหาทางทำร้ายเด็กชายจ้อยให้เซ็ดหราบ คุณเจิดจึงให้เด็กซึ่งเป็นคู่อริกับเด็กชายจ้อยไปทำเด็กชายจ้อยชกกันที่หลังวัด โดยคุณเจิดจะเป็นกลางและไม่ช่วยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เด็กชายจ้อยชกและเตะคู่ต่อสู้ล้มลงไปกับพื้น เด็กชายจ้อยกระโดดเตะซ้ำจึงถูกคุณเจิดผลักออกพร้อมกล่าวว่าล้มแล้วซ้ำผิดกติกา แล้วให้ลูกน้องทั้ง 5 คนรวมชกต่อยเด็กชายจ้อย แต่ทั้ง 5 คนก็ถูกหมัดถูกเท้าเด็กชายจ้อยกระเด็นออกไปทุกคน คุณเจิดจึงเข้าไปตบหน้าและชกต่อยเด็กชายจ้อยด้วยตนเอง เด็กชายจ้อยมิได้ต่อสู้ เอาแต่ปิดป้องและหลบหลีกหมัดและเท้ามิให้ถูกตัว คุณเจิดยิ่งโกรธจัด พอตีพวกเด็กกรูเข้าโดดถีบด้านหลังเด็กชายจ้อยจนเซไปชนคุณเจิดเต็มแรง คุณเจิดจึงร้องว่าเด็กชายจ้อยทำร้ายตน เด็กชายจ้อยตกใจวิ่งหนีออกไปจากวัดและคิดแค้นคุณเจิดกับพวกเด็กเหล่านั้นอย่างยิ่ง แต่กลัวท่านพระครูจะจับเขียนโทษฐานทำร้ายบุตรเจ้าเมือง ครั้นจะกลับบ้านก็กลัวบิดาจะส่งตัวกลับมาจับโทษเพราะเกรงกลัวอำนาจของเจ้าเมือง จึงตัดสินใจเดินทางขึ้นเหนือไปตามลำน้ำน่านเพื่อไปขออยู่เรียนมวยกับครูมวยท่าเสา เมื่อถึงวัดดินแดงก็เข้าไปขอพระอาศัยนอน รุ่งขึ้นก็เดินทางต่อไปถึงบ้านแก่ง ก็อาศัยนอนที่วัดอีกและพบครูเที่ยงกำลังสอนมวยที่ลานวัด เด็กชายจ้อยจึงนั่งดูการฝึกซ้อมจนเลิก แล้วเข้าไปขอฝากตัวเป็นศิษย์ฝึกหัดมวยด้วย เด็กชายจ้อยแนะนำตัวเองว่าชื่อทองดี หนีบิดามารดามาหาครูเพื่อขอเรียนมวย เพราะบิดามารดาไม่ต้องการให้หัดมวย แต่ตนเองรักมวยมากและต้องการจะเป็นนักมวย ครูเที่ยงจึงรับเด็กชายจ้อยเป็นลูกศิษย์และให้อยู่ที่บ้าน เด็กชายจ้อยก็ช่วยทำงานบ้านทุกประการโดยมิรังเกียจ เด็กชายจ้อยได้เป็นลูกศิษย์ครูเที่ยงเมื่อมีอายุได้ 14 ปี และอยู่เรียนมวยกับครูเที่ยงประมาณ 1 ปีเศษ เนื่องจากเด็กชายจ้อยไม่กินหมากครูเที่ยงจึงเรียกเด็กชายจ้อยว่า “ทองดี ฟันขาว” และชาวบ้านต่างก็เรียกชื่อนี้ตามครูเที่ยงไปด้วย

ครูเที่ยงรักนายจ้อยหรือทองดี พันขาวมาก เพราะเป็นคนสุภาพเรียบร้อย เอาใจใส่การฝึกหัดมวย และช่วยทำงานบ้านครูเที่ยงด้วยดีเสมอมา นายทองดี พันขาวมีทักษะในการชกมวยอยู่แล้ว จึงเรียนรู้ชั้นเชิงวิชาหมัดมวยอย่างรวดเร็วจนลูกศิษย์และลูกหลานของครูเที่ยง 4 คนซึ่งหัดมวยอยู่กับครูเที่ยงก่อนแล้วเกิดความอิจฉาริษยาเป็นอย่างมาก ทั้ง 4 คนได้หาช่องทางที่จะกลั่นแกล้งทำร้ายนายทองดีให้ได้รับบาดเจ็บเวลาฝึกซ้อมมวยด้วยลูกไม้ต่าง ๆ นา ๆ นายทองดีได้แต่ป้องกันและตอบโต้ไปบ้างเล็กน้อย แต่ในที่สุดทั้งสองฝ่ายก็เกิดการปะทะต่อสู้กันขึ้น ลูกศิษย์และลูกหลานทั้ง 4 คนของครูเที่ยงสู้กับนายทองดีไม่ได้และได้รับความบอบช้ำไปตาม ๆ กัน ลูกศิษย์ทั้งหลายจึงไปฟ้องครูเที่ยงว่านายทองดีรังแกชกต่อยเอา แต่ครูเที่ยงรู้มาก่อนแล้วว่าลูกศิษย์ทั้ง 4 ชอบพาลหาเรื่องและกลั่นแกล้งนายทองดีอยู่เสมอ จึงสั่งสอนว่า การที่ 4 คนสู้หนึ่งคนไม่ได้ควรจะปกปิดเรื่องนี้ไว้มิให้อายชาวบ้านมากกว่า และทั้ง 4 ควรจะประพฤติตัวให้ดีกว่านี้

หลังจากที่ได้มีการปะทะกันระหว่างนายทองดีและลูกศิษย์ทั้ง 4 ของครูเที่ยง นายทองดีก็เกิดความรู้สึกว่าการอยู่เรียนมวยต่อไปกับครูเที่ยงคงจะยุ่งยากลำบากใจยิ่งขึ้นแน่ อีกประการหนึ่งเชิงมวยและไม่ต่าง ๆ ของครูเที่ยงก็ได้ถ่ายทอดให้คนจนหมดสิ้น เนื่องจากนายทองดีตั้งใจเรียนและมีพรสวรรค์ในวิชาหมัดมวยอยู่แล้ว จึงคิดอยากจะเดินทางต่อไปยังบ้านท่าเสาตามที่เคยตั้งใจไว้ วันหนึ่งนายทองดีทราบว่พระสงฆ์ที่วัดบ้านแก่งจะเดินทางไปนมัสการพระแท่นศิลาอาสน์ซึ่งเป็นเส้นทางเดียวกันกับบ้านท่าเสา เพียงแต่แยกกันที่บางโพ (ตัวเมืองอุตรดิตถ์ในปัจจุบัน) นายทองดีจึงไปขอลาครูเที่ยงเพื่อเดินทางไปพร้อมกับพระสงฆ์รูปนั้น ครูเที่ยงมีความอาลัยรักนายทองดีมาก แต่ก็จำยอมอนุญาตให้นายทองดีเดินทางไปตามความประสงค์ นายทองดีและพระสงฆ์จึงเดินทางขึ้นเหนือมาพักที่วังเตาหม้อ (ปัจจุบันคือวัดท่าถนนในเมืองอุตรดิตถ์) เมื่อทั้งสองได้ไปนมัสการพระแท่นศิลาอาสน์แล้วพระรูปนั้นก็เดินทางกลับวัดบ้านแก่งและได้ฝากนายทองดีไว้กับพระที่วัดวังเตาหม้อเพราะนายทองดียังไม่เดินทางต่อไปยังบ้านท่าเสา แต่จะอยู่รออุ้งวัวประจำปีที่ศาลเจ้าบางโพก่อน

การอุ้งวัวของนายทองดีทั้งเจ็ดวันเจ็ดคืนมีลักษณะพิเศษกว่าคนอื่น คือ นายทองดีเห็นวัวกระโดดโลดเต้น ตีลังกาหกคะเมน และกระโดดข้ามหัวก็รู้สึกสนใจ ตั้งอกตั้งใจจดจำท่าต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างจริงจังทั้งเจ็ดวันเจ็ดคืน พอจืดจางก็เข้าไปขอเรียนกับพวกจืดเหล่านั้น เมื่อได้รับคำแนะนำนายทองดีก็พยายามฝึกหัดตีลังกาหกคะเมน ห้อยโหนและกระโดดบนหาดทรายหน้าวัดวังเตาหม้ออยู่คนเดียว พระสงฆ์และเด็กวัดต่างหัวเราะในความซุกซนของนายทองดี นายทองดีพยายามฝึกหัดจนทำได้คล่องแคล่วทุกอย่าง และสามารถกระโดดข้ามหัวคนอื่นได้อย่างสบาย รวมเวลาที่ฝึกหัดท่ากระโดดโลดเต้นและตีลังกาแบบจืดเป็นเวลาประมาณ 6 เดือน (อาจารย์มณเฑียร ดีแท้กล่าวว่า ประมาณ 1 เดือนเท่านั้น แต่พระยาศรีสุนทรลัษยบดีกล่าวว่ามากกว่า 6 เดือน ซึ่งคงจะเป็นไปได้ยากเพราะนายทองดีต้องการอย่างแรงกล้าที่จะเดินทางไปเรียนมวยที่บ้านท่าเสาซึ่งสามารถเดินไปจากบางโพในเวลา 1-2

ชั่วโง่งเท่านั้น นอกเสียจากการกระโดดโลดเต้นและตีลังกาหน้าหลังเป็นสิ่งที่นายทองดีสนใจเป็นพิเศษเพื่อนำมาใช้ประกอบมวยไทยเท่านั้น การฝึกหัดจึงค่อนข้างจะยาวนานถึง 6 เดือน) หลังจากนั้น นายทองดีก็ลาพระสงฆ์ที่วัดวังเตาหม้อเพื่อไปฝากตัวเป็นลูกศิษย์ของครูเมฆที่บ้านท่าเสา ครูเมฆซึ่งมีบ้านอยู่ใกล้วัดใหญ่ท่าเสาและใช้ลานวัดใหญ่ท่าเสาเป็นที่ฝึกหัดลูกศิษย์ได้รับนายทองดีเป็นลูกศิษย์ เพื่อฝึกหัดมวย โดยให้พักอยู่ที่บ้านครูเมฆและช่วยทำงานบ้านต่าง ๆ เป็นเวลาปีกว่า ครูเมฆก็ถ่ายทอดวิชามวยไทยให้อย่างหมดสิ้น เนื่องจากนายทองดีขยันขันแข็ง มีทักษะและพรสวรรค์เกี่ยวกับมวย และตั้งอกตั้งใจหัดอย่างจริงจัง ครูเมฆซึ่งเป็นครูมวยที่มีชื่อเสียงมากรักใคร่นายทองดีและเห็นว่านายทองดีสามารถสืบทอดวิชามวยไทยจากตนได้ จึงสอนวิชามวยไทยให้อย่างไม่ปิดบัง จนนายทองดีอายุได้ 18 ปีพอดี

วันหนึ่ง ได้มีคนร้าย 2 คนมาลักขโมยควายของครูเมฆไป 2 ตัว ครูเมฆและนายทองดีพร้อมเพื่อนบ้านได้พากันออกแกะรอยติดตามไปทันในกลางป่า คนร้ายคนหนึ่งถือปืนและอีกคนหนึ่งถือดาบ โดดลงจากหลังควายและวิ่งหนี โดยมีครูเมฆและพวกวิ่งติดตามไป นายทองดีวิ่งเร็วกว่าเพื่อนและไปทันคนร้ายแต่ผู้เดียว นายทองดีซึ่งมีดาบติดมือไปด้วยหมอบหลบลูกกระสุนปืนที่คนร้ายยิงมาแล้วลุกขึ้นวิ่งเข้าฟันคนร้าย นายทองดีต่อสู้อย่างคล่องแคล่วและอาจหาญ เพียงไม่กี่อึดใจนายทองดีก็สามารถฟันคนร้ายคนหนึ่งข้อมือขาดแล้วฟันซ้ำที่แก้มจนคนร้ายคนแรกพับลง คนร้ายอีกคนเข้ามาช่วยเพื่อนแต่พลาดท่าถูกนายทองดีฟันคอขาดกระเด็นตายคาที่ พอครูเมฆและเพื่อนบ้านมาถึงก็พากันไปดูคนร้ายที่ได้รับบาดเจ็บและตาย หลังจากนั้นก็ช่วยกันหามผู้ร้ายที่บาดเจ็บไปมอบให้แก่กรรมการตำบลท่าอิตร นายทองดีได้รับคำชมเชยจากเจ้าหน้าที่และได้รับเงินรางวัล 5 ตำลึง ทำให้ชื่อเสียงของนายทองดีโด่งดังในระแวกท่าเสา ชาวบ้านรักใคร่นายทองดีเพราะเป็นคนพูดจริงทำจริง โอบอ้อมอารี มีฝีมือมวยยอดเยี่ยมและมีความกล้าหาญดังที่ได้แสดงให้เห็นปรากฏในการต่อสู้กับผู้ร้ายทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่ได้เรียนวิชาดาบมาเลย ซึ่งทำให้นายทองดีคิดอยู่เสมอว่าตนเองจะต้องเรียนวิชาเพลงดาบให้เป็นกิจจะลักษณะเสียบ้าง มิฉะนั้นหากต้องต่อสู้กับผู้วิชาดาบตนเองอาจเพลี่ยงพล้ำได้ นายทองดีจึงตั้งใจจะหาครูดาบเก่ง ๆ เพื่อฝากตัวเป็นศิษย์ต่อไป

หลังจากนายทองดีได้เล่าเรียนวิชามวยและครูเมฆได้ครอบครูให้แล้ว ครูเมฆจึงนำนายทองดีไปเปรียบมวยเพื่อชกในงานมหรสพฉลองพระแท่นศิลาอาสน์ นายทองดีดีใจมากที่จะได้มีโอกาสชกมวยฝีมือและตรวจสอบความก้าวหน้าของตนเองอย่างแท้จริง ส่วนครูเมฆก็มั่นใจว่าลูกศิษย์ของตนจะไม่ทำให้ตนและสำนักมวยขายหน้า เมื่อทำการเปรียบมวยซึ่งเป็นการถามความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย นายทองดีได้เปรียบกับนายถึกลูกศิษย์เอกของครูนิลแห่งเมืองทุ่งยั้ง นายถึกเป็นนักมวยชื่อดังร่างใหญ่ แต่ครูเมฆก็มั่นใจว่านายทองดีสามารถหลบหลีกและเอาชนะได้อย่างง่ายดาย เพราะนายทองดีมีฝีมือยอดเยี่ยม เมื่อถึงเวลาชกกัน ครูเมฆก็จูงนายทองดีออกไปกลางสนามและทำพิธีเสกดินโรยศีรษะ

ขอพรจากพระแม่ธรณี หลังจากไหว้ครูแล้วนักมวยต่างก็ย่างสามขุมเข้าหากัน นายทองดีย่างเข้าหาอย่างระมัดระวัง พอนายถึกเตะหลอกมาและเท้าลงถึงพื้น นายทองดีก็กระโดดเหยียบเข้าด้วยไม้หนุมานเหยียบลงกา แต่กลับกระโจนข้ามหัวนายถึกพร้อมกับเอาสันเท้าโขกท้ายทอยของนายถึก เมื่อกระโดดลงไปข้างหลังก็รีบหันกลับมาอย่างรวดเร็ว พอนายถึกเหลียวมามหา ก็ถูกเตะที่ก้นคออย่างเต็มแรง นายถึกล้มทั้งยืนสลบแน่นิ่งอยู่กลางสนามและหมดสติไปประมาณ 10 นาที คนดูตบมือแสดงความพอใจและสรรเสริญนายทองดีลั่นสนาม

ครูนิล ซึ่งเป็นอาจารย์ของนายถึกรู้สึกอับอายและโกรธแค้นเป็นอย่างยิ่ง เพราะครูนิลและครูเมฆเป็นคู่ต่อสู้กันมาหลายครั้งและไม่มีใครเอาชนะใครได้ ต่างฝึกหัดศิษย์ให้มาต่อสู้กันเสมอ แต่ก็ไม่เคยมีใครแพ้หลุดลุ่ยเช่นนี้มาก่อน ข้าเห็นท่าทางดีอกดีใจของครูเมฆ ครูนิลก็ยังอับอายและบันดาลโทสะถึงกับทำครูเมฆชกกับตน ครูเมฆรับปากจะชกด้วยและจะเดินทางไปหานายสนามเพื่อขอเปรียบมวย แต่นายทองดีขอชกแทนครูเมฆโดยให้เหตุผลว่าตนเป็นคนชนะลูกศิษย์ของครูนิล ถ้าครูนิลต้องการจะแก้แค้นก็ต้องชกกับตนมากกว่า อีกประการหนึ่งตนเองมากับครูเมฆ จะปล่อยให้ครูของตนต่อสู้ยอมมีลักษณะของลูกผู้ชาย และเมื่อออกปากชกชกกับครูนิลแล้ว ตนก็ต้องรักษาคำพูดของตนให้ได้ แล้วจึงรีบชวนครูนิลไปหานายสนามเพื่อขอเปรียบมวย ครูเมฆก็ยอมตามใจนายทองดีแต่ก็ตักเตือนให้ระวังตัว เพราะครูนิลมีฝีมือเยี่ยมและเป็นมวยรุก ทั้งยังได้เปรียบทั้งร่างกายและอายุ

ครั้นได้เวลาชก ครูเมฆก็จูงนายทองดีออกไปกลางสนามทำพิธีขอพรจากพระแม่ธรณีโดยเสกดินโรยศีรษะ หลังจากไหว้ครูแล้ว ทั้งสองฝ่ายก็ย่างสามขุมเข้าหากัน ครูนิลยับหลอกและเข้าชกเตะพันท้ำ (คือชกและเตะอย่างต่อเนื่อง) นายทองดีหลบหลีกและปิดป้องปัดเท้าและหมัดของครูนิลจนกระทั่งหมดอันแรก (อันคือยกนั่นเอง หนึ่งอันคือกะลามาจะพัวจะรวางในน้ำ เมื่อกะลามาจนหมดหนึ่งอันหรือหนึ่งยก นักมวยจะออกจากเวทีและให้คู่ต่อไปชกอันที่หนึ่งจนครบทุกคู่ หลังจากนั้นคู่แรกจะเข้ามาชกอันที่ 2 ต่อไปจนครบทุกคู่ ทำเช่นนี้ต่อไปเรื่อยจนครบทุกอัน คู่ใดแพ้ชนะก็ตัดออกไป) ระหว่างนั่งพักหลังอันที่ 1 ครูเมฆถามนายทองดีว่าหนักอกหนักใจอะไรหรือเปล่า นายทองดีกลับหัวเราะแล้วบอกว่าอันที่ 1 เป็นการดูเชิงครูนิลก่อนว่ามีฝีมือลายมือแค่ไหน และหาช่องทางเข้าทำในอันต่อไป ตอนนี้อยู่แล้วว่าฝีมือครูนิลมีแค่ไหนและเห็นจุดอ่อนของครูนิลแล้ว จึงไม่ค่อยจะหนักใจอะไรนัก พอเริ่มอันที่ 2 ครูนิลก็เริ่มรุกไล่ อีก นายทองดีเห็นได้ทีรีบชกและศอกกกแขน (ต้นแขน) ทั้งซ้ายและขวาของครูนิลในท่าปลดดาบจนครูนิลแขนขยับไปทั้งสองข้างและไม่สามารถจะยกแขนทั้งสองข้างได้ดีนัก ครูนิลจึงได้แต่เตะซ้ายขวา นายทองดีได้จังหวะย่างเข้าหาโดยใช้ศอกขวารับการเตะขวาและแขนซ้ายจับเท้าครูนิลกระชากเข้าหาตัวพร้อมทั้งแทงเข้าขวาเข้าที่ท้อง ตามด้วยศอกขวาเข้าปลายคางและหมัดซ้ายเข้าปากครึ่งจุมครึ่ง ครูนิลล้มหงายหลังสลบคาที่ พันหลุดออกมา 4 ซี่ แก้มอยู่เป็นนานกว่าจะฟื้นได้

แต่ก็เดินไม่ไหวต้องหามกันกลับทุ่งยัง คนดูต่างให้ร้องชมนายทองดีว่าเป็นมวยเทวดา ชกแบบนี้หาคนสู้ไม่ได้อีกแล้ว

เมื่อครูเหมและนายทองดีกลับมาถึงบ้าน ครูเหมสงสัยไม่ได้จึงถามนายทองดีว่าไม่กระโดดข้ามหัวแล้วหันมาเตะก้านคอนั้นหันมาจากไหน นายทองดีจึงเล่าให้ฟังว่าได้ดูจ้าวที่ศาลบางโพ เห็นเขากระโดดข้ามหัวก็เลยลองหัดกระโดดดูจนทำได้เหมือนจ้าว เมื่อขึ้นชกกับนายถึกเห็นนายถึกเป็นคนแข็งแรงแต่ไม่ค่อยจะฉลาด และกระบวนมวยก็ไม่ค่อยจะรวดเร็วนักจึงลองผสมท่ากระโดดข้ามหัวเข้ากับไม้หนุมานเหยียบลงกาตู ก็ได้ผลสำเร็จด้วยดีเมื่อเตะก้านคอนายถึกตามแบบฉบับของมวยท่าเสา ครูเหมหัวเราะชอบใจและชมเชยนายทองดีว่า รู้จักใช้สมองอย่างนี้ต่อไปไม่มีใครกล้ามาทำสู้อย่างเด็ดขาด และก็เป็นอย่างครูเหมกล่าว คือไม่มีนักมวยคนใดในเมืองพิชัย ลับแล ทุ่งยัง เมืองฝาง และเมืองใกล้เคียงกล้ามาขอเปรียบมวยกับนายทองดีอีกเลย

เมื่อนายทองดีอยู่กับครูเหมได้ประมาณ 2 ปีก็มีอายุย่าง 19 ปี ได้มีพระสงฆ์รูปหนึ่งจากสวรคโลกได้มาพักอยู่ที่วัดใหญ่ท่าเสา ระหว่างที่พักอยู่ที่วัดนี้นายทองดีได้มีโอกาสสนทนาพูดคุยกับพระรูปนั้นจนสนิทสนมชอบพอกัน พระรูปนั้นจะเดินทางกลับสวรคโลกและชักชวนให้นายทองดีเดินทางไปเที่ยวด้วย ยิ่งเมื่อทราบว่านายทองดีมีความต้องการจะเรียนดาบอย่างจริงจัง พระรูปนั้นได้บอกแก่นายทองดีว่าอาของท่านเป็นครูดาบที่มีฝีมือลือลั่นของเมืองสวรคโลก เจ้าเมืองสวรคโลกได้รับเอาตัวไปเป็นครูฝึกดาบให้แก่บุตรชายของท่าน ถ้านายทองดีอยากเรียนดาบจริง ๆ พระรูปนั้นรับรองจะฝากนายทองดีให้เรียนดาบกับครูดาบนั้นได้อย่างไม่มีปัญหา นายทองดีได้ทราบก็มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งและรับปากจะเดินทางไปกับพระสงฆ์รูปนั้น พอได้โอกาสนายทองดีก็ไปลาครูเหมและเล่าความประสงค์ที่จะไปเรียนดาบเพิ่มเติมให้ครูเหมฟัง ครูเหมมีความรักและอาลัยนายทองดีมาก แต่ก็จำใจอนุญาตให้ไปตามความประสงค์

นายทองดีได้เดินทางไปสวรคโลกกับพระสงฆ์รูปนั้นและเข้าพักที่วัดพระปรางค์ เมื่อได้ทราบข่าวครูเหลือได้ฝึกหัดบุตรชายเจ้าเมืองสวรคโลกจนสำเร็จและได้กลับมาบ้านแล้ว พระสงฆ์รูปนั้นก็พานายทองดีไปฝากกับอาของท่านเพื่อเรียนวิชาดาบต่อไป ครูเหลือก็ยินดีรับนายทองดีเป็นลูกศิษย์เรียนเพลงดาบอยู่ที่บ้าน นายทองดีตั้งอกตั้งใจเรียนวิชาดาบเลื่องของครูเหลือ (เพลงดาบเลื่องประกอบด้วยไม้ต่าง ๆ ที่เรียกชื่อเป็นเลื่องทั้งสิ้น เช่น เลื่องลากหาง เลื่องชอนเล็บ เลื่องหยาน เลื่องคลุกฝุ่น เลื่องสะบัดเล็บ ฯลฯ) และช่วยทำงานบ้านของครูเหลืออย่าไม่เกียจคร้าน จึงเป็นที่รักใคร่ของครูเหลือ นายทองดีอยู่บ้านครูเหลือและฝึกหัดฟันดาบอยู่ประมาณ 3 เดือน นายทองดีก็สามารถฟันดาบได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว สามารถเรียนรู้ทุกกระบวนท่าและพลิกเพลงท่าดาบต่าง ๆ ได้ตามที่ครูเหลือสอนและแนะนำทุกประการ ครูเหลือไม่เคยคาดคิดเลยว่าจะมีใครเรียนดาบได้รวดเร็วเหมือนลูกศิษย์คนนี้ของท่าน และฟันดาบได้ถูกต้องสวยงามดียิ่งอย่างนายทองดี ทั้งนี้เพราะนายทองดีเป็นคนมีไหวพริบ มีพื้นฐานเป็น

นักมวยที่เก่งกล้าสามารถอยู่แล้ว และเป็นคนที่ทำอะไรจริงจัง การเรียนดาบของนายทองดีจึงประสบ
กับความสำเร็จอย่างรวดเร็ว ครูเหลืงจึงได้ทำพิธีครอบครูให้แก่นายทองดีเพื่อแสดงว่านายทองดีได้
เรียนวิชาดาบจบแล้วและมีศักดิ์และสิทธิ์ในการสอนวิชาดาบเสียต่อไปได้ ความทราบถึงลูกชายเจ้า
เมืองสวรรคโลกซึ่งเป็นศิษย์รุ่นพี่ จึงได้ตามตัวนายทองดีให้ไปซ้อมฟันดาบกันอยู่เสมอ ฝีมือดาบของลูก
ชายเจ้าเมืองสวรรคโลกด้อยกว่านายทองดีมาก แต่นายทองดีก็อ่อนข้อให้ด้วยเกรงอำนาจของลูกเจ้า
เมือง ทำให้ทั้งสองเสมอสู้กันและทำให้ลูกเจ้าเมืองมีความพอใจเป็นอย่างยิ่งเพราะคิดว่าตนเองมีฝีมือ
ใกล้เคียงกับนายทองดี

ต่อมาพระสงฆ์รูปนั้นได้ชวนนายทองดีไปเที่ยวเมืองสุโขทัยธานี ทั้งสองได้ร่วมเดินทางและเข้า
พักที่วัดธานี (สุโขทัยธานีคือตัวจังหวัดปัจจุบันของสุโขทัย ซึ่งห่างจากเมืองเก่าสุโขทัยมาทางตะวันออก
ประมาณ 12 กิโลเมตร รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้โปรดให้ย้ายสุโขทัยจากเมืองเก่ามาอยู่
สุโขทัยซึ่งอยู่บนฝั่งแม่น้ำยม) ที่สุโขทัยธานีนี้มีชาวจีนแต่จิวคนหนึ่งชำนาญมวยจีนมาก ได้ตั้งสำนัก
สอนมวยจีนแก่เด็กลูกจีนที่ปากคลองเว็จซี่ (คลองเว็จซี่แท้จริงคือคลองแม่ลำพัน หรือแม่น้ำส้มพันธ์ที่
ไหลผ่านทางเหนือของเมืองเก่าสุโขทัยออกแม่น้ำยมที่หลังวัดคูหาสวรรค์ คลอง เว็จซี่ได้ชื่อมาจาก
การที่ชาวบ้านตั้งส้วมยื่นเข้าไปในคลองเป็นทิวแถว ปัจจุบันปากคลองนี้ตื้นเขินและถูกประชาชนบุกรุก
ยึดครองเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนตัวไปหมดแล้ว และน้ำในลำคลองแม่น้ำลำพันต้องไหลไปออกแม่น้ำยมที่
ตำบลยางซ้ายแทนปากคลองเว็จซี่) นายทองดีไปดูเขาฝึกหัดมวยจีน เห็นท่าจับหักต่าง ๆ เช่น หักไห
ปลาร้า หักแขน ฯลฯ ก็ชอบใจ เพราะกระบวนท่าต่าง ๆ ไม่เหมือนมวยไทยและต้องใช้ไหวพริบกับความ
รวดเร็ว และคิดว่าจะสามารถนำมาประยุกต์รวมกับท่า จับหัก ทุ่ม ทับ ของมวยไทยได้เช่นเดียวกับมวย
จิวที่ตนเคยฝึกหัดมาอย่างแน่นนอน จึงเข้าไปฝากตัวเป็นศิษย์และขอเรียนวิชามวยจีนกับครูจีนคนนั้น ครู
จีนก็รับนายทองดีเข้าเป็นศิษย์โดยมิรังเกียจและฝึกสอนให้โดยไม่อวดพราวนวิชา นายทองดีสุภาพอ่อน
น้อมและตั้งอกตั้งใจฝึกฝนอย่างจริงจัง เพียงเดือนเดียวเท่านั้นนายทองดีก็เรียนวิชามวยจีนสำเร็จ ครู
หมัดวิชาที่จะถ่ายทอดให้และแปลกใจมากที่ศิษย์คนนี้สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วผิดปกติ ครูจีน
ถึงกับออกปากชมว่านายทองดีเป็นเซียนกลับชาติมาเกิดแน่ ๆ ชื่อเสียงของนายทองดีจึงแพร่กระจาย
ออกไปทั่วสุโขทัยธานีและเมืองใกล้เคียง และได้มีเด็กชาวบ้านมาขอเป็นศิษย์ฝึกหัดมวยไทยบ้าง มวย
จีนบ้าง และฟันดาบบ้าง นายทองดีจึงได้ตั้งตัวเป็นครูสอนศิลปะป้องกันตัวอยู่ที่วัดธานี (ปัจจุบันคือวัด
ราชธานี) โดยมีเด็กชายบุญเกิดซึ่งเป็นเด็กกำพร้าอายุ 13 ปีมาขอเป็นศิษย์ติดตามปรนนิบัติรับใช้นาย
ทองดี ติดสอยห้อยตามไปทุกแห่งหน ไม่ยอมอยู่ห่างจากนายทองดีเลยเพราะนิยมชมชอบและศรัทธา
ในตัวนายทองดีมากเป็นพิเศษ

2. การใช้ศิลปะป้องกันตัวเพื่อมาตุภูมิ

นายทองดีได้สอนลูกศิษย์อยู่ที่วัดธานีเป็นเวลา 6 เดือนเศษ ก็ได้พบพ่อค้าจีนเกิดในเมืองไทยคนหนึ่งเดินทางมาจากเมืองตากมาค้าขายที่สุโขทัยธานีและกำลังจะเดินทางกลับเมืองตากโดยต้องการเพื่อนร่วมเดินทางกลับด้วย เนื่องจากเส้นทางไปเมืองตากนั้นต้องผ่านป่าซึ่งมีเสือชุกชุม การเดินทางคนเดียวย่อมไม่ปลอดภัยอย่างแน่นอน วันหนึ่งพ่อค้าจีนผู้นั้นเห็นนายทองดีกำลังฝึกหัดมวยให้ลูกศิษย์อยู่ที่ลานวัด พ่อค้าจีนจึงนั่งดูการฝึกสอนมวยจีนจนเลิกและได้มีโอกาสพูดคุยกับนายทองดี พ่อค้าจีนคนนั้นได้เล่าให้นายทองดีฟังว่า พระยาตากโปรดปรานการชกมวยเป็นอย่างยิ่ง ได้จัดให้มีการชกมวยเป็นประจำ และพระยาตากเองก็เป็นนักมวย ฝึกหัดมวยและสนับสนุนกีฬามวยอย่างเต็มที่ ชาวเมืองตากพากันฝึกหัดมวยไทยเป็นจำนวนมากและมีครูมวยมีชื่อเสียงหลายคนสอนมวยไทยที่เมืองตาก นายทองดีได้ยินก็แสดงความสนใจที่จะได้มีโอกาสเรียนรู้วิชามวยไทยเพิ่มเติมอีก พ่อค้าจีนจึงชักชวนนายทองดีให้ไปเที่ยวดูมวยที่เมืองตากด้วยกัน นายทองดีตกลงรับปากไปเมืองตากกับพ่อค้าจีนโดยมีเด็กชายบุญเกิดเดินทางไปด้วย

ทั้ง 3 คนออกเดินทางจากสุโขทัยธานีโดยมีพ่อค้าจีนนำทางไป การเดินทางต้องผ่านป่าและค้างคืนในป่า ทั้ง 3 พากันพักผ่อนได้ต้นไม้ร่มทางและก่อไฟไว้รอบที่นอน โดยผลัดกันนั่งยามเต็มพื้นเข้ากองไฟเพื่อป้องกันเสือมิให้เข้ามาทำอันตราย เมื่อเด็กชายบุญเกิดนั่งยามและง่วงหลับไป ไฟมอดลง เสือจึงถือโอกาสย่องเข้ามากัดขาเด็กชายบุญเกิดและลากเด็กชายบุญเกิดเข้าไปในป่า เด็กชายบุญเกิดร้องลั่นให้คนช่วย นายทองดีตกใจตื่นขึ้นและเห็นเสือกำลังลากเด็กชายบุญเกิดเข้าป่าไป จึงคว้าได้มีดชุกยาวประมาณ 1 คืบวิ่งไล่ตามเสือไป เมื่อวิ่งไปทันก็กระโดดเข้ารัดคอเสืออย่างสุดแรงเกิดเพื่อให้เสือปล่อยเด็กชายบุญเกิด เสือปล่อยเด็กชายบุญเกิดแล้วหันมาอ้าปากจะกัดนายทองดี นายทองดีจึงจ้วงแทงด้วยมีดชุกเข้าไปในปากเสือจนมีดมีด แขนอีกข้างหนึ่งก็รัดคอเสือไว้แน่น ทำสองข้างยันเพื่อมิให้เสือทรงตัวได้ เมื่อเสือทำอะไรนายทองดีไม่ได้และบังเกิดความเจ็บปวดอย่างรุนแรง จึงสะบัดตัวหลุดจากการรัดคอของนายทองดี พร้อมทั้งกระโจนหนีไปโดยมีมีดชุกคาปากไป เมื่อพ่อค้าจีนวิ่งมาทันก็ช่วยนายทองดีห้ามเด็กชายบุญเกิดกลับไปยังที่พักนอน ช่วยกันปฐมพยาบาลและเอาผ้าผืนแผลที่สาหัสและที่ถลอกปอกเปิกเท่าที่สามารถจะกระทำได้ ตลอดทั้งคืนนั้นทั้ง 3 ไม่กล้าหลับนอนอีกจนกระทั่งเช้า นายทองดีและพ่อค้าจีนทำแคว่ห้ามเด็กชายบุญเกิดออกเดินทางออกไป ใช้เวลา 2 วัน จึงไปถึงเมืองตากและเข้าไปขออาศัยอยู่ที่วัดใหญ่เพื่อขอความกรุณาจากท่านพระครูเจ้าอาวาสซึ่งเป็นหมอให้ช่วยรักษาเด็กชายบุญเกิด ท่านพระครูได้เมตตารักษาให้เกือบ 2 เดือน เด็กชายบุญเกิดก็หายเป็นปกติ ส่วนเสือดตัวนั้น นายทองดีได้ข่าวหลังจากที่ได้มาอาศัยอยู่ที่วัดได้ 4-5 วันว่าได้ตายไปแล้ว เพราะเกวียนชาวนาเมืองสุโขทัย 13-14 เล่มบรรทุกปลาอย่างและปลาเกลือมาขายที่เมืองตากได้หยุดพักแรมตรงที่เสือกัดเด็กชายบุญเกิด ชาวเกวียนเห็นเลือดติดอยู่ตามพื้นดินและใบไม้ได้ตื่นไม้ใหญ่ และเมื่อเข้าไปเก็บพื้ก็

พบเลือดกองใหญ่กับมีดขยี้เล่มหนึ่งตกอยู่ จึงได้เดินตามรอยเลือดไปด้วยความสงสัย ก็พบเสือนอนอ้าปากตายโดยสิ้นและหลอดเลือดคอเสือดกกระจุยกระจาย คาดว่าเสือดวนั้นกระอักเลือดและมีดขยี้ ออกมาก่อนเดินไปขาดใจตาย

วันหนึ่ง พระยาตากได้จัดให้มีการถือน้ำพิพัฒน์สัตยาประจำปีที่วัดใหญ่ และให้มีมวยฉลองตามประเพณีนิยม นายทองดีรู้สึกดีใจที่จะได้มีโอกาสชกมวยและเรียนรู้วิชามวยเพิ่มเติม จึงเข้าไปในสนามเพื่อขอเปรียบมวย ครมว้ยทั้งหลายก็พาลูกศิษย์มาเปรียบมวยเพื่อหาประสบการณ์และทดสอบฝีมือ ครูห้าวเป็นครมว้ยลือชื่อของเมืองตากได้จูงมือลูกศิษย์คนหนึ่งมาเปรียบมวยกับนายทองดี แต่นานทองดีเห็นว่าการชกมวยกับมว้ยเพียงหัดไม่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้วิชามวยของตน จึงปฏิเสธจะเปรียบมวยแต่ขอเปรียบกับครูห้าวแทน ครูห้าวคิดว่านายทองดีพูดเล่นแต่เมื่อนายทองดีย้ำอีกว่าต้องการจะเปรียบมวยกับครูห้าวเพราะจะได้เรียนศิลปะมวยไทยจากครูห้าว และถึงแพ้ครูห้าวก็ไม่เสียชื่ออะไรคือมีแต่ได้กับเสมอตัว ครูห้าวซึ่งรูปร่างสูงใหญ่ลำสัน อายุ 36 ปี เมื่อเทียบกับนายทองดีที่มีอายุเพียง 20 ปีเท่านั้น มีภาพมากกว่ามากมาย ทั้งยังมีฝีมือลั่นมือเป็นที่น่าสนใจจนมีลูกศิษย์ลูกหาเต็มเมืองมาขอฝึกหัดมวยด้วยจึงตกลงยอมเปรียบมวยด้วย เมื่อนายสนามและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดมวยตักเตือนนายทองดีเพราะไม่ต้องการให้นายทองดีเจ็บตัวโดยไม่จำเป็น นายทองดีก็ยืนยันความคิดของตนและขอร้องให้นายสนามจัดการเปรียบมวยให้ตนชกกับครูห้าว นายสนามจึงจัดชื่อเปรียบมวยให้

ระหว่างรอการชกนั้น นายทองดีขึ้นไปบนกุฏิของท่านพระครูเจ้าอาวาสและบอกเรื่องราวการเปรียบมวยแก่ท่านพระครู ท่านพระครูได้ทราบก็ตกใจมากและห้ามมิให้นายทองดีชกมวยกับครูห้าว โดยให้เหตุผลว่า (1) ครูห้าวเป็นคนมีฝีมือ ทั้งแขวงเมืองตากไม่มีใครสู้ได้ ทั้งยังมีรูปร่างใหญ่โตกว่านายทองดีมาก อายุก็มากกว่า นายทองดีจะทานกำลังของครูห้าวไม่ได้ (2) ถ้านายทองดีชนะหรือแพ้ก็ตาม ลูกศิษย์ลูกหาของครูห้าวคงจะไม่ยอมรับและอับอายที่ครูเขาแพ้หรือแค้นใจที่นายทองดีดูหมิ่นครูเขา ลูกศิษย์ครูห้าวคงจะพยายามทำอันตรายนายทองดีอย่างแน่นมั่น และ (3) นายทองดีเป็นคนต่างถิ่นและคงจะหาคนช่วยเหลือไม่ได้ ถ้าลูกศิษย์ของครูห้าวมาหาเรื่องทำร้ายนายทองดี แม้แต่ตัวพระครูเองก็ช่วยอะไรไม่ได้ นายทองดีได้ฟังคำเตือนก็เริ่มเห็นจริงด้วยและเกิดอาการร้อนใจอยู่พอสมควร จึงเมื่อได้ยินนายสนามเรียกชื่อให้ไปเตรียมตัวเข้าชกก็นั่งนิ่งเฉยอยู่บนกุฏิเพราะคิดไม่ตกว่าควรจะทำอย่างไรดี

พระยาตาก และพวกกรรมการเมืองได้ทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาเสร็จแล้วได้มาดูการชกมวย ทราบว่าได้มีหนุ่มต่างเมืองขอเปรียบมวยกับครูห้าวก็สนใจเป็นพิเศษ และเมื่อทราบว่านายทองดีอยู่บนกุฏิท่านพระครูเจ้าอาวาสโดยไม่มาเตรียมตัวเข้าชกเหมือนนักมวยคนอื่น ๆ พระยาตากจึงให้นายสนามไปตามตัวมาให้ได้ นายสนามและคนของพระยาตากได้ขึ้นไปบนกุฏิท่านพระครู เห็นนายทองดีนั่งอยู่กับท่าน จึงขออนุญาตต่อท่านพระครูให้นายทองดีเข้าชกมวยตามที่ได้เปรียบไว้ ท่านพระครูไม่ยินยอม

และขอไปพบพระยาตากเพื่อชี้แจงเหตุผลต่าง ๆ ที่ท่านเห็นว่านายทองดีอาจมีอันตรายเมื่อชกกับครูหัวแล้ว เมื่อพระยาตากทราบปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นแก่นายทองดี พระยาตากได้รับรองว่าลูกศิษย์ของครูหัวจะไม่ทำอันตรายแก่นายทองดีเป็นอันตราย ใครทำอันตรายแก่นายทองดีท่านจะลงโทษอย่างรุนแรง ทั้งนี้เพราะพระยาตากทราบข่าวว่านายทองดีเป็นผู้ที่ต่อสู้กับเสือและฆ่าเสือตาย ทั้งยังชันสูตรกับครูหัว ซึ่งมีรูปร่างได้เปรียบกว่ามากมาย คงต้องมีฝีมือพอตัว พระยาตากจึงอยากจะดูการชกระหว่างครูหัวและนายทองดีเป็นอย่างยิ่ง ท่านพระครูได้รับคำรับรองเช่นนั้นก็เบาใจ ส่วนนายทองดีซึ่งอยากชกอยู่แล้วก็เข้าตกลงเข้าชกกับครูหัวตามที่ได้เปรียบไว้

นายสนามเร่งให้นายทองดีไปคาดเชือกเพื่อเตรียมตัวชก แต่นายทองดีบอกว่าไม่ต้องคาดเชือกก็ได้ พอถึงเวลาชกทั้ง 2 ก็เข้าไปกลางสนาม นายทองดีเสกดินโรยศีรษะขอพรจากพระแม่ธรณี คารวะพระยาตาก 3 ครั้ง จากนั้นก็รำไหว้ครูตามแบบฉบับของสำนักท่าเสาบวกกับท่าอย่างเสือลากหางของสำนักดาบพระร่วงของครูเหลือเพื่อเป็นการระลึกถึงคุณครูทั้งสองที่ได้ถ่ายทอดวิชาและครอบครูให้ทำรำมวยและท่าอย่างของนายทองดีงามสง่ามีอำนาจดุจพระยาราชสีห์ เมื่อครูหัวและนายทองดีไหว้ครูเสร็จเรียบร้อยต่างก็ย่างสามขุมเข้าหากัน ครูหัวเตะและชกเป็นกระบวนติดต่อกันเพื่อให้ให้นายทองดีตั้งตัวติด นายทองดีได้แต่ใช้ท่าอย่างแปดทิศหลบหลีกและปิดป้องปัดหมัดและเท้าของครูหัวอย่างรวดเร็ว แต่ก็ต้องถอยจนติดเชือก ครูหัวติดตามด้วยหมัดและเท้า เมื่อนายทองดีไม่สามารถใช้ท่าอย่างแปดทิศ เพื่อหลบหลีกได้อย่างถนัดจึงแกลังทำเป็นล้มลงเพื่อมิให้ครูหัวใช้อาวุธต่อไป พอตีหมัดอันที่ 1 คนคู่มีความวิตกแทนนายทองดีว่าครูหัวคงจะเล่นงานนายทองดีตายแน่ ๆ พระยาตากถึงกับถามนายทองดีว่าจะสู้ต่อไปหรือจะยอมแพ้ นายทองดีตอบว่าขอสู้สักสักหนึ่งอัน พอขึ้นอันที่ 2 นายทองดีถีบจิกสกัดเข้ากลางลำตัวตามแบบฉบับของท่าเสา ตามด้วยหมัดเข้าที่ตาอย่างหนักหน่วง พอครูหัวหงายหน้า นายทองดีใช้ไม้หนุ่มาเหยียบลงกาเหยียบชายพกครูหัวขึ้นไปพันศอกคู้ลงบนศีรษะพร้อมกับตีลังกาข้ามศีรษะครูหัวไปทางด้านหลัง พอถึงพื้นก็หันมาเตะปากครึ่งจุมูกครึ่งทำให้ครูหัวเอียงไปทางซ้าย (ของครูหัว) นายทองดีก็เตะขวาตามเข้าขากรรไกรอีกทีหนึ่ง ครูหัวล้มลงสลบคาที่โดยมีแผลที่ศีรษะที่โดนศอก 2 แผล ฟันหัก 2 ซี่ จุมูกฉีก โดยมีเลือดไหลออกจากปาก จุมูก หู และศีรษะท่วมตัว พอแก้ไขพื้นขึ้นมาครูหัวก็ขอยอมแพ้แต่โดยดี พระยาตากและคนดูยังกังขาในความสามารถของนายทองดีและคิดว่าอาจจะเป็นโชคช่วยมากกว่า ประกอบกับอยากจะดูฝีมือชกมวยของนายทองดีอีก พระยาตากจึงถามนายทองดีว่าจะสามารถชกกับคนอื่นได้อีกหรือไม่ นายทองดีตอบยืนยันว่าไว้ พระยาตากจึงเรียกครูมวยที่ติดตามตัวท่านและสอนมวยให้แก่ทหารในจวนเจ้าเมืองชื่อครูหมึกมาให้นายทองดีเปรียบดู ครูหมึกอายุประมาณ 40 ปี ผิวเนื้อดำสนิทสมชื่อ รูปร่างสูงใหญ่และหนาบึกบึน หน้าตาน่ากลัว ตัวโตกว่านายทองดีมากมายนายทองดีก็แสดงความพร้อมจะชกกับครูหมึกทันทีโดยไม่ลังเลใจ เมื่อถึงเวลาชกนายทองดีก็เสกดินโรยศีรษะขอพรจากพระแม่ธรณี คารวะเจ้าเมืองตาก 3 หน และไหว้

ครูตามแบบฉบับของครูเมฆบวกับทำอย่างเสียกลางทางของครูเหลือเหมือนครั้งที่แล้ว เมื่อทั้งคู่ให้ครูเรียบร้อย ต่างก็ย่างเข้าหากัน ครูหมึกชกซ้ายขวามา นายทองดีก็ปิดหมัดออกไปได้ ครูหมึกเตะขวาตาม นายทองดีก็รับด้วยศอกซ้ายและเตะขวาสวนเข้าขากรรไกรซ้ายตามแบบฉบับของสำนักท่าเสา (ไม้นี้เรียกว่า นาคาสะบัดหาง หรือนาคาฟาดหาง เพราะมีการเอียงตัวไปทางซ้ายเมื่อเตะขวา ทำให้มีลักษณะเหมือนการสะบัดหางของนาคา ศิษย์สำนักท่าเสาสามารถใช้ไม้นี้ได้อย่างสวยงาม รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จึงเป็นไม้เด็ดไม้หนึ่งของสำนักท่าเสา) เมื่อครูหมึกเซไปทางขวา (ของครูหมึก) นายทองดีก็เตะซ้ายเข้าขากรรไกรอีกข้างหนึ่ง หลังจากนั้นนายทองดีก็เตะเลี้ยงซ้ายขวาเหมือนที่เคยฝึกหัดเตะเลี้ยงต้นกล้วยมิให้ล้มลง ครูหมึกถูกเตะเลี้ยงอยู่หลายทีจนสลบแน่นิ่งอยู่กับที่ พระยาตากตอบชาด้วยความพอใจและชมเชยว่านายทองดีมีฝีมือมวยไทยที่ล้ำเลิศหาตัวจับได้ยาก คงไม่มีใครกล้ามาขอสู้อีกแล้วให้รางวัลการชก 5 ตำลึง พร้อมกับชักชวนให้อยู่ทำราชการด้วย นายทองดีก็ตกลงขออยู่กับพระยาตากตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา นายทองดีเป็นคนขยันขันแข็ง ติดตามพระยาตากไปทุกแห่งหน พระยาตากโปรดปรานนายทองดีมาก เวลาง่วงจากราชการ พระยาตากให้นายทองดีร่ำมวยรำดาบให้ชมอยู่เนือง ๆ และชมว่าสวยงามทุกท่วงท่า ดูท่าไรก็ไม่เบื่อเลย

เมื่อนายทองดีอายุครบ 21 ปี พระยาตากก็จัดงานบวชให้นายทองดี นายทองดีบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์อยู่ 1 พรรษา ก็สึกออกมาอยู่กับพระยาตากต่อไป พระยาตากแต่งตั้งให้นายทองดีเป็นหลวงพิชัยอาสา ทำหน้าที่องครักษ์ติดตามตัวพระยาตาก รับใช้ใกล้ชิด และฝึกทหารภายในจวน พระยาตากโปรดปรานหลวงพิชัยอาสามาก และจัดให้หลวงพิชัยอาสาแต่งงานกับนางสาวร้ายง คนสนิทของคุณหญิงเจ้าเมืองตาก ส่วนเด็กชายบุญเกิดซึ่งติดสอยห้อยตามหลวงพิชัยอาสามาจากสุโขทัยธานี ก็ยังเป็นลูกศิษย์คู่ทุกข์คู่ยากของหลวงพิชัยอาสาต่อไป และหลวงพิชัยอาสาก็รักใคร่ไว้น้ำใจเอื้อเฟื้อมาก

หลวงพิชัยอาสาชอบกีฬาแทบทุกชนิด นอกจากหมัดมวยแล้วและดาบแล้ว หลวงพิชัยอาสาชอบเล่นไก่ชนเหมือนคนในเมืองไทยทั่วไปสมัยนั้น พระยาตากและพวกกรรมการเมืองตากก็นิยมเล่นการพนันไก่ชน หลวงพิชัยอาสามีไก่เก่งอยู่ตัวหนึ่งสีเขียว แข็งเขียวและตาเขียว ชื่อพาลี เคยตีชนะมาหลายครั้งและแต่ละครั้งไม่เคยเกิน 3 อัน (ยก) จนไม่มีใครอยากเอาไก่มาชนด้วย ไก่ของหลวงเมืองเคยแพ้ไก่พาลีมา 2 ตัวแล้ว แต่ก็พยายามหาไก่ที่มีลำแข้งดีมาแก้มือไก่พาลีให้ได้ คนใช้ได้ไปหาไก่ชื่อโทนเผ่ามาได้ตัวหนึ่ง สีเหลือง ปากเหลือง แข็งเหลืองและหางขาว เคยชนะบ่อนมาแล้วและหาคู่ตียาก เพราะเป็นไก่สูงใหญ่กว่าไก่ชนทั่วไป เจ้าของเกิดเบื่อบอกขึ้นมาจึงขายให้แก่หลวงเมือง หลวงเมืองลองให้โทนเผ่าซ้อมตีกับไก่ตัวอื่นดู โทนเผ่าใหญ่กว่าพาลีเกือบเท่าตัวและคงตีไก่พาลีตายคาเวทีแน่ จึงแอบเลี้ยงโทนเผ่าไว้มิให้ใครเห็นจนสมบูรณ์เต็มที่แล้ว จึงไปท้าหลวงพิชัยอาสาชนไก่โดยไม่ต้องเปรียบกันก่อน หลวงพิชัยอาสาคิดว่าไก่ของหลวงเมืองคงจะได้เปรียบไก่พาลีแน่นอน แต่ก็คิดว่าไก่พาลีเป็นขนาดกลาง ถ้าไก่ของหลวงเมืองเป็นไก่ขนาดใหญ่ก็คงไม่ใหญ่โตจนเกินไปกว่าไก่ขนาดใหญ่ทั่วไป

ไก่อพาลีเคยและสามารถตีกับไก่อขนาดใหญ่ได้จึงรับปากนัดวันชนไก่ พอถึงวันนัด หลวงเมืองก็นำไก่อมา โดยคลุมโขนเฒ่าไว้มิดชิดไม่ยอมให้ใครเปิดดู เมื่อตกลงเดิมพันกันต่อหน้าพระยาตากแล้ว หลวงเมืองก็ อุ้มโขนเฒ่าเข้ามาในสังเวียน ทุกคนต่างตกใจว่าโขนเฒ่าใหญ่กว่าไก่อพาลีเกือบเท่าตัว แถมยังมีสีและ ลักษณะถูกต้องตามตำราไก่อชนอีกด้วย แต่หลวงพิชัยอาสาาก็กลับคิดว่าไก่อพาลีเคยตีกับไก่อตัวใหญ่กว่า ทุกครั้ง และไก่อพาลีก็มีฝีมือแข็งแรงเป็นเยี่ยมคงมีโอกาสปล่อยฝีมือแข็งแรงได้บ้างอย่างแน่นอน ทั้งสองฝ่ายจึงทำ พิธีเอาผ้าชุบน้ำหน้าเสกเป่าคาถาลงหัวไก่ เมื่อเรียบร้อยแล้วก็ปล่อยให้ไก่ตีกัน โขนเฒ่าเตะเสาจนไก่อพาลี หมุนตัว โขนเฒ่าเตะซ้ำ ไก่อพาลีถูกแข่งถึงกับตกใจบินขึ้นแล้ววิ่งหนีไปรอบสังเวียนโดยมีโขนเฒ่าวิ่งไล่ ตาม โขนเฒ่าเป็นต่อ 3 เอา 1 แต่ไม่มีใครกล้ารอง เมื่อครบอันผู้ให้น้ำก็เข้ามาประคบประหม่าให้หาย ตกใจและแก้ขัดไก่อพาลีจนหายขัดแล้ววางให้เดิน ไก่อพาลีตีปีกขึ้นเดินอย่างร่าเริง พอเริ่มอันที่ 2 ทั้งคู่ก็ เข้าปะทะกัน ไก่อพาลีทำน่าจะหนีโดยโขนเฒ่าโดดเข้าจิกผิด ไก่อพาลีเลยเตะสวนทันที เดือดไก่อพาลีเข้าหา โขนเฒ่าเกือบมิดเดียว ไก่อพาลีเตะซ้ำอีกทีหนึ่ง โขนเฒ่าลงไปดินหัวเกลือกอยู่กับพื้น พอผงหัวขึ้นมา ไก่อพาลีก็เตะเข้าคอชกอยู่พักใหญ่ก็ตายไป ฝ่ายหลวงเมืองไม่ยอมแพ้อ้างว่าไก่ที่แพ้ต้องออกปากร้อง เมื่อตายโดยไม่มีเสียงยอมไม่แพ้ หลวงพิชัยอาสาเถียงว่าเมื่อตายแล้วก็กลับมาสู้อีกไม่ได้ยอมต้องแพ้ เป็นธรรมดา ทั้งคู่ถกเถียงกันจนต้องให้พระยาตากตัดสิน พระยาตากให้เอาโขนเฒ่าขึ้นหาหยั่งและให้ ไก่อพาลีจิกเตะ ถ้าโขนเฒ่าตกลงมาก็แพ้ ถ้าไม่ตกก็ไม่แพ้ เมื่อเอาโขนเฒ่าขึ้นไปวางบนหาหยั่ง ไก่อพาลีก็ เข้าไปจิกกระชากและเตะจนโขนเฒ่าตกจากหาหยั่ง หลวงเมืองจึงยอมรับว่าแพ้และเสียค่าเดิมพันไป พอสมควร พระยาตากออกปากชมว่าเจ้าของมีฝีมือมวยและดาบเหมือนเทวดามีไก่ก็มีฝีมือแข็งแรงเป็นไก่ เทวดา น่าประหลาดใจจริง ๆ

ต่อมาพระยาตากได้รับพระบรมราชโองการให้เข้าเฝ้า ณ กรุงศรีอยุธยาเพื่อโปรดเกล้าแต่งตั้ง ให้เป็นพระยาวชิรปราการเจ้าเมืองกำแพงเพชร หลวงพิชัยอาสาได้ติดตามพระยาตากเข้ากรุงศรีอยุธยา ด้วย พอตีพ่ายกทัพมาล้อมกรุงศรีอยุธยา พระยาวชิรปราการและคณะจึงต้องอยู่ช่วยรบพม่าในกรุง แต่เมื่อสั่งให้ทหารยิงปืนใหญ่เข้าใส่พม่าที่บุกเข้าตีกำแพงกรุงศรีอยุธยา พระยาวชิรปราการก็ได้รับการ ตำหนิและคาดโทษเพราะทำให้สนมนางหนึ่งตกใจกับเสียงปืนใหญ่ พระยาวชิรปราการเห็นว่ากรุงศรี อยุธยาคงจะแตกแก่พม่าแน่เพราะมหากษัตริย์ไม่เข้มแข็งและไม่มีการเตรียมตัวต่อสู้กับข้าศึกอย่างเต็ม ความสามารถ จึงชุมนุมทหารไทย – จีน – แขกประมาณพันเศษพร้อมอาวุธ และนายทหารคนสนิทคือ หลวงพิชัยอาสา หลวงพรหมเสนา พระเชียงเงิน หลวงราชเสนหา ขุนอภัยภักดี และหมื่นราชเสนหา ยก กำลังออกไปตั้ง ณ วัดพิชัย เมื่อพร้อมแล้วก็ยกกำลังออกจากวัดพิชัยตีฝ่ากองทัพพม่าไปในเวลาเย็นค่ำ โดยหลวงพิชัยอาสาถือดาบ 2 มือนำหน้าฟันตะลุย เปิดทางให้พระยาวชิรปราการเดินทางไปทางบ้าน ข้าวเฒ่า บ้านสามบัณฑิต และบ้านโพธิ์สังหาร ครั้นพ่ายกทัพติดตามมา พระยาวชิรปราการและหลวง พิชัยอาสานำหน้าทหารเข้ารบกับพม่าจนพม่าแตกกระเจาไป จากนั้นจึงไปตั้งค่ายพักแรมอยู่ที่บ้าน

พรานนก เมื่อพม่ายกทัพติดตามมาอีก พระยาวชิรปราการจัดกำลังพลเป็น 2 ส่วนโดยนำหลวงพิชัยอาสา หลวงพรหาเสนา ขุนอภัยภักดี และหมื่นราชเสน่หารบย่นกองทัพมาไว้ และให้พระเชียงเงินกับหลวงราชเสน่หานำกำลังเป็นปีกกาเข้าตีล้อมพม่าไว้ 2 ข้าง พม่าถูกตีแตกกระจายหลบหนีกลับไป รุ่งขึ้นจึงยกกำลังไปบ้านดงและสั่งให้ขุนหมื่นพันทนายบ้านมาพบ ขุนหมื่นพันทนายบ้านไม่ยอมมาพบ จึงให้ทหารไปเกลี้ยกล่อมถึง 3 ครั้งแต่ไม่เป็นผล พระยาวชิรปราการพร้อมด้วยหลวงพิชัยอาสาและทหารจึงเข้าตีค่าย ทหารชาวบ้านล้มตายและหลบหนีกันไปเกือบหมด ได้ช้างม้าอาหารมาพอสมควร รุ่งขึ้นจึงยกกำลังกันไปทางปราจีนบุรี พบพม่ายกกำลังขึ้นบกมาจากแม่น้ำจึงให้ตั้งปืนดับต่างค่าย แต่พม่ายกกำลังมาถึงก็นำทหารออกไปรบพล่อก่นอกแถวปืนดับที่เรียงตั้งไว้ จนเมื่อพม่ารุกเข้ามาใกล้ก็ให้ยิงปืนพร้อมกัน แต่พม่ายังรุกเข้ามาอีกก็ให้ยิงซ้ำอีก ครั้งที่ 3 พม่าแตกกระจัดกระจายพ่ายไปจากนั้นกองทัพพระยาวชิรปราการก็ออกเดินทางไประยอง

เจ้าเมืองระยองและกรมการเมืองได้ออกมาต้อนรับ แต่ได้วางแผนลอบโจมตีกองทัพพระยาวชิรปราการ โดยนัดแนะจะเข้าปล้นค่ายในคืนนี้ ท้าวพระยาวชิรปราการรู้ตัวก่อนและได้ตระเตรียมกำลังไว้พร้อมก่อนล่วงหน้า เมื่อทัพเมืองระยองเข้าล้อมค่าย พระยาวชิรปราการได้นำหลวงพิชัยอาสาและนายทหารอีก 15 คนออกสู้ไล่ฟันแทงทหารเมืองระยองล้มตายเป็นจำนวนมาก หลวงพิชัยอาสาสามารถตัดหัวขุนเจ้าเมืองดวงได้และนำมามอบให้แก่พระยาวชิรปราการ พระยาวชิรปราการชมเชยหลวงพิชัยอาสาว่าสามารถขี่ม้าฟันดาบเข้าไปในหมู่ศัตรูได้เสมอด้วยพระยาสี่ราชเดโช (น้อย) ทหารเอกสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

พระยาวชิรปราการตั้งใจจะเกลี้ยกล่อมประชาชนและเจ้าเมืองต่าง ๆ ให้เป็นพวกเพื่อยกกลับไปต่อสู้กับพม่าที่ตั้งล้อมกรุงศรีอยุธยา จึงคิดชักชวนพระยาจันทบุรีให้มาร่วมดำเนินการด้วย เพราะสนิทสนมกันตั้งแต่ครั้งเป็นมหาดเล็กด้วยกันในกรุงศรีอยุธยา พระยาวชิรปราการจึงส่งผู้แทนไปเจรจากับเจ้าเมืองจันทบุรี พระยาจันทบุรียินดีเข้าร่วมขบวนการด้วยและนัดแนะจะนำกรมการเมืองมาพบในอีก 10 วันต่อมา ครั้นถึงกำหนดก็ไม่ยอมมาตามนัด แต่กลับเตรียมค่ายคูประตูหอรบพร้อมสู้รบกับพระยาวชิรปราการ พระยาวชิรปราการจึงยกทัพไปล้อมเมืองจันทบุรีไว้และส่งผู้แทนเข้าเจรจาให้เจ้าเมืองจันทบุรียอมเข้าเป็นพวกถึง 3 ครั้ง แต่ไม่ได้ผล พระยาวชิรปราการจึงสั่งให้ทหารทุกคนหุงข้าวกินก่อนทูบหม้อข้าวหม้อแกงเสียดให้หมด ด้วยทุกคนจะเข้าตีเมืองจันทบุรีคืนนี้และไปกินข้าวเข้ากันในเมือง ถ้าตีเมืองไม่ได้ก็อดข้าวตายกันให้หมด เมื่อถึงยาม 3 ก็ยกกำลังออกไปโดยมิให้ให้ร้อง เมื่อเข้าเมืองได้แล้วก็ให้ให้ร้องเป็นสัญญาณให้รู้เท่านั้น พระยาวชิรปราการที่ช้างเข้าทลายประตูเมืองลง หลวงพิชัยอาสานำทหารกรูเข้าเมืองแตกหนีออกไปจากเมือง พระยาจันทบุรีพาครอบครัวลงเรือหนีไปทางปากน้ำพุทไธมาส หลวงพิชัยอาสาตัดศีรษะหมื่นช่องผู้ยุยงพระยาจันทบุรีมิให้เข้าด้วยกับพระยาวชิรปราการนำมามอบให้แก่พระยาวชิรปราการ พระยาวชิรปราการจึงสั่งให้เอาไปเสียบประจานไว้ที่ประตู

เมือง กองทัพของพระยาวชิรปราการยึดเสบียงอาหารและอาวุธยุทโธปกรณ์เป็นอันมาก จึงให้ช่องสุ่ม
ผู้คนเสบียงอาหารและต่อเรือรบได้ 100 ลำเศษในเวลาประมาณ 3 เดือน ก็ได้ข่าวว่ากรุงศรีอยุธยาแตก
แก่พม่าแล้ว และเจ้าเมืองต่าง ๆ ตั้งตัวเป็นเจ้าขึ้นหลายเมือง พระยาวชิรปราการเองก็ได้รับการยกย่อง
ให้เป็นพระเจ้าตากสิน

พระเจ้าตากสินทรงเห็นว่าแผ่นดินแบ่งแยกเป็นหลายส่วน ประชาชนเดือดร้อนหาที่พึ่งไม่ได้
เพราะเกิดจลาจลรบพุ่งกันเอง จึงทรงพระดำริจะกอบกู้เอกราชขับไล่พม่าให้ออกไปให้ได้และปราบยุค
เข็ญเพื่อรวบรวมคนไทยให้เป็นปึกแผ่นอีกครั้งหนึ่ง จึงทรงแต่งตั้งข้าหลวงปกครองจันทบุรีและระยอง
แล้วยกทัพเรือประมาณ 100 ลำ ทหารประมาณ 5,000 คน มาทางปากน้ำเมืองสมุทรปราการขึ้นมาถึง
ธนบุรี ได้รับความช่วยเหลือซึ่งพม่าแต่งตั้งให้รักษาเมืองธนบุรีและกวาดต้อนผู้คนและทรัพย์สินส่งให้แก่
พม่า กองทัพพระเจ้าตากสินจับตัวนายทองอินได้จึงโปรดให้ประหารชีวิตเสีย กรมการเมืองธนบุรีและ
ทหารได้แตกหนีและนำความไปแจ้งแก่สุกี้พระนายกองที่ค่ายโพธิ์สามต้น สุกี้จัดหาทหารไทยมอญมาตั้ง
รับที่พะเนียด หลวงพิชัยอาสาเข้ารบแต่ทหารเหล่านั้นรีบถอยกลับไปค่ายโพธิ์สามต้น พระเจ้าตากสิน
ทรงยกทัพตามไปและทรงให้หลวงพิชัยอาสาเข้าตีค่ายตะวันออกจนแตก หลังจากนั้นก็ยกเข้าตีค่าย
ตะวันตกซึ่งมีสุกี้บัญชาการอยู่ รบกันอยู่ 2 วันค่ายโพธิ์สามต้นก็แตกและสุกี้พระนายกองต่อสู้จนตัวตาย
ในค่าย เมื่อพระเจ้าตากสินเสร็จเข้าไปในค่ายโพธิ์สามต้น สมาชิกราชตระกูลและขุนนางเก่าที่ถูกจับมา
ต่างเข้ามาเฝ้าถวายตัว จึงได้พระราชทานทรัพย์สินสิ่งของให้ทุกคนโดยทั่วหน้า แล้วเสด็จพระราชดำเนิน
เข้าไปในพระนคร ทรงเห็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ปราสาทราชวัง วัดวาอาราม และบ้านเรือน
ประชาชนเป็นอย่างมาก พระเจ้าตากสินได้เสด็จประทับแรมที่พระที่นั่งทรงปืนคืนหนึ่งและทรงพระสุบิน
ว่า พระมหากษัตริย์องค์ก่อน ๆ มาขับไล่มิให้อยู่กรุงศรีอยุธยา รุ่งขึ้นจึงทรงเล่าพระสุบินให้แก่ขุนนางทั้ง
ปวงฟัง และทรงสั่งให้ไปสร้างเมืองใหม่ที่กรุงธนบุรี จากนั้นจึงให้เลิกทัพและกวาดต้อนราษฎรทั้งปวง
จากอยุธยาไปกับเมืองธนบุรี

ชัยชนะของพระเจ้าตากสินเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2310 ที่ค่ายโพธิ์สามต้นเท่ากับเป็นการกู้เอกราชของ
ไทยกลับคืนมาหลังจากสูญเสียเป็นเวลา 7 เดือนเท่านั้น (เสียกรุงวันที่ 7 เมษายน 2310) ท้าว
พระยาและข้าราชการใหญ่น้อยทั้งปวงจึงได้อัญเชิญพระเจ้าตากสินขึ้นเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็น
พระมหากษัตริย์โดยมีกรุงธนบุรีเป็นราชธานีเมื่อ พ.ศ.2310 พระเจ้าตากสินได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
ฯ แต่งตั้งให้หลวงพิชัยอาสาเป็นเจ้าหน่มีน (จมีน) ไวยวรรณดา ตำแหน่งหัวหน้าราชองครักษ์ในพระองค์
ในปีเดียวกันนั้นเอง พม่าได้ยกทัพ 20,000 คนมาทางเมืองไทรโยค พระเจ้ากรุงธนบุรีพร้อมจมีนไวยวรรณ
ดาได้ยกทัพหลวงไปทางชลมารคผ่านสมุทรสงครามขึ้นไปตามแม่น้ำ ทรงให้พระมหามนตรีเป็นแม่ทัพ
หน้ายกเข้าตีพร้อมกันทั้งทางบกและทางน้ำจนพม่าแตกพ่ายกลับไป

ในปี 2311 พระเจ้าตากสินมีราชประสงค์จะรวบรวมคนไทยก๊กต่างๆ เข้าด้วยกัน จึงเสด็จยกทัพไปตีเมืองพิษณุโลกซึ่งมีเจ้าพระยาพิษณุโลก (เรือง) ตั้งตัวเป็นใหญ่ ข้าศึกยิงปืนเฉียดข้างมื่นไวยวรรณากไปถูกพระขงษ์ข้างซ้ายของพระเจ้าตากสิน จึงรับสั่งให้ถอยทัพกลับกรุงธนบุรี ครั้งทรงหายประชวรก็ทรงยกกองทัพไปตีเมืองพิมายซึ่งมีกรมหมื่นเทพพิพิธตั้งตัวเป็นใหญ่ กรมหมื่นเทพพิพิธแบ่งทัพคอยตั้งรับที่ด้านขุนทดและด้านจอหอ พระเจ้าตากสินทรงให้พระมหมานตรีและพระราชวรินทร์สองพี่น้องยกไปตีด้านขุนทด พระองค์เสด็จเข้าตีด้านจอหอโดยมีเจ้านายไวยวรรณากเป็นแม่ทัพหน้าจนได้ชัยชนะ จับตัวเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ พระยามนตรี และม่วงญา ซึ่งเป็นพม่าแตกหนีจากค่ายโพธิ์สามต้นมาเข้ากับกรมหมื่นเทพพิพิธ จึงโปรดเกล้าให้ประหารชีวิตทั้ง 3 คน ฝ่ายพระมหมานตรีและพระราชวรินทร์ตีด้านขุนทดที่มีพระยาวงศาธิราชเป็นแม่ทัพแตกพ่ายไป พระยาวงศาธิราชหนีไปเมืองเสียมราฐของเขมรทั้ง 2 จึงติดตามไปตีเสียมราฐได้อีก ฝ่ายกรมหมื่นเทพพิพิธทราบว่เสียด้านทั้ง 2 และแม่ทัพนายกองไปสิ้นแล้วก็ตกพระทัยจะเสด็จหนีไปหลวงพระบาง ขุนชนะชาวเมืองโคราชจึงจับพระองค์พร้อมหม่อมห้ามและบุตรมาถวาย จึงโปรดเกล้าให้ขุนชนะเป็นพระยากำแหงสงครามครองเมืองนครราชสีมาต่อไป และเมื่อพระเจ้าตากสินเสด็จกลับถึงกรุงธนบุรีก็ทรงโปรดเกล้าแต่งตั้งเจ้านายไวยวรรณากเป็นพระยาสิทธิราชเดโช มีตำแหน่งเป็นแม่ทัพม้าและหน้าหน้านายทหารราชองครักษ์เช่นเดิม

ในปี 2312 พระเจ้าตากสินทรงยกทัพเรือไปปราบเมืองนครศรีธรรมราช เมื่อทัพบกและทัพเรือที่ส่งไปก่อนไม่สามารถมีชัยต่อทัพเมืองนครฯ ได้ จึงทรงเสร็จไปด้วยพระองค์เองโดยทรงยกทัพขึ้นบกที่ปากน้ำเมืองนครศรีธรรมราชและโปรดให้พระยาสิทธิราชเดโชเป็นทัพหน้ายกเข้าตีกองทัพเมืองนครศรีธรรมราชที่ท่าโพจนพ่ายแพ้นึกกลับเข้าเมือง เจ้านครตกใจกลัวรีบพาพรรคพวกและครอบครัวหนีออกไปจากเมืองทันที พระเจ้าตากสินจึงเสด็จเข้าประทับในเมืองได้โดยง่าย ส่วนเจ้านครฯ หนีไปทางสงขลาและปัตตานี กองทัพไทยได้ยกกำลังตามไปและได้ตัวมาเมื่อเจ้าเมืองปัตตานีจัดการจับส่งมาให้ จึงทรงให้จำขังไว้ก่อนจนกว่าจะถึงกรุงธนบุรี ภายหลังเจ้านครฯ ได้รับพระราชทานนิรโทษด้วยดี

ส่วนเจ้าพระฝาง (เรือน) ซึ่งได้ศึกษาบวชเรียนธรรมในกรุงศรีอยุธยาจนได้เป็นพระราชาคณะฝ่ายวิปัสสนาธุระ พระบรมโกศได้ทรงแต่งตั้งให้เป็นสังฆราชาเจ้าคณะสงฆ์สวางคบุรี ณ วัดพระฝางสวางคบุรี (ปัจจุบันคือวัดพระฝาง ตำบลผาจุ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์) และได้ตั้งตัวเป็นใหญ่เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า เจ้าพระฝางได้ตั้งตัวเป็นเจ้าโดยตัวเองยังเป็นพระ แต่เปลี่ยนสีจิวจากสีเหลืองเป็นแดงเท่านั้น เจ้าพระฝางครอบครองอาณาเขตตั้งแต่พิชัยขึ้นไปแพร่ น่าน เวียงจันทน์ และหลวงพระบาง ส่วนเจ้าพระยาพิษณุโลก (เรือง) เห็นว่าตนเองมีชัยต่อพระเจ้าตากสินจึงจัดพิธีราชาภิเษกแก่ตนเอง แต่เกิดเป็นฝันในลำคอและถึงแก่ความตายหลังพิธีราชาภิเษกเพียง 7 วัน พระอินทร์อากรผู้เป็นน้องชายจึงเป็นเจ้าเมืองพิษณุโลกแทนพี่ชาย เนื่องจากพระอินทร์อากรไม่เก่งกล้าในการรบ เจ้าพระฝางจึงยกทัพมาล้อมเมืองพิษณุโลกอยู่ 2 เดือน ชาวเมืองเกิดขัดสนอดอยากจึงแอบเปิดประตูเมืองให้กองทัพเจ้า

พระฝาง เจ้าพระฝางยึดได้เมืองพิษณุโลกและจับพระอินทร์อากรประหารชีวิตเสีย ต่อมาเจ้าพระฝางได้ขยายอาณาเขตลงมาถึงนครสวรรค์ ชัยนาท และอุทัยธานี และได้ส่งกองลาดตระเวนมาดูแลลาดเลาเพื่อหาโอกาสเข้าตีกรุงธนบุรีด้วย

ในปี พ.ศ.2313 พระเจ้าตากสินจึงโปรดให้ปราบเจ้าพระฝาง ทรงให้พระยาพิชัยราชาคุมทหาร 5,000 ไปทางปากตะวันตกของแม่น้ำ พระยายมราชคุมทหาร 5,000 ไปทางปากตะวันออก และพระองค์เสด็จนำทัพเรือตามไปพร้อมพระยาสิทธิราชเดโชด้วยกำลังทหาร 12,000 คน เจ้าพระฝางได้สั่งให้หลวงโกษา (ยัง) เจ้าเมืองพิจิตรยกทัพมารักษาเมืองพิษณุโลก แต่เมื่อทัพหน้าซึ่งนำโดยพระยาสิทธิราชเดโชยกทัพเข้าเมืองพิษณุโลก เพียงไม่ถึงคันทหารกรุงธนบุรีก็เข้าเมืองได้ หลวงโกษา (ยัง)หนีออกจากเมืองกลับไปเมืองฝางสว่างคนบุรี พระเจ้าตากสินจึงยึดพิษณุโลกได้หมด พกกองทัพที่เดินทางมาทางบกตามมาทัน พระองค์ก็ระราชทานข้าวอาหารให้ทั่วถึงกันและทรงให้ยกทัพติดตามไปตีเมืองฝางต่อไป

กองทัพพระยายมราชและพระยาพิชัยราชาล้อมเมืองฝางไว้และสู้รบกันอยู่ 3 วัน เจ้าพระฝางส่งทัพออกรบนอกค่ายหลายครั้งก็พ่ายทุกครั้งจนทหารและผู้คนพลเมืองในเมืองเสียขวัญหมดกำลังใจและเกรงกลัวทหารกรุงธนบุรีมาก ยิ่งเมื่อช้างของเจ้าพระฝางตกถูกเป็นช้างเผือกซึ่งเป็นสัญญาณบอกเหตุร้ายแรงสำหรับฝ่ายตน เจ้าพระฝางก็ยิ่งท้อแท้ใจและตัดสินใจนำสมัครพรรคพวกหนีข้ามแม่น้ำขึ้นเหนือไปในเวลากลางคืนโดยนำช้างพังเผือกไปด้วย พระยายมราชยกกำลังไล่ตามไปแต่ไม่พบเจ้าพระฝางและพรรคพวกแต่อย่างใด พบแต่ช้างพังเผือกของเจ้าพระฝางจึงนำกลับมาทูลเกล้าถวายแก่พระเจ้าตากสิน ในการจัดการราชการเมืองให้เรียบร้อยพระเจ้าตากสินทรงโปรดเกล้าแต่งตั้งข้าหลวงเดิมที่มีความดีความชอบในราชการสงครามครองหัวเมืองฝ่ายเหนือที่เป็นเมืองหน้าด่านสำคัญสำหรับการต่อต้านพม่าข้าศึกที่จะรุกรานเข้ามาทางเหนือ โดยได้เข้ายึดครองแคว้นล้านนาไว้แล้ว เช่น พระยายมราชเป็นเจ้าพระยาสุรสีห์พิษณุวาธิราช ครองเมืองพิษณุโลก มีไพร่พล 15,000 คน พระยาพิชัยราชาเป็นเจ้าพระยาสุวรรคโลกครองเมืองสุวรรคโลก มีไพร่พล 7,000 คน พระท้ายน้ำเป็นพระยาสุโขทัยครองเมืองสุโขทัย และพระยาสิทธิราชเดโชเป็นพระยาพิชัยครองเมืองพิชัย มีไพร่พล 9,000 คน เป็นต้น โดยมีอำนาจประหารชีวิตผู้กระทำผิดได้

ก่อนที่พระเจ้าตากสินจะเสด็จกลับกรุงธนบุรี พระองค์ได้ตรัสเรียกพระยาพิชัยให้เข้าเฝ้า โดยเฉพาะด้วยทรงอาลัยในพระยาพิชัยผู้เป็นคู่ทุกข์คู่ยากร่วมรบทัพจับศึกมากับพระองค์และไม่เคยอยู่ห่างจากพระองค์เลยแม้แต่ครั้งเดียว แต่ด้วยความจำเป็นที่จะต้องให้พระยาพิชัยช่วยปกป้องบ้านเมืองและยันพม่าที่จะยกทัพมาทางเหนือที่เมืองพิชัย จึงต้องอยู่ห่างไกลจากผู้ที่ยังหวางพระทัยมากที่สุด พระยาพิชัยก็กราบทูลว่าตนเองจงรักภักดีและอาลัยในองค์พระเจ้าตากสินเช่นกัน แต่เนื่องจากเมืองพิชัยเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญ ตนจึงพอพิทักษ์รักษาเมืองพิชัยมิให้ข้าศึกศัตรูมาย่ำยีให้สมกับที่

พระองค์ไว้วางพระทัยให้ได้ ถึงแม้ตนเองจะอยู่ห่างไกลแต่ใจของตนจะจงรักภักดีและอยู่ใกล้ชิดกับพระองค์ท่านเสมอ พระเจ้าตากสินจึงได้พระราชทานเครื่องยศเสมอด้วยระดับชั้นเจ้าพระยาให้แก่พระยาพิชัย ส่วนนายบุญเกิดซึ่งขณะนั้นอายุได้ 22 ปีแล้ว และเป็นทหารคู่ใจที่คอยติดตามรับใช้เป็นเงาตามตัวของพระยาพิชัยและได้ออกรบพร้อมพระยาพิชัยทุกครั้ง พระเจ้าตากสินก็ทรงรู้จักและชมเชยด้วยความกล้าหาญอยู่เนือง ๆ พระเจ้าตากสินจึงทรงตั้งให้เป็นหมื่นหาญณรงค์นายทหารคนสนิทของพระยาพิชัยด้วย

3. ความสำเร็จของความเพียรและความภักดีต่อแผ่นดิน

พระยาพิชัย (จ้อยหรือทองดี พินขาว) ได้ขึ้นครองเมืองพิชัยเมื่ออายุได้ 29 ปี พระยาพิชัยรีบถามถึงบิดามารดาของท่านก็ได้ทราบว่าบิดาถึงแก่กรรมแล้วเหลือแต่มารดา จึงให้หนายไปตามหาและรับตัวมาที่จวน มารดาพระยาพิชัยไม่ทราบว่าเป็นลูก ได้แต่คลานเข้าไปกราบด้วยความกลัว พระยาพิชัยรีบเข้าจับมือมารดาไว้และก้มกราบทำมารดาแล้วบอกว่าตนคืออ้ายจ้อยลูกของนางที่ได้ซัดเซพเนจรหายไปตั้งแต่อายุ 14 เมื่อมารดาพระยาพิชัยทราบเรื่องก็ร้องไห้ดีใจอย่างสุดปลื้มที่ลูกชายที่ได้หายไปเป็นเวลานานได้กลับมาและยังได้เป็นเจ้าเมืองพิชัยอีกด้วย ตั้งแต่นั้นมาชาวเมืองพิชัยก็กลับเรียกมารดาพระยาพิชัยว่าแม่คุณใหญ่ในจวนไปตามกัน

พระยาพิชัยได้ถามข่าวคราวของครูเที่ยงบ้านแก่งและครูเมฆบ้านท่าเสา ซึ่งเป็นครูมวยของท่านและเคยรับอุปการะเลี้ยงดูท่านมาก่อน ทราบว่าทั้งสองยังมีชีวิตอยู่จึงเดินทางไปหาและกราบคาราวะครูทั้ง 2 เหมือนดังเป็นศิษย์อยู่ ทำให้ครูทั้ง 2 ปลาบปลื้มภูมิใจมาก พระยาพิชัยจึงได้ตั้งให้ครูทั้ง 2 เป็นกำนันของบ้านแก่งและทำฮอดเพื่อปกครองราษฎรในตำบลที่ครูทั้ง 2 อยู่ต่อไป

ในเดือนปีชาล พ.ศ.2313 (หรือต้นปี 2314 ถ้านับตามปฏิทินปัจจุบัน) โปมะยวงวน ซึ่งเป็นผู้ที่พม่าแต่งตั้งให้ครองเมืองเชียงใหม่ได้ยกทัพมาตีเมืองสวรรคโลก เจ้าพระยาสวรรคโลกได้รับแจ้งให้พระเจ้าตากสินทรงทราบและเกณฑ์พลเข้าต่อสู้ป้องกันเมืองเป็นสามารภ กองทัพจากพิชัย สุโขทัย และพิษณุโลกรีบยกทัพไปช่วย เมื่อทัพหลวงของพระเจ้าตากสินเดินทางถึงนครสวรรค์ก็ทรงทราบว่ากองทัพจากพิชัย พิษณุโลกและสุโขทัยได้ช่วยตีทัพพม่าแตกพ่ายหนีกลับเชียงใหม่ไปแล้ว จึงมีพระราชดำริให้กองทัพไทยไปตีเมืองเชียงใหม่ โดยให้รวมพบกัที่เมืองพิชัย ด้วยทรงเห็นว่าพม่าคงจะมาช่วยไม่ได้ เพราะกำลังติดศึกกับจีนในขณะนั้น กำลังทหารพม่าที่เชียงใหม่ก็คงจะเกรงกลัวฝีมือทหารไทยหลังจากที่พ่ายแพ้ไปจากสวรรคโลก และถ้าตีเชียงใหม่ไม่ได้ก็ยังไม่รู้จักภูมิประเทศเพื่อประโยชน์ในการทำศึกครั้งต่อไป ครั้นเกณฑ์กองทัพได้ 15,000 คน ก็เสด็จยกทัพไปเมืองเชียงใหม่ โปมะยวงวนแต่งทัพออกมาตั้งค่ายรับศึกนอกเมือง เจ้าพระยาสุรสีห์ พระยาพิชัย และเจ้าพระยาสวรรคโลกนำทหารกองหน้าเข้าตีค่ายพม่าแตกยับจนพม่าต้องถอยร่นไปตั้งแนวป้องกันภายในเมือง กองหน้าไทยยกกำลังเข้าไปในกำแพง

ดินชั้นนอกและตั้งค่ายล้อมกำแพงชั้นในเอาไว้ ทั้พลวงยกตามเข้าไปในกำแพงดินชั้นนอก เมื่อทหารกองหน้าพยายามเข้าปล้นตีกำแพงเมืองก็ไม่สามารถหักเข้าเมืองได้ พระเจ้าตากสินทรงทราบถึงคำกล่าวปรัมปราตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาว่า เชียงใหม่ต้องตี 2 ครั้งถึงจะแตก หลังจากล้อมเชียงใหม่อยู่ 9 วัน พระเจ้าตากสินจึงให้เลิกทัพกลับเมืองพิชัยโดยให้ทัพหลวงเลิกทัพก่อน 1 วัน แล้วจึงให้กองทัพหัวเมืองเลิกทัพตามมา กองทัพพม่าเชียงใหม่เห็นเป็นโอกาสจึงยกกำลังเข้าตีด้านหลังจนกองทัพหัวเมืองระส่ำระสายถอยหนีมาถึงทัพหลวง พระเจ้าตากสินทรงพระแสงดาบและขับพลกองทัพหลวงเข้าสู้กับพม่าโดยมีพระยาพิชัยถวายอารักขาอย่างใกล้ชิด ไล่ตะลุมบอนฟันแทงสู้รบกันเป็นสามารบ พม่าสู้ไม่ได้ก็แตกทัพถอยกลับไป พระเจ้าตากสินจึงได้มารวมพลที่เมืองพิชัยอีกครั้งหนึ่ง ทรงให้ตั้งค่ายและพลับพลาประทับพักตากแดดวันออกของแม่น้ำตรงหน้าเมืองพิชัย พระยาพิชัยได้มีโอกาสนำมารดา (แม่คุณใหญ่) และภริยา (คุณหญิงร่ายง) เข้าเฝ้าถวายความจงรักภักดี เมื่อทรงพักอยู่ในเมืองพิชัยพอสมควรแล้วพระเจ้าตากสินก็ได้เสด็จกลับกรุงธนบุรีโดยทางชลมารค

ในปี 2314 นั้นเอง พระเจ้าอังวะส่งกองทัพไปช่วยเวียงจันทน์รบกับหลวงพระบาง พม่าเพิ่งเสร็จศึกจากจีนจึงส่งกองทัพ 5,000 คน โดยมีโปสุพลาเป็นแม่ทัพเข้าตีหลวงพระบางจนแตก พระเจ้าอังวะสั่งให้โปสุพลาเดินทัพไปตั้งอยู่ที่เมืองเชียงใหม่เพื่อป้องกันเมืองจากกองทัพไทย ระหว่างทางเดินทัพไปเชียงใหม่ในปี 2315 โปสุพลาได้ยกทัพเข้าตีลับแลได้โดยง่าย แล้วยกมาตีเมืองพิชัยโดยตั้งค่ายที่วัดเอกในคลองคอดูม พระยาพิชัยจัดการป้องกันเมือง เพราะขณะนั้นมีกำลังทหารน้อยกว่าและได้มีใบบอกขอกำลังทหารเมืองพิษณุโลกมาช่วย เจ้าพระยาสุรสีห์เจ้าเมืองพิษณุโลกยกกองทัพขึ้นมาช่วย ทั้ง 2 กองทัพยกเข้าตีระนาวค่ายพม่า พระยาพิชัยนำทหารเข้าตะลุมบอนฟันแทงทหารพม่าล้มตายเป็นจำนวนมาก กองทัพพม่าด้านไม่ไหวแตกหนีไปเมืองเชียงใหม่

ในปี 2316 โปสุพลายกกองทัพไประงับการพิพาทในเมืองเวียงจันทน์ ครั้นกลับจากเวียงจันทน์ โปสุพลาจึงเข้าตีเมืองพิชัยอีกครั้งหนึ่ง เพราะหวังแก้แค้นที่พ่ายแพ้ครั้งที่แล้วและต้องการจะทดสอบกำลังทหารไทยอย่างจริงจังก่อนพม่าจะยกทัพเข้าตีกรุงธนบุรีต่อไป แต่ฝ่ายไทยรู้ตัวก่อน เพราะได้คอยสอดแนมหาข่าวลวงหน้า เจ้าพระยาสุรสีห์และพระยาพิชัยได้ยกทัพออกไปซุ่มสกัดใกล้วัดเอก ทั้ง 2 ฝ่ายต่อสู้กันเป็นสามารบ แต่ฝ่ายไทยมีชัยภูมิได้เปรียบพม่า ทับพม่าจึงแตกกลับไป ในการรบครั้งนี้พระยาพิชัยเข้าต่อสู้กับพม่าอย่างดุเดือดเมื่อพม่าพ่ายลงมา พระยาพิชัยได้ใช้ไม้เสื่อสะบัดเล็บคือรับดาบพม่าด้วยแบนของดาบเพื่อจะได้สะบัดดาบลงมาฟันคอพม่าได้ทันที แต่ดาบขวาที่รับดาบและเตรียมสะบัดฟันคอนั้นหักไป (พระยาศรีสุนทรลัษยดีและอาจารย์มณเฑียร ดีแท้กล่าวว่า ดาบของพระยาพิชัยหักไปเพราะพระยาพิชัยเสียหลัก จึงให้ดาบยันดินเพื่อมิให้ล้ม ดาบจึงหักไปเล่มหนึ่ง ซึ่งเป็นไปไม่ได้ เพราะนักดาบที่ฝึกหัดมาอย่างดีจะไม่มีวันลดดาบลงมายันพื้น และเปิดช่องว่างให้ข้าศึกเข้าฟันแทงโดยสะดวก การใช้ไม้เสื่อสะบัดเล็บสามารถทำให้ดาบหักได้เพราะใช้ด้านบางรับด้านหนาของดาบ

ศัตรู ถึงแม้ดาบจะเป็นดาบเหล็กน้ำพี้ก็ตาม) พม่าเห็นเช่นนั้นก็ปรารถนาเข้ามาฟันพระยาพิชัย หมื่นหาญณรงค์ (บุญเกิด) รีบเข้ามารับดาบพม่าและฟันพม่าตาย พอตีพม่ายิงปืนถูกอกหมื่นหาญณรงค์ทะลุหลังฟุบลงขาดใจตาย พระยาพิชัยเห็นเพื่อนคู่ทุกข์คู่ยากและเป็นทหารคู่ชีพของตนมีอันตรายจึงบันดาลิโตะเข้าไล่ตะลุมบอนฟันแทงพม่าอย่างไม่คิดชีวิตโดยสลัดดาบตีมาอยู่มือขวา พม่าต้านทานกำลังกองทัพไทยไม่ไหวแตกพ่ายถอยหนีไป พระยาพิชัยกลับมาออกศพนหมื่นหาญณรงค์รำให้ด้วยความอาลัยรัก แล้วให้ทหารศพนหมื่นหาญณรงค์กลับเข้าเมืองเพื่อฉกฉวยโอกาสให้ได้อย่างสมเกียรติ ตั้งแต่นั้นมาพระยาพิชัย (ทองดี) จึงได้สมญานามว่า “พระยาพิชัยดาบหัก”

พระเจ้ากรุงธนบุรีเห็นว่ากองทัพพม่าที่เมืองเชียงใหม่เป็นอันตรายต่อแผ่นดินไทย ดังที่ได้เห็นจากการเข้าตีหัวเมืองทางเหนือ 3 ครั้งแล้ว ในปี 2317 จึงโปรดให้เกณฑ์กองทัพในกรุงและหัวเมืองฝ่ายเหนือไปชุมนุมที่เมืองตาก และทรงแต่งตั้งให้เจ้าพระยาจักรี (ทองด้วง) และเจ้าพระยาสุรสีห์ (บุญมา) เป็นแม่ทัพหน้า พระยาพิชัยดาบหักเป็นทัพหน้าของกองทัพหลวง กองทัพหน้ายกเข้าตีได้เมืองลำปาง และเข้าล้อมเมืองลำพูน พระยาพิชัยดาบหักนำทหารเมืองพิชัยบุกตะลุยฆ่าฟันทหารพม่าจนแตกถอยหนีไปอย่างไม่เป็นขบวน ทหารเมืองพิชัยและทหารกองทัพหน้าป็นกำแพงเมืองและทำลายประตูเมืองจนสามารถบุกเข้าเมืองลำพูนได้ กองทัพพม่าแหกวงล้อมหนีกลับเชียงใหม่ กองทัพไทยจึงเคลื่อนพลตามเข้าประชิดตีเมืองเชียงใหม่ เจ้าพระยาสุรสีห์นำกำลังบุกเข้าประตูท่าแพได้ พม่าต้านกำลังไม่ไหวและบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก ไปมะยง่วนและไปสุพลาตัดสินใจพาไพร่พลและครอบครัวหนีกลับพม่า แต่พระยาพิชัยดาบหักได้นำกำลังไปดักรุมล้อมสกัดอยู่ก่อนแล้ว เมื่อพม่าไม่ยอมให้จับจึงได้เกิดการต่อสู้กันอย่างนองเลือด พม่าถูกฆ่าตายเป็นจำนวนมาก ที่หนีกลับไปได้มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ตั้งแต่นั้นมาล้านนาทั้งแคว้นก็ตกเป็นของไทยทั้งหมด

พระเจ้าตากสินโปรดให้เจ้าพระยาจักรีอยู่ช่วยจัดราชการที่เมืองเชียงใหม่ และทรงเสด็จกลับกรุงธนบุรีก่อน ระหว่างทางทรงได้ทราบข่าวพม่าได้ยกกองทัพเข้าทางด่านเมืองกาญจนบุรีจึงรีบเสด็จยกทัพลงมารบกับพม่า พระยาพิชัยดาบหักยกกำลังไปสกัดและล้อมพม่าไว้ที่บางนางแก้วจนพม่ายอมจำนนให้จับเป็น จากนั้นพระยาพิชัยดาบหักนำกำลังทหารเข้าโจมตีพม่าแตกกระเจิงไปและจับได้เชลยเป็นจำนวนมาก พอตีได้รับแจ้งจากเมืองเชียงใหม่ว่าไปสุพลาและไปมะยง่วนจะยกกองทัพพม่ามาตีเมืองเชียงใหม่คืน พระเจ้าตากสินจึงทรงให้เจ้าพระยาจักรีเป็นแม่ทัพและเจ้าพระยาสุรสีห์เป็นทัพหน้ารีบยกไปช่วยป้องกันเมืองเชียงใหม่ ขับไล่พม่าถอยไปตั้งอยู่ที่เมืองเชียงแสน ขณะที่กองทัพไทยจะเข้าตีพม่าที่เมืองเชียงแสนก็ได้รับแจ้งว่ากองทัพพม่านำโดยอะแซหวุ่นกี้ยกทัพมาทางตะวันตกเข้าตีและยึดได้เมืองตาก สุโขทัย สวรรคโลกไว้ได้ เจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์รีบนำกำลังจากเชียงใหม่ลงมาป้องกันเมืองพิษณุโลก กองทัพพม่าล้อมเมืองพิษณุโลกไว้หลังจากยึดเมืองพิชัยได้แล้ว พม่าพยายามตีพิษณุโลกอยู่หลายครั้งแต่ไม่สามารถหักเข้าเมืองได้ อะแซหวุ่นกี้เกิดประทับใจและขอตัว

เจ้าพระยาจักรีพร้อมทั้งได้ทำนายว่าจะไปจะได้เป็นกษัตริย์ พม่าล้อมเมืองอยู่จนพิษณุโลกขาดเสบียงอาหาร เจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ทำอุบายว่าจะอยู่รักษาเมืองอย่างแข็งขันต่อไป แต่นำกำลังทหารตีฝ่าวงล้อมพม่าไปอยู่บางข้าวตอก

พระยาพิชัยดาบหักในขณะนั้นยังอยู่ในทัพหลวงได้รับคำสั่งให้นำกำลังทหารขึ้นมาช่วย พอดีพระเจ้าอังวะสิ้นพระชนม์ อะแซหฺวันก็จึงยกทัพกลับพม่า พระเจ้าตากสินจึงโปรดให้กองทัพไทยขับไล่พม่าให้พ้นแผ่นดินไทย พระยาพิชัยดาบหักนำกำลังทหารสมทบกับทหารของพระยานครสวรรค์เข้าตีพม่าที่เมืองตากและตามตีไปจนพ้นด่านเมืองตาก จับทหารพม่าได้ 49 คน จึงส่งตัวเชลยมาถวายพระเจ้าตากสินที่กรุงธนบุรี

ต่อมา เมื่อสิ้นแผ่นดินพระเจ้าตากสิน สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ ณ กรุงเทพมหานคร โปรดเกล้าให้เรียกตัวพระยาพิชัยดาบหักมาสอบถามความสมัครใจว่าจะยอมอยู่ทำราชการด้วยหรือไม่ พระยาพิชัยดาบหักเห็นว่าตนเป็นข้าหลวงเก่าติดตามพระเจ้าตากสินมาตั้งแต่ครั้งเมืองตาก จงรักภักดีต่อพระเจ้าตากสินและโศกเศร้าอาลัยใน

องค์พระเจ้าตากสิน ไม่สามารถทำให้ลืมคำสั่งสัญญาณที่ตนเองเคยมีต่อพระเจ้าตากสิน และไม่สามารถจะอยู่ปฏิบัติราชการต่อไปได้ จึงกราบทูลขอตายตามเสด็จพระเจ้าตากสิน แต่ขอฝากบุตรชายให้ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณเพื่อสืบสกุลต่อไป จึงโปรดเกล้าให้ประหารชีวิตพระยาพิชัยดาบหักเสียในปี 2325 (พระยาพิชัยดาบหักมีอายุได้ 41 ปี) และโปรดให้บุตรชายของพระยาพิชัยดาบหักเข้ารับราชการต่อไป พระยาพิชัยดาบหักจึงมีผู้สืบสกุลต่อมา สายหนึ่งได้รับพระราชทานนามสกุลจากพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ว่า “วิชัยขัทคะ” ซึ่งแปลโดยอนุมูลว่า ดาบวิเศษ นอกจากนี้ยังมี “ศรีศรากร” “วิชัยลักษณ์” “เชาวนปรีชา” “กุสุมภ์” เป็นต้น ที่เป็นผู้สืบสกุลของพระยาพิชัยดาบหักด้วยเช่นกัน

4. ประวัติของสายมวยพระยาพิชัยดาบหัก

ที่ผ่านมาได้กล่าวถึงการเฝ้าหาความรู้เกี่ยวกับศิลปะการต่อสู้ของพระยาพิชัยดาบหัก โดยพระยาพิชัยดาบหักได้ฝึกฝนและเรียนมวยไทย มวยจีน (จีวและการหักกระดูก) และเพลงดาบในช่วงอายุก่อน 21 ปี เมื่อจบเรียนและเข้ารับราชการโดยได้รับแต่งตั้งเป็นหลวงพิชัยอาสา จมื่นไวยวรนาถ พระยาสิทธิราชเดโช และพระยาพิชัย ตามลำดับ คือได้เป็นเจ้าเมืองพิชัยเมื่อมีอายุเพียง 29 ปีเท่านั้น แต่ก็เป็นช่วงเวลา 8 ปีที่พระยาพิชัยดาบหักได้ใช้ความสามารถเกี่ยวกับศิลปะป้องกันตัวและการต่อสู้อย่างเต็มที่และโชกโชนในการช่วยกอบกู้บ้านเมืองและช่วยรวบรวมบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่นหลังจากการเสียกรุงฯ เมื่อได้เป็นเจ้าเมืองพิชัยแล้ว พระยาพิชัยดาบหักซึ่งได้รับพระราชทานเครื่องยศเทียบเท่าเจ้าพระยาก็กได้ต่อสู้ป้องกันเมืองพิชัยจากพม่าถึง 2 ครั้ง รวมเข้าตีเมืองเชียงใหม่ซึ่งได้ตกเป็นของพม่า

2 ครั้ง และเข้าตีทัพพม่าที่ยกมารุกรานอีก 3 ครั้ง ในระยะเวลา 12 ปี แม้จะเป็นช่วงเวลาอันสั้น แต่พระยาพิชัยดาบหักก็ได้ใช้ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเข้าโรมรันกับข้าศึกที่มารุกรานประเทศชาติอย่างดุเดือด จนกองทัพไทยสามารถขับไล่ศัตรูออกจากผืนแผ่นดินไทยและยึดแคว้นล้านนาไทยกลับคืนมาเป็นของไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา บทบาทของพระยาพิชัยดาบหักที่ได้ปรากฏให้ชาวไทยได้รับรู้กันทั่วไปนั้น แสดงถึงความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว ความเสียสละ ความทรหดอดทน และความจงรักภักดีต่อพระเจ้าตากสินและแผ่นดินไทย นอกจากนี้ยังสามารถแสดงให้เห็นถึงความรู้ ความสามารถในการเชิงศิลปะป้องกันตัวอย่างเยี่ยมยอดชนิดหาใครเทียบมิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะมวยไทยของพระยาพิชัยดาบหักซึ่งเป็นการผสมผสานศิลปะการต่อสู้แบบไทยและแบบจีนเข้าด้วยกัน ทำให้ศิลปะมวยไทยก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง และทำให้ศิลปะมวยไทยมีความคล่องตัวและรอบตัวมากยิ่งขึ้น พระยาพิชัยดาบหักจึงได้พัฒนามวยไทยให้เป็นศาสตร์และศิลป์ของการต่อสู้ป้องกันตัวที่น่าเกรงขามสำหรับคู่ต่อสู้ชาติต่าง ๆ

จากประวัติของพระยาพิชัยดาบหัก ครูอาจารย์ที่สอนวิชาการป้องกันตัวและคาถาอาคมคงจะมีทั้งหมด 6 คนคือ ท่านพระครูวัดมหาธาตุเมืองพิชัย, ครูเที่ยง บ้านแก่ง, ครูมวยจ้าว วันท่าถนน(วังบางเตาหม้อ), ครูเมฆ บ้านท่าเสา, ครูดาบเหลือ สวรรคโลก และครูมวยจีน สุขุขทัยธานี โดย (1) ประวัติของพระยาพิชัยดาบหักไม่ได้กล่าวถึงท่านพระครูเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุเมืองพิชัยเท่าใดนัก นอกจากที่ท่านสอนเด็กชายจ้อยให้อ่านหนังสือจนอ่านออกเขียนได้ โดยอาจมีคาถาอาคมประกอบด้วย และเด็กชายจ้อยชอบดูมวยวัดที่จดจำไม่มวยต่าง ๆ มาฝึกซ้อมอย่างขะมักเขม้นด้วยตนเอง รวมทั้งเตะเล็งยันตักกล้วยและหลบหลีกหรือปิดป้องปิดลูกมะนาว จนอายุได้ 14 ปี เมื่อเด็กชายจ้อยหนีออกไปจากวัด (2) เมื่อมาอยู่กับครูเที่ยงเป็นเวลาปีเศษก็ได้ฝึกหัดมวยจากครูเที่ยง แต่ก็ไม่มีความประทับใจเท่าใดนัก เพราะนายทองดี พันขาวตั้งใจอยู่เสมอว่าอยากไปหัดมวยที่สำนักท่าเสาเพราะเป็นมวยที่มีศิลปะงดงามและมีประสิทธิผลในการใช้ไม้มวยในการต่อสู้ป้องกันตัว นายทองดีรู้ว่าครูเที่ยงเป็นคนดีและรักใคร่เอ็นดูนายทองดีมากจึงช่วยทำงานบ้านอย่างขยันขันแข็งและฝึกหัดมวยอย่างจริงจัง และเมื่อนายทองดีได้เป็นพระยาพิชัยก็ได้แต่งตั้งให้ครูเที่ยงเป็นกำนันปกครองตำบลบ้านแก่ง (3) ครูมวยจ้าววัดท่าถนน มิได้มีการกล่าวถึงมากมายนัก แต่ส่วนใหญ่เพียงแต่กล่าวว่านายทองดีดูจ้าวอย่างใจจดใจจ่อ และจดจำท่ากระโดดข้ามหัว ตีลังกาหกคะเมน ฯลฯ และฝึกฝนด้วยตนเองที่หาดทรายหน้าวัด แต่บางท่านก็คาดว่านายทองดีได้รับคำแนะนำจากนักแสดงจ้าวและครูจ้าวพอสมควร นายทองดีจึงฝึกหัดอย่างจริงจังถึง 6 เดือนจนสามารถนำมาใช้เมื่อต้องการ นายทองดีได้ประยุต์มวยจ้าวให้เป็นส่วนหนึ่งของมวยไทยได้อย่างน่าอัศจรรย์ใจ (4) ครูเมฆ บ้านท่าเสา ถือว่าเป็นปรมาจารย์ทางมวยไทยของพระยาพิชัยดาบหักอย่างแท้จริง นายทองดีได้อยู่ฝึกหัดมวยกับครูเมฆถึง 2 ปีเศษ จนนายทองดีมีฝีมือแก่กล้าและครูเมฆได้ครอบครูให้นายทองดี ก่อนน่านายทองดีไปเปรียบมวยที่งานวัดพระแท่นศิลาอาสน์ และได้ชัยชนะอย่างงดงามในการต่อสู้กับนายเถิกและครูนิลแห่งทุ่งยั้ง ทำให้ชื่อเสียงของนายทองดีดังกระฉ่อนไป

ทั่ว ยิ่งกว่านั้นนายทองดียังได้ต่อสู้ด้วยดาบกับโจรขโมยควาย 2 คน สามารถฟันคนหนึ่งคอขาดตายคาที่ และอีกคนหนึ่งแขนขาดและบาดเจ็บที่หน้า ทำให้นายทองดีเป็นที่รักใคร่นับถือของคนทั่วไปและได้รับรางวัลจากทางราชการด้วย นายทองดีได้เรียนรู้ศิลปะมวยไทยชั้นเลิศจากครูเหมและสามารถนำศิลปะเหล่านั้นไปใช้ในการต่อสู้ในรูปแบบต่าง ๆ ต่อไปได้อีก นายทองดีรักใคร่ครูเหมมากและได้แต่ตั้งให้ครูเหมเป็นกำนันปกครองตำบลท่าอิฐเมื่อนายทองดีได้เป็นพระยาพิชัย (5) ครูดาบเหลือ สวรรคโลกได้ถ่ายทอดวิชาดาบให้แก่นายทองดีอย่างเต็มที่ ปรากฏว่านายทองดีซึ่งมีพื้นฐานมวยไทยอย่างดีเยี่ยมอยู่แล้วสามารถเรียนจบได้ภายในเวลา 3 เดือน ยังความประหลาดใจแก่ครูเหลือและเกิดความชื่นชมในความสามารถของลูกศิษย์คนนี้มาก ครูเหลือได้ทำพิธีครอบครูให้นายทองดีและนายทองดีได้มีโอกาสใช้ดาบที่เรียนมานี้ทำประโยชน์แก่บ้านเมืองมหาศาล โดยเข้าร่วมกอบกู้บ้านเมืองจากพม่า ช่วยรวบรวมบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่น และร่วมต่อสู้ป้องกันบ้านเมืองพร้อมทั้งขับไล่ข้าศึกให้พ้นจากแผ่นดินไทย เพลงดาบเหลือของครูเหลือที่ถ่ายทอดให้แก่พระยาพิชัยดาบหักจึงเป็นเพลงดาบที่ทรงคุณค่ายิ่ง และ (6) ครูมวยจีน สุขุทัยธานี ได้สอนวิชาหักแขนกระดูกให้นายทองดีโดยไม่ปิดบังและไม่รังเกียจ นายทองดีสามารถเรียนได้ภายในเวลาเพียงหนึ่งเดือน ครูจีนหมดวิชาที่จะถ่ายทอดให้อีกต่อไปและประหลาดใจในความสามารถของนายทองดีถึงกับกล่าวว่านายทองดีต้องเป็นเซียนมาเกิดแน่ ๆ วิชามวยจีนนี้มิได้มีการกล่าวถึงในการต่อสู้ของนายทองดีกับครูห้าวและกับครูหมึกที่เมืองตาก แต่การจับ – หัก – หมุ่ – ทับ ก็เป็นส่วนหนึ่งของศิลปะมวยไทยและเป็นส่วนสำคัญของพวกนายทหารและตำรวจหลวงที่ต้องมีความรู้เหล่านี้ไว้ประจำตัว จมื่นไวยวรนาถหัวหน้าทหารราชวงศ์จักรีก็ต้องรู้วิชาจับ – หัก – หมุ่ – ทับ เหล่านี้เป็นอย่างดี และต้องฝึกสอนเพลงดาบเพลงมวยประเภท จับ – หัก – หมุ่ – ทับ ให้แก่ทหารองครักษ์อื่น ๆ เป็นประจำแน

พระยาพิชัยดาบหัก ได้ผสมผสานความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะวิชามวยไทยเข้าด้วยกัน และได้นำความรู้เหล่านั้นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเพลงดาบเหลือ โดยได้ถ่ายทอดความรู้ในเพลงดาบให้แก่ทหารในบังคับบัญชาและลูกศิษย์ลูกหาตลอดจนลูกหลาน และได้มีการสืบทอดเพลงดาบของพระยาพิชัยดาบหักโดยผู้สืบทอดซึ่งมีความชำนาญในเพลงดาบและคาถาอาคมจนกระทั่งถึงอาจารย์พิศาล เขาวนปรีชา ผู้ได้เสาะแสวงหาวิชาอาคมเพิ่มเติมและได้ถ่ายทอดมาให้ลูก ๆ คือ อาจารย์เสนาะ พ.ต.ต. สงวน และ ร.ต.อ. ดุสิต โดยอาจารย์เสนาะและ พ.ต.ต. สงวนจะเชี่ยวชาญในคาถาอาคม และ ร.ต.อ. ดุสิตจะสนใจในเพลงดาบ ร.ต.อ. ดุสิตได้ตั้งค่ายพิชัยยุทธเพื่อฝึกสอนเพลงดาบแก่ลูกศิษย์และลูก ๆ คือ อาจารย์หัสดินทร์และอาจารย์หรรษา รวมทั้งได้ครอบครูให้แก่ลูกทั้ง 2 ก่อน ร.ต.อ. ดุสิตจะถึงแก่กรรม ปัจจุบันทั้งอาจารย์เสนาะ พ.ต.ต. สงวน และ ร.ต.อ. ดุสิต ได้ถึงแก่กรรมหมดแล้ว และเป็นที่น่าเสียดายว่า วิชาอาคมที่ลือชื่อไม่ได้มีการสืบทอดอย่างเป็นทางการ แต่วิชาเพลงดาบก็ยังมีผู้สืบทอดต่อไปอีก อย่างไรก็ตามวิชาดาบและคาถาอาคมปกติจะอยู่คู่กัน หากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ความสมบูรณ์ก็จะ

ไม่เกิดขึ้น ผู้ที่ได้สืบทอดความรู้ทางดาบจึงไม่ควรละเลยความรู้ทางคาถาอาคมซึ่งเป็นของมีค่ายิ่ง
สำหรับวัฒนธรรมประเพณีไทย

ก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดของสายมวยไทยพระยาพิชัยดาบหัก ก็ควรจะได้กล่าวถึงสาย
มวยของครูเมฆแห่งบ้านท่าเสา ก่อน เพราะทั้ง 2 สายได้ติดต่อสัมพันธ์กันมาโดยตลอด ครูเมฆเป็นครู
มวยที่มีชื่อเสียงโด่งดังแม้กระทั่งก่อนที่นายทองดีจะมาขอมอบตัวเป็นลูกศิษย์ เพราะศิษย์สำนักท่าเสา
มีลีลาการชกที่สวยงามและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้เด็ดในการเตะ ถีบ และศอกอันเป็นที่
ลือกระฉ่อนจนนายทองดีเองถึงกับปฏิญาณกับตัวเองว่าจะต้องมาขอเรียนศิลปะมวยไทยจากสำนักท่า
เสาให้ได้ และก็ได้อาสาเป็นลูกศิษย์ครูเมฆผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชามวยให้แก่ นายทองดีซึ่งได้นำความรู้
ตามที่ได้รับไปผสมผสานกับมวยจีนอีกต่อหนึ่ง และเมื่อนายทองดีได้เป็นเจ้าเมืองพิชัย ก็ได้มาคารวะ
ครูเมฆและแต่งตั้งครูเมฆให้เป็นที่กำนันปกครองตำบลท่าอิฐต่อไป ครูเมฆได้ถ่ายทอดวิชามวยให้แก่ผู้
สืบทอดต่อมาจนถึงครูเอี่ยม ครูเอี่ยมถ่ายทอดแก่ผู้สืบทอดคือครูเอม ครูเอมถ่ายทอดแก่ลูกคือครูฮัด
คงเกิด ซึ่งเมื่อครูฮัด คงเกิดและลูกศิษย์มาชกมวยในกรุงเทพฯ ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ใช้ชื่อว่า
ค่ายมวยเลือดคนดง ครูเอมยังได้ถ่ายทอดวิชามวยให้แก่หลานตาอีก 5 คนซึ่ง พวกที่โต ๆ จะมีอายุรุ่น
ราวคราวเดียวกับครูฮัด ทั้ง 5 คนนี้เป็นนักมวยตระกูลเลี้ยงเชื้อ ซึ่งต่อมากลางสงคราม ได้เปลี่ยนให้
เป็นเลี้ยงประเสริฐ เป็นบุตรนายสอนและนางขำ (ลูกครูเอม) สมพงษ์ แจ่มเร็ว เขียนเล่าว่า ทั้ง 5 คน
เป็นยอดมวยเชิงเตะ มีกลเม็ดเด็ดพลายแพรวพราวทุกกระบวนท่าที่ได้สืบทอดมาจากสำนักท่าเสาของ
ครูเมฆจนมีชื่อเสียงลือลั่นในช่วงเวลานั้น ทั้ง 5 คนได้แก่ (1) ครูโตะ เกิดประมาณ พ.ศ.2440 เป็นบุตร
คนที่ 2 ของนายสอนและนางขำ เป็นนักมวยที่มีอาวุธหนักหน่วงและเชิงเตะ เข่า และหมัดที่รวดเร็ว (2)
ครูโพล้ง เกิดปี พ.ศ.2444 มีอาวุธรอบตัวโดยเฉพาะลูกเตะที่ว่องไวและรุนแรงจนได้รับฉายาว่า มวยตีน
ลิง และยังสามารถถีบอย่างยอดเยี่ยม ในจำนวนพี่น้อง 5 คน ครูโพล้งมีฝีมือยอดเยี่ยม
ที่สุด เมื่อมาชกในกรุงเทพฯ เคยชนะนายสร้าง ลพบุรี และครูบัว วัดอิม เคยชนะนายสิงห์วันประดู่
เมืองเชียงใหม่ที่เชียงใหม่ และนายผัน เสือลายที่โคราช แต่เคยพลาดท่าแพ้นายสุวรรณ นิสาวัดที่
กรุงเทพฯ ครั้งหนึ่ง เพราะโดนจับขาแล้วเอาศอกถองโคนขาจนกล้ามเนื้อพลิก (3) ครูฤทธิ์ เกิดปี
พ.ศ.2446 มีฝีมือไม่ยิ่งหย่อนกว่าพี่น้องทั้งหลาย เคยชกชนะหลายครั้งที่กรุงเทพฯ และเคยชกเสมอกับ
สะเลีบ ครูมวยคนะครไชวี (ลูกศิษย์ครูแสง อุดรดิษฐ์ ผู้สืบทอดมวยสายพระยาพิชัยดาบหัก) (4) ครู
แพเกิดปี พ.ศ.2447 เป็นนักมวยเลื่องชื่อระดับครูโพล้ง เคยปราบบั้งสะเลีบ ศรีไชวี ชนิดที่คู่ต่อสู้บอบช้ำ
มากที่สุด และชกนายเจียร์ พระตะบอง นักมวยแขกครัวเขมรถึงแก่ความตายด้วยไม้หนุมานถวายเป็น
แหวน ทางราชการจึงกำหนดให้มีการสวมหมวกแทนการคาดเชือกตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และ (5) ครูพลอย
เกิดปีพ.ศ. 2450 เป็นมวยที่คล่องแคล่วว่องไวในเชิงเตะ ถีบ และหมัด เนื่องจากครูโพล้งเป็นผู้สอนเชิง

ชกให้ด้วย ครูพลอยจึงถอดแบบการใช้เท้าจากครูโปลัง ครูพลอยเคยมาชกชนะในกรุงเทพฯ หลายครั้ง แต่ก็ได้ถึงแก่กรรมเมื่อมีอายุเพียง 24 ปีเท่านั้น

กรณีนี้ที่ครูแพต้อยเขมรเจียร์ตายคาที่และทำให้มวยไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง คือเลิกการคาดเชือกและสวมนวมแทนนั้น นับว่ามวยสายท่าเสาได้อิทธิพลต่อมวยไทยอย่างคาดไม่ถึง การชกของครูแพและเขมรเจียร์มีลักษณะไม่ธรรมดา ครูฉลอง เลี้ยงประเสริฐ ลูกครูฤทธิ์ได้เขียนเล่าไว้ว่า เขมรเจียร์ย่างมวยเหมือนคิงคองในหนังเพราะต้องการจะจับทุ่มท่าเดียว ส่วนครูแพก็ถีบ ต่อยและฉกหลบเป็นพัลวัน ในยกที่ 3 เขมรเจียร์กระโดดจับเอวครูแพไว้ได้ แล้วก็ยกขึ้นสุดแขนหมายจะทุ่มลงจากเวทีให้ตาย เขมรเจียร์ร้องตะโกนถามคนดูว่าจะเอาเป็นหรือเอาตาย ครูโต๊ะและครูโปลังซึ่งเป็นพี่เลี้ยงกลัวน้องจะเป็นอันตรายต่างร้องตะโกนให้ครูแพถีบกระเพาะปัสสาวะ ครูแพได้ยินพี่เลี้ยงตะโกนบอกจึงถีบขวาสุดแรงเกิดที่ท้องเขมรเจียร์ 2-3 ที จนเขมรเจียร์ที่จับเอวครูแพหลุดออกมาและเขมรเจียร์เซไปฟิงเชือก ครูโต๊ะและครูโปลังเห็นดังนั้นก็ตะโกนบอกครูแพให้ใช้ไม้หนุมานถวายเป็นขวัญ ครูแพจึงยกมือที่คาดเชือกทั้งสองขึ้นระดับอก ก้าวเท้าซ้ายออกไปข้างหน้าและย่อตัวลงกระทุ้งหมัดทั้งสองเข้าที่ลูกกระเดือกของเขมรเจียร์อย่างสุดแรงเกิด เขมรเจียร์ล้มคว่ำหน้ากลางเวทีและอาเจียนออกมาเป็นแ่ง กระหี่และเลือด ชาติใจตายต่อหน้ากรรมการ ต่อมาตำรวจได้จับกุมครูแพข้อหาฆ่าคนตายและถูกคุมขังอยู่ 2-3 วัน แต่นายสนามมวย (พระยาเทพหัสดินทร์) ได้วิ่งเต้นช่วยเหลือให้พ้นคดี เพราะการบาดเจ็บหรือตายอันเนื่องจากการชกมวยไม่ถือเป็นความผิดแต่ประการใด เมื่อครูแพได้รับการปล่อยตัว นักมวยจากท่าเสาทั้ง 5 รีบเดินทางกลับอุดรดิตถ์และไม่ยอมเดินทางมาชกในกรุงเทพฯ อีกเลย เพราะเกรงว่าพวกตนอาจทำอะไรผิดพลาดไปเนื่องจากความไม่รู้เรื่องกฎหมายบ้านเมือง ประกอบกับกรมหลวงชุมพรฯ ผู้เคยให้ความอุปการะในระหว่างที่มาชกมวยในกรุงเทพฯ ได้สิ้นชีพิตักษัยไปแล้วด้วย

ครูโปลังและพี่น้องได้ร่วมมือกันสอนมวยแก่ลูกศิษย์หลายคนที่มีชื่อเสียง นอกจากครูพลอยแล้วยังมีศิษย์สำนักท่าเสาคุณนั้นอีกคือ นายประพันธ์ เลี้ยงประเสริฐ นายเต่า คำฮ่อ (เชียงใหม่) และนายศรี ชัยมงคล ผู้เป็นเพื่อนสนิทของครูพลอยและเป็นผู้ที่ผล พระแดงยอมรับว่าเจ็บตัวมากที่สุดเมื่อได้ชกแพ้นายศรีอย่างสะบักสะบอมชนิดที่ไม่เคยเกิดขึ้นในชีวิตการต่อสู้เลย เพราะนายศรีมีทั้งอาวุธหนักหน่วงเกือบทุกอย่างและรวดเร็วที่ผล พระแดงซึ่งมีชื่อเสียงในความรวดเร็วยังไม่สามารถจะหาบได้ อีกทั้งยังมีเชิงมวยสูงมากด้วย

ครูทั้ง 5 แห่งตระกูลเลี้ยงประเสริฐ ไม่ได้ไปชกในกรุงเทพฯ อีกเลยหลังจากครูแพชกเขมรเจียร์ตายคาเวที คงแต่ชกตามจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือและโคราช จนไม่มีผู้ใดกล้าขึ้นชกด้วย ทั้ง 5 ได้ฝึกสอนศิษย์และทำไร่นาอยู่ที่ท่าเสา ต่อมาทั้งหมดได้ย้ายข้ามแม่น้ำไปอยู่ที่บ้านป่าขนุน ตำบลคู้งตะเภา และทำการฝึกสอนมวยแก่ลูกศิษย์และลูกหลานต่อไปอีก ครูโปลังต่อมาได้สอนมวยและครอบครูให้แก่ครูฉลอง เลี้ยงประเสริฐ (ลูกครูฤทธิ์) และครูประสิทธิ์ เลี้ยงประเสริฐ ทั้ง 2 มีเชิงมวยที่แพรว

พราวและนักหิ้ว โดยครูฉลอง เลี้ยงประเสริฐมีความสามารถในการเต้นตามแบบฉบับของมวยท่าเสา อย่างแท้จริง สามารถเตะคู่ต่อสู้ล้มคาเท้ามานับไม่ถ้วน เมื่อมาชกในกรุงเทพฯ เคยได้รับฉายาว่าตีน เทวดามาแล้ว ปัจจุบัน ทั้งครูฉลองและครูประสิทธิ์ยังมีชีวิตอยู่ แต่ครูประสิทธิ์นั้นเมื่อมาชกในกรุงเทพฯ ได้ไปสังกัดค่ายมวยในกรุงเทพฯ และได้เปลี่ยนรูปแบบการชกไปจนตนเองบอบช้ำและสมองได้รับการ กระแทกกระเทือนมากเกินไป ส่วนครูฉลองนั้น ปัจจุบันอายุเกือบ 70 ปีแล้วและสอนมวยแก่ลูกหลาย และมีสุขภาพแข็งแรง ทั้งยังสามารถเล่าเรื่องต่าง ๆ ในอดีตได้อย่างแม่นยำอีกด้วย หากไม่มีการสืบ ทอดและถ่ายทอศิลปะมวยไทยสายท่าเสาต่อไปอย่างเป็นกิจจะลักษณะ เอกลักษณ์ของมวยสายท่า เสาอาจสูญสิ้นและสูญสิ้นไปจากวงการมวยไทยก็ได้

ห้าสิบเจ็ดจากสำนักครูเมฆแห่งท่าเสาได้จากไปหมดแล้ว โดยครูพลอยถึงแก่กรรมตั้งแต่ยังเป็น หนุ่มอยู่ หลังจากนั้นก็ตามด้วยครูฤทธิ์ และครูโตะซึ่งก่อนถึงแก่กรรมได้บวชจนได้เป็นเจ้าอาวาสวัดคู้ ง ตะเนา ครูแพถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. 2520 และครูโพล้งถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ.2522 คือมีอายุได้ 78 ปี ก่อนถึงแก่กรรม คณะกรรมการจัดงานพระยาพิชัยดาบหักซึ่งจัดให้มีการแข่งขันชกมวยประจำปีจะ เชิญครูโพล้งขึ้นไปรำรำไหว้ครูตามแบบฉบับของท่าเสาให้คนชมทุกปี หลังจากการจากไปของครูโพล้ง และด้วยความจำเป็นในการทำงานหากินที่รัดตัวมากขึ้น มวยไทยสายท่าเสาได้ลดบทบาทลงเป็นอย่างมาก ยิ่งมีการสอนมวยตามแบบฉบับของมวยสายอื่น ๆ เข้ามามากขึ้น มวยไทยสายครูเมฆแห่งท่าเสา ก็ยิ่งถูกลืมเลือนไป แม้ชาวอุตรดิตถ์เองในปัจจุบันยังไม่สามารถทราบหรือบอกความแตกต่างของมวย สายท่าเสากับมวยสายอื่น ๆ ได้เลย เอกลักษณ์ของมวยท่าเสาอาจจะสูญสิ้นไปหากไม่มีการอนุรักษ์ มวย “ลาวแกมไทย ตีนไวเหมือนกา” เอาไว้ (ลาวแกมไทยหมายถึงคนเมืองอุตรดิตถ์ซึ่งมีคนเมือง คน ไทยภาคกลาง และคนลาวอยู่รวมกัน โดยคนเมืองอยู่เหนือแม่น้ำน่าน คนไทยอยู่ใต้แม่น้ำและคนลาว อยู่ทางตะวันออก จึงมีการผสมผสานวัฒนธรรม ประเพณี และภาษาเข้าด้วยกัน ทั้งยังมีการแต่งงาน ระหว่างกันด้วย ทำให้คนอุตรดิตถ์มีลักษณะ “ลาวแกมไทย” ไป)

พระยาพิชัยดาบหักได้ฝึกสอนลูกศิษย์ ทหาร และลูกหลานในระหว่างที่รับราชการอยู่ที่เมือง ตาก กรุงธนบุรี และเมืองพิชัย และได้เรียนวิชาดาบซึ่งมีวิธีการจัดแบ่งไม้เป็นแม่ไม้ ลูกไม้ และเกร็ด ไม้อย่างเป็นระบบ พระยาพิชัยดาบหักจึงได้จัดระบบมวยของท่านขึ้นมา โดยการผูกไม้ ต่าง ๆ เป็นแม่ ไม้บน 1-12 และแม่ไม้ล่าง 1-12 เพื่อถ่ายทอดการจดจำ การเรียนอย่างนี้เป็นระบบนี้สามารถทำให้การ เรียนมวยไทยรวดเร็วยิ่งขึ้นและมีประสิทธิผล อย่างไรก็ดี ผู้เรียนต้องฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ อย่างแท้จริง ทั้งยังต้องสามารถประยุกต์ศิลปะมวยสายอื่นและชาติอื่นให้เป็นลูกไม้และเกร็ดไม้ของ มวยสายพระยาพิชัยดาบหักได้ ดังเช่นที่ พระยาพิชัยดาบหักได้บูรณาการมวยจีนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ มวยไทยอย่างได้ผลในการชกกับนายเถิกที่พระแท่นศิลาอาสน์และครูห้าวที่เมืองตาก การกระโดดข้าม ห้วยหรือการตีลังกาข้ามห้วยได้กลายเป็นลูกไม้และเกร็ดไม้ของมวยสายพระยาพิชัยดาบหัก แต่ผู้สืบทอด

มวยสายนี้ยังไม่มีใครมีความสามารถอย่างแท้จริงในการกระโดดข้ามหัวหรือตีลังกาข้ามหัวเหมือน พระยาพิชัยดาบหักได้เลย โดยผู้สืบทอดจะต้องเรียนรู้และคงแม่ไม้ทั้งหมดเอาไว้ให้ได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้เรียนรู้แม่ไม้ทั้งหลายจะเป็นผู้สืบทอดของพระยาพิชัยดาบหักหรือผู้ใกล้ชิดในเมืองพิชัย เท่านั้น การจัดระบบมวยไทยของพระยาพิชัยดาบหักที่ถูกต้องที่สุดจึงควรเริ่มต้นจากเมืองพิชัยและ ขยายไปยังเมืองใกล้เคียงในภายหลัง และจากการเปรียบเทียบแม่ไม้มวยพระยาพิชัยดาบหักกับผู้สืบทอด เจ้าเมืองพิชัยบางท่าน ปรากฏว่าแม่ไม้มวยยังคงเหมือนกันอยู่ ทำให้เชื่อว่ามาจากต้นตอเดียวกันคือ พระยาพิชัยดาบหัก

นอกจากจะจัดระบบการเรียนการสอนมวยไทยให้เป็นระบบมากขึ้นซึ่งอาจจะเป็นเพราะพระยาพิชัยดาบหักต้องการฝึกสอนทหารราชองครักษ์ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น หรือเพื่อให้ลูกศิษย์และ ลูกหลานของท่านสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้นแล้ว พระยาพิชัยดาบหักยังปรับระบบการไหว้ครู ของลูกศิษย์ของท่านให้สามารถระลึกถึงครูของท่านทั้ง 6 คนได้พร้อมกันด้วย แต่ส่วนใหญ่การไหว้ครู จะประกอบไปด้วยท่าไหว้ครูของสำนักท่าเสาและท่าทางของครูดาบเหลือ และจากที่ได้รับราชการใน ราชสำนักและได้เห็นการรำรำที่สวยงามจากนักมวยและสายดาบอื่น ๆ พระยาพิชัยดาบหักจึงได้ พัฒนาการไหว้ครูของมวยสายพระยาพิชัยดาบหักให้สวยงามยิ่งขึ้น ทำให้การไหว้ครูของสายพระยา พิชัยดาบหักแตกต่างไปจากการไหว้ของครูมวยสายท่าเสาอย่างมากมาย จึงไม่เป็นที่ประหลาดใจเลยที่ บังสะเลียบ ศรีไชยซึ่งเป็นลูกศิษย์ครูแสง อุดรดิตถ์สามารถขึ้นชกกับครูฤทธิ์และครูแพ ความแตกต่างของ สายมวยทั้ง 2 ในด้านแม่ไม้มวยและการไหว้ครูจึงเกิดขึ้น

การสืบทอดมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักไปในทิศทางใดบ้างนั้น ไม่สามารถจะติดตามได้ เพราะมวยไทยปัจจุบันไม่ทราบต้นตอของตนเองและไม่ได้เรียนทุกอย่างครบถ้วนเพื่อให้สามารถรอบ ครูได้ ทำให้เอกลักษณ์เฉพาะสายหายไป แม้กระทั่งการไหว้ครูก็เปลี่ยนแปลงหรือ “กลายพันธุ์” ไปด้วย แต่มวยสายพระยาพิชัยดาบหักเหลืออยู่เพราะครูแสง อุดรดิตถ์ได้มาเผยแพร่อยู่ในกรุงเทพฯ ในสมัย รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เท่าที่ทราบมาจากผู้สืบทอดวิชาของครูแสง ครูแสงเป็นลูกหลวงจง และหลานปู่ของหลวงพิทักษ์ (เสือ) ผู้สืบทอดของพระยาพิชัยดาบหัก แต่จะมาจากสายใดนั้นไม่ สามารถจะทราบได้ ครูแสงชอบวิชาหมัดมวยมากจึงได้สืบทอดมวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักจาก พ่อและปู่ ครูแสงเคยชกมวยและสามารถเอาชนะคู่ต่อสู้อย่างง่ายดาย เพราะครูแสงเป็นคนรูปร่าง สั้นท้วม ปราดเปรียวและว่องไว สามารถเตะ ถีบ ศอก เข่า และต่อยได้อย่างหนักหน่วง เคยเตะก้านคอ ชนะคู่ต่อสู้มามากต่อมาก และปราบคู่ต่อสู้ด้วยอาวุธที่รอบตัว จากความสำเร็จในเชิงมวยทำให้ครูแสง ชอบเดินทางไปชกมวยยังเมืองต่าง ๆ เพื่อหาประสบการณ์และหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับศิลปะมวย ไทย เมื่อครูแสงอายุได้ 20 ปีเศษ ครูแสงได้เดินทางไปชกมวยถึงโคราช และที่โคราชนี่เองที่ครูแสงได้ไป มีครอบครัวและขึ้นชกมวยอยู่หลายปี เพราะในสมัยนั้นมวยที่มีชื่อเสียงจะมาจากโคราช ไชยา ลพบุรี

ฯลฯ เป็นส่วนใหญ่ โดยโคราชเป็นแหล่งชุมนุมมวยจากภาคอีสานเพราะเป็นต้นทางเข้ากรุงเทพฯ ต่อมา ครูแสงได้เดินทางกลับอุดรดิตถ์โดยไม่สามารถกลับไปหาครอบครัวที่โคราชได้อีกเลย ลูกหลานของครูแสงซึ่งต่อมาได้ขอใช้นามสกุล “กุสุมภ์” ก็ไม่ทราบว่าการสูญหายของครูแสงเกิดขึ้นได้อย่างไร

ครูแสงได้เดินทางกลับอุดรดิตถ์และทำมาค้าขายของป่า โดยนำสินค้าเหล่านั้นลงเรือล่องมาขายที่กรุงเทพฯ เป็นประจำ ทุกครั้งที่มาขายสินค้า ครูแสงจะจอดเรือที่ท่าเทเวศร์จนกว่าจะขายสินค้าหมด แล้วจึงนำเรือกลับขึ้นไปอุดรดิตถ์ แต่ระหว่างที่ทำมาค้าขายกันอยู่นั้น ครูแสงก็ยังสอนมวยและฝึกฝนมวยอยู่เป็นประจำจนมีอายุเข้าวัยกลางคน วันหนึ่ง ขณะที่จอดเรือค้าขายที่ท่าเทเวศร์ ได้มีนักเลงเจ้าถิ่น 3 คนมาหาเรื่องด้วยไม่เชื่อในฝีมือของครูแสง ผู้ฝึกซ้อมมวยของตนเองเกือบอยู่ทุกเย็น นักเลงทั้ง 3 คนมิได้ตะพดและคมแฝกครบมือหมายมั่นจะปราบครูแสงให้หมอบให้ได้ จึงเกิดการต่อสู้เกิดขึ้น ครูแสงให้วิชามวยไทยและไม่ตายสายพระยาพิชัยดาบหักเข้าต่อสู้ด้วยมือเปล่า ในการป้องกันตนเองจากอาวุธของฝ่ายตรงข้าม ครูแสงจำเป็นต้องใช้ความรุนแรงและเด็ดขาดเข้าจัดการกับคู่ต่อสู้เพื่อมิให้ตนเองเกิดอันตราย เป็นเหตุให้นักเลงทั้ง 3 คน ตายคาที่ 2 คน และสลบคาเท้าอีกหนึ่งคน ครูแสงซึ่งบาดเจ็บเล็กน้อยถูกจับกุมในข้อหาทะเลาะวิวาทและฆ่าคนตาย ศาลนครบาลได้ตัดสินจำคุกครูแสงตลอดชีวิต ทำให้ครูแสงไม่สามารถติดต่อกับญาติพี่น้องทางอุดรดิตถ์และครอบครัวที่โคราชได้เลย (ครูแสงอาจมีครอบครัวที่อุดรดิตถ์ด้วยก็ได้ แต่ลูกศิษย์ของครูแสงไม่เคยได้ยินครูแสงพูดถึงแต่ประการใดเลย)

ในเรือนจำ ครูแสงต้องเผชิญกับนักเลงโตประจำสถานที่ ซึ่งปกติจะเป็นนักเลงหัวไม้ผู้มีลูกน้องติดตามหลายคน นักเลงโตเหล่านี้จะใช้กำลังบีบบังคับให้ผู้อื่นยอมทำตามความต้องการของตนเอง ครูแสงมีรูปร่างเล็กกว่าพวกนักเลงโตประจำเรือนจำเป็นอย่างมาก แต่ครูแสงก็ไม่เคยเกรงกลัวบุคคลเหล่านี้เลย ดังนั้น เมื่อครูแสงเป็นสมาชิกใหม่ของเรือนจำ นักเลงเหล่านี้ก็พยายามข่มขู่ให้ครูแสงยอมสยบในอำนาจของพวกตน และเมื่อไม่ได้ผลก็ได้ใช้กำลังกับครูแสง นักเลงเหล่านี้กลับถูกครูแสงปราบอย่างราบคาบเพราะด้านทานเพลงมวยของครูแสงไม่ไหว จนเป็นที่กล่าวขวัญกันทั้งเรือนจำและทุกคนยกย่องครูแสงที่กล้าหาญและสามารถจัดการกับพวกนักเลงโตซึ่งก่อวุ่นผู้คนจนน่ารำคาญมานานแล้ว ผู้คุมเองก็ยินดีกับการจัดการปัญหาของครูแสง ยิ่งเมื่อครูแสงเป็นคนสุภาพเรียบร้อย อ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ และยอมรับกฎระเบียบของทางเรือนจำ ทางเรือนจำต่อมาจึงได้ให้ครูแสงเป็นผู้ช่วยผู้คุม ช่วยดูแลความเรียบร้อยในกลุ่มผู้ถูกคุมขัง และช่วยในกิจกรรมของเรือนจำเท่าที่สามารถจะกระทำได้

เมื่อพวกผู้คุมและนักโทษเห็นความสามารถของครูแสงและรู้ว่าครูแสงเป็นครูมวยสายพระยาพิชัยดาบหักจึงเรียกครูแสงว่า ครูแสง อุดรดิตถ์ ได้มีนักโทษและผู้คุมจำนวนไม่น้อยมาฝากตัวเป็นลูกศิษย์ขอเรียนมวยด้วย แต่ครูแสงเห็นว่าการเรียนมวยต้องใช้เวลานานพอสมควรและต้องมีใจรักอย่างแท้จริง ครูแสงจึงรับลูกศิษย์ที่ต้องโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 15 ปี และไม่มีสันดานเป็นผู้ร้ายเท่านั้น แต่ก็มี

บางคนมาขอฝึกหัดร่วมด้วยอยู่ดีนั่นเอง ในจำนวนลูกศิษย์ครูแสงหลายคนได้พ้นโทษหรือลาอาชญากรรมออกมาและได้กลายเป็นครูมวยที่มีชื่อเสียงไปในที่สุด เช่น ครูอยู่ ครูมี แสงคม ครูนพ ลูกศร(หรือศร ประเสริฐ ซึ่งแท้จริงคือ) มรว.มานพ ลดาวัลย์ เป็นต้น บังสะเลิบ ศรไขว้ได้มีลูกศิษย์สืบทอดวิชามวยต่อมาที่ค่ายศรแดง ส่วนลูกศิษย์ของครูนพได้สืบทอดวิชาที่ค่ายวงศ์เทเวศ ในจำนวนลูกศิษย์ทั้งหมด ศิษย์เอกคนสนิทของครูแสงคือครูขุนกวนผู้ต้องหาโทษจำคุก 20 ปีและฝึกหัดมวยกับครูแสงจนเป็นที่ยอมรับของลูกศิษย์ทุกคนว่ามีฝีมือมวยสูงสุด ทั้ง ๆ ที่การฝึกหัดมวยในเรือนจำมีข้อจำกัดมากมาย เช่น การถูกตีตรวน ฯลฯ ทำให้การฝึกหัดมวยของลูกศิษย์ครูแสงผิดแปลกไปจากเดิมพอสมควร และท่าเดินมวยหรือการออกอาวุธก็ไม่สามารถเป็นไปตามที่ควรจะเป็น เช่น ไม่สามารถกระโดดหรือตีลังกาได้ เป็นต้น ครูขุนกวนซึ่งเป็นลูกจีนเก็นในเมืองไทยและมีรูปร่างสูงใหญ่ เมื่อพ้นโทษออกมาในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มาเป็นครูมวยอยู่ที่ถนนตก กรุงเทพฯ โดยได้เคยขึ้นชก 2-3 ครั้ง แต่หาคู่ชกไม่ได้ เพราะครั้งแรกก็เตะคู่ต่อสู้สลบคาเท้า ครั้งที่ 2 ก็ตีศอกคู่ต่อสู้สลบคามือ และครั้งที่ 3 ก็ถีบคู่ต่อสู้จนไม่สามารถลุกขึ้นมาต่อสู้ได้อีก จึงไม่มีใครยอมชกด้วย ยิ่งเมื่อรู้ว่าเป็นศิษย์เอกของครูแสง อุดรดิตถ์ก็ยิ่งไม่มีใครกล้ามาต่อกรด้วยเลย ต่อมาครูขุนกวนได้ย้ายบ้านไปอยู่พระประแดงและทำมาหากินอย่างจริงจัง จึงไม่มีเวลาชกมวยและสอนมวยเลย ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ครูขุนกวนได้เดินทางไปค้าขายทางภาคใต้ และไม่มีข่าวคราวเกี่ยวกับครูขุนกวนอีกเลย

ครูขุนกวนเล่าให้ครูสงวน แสงชัยซึ่งเป็นลูกศิษย์ฟังว่า พวกลูกศิษย์ครูแสงส่วนใหญ่จะรู้จักครูขุนกวน และครูขุนกวนเองก็รู้จักลูกศิษย์เหล่านั้น เพราะเคยอยู่ด้วยกันในเรือนจำ ทั่วประเทศให้ครูก็ยังให้การไหว้แบบเดียวกับที่เรียนมาจากครูแสง แต่พวกที่ไม่ได้ครอบครูจะให้ครูแตกต่างจากคนที่ครูครอบครูให้ คือ ท่าอย่างเสียลากหางนั้น ครูแสงจะสอนให้เฉพาะคนที่ครูแสงสอนแม่ไม้และทำการครอบครูให้เท่านั้น ส่วนคนที่ไม่ได้ครอบครูอาจจะได้เรียนแม่ไม้ไปบ้างแต่ไม่ครบถ้วน การย่างจะใช้ท่าเสียอย่างธรรมดา การไหว้ครูจึงบอกได้ว่าใครอยู่ระดับไหนของการฝึกหัดมวยสายพระยาพิชัยดาบหักของครูแสง อุดรดิตถ์ ครูขุนกวนเล่าว่านักมวยบางคนครูขุนกวนไม่พบในขณะอยู่ในเรือนจำ เพียงแต่ได้รับทราบมาว่าเคยเป็นศิษย์ครูแสง แต่เมื่อเห็นการไหว้ครูก็สามารถบอกได้ว่าเป็นศิษย์อาจารย์เดียวกันหรือไม่ และเป็นศิษย์ในระดับไหนของครูแสง ตัวครูขุนกวนเองได้รับการครอบจากครูแสงซึ่งได้ถึงแก่กรรมในเรือนจำในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีอายุถึงประมาณ 70 ปี ครูแสงยังสอนคาถาอาคม ประกอบการชกมวยของสายพระยาพิชัยดาบหักให้แก่ลูกศิษย์อีกด้วย วิชาแตงมวยนี้จะแตกต่างกันไปตามแต่ละสายมวยและอาจารย์ คาถาที่สำคัญของมวยสายนี้ที่ครูแสงสอนให้ได้แก่คาถากำกับมือ “ธนูเงิน – ธนูทอง” ลูกศิษย์ของครูแสงจึงนิยมใช้ธนูหรือศรเป็นสัญลักษณ์ของค่ายมวยเช่น ลูกศร ศรไขว้ ศรแดง ฯลฯ

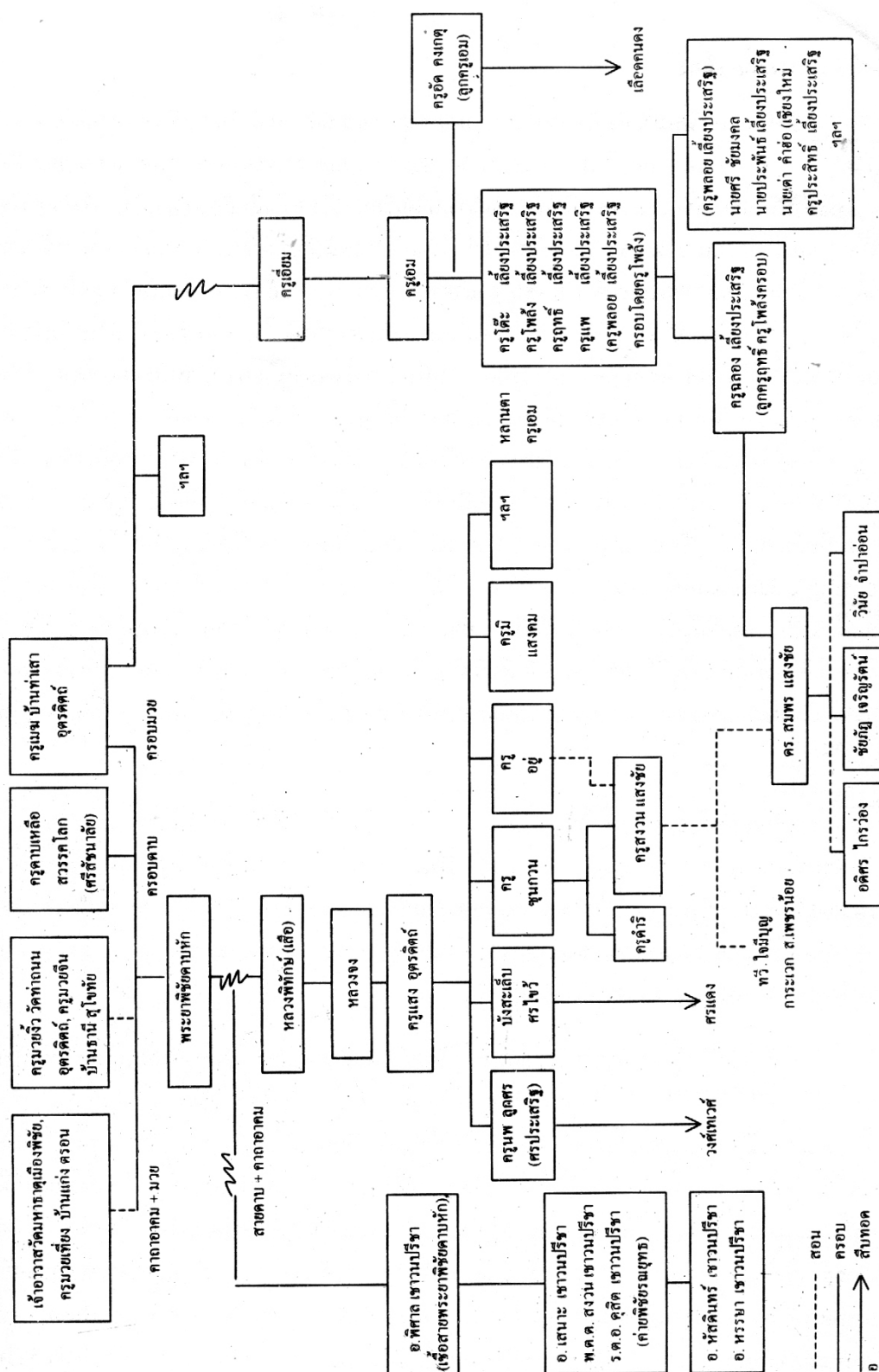
ครูสงวน แสงชัยเป็นลูกศิษย์ของครูอยู่และครูขุนกวน โดยได้เรียนมวยกับครูอยู่เป็นเวลา 5 ปี และเมื่อครูขุนกวนพ้นโทษออกมาแล้ว ครูอยู่ได้ส่งครูสงวนให้ไปเรียนเพิ่มเติมจากครูชวน เพราะเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของสายมวยนี้ที่จะต้องให้ศิษย์อาวุโสหรือศิษย์เอก (ถ้าอาจารย์ไม่อยู่) ช่วยตรวจสอบและเพิ่มเติมความรู้ความสามารถของลูกศิษย์และให้ศิษย์อาวุโสหรือศิษย์เอกเป็นผู้ครอบครูให้เท่านั้น ครูสงวนจึงได้เรียนเพิ่มเติมจากครูขุนกวนอีก 2 ปีเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องหรือเทคนิคการชกมวยให้ถูกต้องตามวิธีของมวยสายพระยาพิชัยดาบหัก รวมทั้งคาถาอาคมและแม่ไม้ต่าง ๆ ครูสงวนเล่าว่าได้ฝึกไม้ดิบและเข้าที่ทรงอานุภาพจากครูขุนกวนจนเชี่ยวชาญ นอกเหนือจากถูกเตะ ต่อย และศอกที่ได้รับจากครูอยู่ ครูสงวนจึงได้รับการครอบครูและมีความสามารถในการชิงมวยเป็นที่รู้จักกันในบ้านถนนตึก – วัดพระยาไกร กรุงเทพฯ โดยได้เคยชกมวยเพียง 2 ครั้งเท่านั้นในระหว่างที่หัดมวยอยู่ ผลคือชนะน็อคด้วยหมัด 1 ครั้ง และชนะคะแนนอีก 1 ครั้ง ซึ่งเป็นการชกที่นครสวรรค์ทั้งสิ้น ครูสงวนไม่เคยชกมวยที่กรุงเทพฯ แต่ก็มีลูกศิษย์มาขอเรียนด้วยจำนวนมากพอสมควรที่ได้ขึ้นชกบนเวทีในกรุงเทพฯ ลูกศิษย์บางคนซึ่งได้มาเรียนมวยด้วยแล้วได้ไปเข้าค่ายมวยต่าง ๆ จะประสบผลสำเร็จในการชกมวยและเคยเป็นถึงแชมป์เวทีมวยเช่น ทวี ใจมีบุญ (ยักษ์คางคกร) การะเวก ส.เพชรน้อย เป็นต้น ครูสงวนเคยบ่นให้ฟังอยู่เสมอว่า ลูกศิษย์ที่สอนไปไม่ครบเครื่องสักคน แต่ละคนใจร้อนและมุ่งการหาเงินจนเกินไป เรียนได้เล็กน้อยก็รีบขึ้นไปชกแล้ว ทำให้มีความสามารถเป็นบางอย่างเท่านั้น เช่น ทวี ใจมีบุญได้แต่ถูกหมัดไป การะเวก ส.เพชรน้อยได้แต่ถูกถีบ เป็นต้น ทำให้ไม่เก่งกล้าอย่างแท้จริง ครูสงวนเลิกสอนมวยและไม่ยอมสอนมวยอีก โดยหันไปประกอบการค้าอย่างเต็มที่และหันหลังให้แก่วงการมวยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ครูสงวน แสงชัย ถึงแก่กรรมเมื่อมีอายุได้ 73 ปี โดย ดร.สมพร แสงชัยผู้เป็นบุตรชายคนโต ได้สืบทอดวิชามวยสายพระยาพิชัยดาบหักเอาไว้ เพราะได้มีโอกาสฝึกหัดมวยและเรียนมวยจากครูสงวนตั้งแต่วัยเด็ก เนื่องจากได้เห็นครูสงวนสอนมวยพวกลูกศิษย์ในบริเวณบ้านทุกวันจึงเกิดความสนใจและขอฝึกหัดมวย รวมทั้งติดตามครูสงวนไปดูมวยตามเวทีต่าง ๆ เป็นประจำ ครูสงวนจึงได้ถ่ายทอดวิชามวยไทยสายพระยาพิชัยดาบหักให้ ดร.สมพรได้ทุนไปศึกษาต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ชั้น ม.7 และจบปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก เมื่อกลับจากสหรัฐอเมริกาแล้ว ครูสงวนก็ได้ถ่ายทอดวิชามวยไทยให้แก่ ดร.สมพรต่อไปโดยไม่ปิดบัง เพราะมั่นใจว่าจะไม่ใช้วิชามวยไทยไปในทางที่ผิดหรือคึกคะนองไปทำอันตรายคนอื่นจนตนเองเสียอนาคตไปด้วย อย่างไรก็ตาม ครูสงวนไม่สามารถสอนวิชาแต้มวยหรือคาถาอาคมให้แก่ ดร.สมพร โดยให้เหตุผลว่า ลืมคาถาอาคมเหล่านั้นไปเกือบหมดแล้ว จำได้เพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น และไม่ครบถ้วนเพราะไม่ได้ใช้มาหลายสิบปีแล้ว ทั้งยังไม่สามารถจะครอบให้แก่ ดร.สมพร เพราะลืมพิธีกรรมและคำบริกรรมต่าง ๆ ไปมากมาย อีกทั้งยังมั่งคั่งและผ้าประเจียดประจำตัวก็หายไปไหนก็ไม่ทราบได้เพราะย้ายบ้านหลายครั้งและไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับมวยมานานเต็มทน แต่ครูสงวนก็พยายามเล่ารายละเอียดต่าง ๆ ให้ ดร.สมพรฟังเท่าที่จะจำได้ รวมทั้ง

ระลึกถึงคุณของครูแสงและครูขุนกวนอยู่เสมอ ๆ นอกจากนั้น นอกจากนั้น ครูสงวนยังให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ครูดาร์ซึ่งเป็นลูกศิษย์ครูอยู่และครูขุนกวนด้วยกัน ภายหลังครูดาร์ได้บวชเป็นพระเมื่อมีอายุมากขึ้น โดยครูสงวนเป็นโยมอุปัฏฐากจนกระทั่งครูดาร์ซึ่งมีอายุมากกว่าครูสงวนเล็กน้อยถึงแก่กรรมด้วยโรคชรา

ดร.สมพร แสงชัย ได้รับราชการเป็นอาจารย์ที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) และเคยโอนไปรับราชการในกรมการปกครองระยะหนึ่ง ในปี พ.ศ.2522 ดร.สมพรได้รับแต่งตั้งเป็นนายอำเภอเมืองอุดรธานีจึงเป็นโอกาสอันดีสำหรับ ดร.สมพรในการสืบหาวิชาการแต่งมวยหรือคาถาอาคมที่ขาดหายไป และก็ได้ขออำนาจให้ได้พบอาจารย์เสนาะ เขาวนปรีชาในวันเสาร์ห้า เดือนเมษายน 2523 จึงได้คาถา “ธนูเงิน – ธนูทอง” ที่ขาดตกบกพร่องไปจนครบถ้วน และคาถา อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาแต่งมวย หลังจากนั้นอีกหลายปี ก็ได้มีโอกาสพบ พ.ต.ต.สงวน เขาวนปรีชา ผู้เมตตาให้คาถาอาคมอื่น ๆ มาเพิ่มเติมอีก ในขณะเดียวกัน ดร.สมพรไม่สามารถสอนมวยให้แก่ผู้ใด เพราะไม่ได้รับการครอบครูมาอย่างถูกต้องตามประเพณี จนกระทั่งได้พบ ครูฉลอง เลี้ยงประเสริฐ ผู้สืบทอดมวยสายครูเมฆแห่งบ้านท่าเสา จึงได้มีโอกาสหารือถึงปัญหาที่ครูสงวนไม่สามารถครอบครูให้แก่ ดร.สมพร เพราะลืมพิธีกรรมและคำบริกรรมต่าง ๆ ไปมากด้วยกัน หลังจากครูฉลองได้ทราบถึงปัญหาและเห็นว่ามวยสองสายนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไรก็จัดมาตั้งแต่ครั้งพระยาพิชัยดาบหักเป็นลูกศิษย์ของครูเมฆ และครูเมฆครอบวิชามวยให้แก่พระยาพิชัยดาบหัก ครูฉลองจึงยินยอมครอบครูให้แก่ ดร.สมพร หลังจากนั้น ดร.สมพรจึงสามารถทำการถ่ายทอดมวยสายพระยาพิชัยดาบหักแก่ลูกศิษย์ที่มาขอเรียนมวยด้วยและได้ทำการครอบครูให้แก่ลูกศิษย์ไปแล้วคือ นายชัยภักดิ์ เจริญรัตน์ และทำการสอนลูกศิษย์อีก 2 คนในขณะนี้คือ นายอดิสร ไกรว่อง และนายวินัย จำปาอ่อน ดร.สมพรจะนำลูกศิษย์ขึ้นมาทำพิธีไหว้ครูมวยร่วมกับครูฉลอง เลี้ยงประเสริฐในวันพฤหัสบดี ข้างขึ้นสูงสุดของเดือน 4 ทุกปี และไหว้ครูอาคมร่วมกับครูสงวน เขาวนปรีชา ในวันพฤหัสบดี ข้างขึ้นสูงสุดของเดือน 5 ของทุกปี จนกระทั่งครูสงวน เขาวนปรีชามีปัญหาสุขภาพและถึงแก่กรรมในปี 2544 ปัจจุบัน ดร.สมพรและลูกศิษย์ยังคงขึ้นมาไหว้ครูร่วมกับครูฉลอง เลี้ยงประเสริฐในวันพฤหัสบดี ข้างขึ้นสูงสุด เดือน 4 อยู่เสมอ จนกระทั่ง ครูฉลอง เลี้ยงประเสริฐถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ.2550 พิธีไหว้ครูจึงถูกย้ายมาจัดที่สภาวัฒนธรรมตำบลคิ่งตะเกียบ ณ วัดป่าขนุน เป็นต้นมา

แผนภาพของสายมวยพระยาพิชัยดาบหัก

ภาคผนวก ข.
ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1

**ครูมวยและลูกศิษย์ผู้สืบทอดซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรง
กับวิชามวยสายพระยาพิชัยฯ**

1. ดร.สมพร แสงชัย

อายุ 67 ปี

สถานะปัจจุบัน

อาจารย์พิเศษ ระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยพัฒนบริหารศาสตร์ และมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อาจารย์พิเศษ ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สัมภาษณ์ครั้งที่ 1 วันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550

เวลา 14.30น.-16.00น.

สัมภาษณ์ครั้งที่ 2 วันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2550

เวลา 14.30น.-16.00น.

สัมภาษณ์ที่บ้านของอาจารย์สมพร

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

สืบทอดวิชามวยสายพระยาพิชัยฯโดยตรงจากบิดา คือ ครูสงวน แสงชัย โดยครูสงวนนั้น
ได้รับการถ่ายทอดและครอบครูจากครูขุนกวน และครูอยู่ ซึ่งเป็นศิษย์ของครูแสง(ครูมวยและผู้สืบทอด
เชื้อสายพระยาพิชัยฯ)โดยตรง

อาจารย์สมพรได้อุทิศเวลาของตนเพื่อทำการอนุรักษ์ การสืบทอดมวยสายพระยาพิชัยฯนี้
โดยร่วมกับบรรดาลูกศิษย์ จัดทำเอกสารบันทึก รวมถึงวางโครงสร้างหลักสูตรการเรียนมวยสายนี้
เพื่อเปิดเป็นสถาบันมวยสายพระยาพิชัยดาบหัก

ทัศนคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

อนาคตนี้นักมวยจะเชื่อว่าเด็กมันจะสนใจจริง แต่ถ้าจะส่งเสริมจริงๆ นี่ พวกที่พอจะมีเวลาเรียน
จริงคือพวกที่เข้ามหาวิทยาลัยแล้ว แต่ถ้าจะเริ่มเรียนตอนนั้นบางทีเอ็นมันยืดแล้ว เตะไม่ค่อยขึ้นแล้ว ก็
ต้องเริ่มเล่นแต่เด็กๆ ให้ขา เขน เอ็น กล้ามเนื้อมันยืดก่อน ฟูฟ่องไปก่อน ให้อายุวันตอนเตรียมเข้า
มหาวิทยาลัยไม่ว่า เข้าได้แล้วค่อยมาเสริมต่อมันก็สอนได้ไม่มีปัญหา ยิ่งถ้าวางระบบการสอนให้ดีตั้ง
ชมรมมวยสายต่างๆ พวกนี้ขึ้นมาในมหาวิทยาลัยได้ โอกาสจะทำให้ไปได้ดีมีมาก ... แล้วอีกอย่างมวยเรา
จริงๆ แล้วมันดู สอนเด็กไม่ดีหรอก แค่มันเล่นฟูฟ่องก็พอ แต่ยังงี้ก็ต้องดูคนให้ดีๆ อย่าลืม ...

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หัสดินทร์ เชาวนปรีชา อายุ 56 ปี

สถานะปัจจุบัน

ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8 รองคณบดีครุศาสตร์

ฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2550

เวลา 11.00น.-13.00น.

สัมภาษณ์ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

ผู้สืบเชื้อสายตระกูลเชาวนปรีชา ซึ่งเป็นเชื้อสายโดยตรงของพระยาพิชัยฯ ได้รับการถ่ายทอดวิชาโดยตรงจากตระกูล ปัจจุบันเป็นครูสอนวิชานี้ประจำสำนักพิชัยยุทธร่วมกันกับน้องชายคือ อาจารย์हररा เชาวนปรีชา

ทัศนคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

วิชาพวกนี้ ผมว่าศาสตร์สายพลศึกษาของคุณะ น่าจะต้องเป็นผู้รักษาไว้ แต่เรียนแบบจริงจังนะ รู้กันให้ถึงรากเหง้ากันไปเลย แต่จะเอาไปสอนหรือไม่สอนอีกเรื่องหนึ่ง เห็นมีแต่คนสายพลศึกษาเท่านั้นที่จะรักษาอันนี้ไว้ให้คงอยู่ได้นะครับ เรียนแบบลงลึกไปเลยไม่ใช่เรียนแค่รู้ เรียนเพื่อรักษาไว้ เพราะถือเป็นสายวิชาที่ตรงสายที่สุดแล้ว ถ้าไม่ใช่คนพลศึกษาทำหน้าที่รักษาไว้แล้วจะเป็นหน้าที่ของใครละ มันหมดแล้ว เข้าใจมั๊ยครับ ...

3. อาจารย์ हररा เชาวนปรีชา อายุ 53 ปี

สถานะปัจจุบัน

อาจารย์ ประจำ โรงเรียนลับแลพิทยาคม จังหวัดอุดรดิตถ์

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2550

เวลา 9.30น.10.030น.

สัมภาษณ์ที่โรงเรียนลับแลพิทยาคม

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

ผู้สืบเชื้อสายจากตระกูลของพระยาพิชัยดาบหักอีกท่านหนึ่ง เป็นหัวหน้าสำนักดาบพิชัยยุทธ ร่วมกันกับอาจารย์หัสดินทร์ผู้เป็นพี่ชาย

ทัศนคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

ถ้ามีใจรักทางนี้ มาเรียน ก็ได้ประโยชน์กับตัวเองแล้วก็ได้อนุรักษ์ของเดิมๆ เอาไว้ จริงๆ แล้วมันสำคัญอย่างน้อยก็เอาไว้ป้องกันตัว ... แล้วก็อย่าไปแบ่งแยก คนเรามักจะยึดติดว่า สำนักไหน ค่ายไหน อะไรอย่างนี้ มักจะยึดติดตงนั้นแล้วก็แบ่งแยกกัน มันทำให้บางสิ่งบางอย่างที่เราเคยอยู่คล้ายๆ กับว่าเป็นอาวุธลับ ก็เลยไม่กล้าเปิดเผยออกไป คนมีของดีๆ ไม่ได้ดีๆ อะไรๆ ก็เลยไม่กล้าเผยแพร่ กลัวสำนักอื่นจะรู้ อะไรอย่างนี้ มันก็ตายตามตัวไปหมด แต่อย่างของผมนี้ใครมาเรียนมาถามอะไรผมบอกหมด เพราะรู้ว่าสายผมนี้สิ้นสุดที่ชีวิตผมนี้ละ ...

4. อาจารย์ อติศร ไกรว่อง อายุ 52 ปี

สถานะปัจจุบัน

อาจารย์ 3 ระดับ 8 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม จังหวัดพิษณุโลก

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2550

เวลา 16.30 -18.00น.

สัมภาษณ์ที่วัดป่าขนุน จังหวัดอุดรธานี.

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

เป็นครูมวยสายพระยาพิชัยฯ อีกท่านหนึ่ง เคยมีประสบการณ์การเป็นนักมวยไทยอาชีพในอดีต โดยได้เรียนมวยสายพระยาพิชัยฯ จาก อาจารย์สมพร และมวยสายท่าเสาจากครูฉลอง เลี้ยงประเสริฐ โดยตรง ปัจจุบันกำลังดำเนินการเพื่อเปิดสถาบันสอนมวยสายพระยาพิชัยฯ ที่จังหวัดพิษณุโลก

ทัศนคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ต้องอนุรักษ์ไว้แก่คนรุ่นหลัง โดยเฉพาะความเป็นครูของมวยไทยนี้ มันจะฝังรากลึกลงไปในทุกๆ รุ่น ให้ได้สืบต่อกัน แล้วตัวนี้จะไม่หายไปจากคนไทยเราได้ ให้อัฒนธรรมตัวนี้ในตะวันตกไม่มี ฉะนั้นในอนาคตตัวนี้ พวกตะวันตกมันจะแห่กันมาหาเรา มาศึกษาว่า ให้อัฒนธรรมนี้มันคือความผูกพันระหว่างรุ่น ความเคารพนับถือ เชื้อพืง นี้เกิดขึ้นได้อย่างไร โดยที่เราไม่ต้องใช้เงินมาซื้อตรงนี้ แต่ตรงกันข้ามถ้าเราไม่ทำกันเอง เดี่ยวเราจะต้องเรียนกับมันแทน ซึ่งมันไม่เหมือนกันแน่นอน ...

5. นาย ฉลาด เลี้ยงประเสริฐ อายุ 25 ปี

สถานะปัจจุบัน

ประกอบอาชีพอยู่ที่จังหวัดพิษณุโลก

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2550

เวลา 19.30 –20.00น.

สัมภาษณ์ที่ที่พักจังหวัดพิษณุโลก

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

บุตรชายคนสุดท้องของครูฉลอง เลี้ยงประเสริฐ ครูมวยสายท่าเสาที่มีชื่อเสียง(ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) เคยมีประสบการณ์การชกมวยอาชีพ และเป็นผู้สืบเชื้อสายของครูฉลองเพียงคนเดียวที่ได้รับการครอบครูจากท่าน

ทัศนคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

มันทำให้คนเขาไม่คิดจะรังแกเราครับ อย่างเวลาอยู่ในรุ่นเดียวกันถ้าจะมีเรื่องนี้ตัวผมเล็กกว่าเขา แต่ก็ไม่มีใครรังแก เพราะเขารู้ว่าเราเป็นนักมวย คนรัก ฟันธงของเราได้รับส่วนดีตรงนี้ด้วย เพราะคนที่จะมารังแกพวกเขาก็คงคิดอย่างนี้ด้วยเหมือนกัน ...

ทัศนคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

ก็ยังดีที่อย่างน้อยๆ สิ่งเหล่านี้ยังพอจะแฝงๆ อยู่กับหลายๆ วงการ ยังทำให้พอมีการสืบทอดกันอยู่
ยังได้มีให้เรียกว่ามวยไทย ดีกว่าไม่มีเลย แต่ถ้าถามถึงความเข้มข้นขององค์ความรู้แท้ๆ ก็ยังมีน้อยมาก
อยากให้มีเยอะกว่านี้ แต่คงเป็นไปได้ในกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ...

3. นายอมรฤต ประมวญ อายุ 49 ปี

สถานะปัจจุบัน

ประธานมูลนิธิมวยไทยไชยา

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2550

เวลา 15.00 -16.20น.

สัมภาษณ์ที่บ้านของครูเปรง

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

ครูมวยไทยโบราณสายไชยา เป็นผู้ก่อตั้งมูลนิธิมวยไทยไชยาเพื่อทำการอนุรักษ์ศิลปะไทย
แขนงนี้

ทัศนคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

หลายคนอาจมองว่ามันไม่เทห์ ไม่เก๋ แต่จริงๆ แล้วมันไม่ได้เกี่ยวกับตรงนั้นเลย พวกคุณต่างหากที่
ต้องช่วยกัน อนุรักษ์ ทำให้มันเทห์ขึ้นมา เขียนเป็นเกมส์ก็ได้ การตูนก็ได้ วิชาไทยๆ จะทำหนังสือขึ้นมามัน
ต้องอาศัยเด็กรุ่นใหม่พวกนี้แหละทำให้มันเทห์ ให้มันดีเท่าๆ เขา หรือมากกว่าด้วยซ้ำ ไม่มีใครอนุรักษ์วิชา
ไทยๆ ดีเท่าคนไทย อย่าให้ฝรั่งมาสอนไหว สอนชกมวย ทุกวันนี้เริ่มมีแล้ว เขามาทาตังใจเรียนของเรา
เต็มที่แล้ว แต่พวกเราเองกลับไม่สนใจ น่ากลัวมาก น่าเป็นห่วง ...

4. อาจารย์ จรัสเดช อุลิต อายุ 59 ปี

สถานะปัจจุบัน

คณะกรรมการบริหารหลักสูตร ระดับปริญญาโทมวยไทยศึกษา ปริญญาเอกมวยไทยศึกษา

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2550

เวลา 13.00 -13.50น.

สัมภาษณ์ที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

อาจารย์ผู้สอนวิชามวยไทยในสถาบันการพลศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ในสถาบันทางพลศึกษา
ผู้บริหารงานเกี่ยวกับ การเผยแพร่ อนุรักษ์มวยไทย ในระดับประเทศ

ทัศนคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

อยากให้เยาวชนรุ่นหลัง มั่นคิดให้ได้ว่าประเทศชาติเรามีวัฒนธรรมที่ดี มีต่างชาติเขาสนใจกันมานานแล้ว แต่ตอนนี้เราก็ก้าวเริ่มต้นตัว ไม่มีความรู้ความเข้าใจเหมือนในสมัยโบราณว่า มวยไทย คือมวยไทยตามเวทีต่างๆ อย่างเดียวอย่างที่เคยมา ตอนนี้อ้าวว่าฟ้าเปิดแล้ว ศิลปะมันน่าจะเผยแพร่ไปได้มาก เรายินดีที่มาทำองค์ความรู้เชิงวิชาการตรงนี้ มีคนทำเยอะๆ มันจะช่วยพัฒนาได้อีกอย่างหนึ่ง...

5. อาจารย์ ดร. วิจิต ฐิธีญ อายุ 64 ปี

สถานะปัจจุบัน

ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญากีฬาไทย ประจำสถาบันอาศรมศิลป์

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2550 เวลา 13.30-14.30น.

สัมภาษณ์ที่ศูนย์สุขภาพวิถีไทย สถาบันอาศรมศิลป์

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

อดีตผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการพลศึกษา สุขภาพ และนันทนาการ ได้รับการศึกษาเกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย ระหว่างเรียนอยู่ที่สถาบันพลศึกษาในอดีต และมีความสนใจเกี่ยวกับศิลปะไทยประเภทนี้เป็นพิเศษ หน้าที่หลักทั่วไปในปัจจุบันคือ วิทยากรหลักเกี่ยวกับสุขภาพ การออกกำลังกาย ในผู้บริหารระดับสูง

ทัศนคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

ถ้าเรามาช่วยกันคิดแล้วมาบูรณาการให้มันเกิดประโยชน์กับวิถีชีวิต ยิ่งหลากหลายยิ่งจะช่วยให้สิ่งเหล่านี้อยู่ได้ แต่ถ้าดึงเดี๋ยวนี้ลำบาก คือมันต้องช่วยเติมเต็มในสิ่งที่ขาดให้แก่นัก เพราะวิชาตัวนี้มันสามารถบูรณาการได้หมดทุกศาสตร์ ในการที่จะเข้าไปอยู่ในบริบทของสังคม ...

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 3

บุคคลสำคัญทั่วไปที่อยู่ในแวดวงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของไทย

1. พันเอกสมบุญ ท่องอร่าม อายุ 70 ปี

สถานะปัจจุบัน

อาจารย์สอนวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ไอคิโด

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2550

เวลา 15.00 -16.20น.

สัมภาษณ์ที่บ้านของอาจารย์สมบุญ

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

อดีตผู้อำนวยการกองพลศึกษาโรงเรียนเตรียมทหาร และหัวหน้าสำนักงานกีฬาทหารกรมยุทธบริการ ผู้เชี่ยวชาญ สาขาวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ระดับอาวุโสของวงการข้าราชการทหาร ตำรวจ

ทัศนคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

การเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ การช่วยเหลือตัวเอง อัดดาหิ อัดดาโน นาโถ นี่เป็นเรื่องสำคัญ เวลาเมื่อไรขึ้นมา เมื่อร่างกายเราแข็งแรง แล้วรู้ทักษะในการป้องกันตัว มันก็จะเกิดประโยชน์กับตัวเราเมื่อเกิดเหตุการณ์กระทบหั่น ไม่ใช่ใครมารังแกจะรอให้คนอื่นมาช่วยหรือรอเรียกตำรวจอย่างเดียว ไม่ได้ ... ถ้ามีวิชาอย่างน้อยๆ ก็ผ่อนหนักให้เป็นเบา ป้องกันตัวเรา โดยเฉพาะผู้ชายยิ่งสำคัญ ส่วนผู้หญิงถือว่าพิเศษมากถ้ารู้ทางนี้ แต่ ลูกผู้ชาย เขาจะเน้นคำนี้มาก คือป้องกันตัวเองได้ในระดับหนึ่ง แล้วก็ปกป้องคนรัก คนสำคัญที่อยู่รอบตัวเราได้ อันนี้สำคัญมาก ขอให้ทุกคนที่เรียนเราต้องนึกถึงเรื่องนี้ด้วย ...

2. อาจารย์ ดร.ชาญชัย ยมดิษ อายุ 48 ปี

สถานะปัจจุบัน

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร สาขามวยไทยศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2550

เวลา 13.50 -14.10น.

สัมภาษณ์ที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

ผู้ดำเนินการบริหารงานการผลักดัน เกี่ยวกับการสร้างมาตรฐานทางการศึกษาของวิชามวยไทยเพื่อเป็นการส่งเสริม อนุรักษ์ การศึกษาศิลปะมวยไทย

ทัศนะคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

สังคมมันต่างถิ่นต่างปรัชญา เรื่องมวยมันก็เป็นสังคมศาสตร์นะ มันไปปฏิบัติที่ไหนของโลกมันก็ปรับตัว เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่นั่น เรื่องของการรื้อฟื้นความหลากหลายมันจึงต้องมี แต่ก็ต้องมีเอกภาพไม่งั้นมันจะ หลุดโลกไป จะรบกันเอง การคำนึงถึงความหลากหลายเพราะมันทำให้เกิดการพัฒนา ไม่ครอบงำกัน ...

3. อาจารย์ปริญญา สัญญะเดช อายุ 31 ปี

สถานะปัจจุบัน

อาจารย์ประจำ สาขาเทคโนโลยีการถ่ายภาพ และภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
กรุงเทพฯ

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2550

เวลา 17.30 -18.45น.

สัมภาษณ์ที่ ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ปิ่นเกล้า

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

ที่ปรึกษา กรมสรรพาวุธ ในส่วนของอาวุธโบราณ ปัจจุบันทำการอนุรักษ์อาวุธโบราณอยู่ที่พระราชวัง
อัมพร ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ เป็นนักวิจัยเกี่ยวกับศาสตร์โบราณของไทยแขนงนี้

ทัศนะคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

การที่จะเอาหลักการแบบไทยๆ ไปสืบทอดตรงนี้ คงต้องเน้นเรื่องของความเข้าใจว่าสิ่งที่ทำอยู่นี้คือ
อะไร ในขณะที่เดียวกันมันต้องทำให้คนรุ่นใหม่รู้ถึงความมีเหตุผลของมันแฝงอยู่ ต้องอธิบาย เนื่องจาก
บรรยากาศของสังคมปัจจุบันมันกำลังทำให้คนหมดไปในเรื่องความรู้ลึกๆ ทุกๆ วัน ไม่เข้าใจในเรื่องความ
เมตตาของครูบาอาจารย์ ไม่เข้าใจเรื่องการวางกฎการเรียนรู้ คนจะมีแค่ความสงสัย ว่ามันเพื่ออะไร แล้ว
ความสงสัยก็จะถูกตีความผิดๆ ถูกๆ ไป ตรงนี้จึงต้องอาศัยความพยายามมาก ...

4. นายสมศักดิ์ วิวัฒน์ไพศาล อายุ 47 ปี

สถานะปัจจุบัน

ผู้อำนวยการด้านฝึกอบรม ประจำธนาคารแห่งประเทศไทย

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2550

เวลา 10.30 -12.20น.

สัมภาษณ์ที่ ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาสุรวงศ์

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

วิทยากรด้านการฝึกอบรม ออกแบบหลักสูตร ให้คำปรึกษาด้านการจัดหลักสูตร ซึ่งใช้ความ
สนใจพิเศษส่วนตัวคือศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ประยุกต์ใช้ในประโยชน์ต่อสาขาวิชาชีพ
 อีกทั้งเคยเรียนมวยไทยโบราณมาจากทั้ง สายไชยา และสายโคราช

ทัศนคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งคือ อยากให้ละ เรื่องอคติต่อตนเอง การไม่มีอคติมันเหมือนแรงเหวี่ยงที่จะเสริมกันได้ สมมติว่าเรามีเพื่อนบ้านดีมันเปรียบเหมือนชุดบ่อน้ำไว้รอบบ้าน ไม่ต้องกลัวอดน้ำ ไม่ต้องกลัวไฟไหม้ โบราณบอกไว้ ถ้าเรามีเพื่อนฝูงแต่ละวิชาไว้ดูแลกัน พอมีใครพูดถึงเราก็กอกรับแก้ต่างแทนกัน สร้างพันธมิตร มันก็น่าจะดีกว่า นะครับ ตรงนี้ทำยากแต่ต้องทำ แล้วมันจะเป็นสังคมที่น่ารักเลยละ ...

5. นายประสิทธิ์ รัศมีสุขสุวรรณ อายุ 41 ปี

สถานะปัจจุบัน

พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ดูแล สถานที่ ประจำสหพันธ์มวยไทยโลก

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2550

เวลา 16.00 – 18.00น.

สัมภาษณ์ที่สหพันธ์มวยไทยโลก

คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย

ผู้ดูแลสถานที่ และเป็นครูสอนวิชามวยประจำอยู่ที่สหพันธ์มวยไทยโลก

ทัศนคติที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

จริงแล้ว สิ่งเหล่านี้ถ้าคนคิดเป็นมันเอามาใช้กับชีวิต กับครอบครัวได้ อย่างเรื่องทะเลาะเบาะแว้ง เวลาอารมณ์ร้อน เราเดินหนี นี่ก็เรานึกถึงลูกถีบ คือ หยุด จากกัน มาตั้งหลักคิดกันใหม่ แก้ไขกันใหม่ คือเปลี่ยนจากใช้เท้าเป็นใช้สติแทน ถีบเขาแล้วมาตั้งรับ มันก็ทำให้ได้เปรียบ เป็นต้น ถ้าคิดเป็นแล้วมันเอาไปใช้ได้ ปรับปรุงชีวิตได้เลยละ ...

ภาคผนวก ค.

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

แนวคำถามชุดที่ 1

แนวคำถามสำหรับครูมวยและลูกศิษย์ผู้สืบทอด ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิชามวยสายพระยาพิชัยฯ

A. จุดกำเนิด ปรัชญา(วิถีคิด) ความเชื่อ วัฒนธรรม ความรู้ การสืบทอดความรู้ และ พัฒนาการของมวยสายพระยาพิชัย

1. ขอให้เล่าจุดกำเนิด ความเป็นมาเป็นไปของมวยสายพระยาพิชัยฯ โดยละเอียด (ควรจะ
ระบุช่วงเวลาโดยประมาณ หรือยุคสมัยใดได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน)

- ใครเป็นผู้ริเริ่ม เริ่มที่อำเภอ/จังหวัดใด เกิดขึ้นมาก็ปีแล้ว (ยุคใด/สมัยใด) เริ่มขึ้น
อย่างไร มีวัตถุประสงค์เริ่มต้นอย่างไร

- มวยสายพระยาพิชัยฯ ในยุคเริ่มต้นถือเป็นศิลปะป้องกันตัว หรือ เป็นการละเล่น หรือ
เป็นกีฬา หรือเป็นพิธีกรรมทางศาสนา ใช้อะไรเป็นสิ่งที่พิจารณา

- มีประวัติศาสตร์/เล่าเรื่องกันมาอย่างไรบ้าง (อาจจะมีความที่ถูกต้องแตกต่างกัน
ไปเป็นหลายๆ ตำนาน)

- มีกลุ่มคนเข้ามาเรียนรู้อย่างไร กลุ่มศิษย์รุ่นแรกเป็นใคร ศิษย์เอกที่เป็นที่รู้จักหรือถูก
เล่าขานต่อๆ กันมา ได้แก่ใครบ้าง แต่ละคนมีความเด่นชัดอย่างไร

2. มวยสายพระยาพิชัยฯ พัฒนามาจากสายมวยอื่นๆ หรือศิลปะการป้องกันตัวอื่นๆ หรือไม่
อย่างไร (ช่วยเล่าถึงสายมวยนั้นๆ หรือศิลปะการป้องกันตัวนั้นๆ ด้วยว่าเป็นอย่างไร)

3. มวยสายพระยาพิชัยฯ มีความใกล้เคียงกับศิลปะการป้องกันตัวอื่นๆ อย่างไร (เช่น ที่มาที่
ไป วัตถุประสงค์ของการใช้งาน รูปแบบการต่อสู้ พิธีกรรม วิถีคิด หรืออื่นๆ)

4. มวยสายพระยาพิชัยฯ มีปรัชญา หรือวิถีคิดที่อยู่เบื้องหลังของการสร้างสายมวยนี้อย่างไร
(เช่น สร้างขึ้นเพื่อเป็นศิลปะการต่อสู้สำหรับการป้องกันประเทศ, ใช้ในการป้องกันตัว หรืออื่นๆ)

5. มวยสายพระยาพิชัยฯ มีชุดความรู้อะไรบ้าง ได้แก่

- ท่ามวยต่างๆ มีกี่ท่า , มีท่าอะไรบ้าง , แต่ละท่ามีเป้าหมายอย่างไร, มีคำสอนอะไรอยู่
ในท่ามวยแต่ละท่า, มีความรุนแรงระดับใด, มีรูป หรือสามารถแสดงท่าต่างๆ ให้ดูได้หรือไม่ (พร้อม
คำอธิบาย) (ท่ามวยในยุคเริ่มต้นมีกี่ท่า ยุคต่อมาได้มีการคิดเพิ่มเติมโดยประสบการณ์ของผู้สืบทอดบ้าง
หรือไม่อย่างไร (อาจมองเห็นเป็นยุคๆ ได้ จนถึงปัจจุบันมีกี่ท่า ท่าใดบ้าง ท่าไหนยังคงอยู่ ท่าที่สูญ
หายไปเป็นเพราะอะไร)

- มีพิธีกรรมอะไรบ้าง เช่น ไหว้ครู ครอบครู พิธีกรรมแต่ละอย่างนั้นมีรายละเอียด/ ขั้นตอนอย่างไร , มีวัตถุประสงค์อย่างไร , ทำพิธีกรรมนั้นเมื่อไร , ใครเป็นผู้กระทำพิธีกรรมเหล่านั้น ผู้เล่าเคยเห็นหรือเคยร่วมพิธีกรรมนั้นหรือไม่ (ถ้าเคย) มีความรู้สึกอย่างไร

6. มีประเพณี หรือวัฒนธรรมอะไรบ้างที่เชื่อมโยง หรือเกี่ยวข้องกับมวยสายพระยาพิชัยฯ เช่น เครื่องแต่งกาย(เช่น ประเจียด มงคล การคาดหมัด) การสักยันตร์ วันสำคัญ สิ่งสักการะต่างๆ เป็นต้น (ถ้ามีควรซักถามรายละเอียดแต่ละเรื่องมาด้วย เช่น ความเป็นมา รายละเอียด เหตุผล วิธีการ ประสพการณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้)

7. มีความคิด ความเชื่อ ไตที่ถูกสร้างหรือถูกสอนผ่านความรู้ของสายมวยสายพระยาพิชัยฯ เช่น ปรัชญา ข้อยึดถือปฏิบัติ จรรยาบรรณ อุดมการณ์(ถ้ามีควรซักถามรายละเอียดแต่ละเรื่องมาด้วย)

8. การสืบทอดความรู้ของมวยสายพระยาพิชัยฯ

- เวลาครูมวยรับลูกศิษย์ มีกระบวนการอย่างไร มีการคัดเลือกอย่างไร หรือจะดูว่าจะรับใครเป็นศิษย์ การรับศิษย์แต่ละครั้งรับกี่คน (ประมาณ)

- พิธีกรรมในการรับเป็นศิษย์ทำอย่างไรบ้าง (เล่าโดยละเอียด)

- การเรียน การฝึก จากยุคเริ่มแรก มาจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง มีวิธีการใดเป็นพิเศษที่ได้เป็นเอกลักษณ์ของสายวิชาหรือไม่ อย่างไร เมื่อตกทอดมาถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงใดเกิดขึ้นบ้างหรือไม่ อย่างไร

- ในช่วงเวลาที่ผ่านมานอกจากการเรียนการสอนมวยกันโดยตรงระหว่างครูกับศิษย์แล้ว มวยสายนี้มียุทธวิธีการสืบทอดความรู้กันด้วยวิธีอื่นอีกบ้างหรือไม่ อย่างไร (หากมี เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการหลักแล้วมีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง)

*****ข้อ 4 เป็นต้นมาจะเริ่มถามถึงในด้านพัฒนาการ/การเปลี่ยนแปลงว่าเมื่อเริ่มต้นเป็นอย่างไร แล้วมีการเปลี่ยนไปอย่างไร ปัจจุบันเป็นอย่างไรมีปัจจัยภายนอก หรือภายในใดบ้างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ (เพื่อนำมาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง/ความเจริญ/ความเสื่อมถอย)**

B. การเปลี่ยนผ่านของสังคมที่ส่งผลกระทบต่อมวยสายพระยาพิชัยฯ ในด้านต่าง ๆ

1. นับจากเริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน มวยสายพระยาพิชัยฯ มีการสืบทอดมาแล้วกี่รุ่น (หากสามารถเล่าเรื่องราวของแต่ละรุ่นได้ขอให้เล่าด้วย)
2. ในยุคสมัยใด (อาจกำหนดเป็น พ.ศ. , หรือสมัยการปกครอง หรือนับจากปัจจุบันย้อนไปกี่ปี) ที่มวยสายพระยาพิชัยฯ รุ่งเรืองที่สุด เป็นเพราะเหตุใด มีปัจจัยอะไรจึงเป็น เช่น มีลูกศิษย์เยอะ ชกชนะบ่อยๆ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ได้เงินเยอะ (อธิบาย)
3. แล้วในปัจจุบันมวยสายพระยาพิชัยฯ อยู่ในลักษณะอย่างไร ได้แก่ รุ่งเรือง ตกต่ำ สูญหาย เลือมหอย เป็นเพราะเหตุใด มีปัจจัยอะไรทำให้เกิดเป็นเช่นนั้น (เหมือนข้อ 2)
4. ปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อความเจริญ/เลือมหอยของมวยสายพระยาพิชัยฯ เช่น ความยากของท่ามวย ความรุนแรง ความลำบากในการฝึกฝน/เข้าเป็นศิษย์ หรืออื่นๆ
5. คนในสังคมในยุคสมัยต่างๆ ให้ความสำคัญ ยกย่อง หรือมีความคิดอย่างไรต่อคนที่เป็นมวยสายพระยาพิชัยฯ เช่น เป็นคนดี เป็นนักรบที่เก่ง มีฐานะดี
6. จรรยาบรรณ จริยธรรมอะไรบ้างที่เป็นตัวกำกับการใช้ และสืบทอดวิชาที่ท่านฝึกเหล่านี้ ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ยังดำรงอยู่หรือไม่ เพราะอะไร
7. ปัจจุบันมีผู้สืบสายมวยสายพระยาพิชัยฯ เป็นใครบ้าง อยู่ที่ไหน (เพื่อใช้เป็นผู้ให้ข้อมูลต่อไป) มีฝีมืออย่างไร

C. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อวงการศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทย

1. (ในบางกรณีที่ผู้ตอบมีความอาวุโสมากๆ อาจถามว่า) จากประสบการณ์ที่ผ่านมาเคยพบมวย หรือวิชาสายใดที่เคยมีในอดีต แล้วหายไปในช่วงอายุของท่านบ้างหรือไม่ ถ้ามี หายไปเพราะเหตุใด ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร หรือมีสายมวยชนิดใดที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วงชีวิตที่ท่านรู้จักบ้างหรือไม่อย่างไร ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับสิ่งนั้น
2. หากเปรียบเทียบความแตกต่างของความเป็นมวยสากล(ในที่นี้จะใช้การเปรียบเทียบมวยสากลเป็นสัญลักษณ์แทนระบบความคิดของสังคมยุคทันสมัยในมิติที่เกี่ยวข้องกับวิชาการต่อสู้ป้องกันตัว) กับวิชาที่ท่านฝึกมาในแง่ของวิถีคิดที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังแล้วเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร (เช่น เป้าหมายของการฝึก ประโยชน์ที่ได้รับ หรือตัวของชุดความรู้ที่แฝงอยู่) และเมื่อเปรียบเทียบวิถีคิดที่ทำให้เกิดการประลองในลักษณะเดียวกันนี้ มีจุดใดเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ท่านคิดว่าเป็นเพราะเหตุผลใด

3. ท่านมีวิธีคิดอย่างไรในการสืบทอดวิชาเหล่านี้ไปสู่คนรุ่นใหม่ เช่น มีเป้าหมายเพื่ออะไร ท่านจะให้ความสำคัญในเรื่องใดของวิชาเหล่านี้บ้าง เรื่องที่สำคัญที่สุดคือสิ่งใด(เพราะเหตุใดจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด) (ถ้าไม่ตรงกับเจตนารมณ์ดั้งเดิมของศิลปะการต่อสู้ ให้ลองถามถามว่าทำไมจึงไม่เน้นเรื่องนี้ เรื่องที่ท่านกล่าวมามีความสำคัญกว่าอย่างไร)

4. ในปัจจุบันที่ มวย/ศิลปะการป้องกันตัวแขนงต่างๆ ได้ดำรงอยู่ในสังคมด้วยลักษณะต่างๆ ที่ต่างกัน เช่น เป็นระบบธุรกิจ การกีฬา การละเล่น วงการบันเทิง การศึกษาในลักษณะของศิลปะแขนงหนึ่ง ฯลฯ เป็นต้น ท่านมีความคิดเห็นท่านมีความคิดเห็นต่อการดำรงอยู่ในแต่ละลักษณะเหล่านี้ อย่างไรบ้าง (แยกถามทีละชนิด โดยเน้นในด้านความเปลี่ยนแปลง เริ่มต้น-ปัจจุบัน เหตุผล ความเหมาะสม แล้วนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม)

แนวคำถามชุดที่ 2

แนวคำถามสำหรับครูมวยสายอื่นๆ หรือลูกศิษย์มวยสายอื่นๆ
หรือผู้อื่นที่เคยรู้จักพบเห็นมวยสายระยาพิชัยฯ

A. จุดกำเนิด ปรัชญา(วิธีคิด) ความเชื่อ วัฒนธรรม ความรู้ การสืบทอดความรู้ และ พัฒนาการของศิลปะการป้องกันตัวของไทยในแขนงต่างๆ

คำถามคล้ายกับแนวคำถามชุดที่ 1-A แต่ไม่ต้องละเอียดเท่ากับมวยสายพระยาพิชัยฯ เพื่อนำมาเปรียบเทียบ หรือดูพัฒนาการ/ความเสื่อมถอย/ความเปลี่ยนแปลง ในฐานะที่เป็นศิลปะการป้องกันตัวของไทย (เพราะเป้าหมายการวิเคราะห์ห้อยู่ที่ศิลปะการป้องกันตัว)

1. ขอให้เล่าจุดกำเนิด ความเป็นมาเป็นไปของวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ท่านฝึก เท่าที่ทราบ (ควรระบุช่วงเวลาโดยประมาณ หรือยุคสมัยใดได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน)

- ใครเป็นผู้ริเริ่ม เริ่มที่อำเภอ/จังหวัดใด เกิดขึ้นมาก็ปีแล้ว (ยุคใด/สมัยใด) เริ่มขึ้นอย่างไร มีวัตถุประสงค์เริ่มต้นอย่างไร

- วิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ท่านฝึก ในยุคเริ่มต้นถือเป็นศิลปะป้องกันตัว หรือ เป็นการละเล่น หรือเป็นกีฬา หรือเป็นพิธีกรรมทางศาสนา ใช้อะไรเป็นสิ่งที่พิจารณา

- มีประวัติศาสตร์/เล่าเรื่องกันมาอย่างไรบ้าง (อาจจะมีตำนานที่ถูกเล่าขานแตกต่างกันไปเป็นหลายๆ ตำนาน)

- มีกลุ่มคนเข้ามาเรียนรู้อย่างไร กลุ่มศิษย์รุ่นแรกเป็นใคร ศิษย์เอกที่เป็นที่รู้จักหรือถูกเล่าขานต่อๆ กันมา ได้แก่ใครบ้าง แต่ละคนมีความเด่นชัดอย่างไร

2. วิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ท่านฝึก พัฒนามาจากสายมวยอื่นๆ หรือศิลปะการป้องกันตัวอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร (ช่วยเล่าถึงสายมวยนั้นๆ หรือศิลปะการป้องกันตัวนั้นๆ ด้วยว่าเป็นอย่างไร)

3. วิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ท่านฝึก มีความใกล้เคียงกับศิลปะการป้องกันตัวอื่นๆ อย่างไร (เช่น ที่มาที่ไป วัตถุประสงค์ของการใช้งาน รูปแบบการต่อสู้ พิธีกรรม วิธีคิด หรืออื่นๆ)

4. วิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ท่านฝึก มีปรัชญา หรือวิธีคิดที่อยู่เบื้องหลังของการสร้างสายมวยนี้ได้อย่างไร (เช่น สร้างขึ้นเพื่อเป็นศิลปะการต่อสู้สำหรับการป้องกันประเทศ, ใช้ในการป้องกันตัว หรืออื่นๆ)

5. วิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ท่านฝึก มีชุดความรู้อะไรบ้าง ได้แก่

- ท่ามวยต่างๆ มีกี่ท่า , มีท่าอะไรบ้าง , แต่ละท่ามีเป้าหมายอย่างไร, มีคำสอนอะไรอยู่ในท่ามวยแต่ละท่า, มีความรุนแรงระดับใด, มีรูป หรือสามารถแสดงท่าต่างๆ ให้ดูได้หรือไม่ (พร้อมคำอธิบาย) (ท่ามวยในยุคเริ่มต้นมีกี่ท่า ยุคต่อมามีการคิดเพิ่มเติมโดยประสบการณ์ของผู้สืบทอดบ้าง

หรือไม่อย่างไร (อาจมองเห็นเป็นยุคๆ ได้ จนถึงปัจจุบันมีที่ทำ ทำได้บ้าง ทำไมทำนี้ยังคงอยู่ ทำที่สูญหายไปเป็นเพราะอะไร)

- มีพิธีกรรมอะไรบ้าง เช่น ไหว้ครู ครอบครู พิธีกรรมแต่ละอย่างนั้นมีรายละเอียด/ขั้นตอนอย่างไร , มีวัตถุประสงค์อย่างไร , ทำพิธีกรรมนั้นเมื่อไร , ใครเป็นผู้กระทำพิธีกรรมเหล่านั้น ผู้เล่าเคยเห็นหรือเคยร่วมพิธีกรรมนั้นหรือไม่ (ถ้าเคย) มีความรู้สักอย่างไร

6. มีประเพณี หรือวัฒนธรรมอะไรบ้างที่เชื่อมโยง หรือเกี่ยวข้องกับวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ท่านฝึก เช่น เครื่องแต่งกาย(เช่น ประเจียด มงคูล การคาดหมัด) การสักยันตร์ วันสำคัญ สิ่งสักการะต่างๆ เป็นต้น (ถ้ามีควรซักถามรายละเอียดแต่ละเรื่องมาด้วย เช่น ความเป็นมา รายละเอียด เหตุผล วิธีการ ประสพการณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้)

7. มีความคิด ความเชื่อ ไตที่ถูกสร้างหรือถูกสอนผ่านความรู้ของวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ท่านฝึก เช่น ปรัชญา ข้อยึดถือปฏิบัติ จรรยาบรรณ อุดมการณ์(ถ้ามีควรซักถามรายละเอียดแต่ละเรื่องมาด้วย)

8. การสืบทอดความรู้ของวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไทยแขนงต่างๆ

- เวลาครูมวยรับลูกศิษย์ มีกระบวนการอย่างไร มีการคัดเลือกอย่างไร หรือจะดูว่าจะรับใครเป็นศิษย์ การรับศิษย์แต่ละครั้งรับกี่คน (ประมาณ)

- พิธีกรรมในการรับเป็นศิษย์ทำอะไรบ้าง (เล่าโดยละเอียด)

- การเรียน การฝึก จากยุคเริ่มแรก มาจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง มีวิธีการใดเป็นพิเศษที่ได้เป็นเอกลักษณ์ของสายวิชาหรือไม่ อย่างไร เมื่อตกทอดมาถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงใดเกิดขึ้นบ้างหรือไม่ อย่างไร

- ในเวลาที่ผ่านมา นอกจากการเรียนการสอนมวยกันโดยตรงระหว่างครูกับศิษย์แล้ว มวยสายนี้มีวิธีการสืบทอดความรู้กันด้วยวิธีอื่นอีกบ้างหรือไม่ อย่างไร (หากมี เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการหลักแล้วมีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง)

*****เช่นเดียวกันกับคำถามชุดที่ 1-A ตั้งแต่ข้อ 4 เป็นต้นมาจะเริ่มถามถึงในด้านพัฒนาการ/การเปลี่ยนแปลงแต่จะไม่เน้นรายละเอียดมากนัก**

B. ความคิดเห็นต่อมวยสายพระยาพิชัยฯ

1. ท่านรู้จักมวยสายพระยาพิชัยฯ หรือไม่ ถ้ารู้จัก ให้ช่วยเล่าให้ฟังว่ารู้จักอย่างไร อะไรบ้าง (ถ้าไม่รู้จักเลยก็ไม่ต้องถามต่อ)

2. ท่านคิดว่าปัจจุบันมวยสายพระยาพิชัยฯ ยังดำรงอยู่หรือไม่

- ถ้ายังดำรงอยู่ เป็นอย่างไร เปลี่ยนไปจากเดิมมากน้อยอย่างไร ด้านใดบ้าง

- ถ้าสูญหายไปแล้ว คิดว่าเป็นเพราะเหตุใด ตั้งแต่เมื่อไร

C. ความคิดเห็นต่อศิลปะการป้องกันตัว/มวยสายอื่นๆ ในฐานะเป็นศิลปะการป้องกันตัว / สิ้นค้า / กีฬา / การละเล่น(บันเทิง)

1. ในปัจจุบันภาพองค์รวมใหญ่ที่ท่านมองเห็น มวยไทย/ศิลปะการป้องกันตัวไทย(รวมถึง กระบี่กระบองด้วย) ดำรงอยู่ในสังคมด้วยลักษณะใด (เช่น การละเล่น กีฬา หรือ สิ้นค้า) แตกต่างกับการดำรงอยู่ในลักษณะดั้งเดิมอย่างไร ปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อลักษณะของการดำรงอยู่แบบปัจจุบันนี้

2. กติกาที่นำมาใช้ในการประลองปัจจุบันมีส่วนทำให้เกิดผลตามมาในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการเรียนวิชาเหล่านี้หรือไม่ อย่างไร เพราะอะไร

3. ลองพูดถึงเรื่องกติกาการแข่งขันทั้งรูปแบบที่เคยมีในอดีตแล้วหายไป รวมทั้งกติการูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทั้งในและต่างประเทศ(เช่น WWE UFC ISKA K1 PRIDE) แล้วสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการของชาวต่างชาติเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ เปรียบเทียบกับการจัดการต่างๆที่เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างละเอียด (เช่น ให้ความสำคัญกับสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร ให้ความสำคัญกับการหายไปของสิ่งที่เคยมีมาในอดีตหรือไม่อย่างไรเพราะ)

4. (ในบางกรณีที่ผู้ตอบมีความอาวุโสมากๆ อาจถามว่า) จากประสบการณ์ที่ผ่านมาเคยพบมวย หรือวิชาสายใดที่เคยมีในอดีต แล้วหายไปในช่วงอายุของท่านบ้างหรือไม่ ถ้ามี หายไปเพราะเหตุใด ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร หรือมีสายมวยชนิดใดที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วงชีวิตที่ท่านรู้จักบ้างหรือไม่ อย่างไร ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับสิ่งนั้น

5. หากเปรียบเทียบความแตกต่างของความเป็นมวยสากลกับวิชาที่ท่านฝึกมาในแง่ของวิถีคิดที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังแล้วเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร (เช่น เป้าหมายของการฝึก ประโยชน์ที่ได้รับ หรือตัวของชุดความรู้ที่แฝงอยู่) และเมื่อเปรียบเทียบวิถีคิดที่ทำให้เกิดการประลองในลักษณะเดียวกันนี้มีจุดใดเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ท่านคิดว่าเป็นเพราะเหตุผลใด

7. ท่านมีวิธีคิดอย่างไรในการสืบทอดวิชาเหล่านี้ไปสู่คนรุ่นใหม่ เช่น มีเป้าหมายเพื่ออะไร ท่านจะให้ความสำคัญในเรื่องใดของวิชาเหล่านี้บ้าง เรื่องที่สำคัญที่สุดคือสิ่งใด(เพราะเหตุใดจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด) (ถ้าไม่ตรงกับเจตนารมณ์ดั้งเดิมของศิลปะการต่อสู้ ให้ลองถามถามว่าทำไมจึงไม่เน้นเรื่องนี้ เรื่องที่ท่านกล่าวมามีความสำคัญกว่าอย่างไร)

8. ในปัจจุบันที่ มวย/ศิลปะการป้องกันตัวแขนงต่างๆ ได้ดำรงอยู่ในสังคมด้วยลักษณะต่างๆ ที่ต่างกัน เช่น เป็นระบบธุรกิจ การกีฬา การละเล่น วงการบันเทิง การศึกษาในลักษณะของศิลปะแขนงหนึ่ง ฯลฯ เป็นต้น ท่านมีความคิดเห็นท่านมีความคิดเห็นต่อการดำรงอยู่ในแต่ละลักษณะเหล่านี้ อย่างไรบ้าง (แยกถามทีละชนิด โดยเน้นในด้านความเปลี่ยนแปลง เริ่มต้น-ปัจจุบัน เหตุผล ความเหมาะสม แล้วนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

แนวคำถามชุดที่ 3

แนวคำถามสำหรับบุคคลสำคัญทั่วไปที่อยู่ในแวดวงศิลปะการป้องกันตัวของไทย

1. ฟีก เรียนมวย หรือวิชาศิลปะการป้องกันตัวสายใดมาบ้าง เพราะเหตุใดจึงฝึกวิชาสายนี้ รู้จักวิชามวยไทยหรือไม่ อย่างไร(รู้อะไรเกี่ยวกับวิชานี้บ้าง)เคยฝึกวิชานี้มาบ้างหรือไม่ (เพราะอะไรจึงมิได้ฝึก หรือเพราะอะไรจึงเปลี่ยนมาฝึกวิชาที่ท่านใช้อยู่ในปัจจุบัน)
2. ช่วยเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับมวยหรือวิชาสายที่ท่านฝึกมาว่าเป็นอย่างไรบ้าง (เล่าโดยละเอียด เริ่มตั้งแต่ เริ่มรู้จักได้อย่างไร เริ่มฝึก เรียนด้วยวิธีการอย่างไร ในประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา เคยใช้วิชาที่เรียนมาเหล่านี้ทำอะไรบ้าง ปัจจุบันวิชาเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับชีวิตท่านอย่างไรบ้าง เป็นต้น)
3. นอกจากวิชาที่ท่านเคยฝึกหรือเรียนมา ท่านรู้จักวิชามวยสายอื่นใดนอกจากนี้บ้าง รู้จักมวยสายท่าเสา หรือสายพระยาพิชัยหรือไม่ อย่างไร (ช่วยเล่าโดยละเอียด เช่น รู้จักได้อย่างไร รู้จักจากใคร หรือเหตุการณ์ใด มีความคิดเห็นอย่างไรต่อมวยสายนี้)
4. หากเปรียบเทียบวิชาที่ท่านฝึกในอดีตสมัยที่ท่านเริ่มฝึกกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เพราะอะไรจึงเป็นเช่นนั้น ท่านพอจะทราบหรือไม่ว่าวิชาเหล่านี้แต่ดั้งเดิมมีลักษณะอย่างไร (เช่น การฝึกฝน ลักษณะหรือจุดประสงค์ในการใช้งาน พิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ประเพณีที่เกี่ยวข้อง) และเมื่อเปรียบเทียบกับยุคสมัยของท่านจบจนมาถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เพราะอะไร
5. จากประสบการณ์เกี่ยวกับวิชาที่ท่านเคยฝึกเหล่านี้ นอกจากวิธีการเรียนการสอนกันโดยตรงระหว่างครูกับศิษย์แล้ว วิชาเหล่านี้มีวิธีการสืบทอดความรู้กันด้วยวิธีอื่นอีกบ้างหรือไม่ อย่างไร (หากมี เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการหลักแล้วมีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง)
6. (ในบางกรณีที่ผู้ตอบมีความอาวุโสมากๆ อาจถามว่า) จากประสบการณ์ที่ผ่านมาเคยพบมวย หรือวิชาสายใดที่เคยมีในอดีต แล้วหายไปในช่วงอายุของท่านบ้างหรือไม่ ถ้ามี หายไปเพราะเหตุใด ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร หรือมีสายมวยชนิดใดที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วงชีวิตที่ท่านรู้จักบ้างหรือไม่ อย่างไร ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับสิ่งนั้น
7. หากเปรียบเทียบความแตกต่างของความเป็นมวยสากลกับวิชาที่ท่านฝึกมาในแง่ของวิธีคิดที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังแล้วเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร (เช่น เป้าหมายของการฝึก ประโยชน์ที่ได้รับ หรือตัวของชุดความรู้ที่แฝงอยู่) และเมื่อเปรียบเทียบวิธีคิดที่ทำให้เกิดการประลองในลักษณะเดียวกันนี้มีจุดใดเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ท่านคิดว่าเป็นเพราะเหตุผลใด
8. จรยาบรณ จริยธรรมอะไรบ้างที่เป็นตัวกำกับการใช้ และสืบทอดวิชาที่ท่านฝึกเหล่านี้ ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ยังดำรงอยู่หรือไม่ เพราะอะไร

9. ท่านมีวิธีคิดอย่างไรในการสืบทอดวิชาเหล่านี้ไปสู่คนรุ่นใหม่ เช่น มีเป้าหมายเพื่ออะไร ท่านจะให้ความสำคัญในเรื่องใดของวิชาเหล่านี้บ้าง เรื่องที่สำคัญที่สุดคือสิ่งใด(เพราะเหตุใดจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด) (ถ้าไม่ตรงกับเจตนารมณ์ดั้งเดิมของศิลปะการต่อสู้ ให้ลองถามถามว่าทำไมจึงไม่เน้นเรื่องนี้ เรื่องที่ท่านกล่าวมามีความสำคัญกว่าอย่างไร)

10. ในปัจจุบันที่ มวย/ศิลปะการป้องกันตัวแขนงต่างๆ ได้ดำรงอยู่ในสังคมด้วยลักษณะต่างๆ ที่ต่างกัน เช่น เป็นระบบธุรกิจ การกีฬา การละเล่น วงการบันเทิง การศึกษาในลักษณะของศิลปะแขนงหนึ่ง ฯลฯ เป็นต้น ท่านมีความคิดเห็นท่านมีความคิดเห็นต่อการดำรงอยู่ในแต่ละลักษณะเหล่านี้ อย่างไรบ้าง (แยกถามทีละชนิด โดยเน้นในด้านความเปลี่ยนแปลง เริ่มต้น-ปัจจุบัน เหตุผล ความเหมาะสม แล้วนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม)

ภาคผนวก ง.

ภาพประกอบและเอกสารเบ็ดเตล็ดจากการเก็บข้อมูลในภาคสนาม

สถานที่จัดงานไหว้ครูประจำปีมวยสายพระยาพิชัยดาบหัก ณ วัดป่าขนุน จังหวัดอุตรดิตถ์

ภาพประกอบการจัดพิธีไหว้ครู

ประกอบพิธีกรรมทางสงฆ์ควบคู่กันไปกับพิธีไหว้ครู

การสังสรรค์ร่วมกันในหมู่ญาติพี่น้อง รวมถึงผู้สืบเชื้อสายวิชา

รับประทานอาหารร่วมกัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์หัตตินทร์ เชาวนปรีชา

อาจารย์หรรษา เชานปรีชา

ศาลพระยาพระยาพิชัยดาบหัก บ้านหนองสอง

ราชกิจจานุเบกษา

กรุงเทพมหานครในพระบรมมหาราชวัง

เล่ม ๒๗ วันโกสสินทร ค่ำ ๑๒๙

สารบัญ

พแนกราชกิจจา

ภาค ๑

(หน้า ๑ ถึงหน้า ๑๗๘๑)

พระราชพิธีต่าง ๆ

๑ พระราชพิธีตั้งพระศพ

หน้า ๘๐

เล่ม ๒๗ หน้า ๔๘๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๑๒๕๙

๑ เส้น ๔ วา ตีที่ นายทอง ด้านใต้ ๑ เส้น ๕ วา ตีที่ ของผู้ชาย
ด้านตะวันตก ๑ เส้น ๑ วา ๑ ตี ตีที่ ของผู้ชาย ด้าน ตะวันออก ๑ เส้น

๑ วา ตีที่ ของหัวดำโพง

ถ้าผู้ใด เกี่ยวข้อง ด้วยที่ดิน รายนี้ ก็ให้ ทำคำร้อง มาขึ้นต่อ
กรม อาเภอ ภายใน กำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันใน ประกาศนี้ เป็นต้นไป
เมื่อ พ้น กำหนดนี้ แล้ว เจ้าพนักงาน จะได้ ทำ หนังสือ สำคัญ ให้ แก่ นายเด็ก
รับไป ๗

ประกาศ มา ณ วันที่ ๑๔ มิถุนายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๕๙

ขุนพิจิตร ไตรภักดี

ลงนามแทน เจ้ากรมอาเภอ

แจ้งความกระทรวงมหาดไทย

ด้วย ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทาน พระบรมราชานุญาต
ให้ กระทรวงมหาดไทย ทำ ประทวน ทราบ พระราชดำรัส ตั้ง ครุ มวย ตาม หัว เมือง
ดัง มี รายชื่อ ต่อไปนี้ คือ

นายปรัง เปน หมื่นมวยมีชื่อ ตำแหน่ง กรมการ พิเศษ เมืองไชยา
ถือศักดินา ๓๐๐

นายถั่ง เปน หมื่นมือแม่นหมัด ตำแหน่ง กรมการ พิเศษ เมือง ถพบุรี
ถือศักดินา ๓๐๐

นายแดง เปน หมื่นซังดีเชิงชก ตำแหน่ง กรมการ พิเศษ เมือง นครราชสีมา
ถือศักดินา ๓๐๐ ๗

แจ้งความ มา ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๕๙

ที่ ๔๖/๑๔๐๓

เจ้าพระยาสุรสีห์

วันที่ ๑๐ เดือน พฤษภาคม ร.ศ. ๑๒๕

เจ้าพระยาสุรสีห์ ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระ
กรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท

(ด้วยเจ้าพระยาสุรสีห์ได้ตั้งเทศน์ถวายความหัวเมืองขอพระ
เลื่อมล้นสูง ครั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เรียกทูลถวายความ
หัวเมืองเข้ามาทูลถวายในงานพระเมรุคราวแล้ว ข. เป็นที่นิยมยินดี

แต่เดิมนั้นมาก (เจ้าพระยาสุรสีห์ได้เลือกคัดทูลถวายมีหนังสือที่
พระไกรยสพระราชทานรางวัลมากกว่าผู้อื่นในคราวนี้มีอยู่ ๓ คน คือ
นายสมุท นายนพ เมืองฉะเชิงเทรา นายถวิล นายถวิล นายถวิล
นายถวิล (เจ้าพระยาสุรสีห์เห็นด้วยเกล้าฯ ว่า พวกทูลถวายมีหนังสือได้
ทูลถวาย ๓ นายนี้สมควรจะได้รับพระทวงดั่งเป็นขุนนางน้อยน้อย ถัด
ขอด้วยพระราชมารยาห์แล้ว (เจ้าพระยาสุรสีห์ขอพระราชทานพระบรม

พระราชทานออกพระทวงดั่งพระราชมารยาห์ทั้ง นายนพ เป็นหมื่นน้อย
มีชื่อ นายถวิล เป็นหมื่นน้อยน้อยน้อย นายถวิล เป็นหมื่นน้อยน้อยน้อย
เพื่อให้ปรากฏชื่อเสียงในท้องที่ตามสมควรนั้น ๆ และจะเป็นการบำรุง
วิชาความหัวเมืองมิให้เลื่อมล้นเสียโดยนัยข้างที่

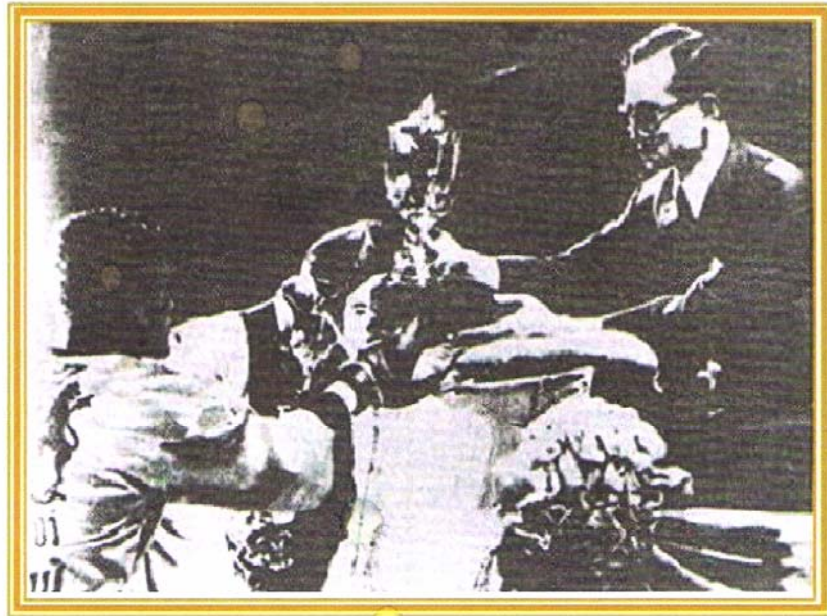
การจะควรประการใดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

เจ้าพระยาสุรสีห์

๑๖

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

.....กีฬาผจญภัยกับความมั่นคงและความก้าวหน้าของประเทศไทย กีฬามีพันธ์อย่าง
ใกล้ชิด เพราะว่าการผจญภัยเป็นทางป้องกันตัว เป็นกีฬาที่มาจากการเล่นของนักรบ
ไทยมาแต่โบราณกาล มาสมัยนี้เราจะต้องป้องกันตัวด้วยการใช้การต่อสู้ส่วนหนึ่งและด้วย
วิธีที่จะพัฒนาประเทศอีกส่วนหนึ่ง นักมวยทราบดีว่าถ้าต่อสู้เฉพาะด้วยกำลังก็คงแพ้นแน่
ต้องมีวิชาการ ต้องมีวิธีการและต้องมีสติที่มั่นคงที่รู้วิชาการที่จะบุกและวิชาการที่จะหลบ
ฉะนั้นการที่มีการต่อสู้ผจญเพื่อป้องกันตัวก็ต้องอาศัยทั้งสองอย่างเหมือนกัน.....

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
พระมหากษัตริย์ ยอดนักกีฬาของปวงชนชาวไทย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	ทรงพล นาคเอี่ยม
วัน เดือน ปีเกิด	8 มีนาคม พ.ศ.2525
สถานที่เกิด	ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก จังหวัดราชบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	83 หมู่ 3 ต.ดอนตะโก อ.เมือง จ.ราชบุรี 70000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2537	ชั้นประถมศึกษา จาก โรงเรียนอนุบาลราชบุรี จังหวัดราชบุรี
พศ.2540	ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี
พศ.2543	ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี
พศ.2547	วิทยาศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกพลศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พศ.2550	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ